

JAARGANG 3 - JAARBOEK 2023

DE ZILVER HISTOGRAAF SCHOONHOVEN

OVER DE DUIZEND MEESTERS, HUN WERK EN HUN STAD

Zilver Histograaf
Schoonhoven

Jaarboek 2023 Zilver Histograaf Schoonhoven

TIPS voor NAVIGEREN

Klik auteur / titel:	naar artikel
Klik afbeelding:	naar artikel
Klik 'december afl. 4' :	retour naar inhoudsopgave van aflevering
Klik 'Jaargang 3 2023':	retour naar inhoudsopgave van Jaargang
Ctrl-F(ind) 'woord':	zoek 'woord' in het hele Jaarboek 2023
⌘-F(ind) 'woord':	zoek 'woord' in het hele Jaarboek 2023

Inhoud Jaarboek 2023

II Inhoudsopgave | Jaarboek 2023

III Register | Afleveringen 2023

IV Register | Namen in het Jaarboek 2023

VI Register | Tabellen en geneagrammen in het Jaarboek 2023

VII Bestuur en Redactie | Voor u gemaakt: Jaarboek Zilver Histograaf 2023

VIII Redactie | Jaarboek 2023, Bij de cover, Colofon

Adressen

van het Panorama van de Zilverstad

Panorama van de Zilverstad, adressen v.l.n.r. Havenstraat 49, 47a, Haven 69, Haven 64, 66, 68, 70, 54, 66, 13, Bij de Watertoren, Haven 7, 61, Nes 22, Scheepmakershaven 30.

Werkplaats/huis van: Zilverfabriek A. Mesker & Zn, Zilverfabriek P. van Oostrom & Zn, Pieter van Sonsbeek, Artis Causa (Huub Rogier, Gabri Schumacher)/Jan Ariensz, Willem Littel Wmz, Gillis Grevink, Jacob Kooiman AGz/Andries Graves Kooiman, Adrianus Kuijlenburg Jz, Rikkoert Edelambachtshuys, Paul de Vries/Wouter van Balen/Titiaan de Geer, Juwelier Rikkoert, Jacob G.J. Niekerk, F. Edeling, H.C. Daudt. Ontwerp, foto's en Collage RKa.

Register: Afleveringen Zilver Histograaf 2023

2023 maart

| afl. 1 1. Inhoud

1	Inhoudsopgave	
2	Redactie	Jaargang drie! Met onze vaste sponsors
3	Ferry Mol	Galerij der Meesters. Hendrik Cornelis van Geelen en Leendert Wendels
4	Gerard Waardenburg	'Een eigenaardige Antiek-Industrie' door Cornelis Vreedenburgh jr.
6	Rene Kappers	Galerij der Meesters. Gerrit Reijnen, zilversmid, zilverfabrikant
7	Peter van Oel	Nieuwe zilvermerken. Raadsels op een pijparmatuur. Jaarletter en stadsteken 1771 of 1794?
12	Rene Kappers	Een 15de-eeuws stripverhaal op de zilveren Jacobakraag van Schoonhoven
23	Colofon	Colofon Zilver Histograaf Schoonhoven, maart 2023
24	Sponsors	Panorama van de Zilverstad

2023 juni

| afl. 2 25. Inhoud

25	Inhoudsopgave	
26	Redactie	Jaargang 3, aflevering 2: gestolen avondmaalsbekers
27	Ferry Mol, Rob Bouter, Michiel Mopman	Deelgenealogie Mopman van Gerardus Mopman in Schoonhoven
42	Rene Kappers	Meesters en hun werkplaats, Wouter Adrianus de Gruijter
43	Peter van Oel	Nieuwe zilvermerken. Meesterteken 'G' van Jan van Gelderen
46	Rene Kappers	Molenaarsgraaf: keurtekens op de 17de eeuwse zilveren avondmaalsbekers
50	Colofon	Colofon Zilver Histograaf Schoonhoven, juni 2023
51	Sponsors	Panorama van de Zilverstad

2023 september

| afl. 3 52. Inhoud

52	Inhoudsopgave	Jaargang 3, 2023, september, aflevering 3
53	Van de redactie	Van Oostrom, een zilversmidsfamilie en hun werkplaatsen
54	Ferry Mol	Deelgenealogie van Cornelis Ariense Oostrom, 1735-2000
69	Rene Kappers	Twee zilversmidswerkplaatsen van 'Zilver aan de Lek', Havenstraat 47a. Van circa 1857 tot nu
80	Marianne Klarenbeek	Galerij der Meesters, dit maal autobiografisch
81	Gerard Waardenburg	Geïllustreerde Gids voor Schoonhoven. Herwaardering van het werk van Cornelis Vreedenburgh
83	Ferry Mol	De Galerij der Meesters: Willem Littel Willemsz
84	Colofon	Colofon Zilver Histograaf Schoonhoven
85	Sponsors	Panorama van de Zilverstad

2023 december

| afl. 4 86. Inhoud

86	Inhoudsopgave	Jaargang 3, 2023, december, aflevering 4
87	Gemke Jager	Van de redactie: Gerrit Koen 1715-1778, een familieleven en zijn oeuvre-overzicht
88	Rene Kappers	Een platte schep met nieuwe zilvermerken: Abraham Heerens, 1759
90	idem.	Galerij der meesters: Mees Herens
91	idem.	18de-eeuws zilveren boekbeslag van Pieter Vergeer en Jacobus Koppenol de Oude, maar met 'uit 1782'. Het nut van hulpmerken
96	Peter van Oel	'N met schreven in vierkant' tóch voor 1743. Een rectificatie
97	Rene Kappers	Waarborkantoor Schoonhoven 1927. Een jaarletter R met een punt
98	Ferry Mol	Galerij der Meesters: Abraham Verheij
99	Rene Kappers, Ab Rikkoert	Zilversmid Gerrit Koen, een 'solitair' in Schoonhoven, 1715-1778. Fragment-genealogie en zijn biografie
118	Rita Vastenholt, Ab Rikkoert	Zilversmid Gerrit Koen in Schoonhoven. Zijn grootwerk nader beschouwd, 1741-1778
139	Colofon	Colofon Zilver Histograaf Schoonhoven
140	Sponsors	Panorama van de Zilverstad

Register: namen Jaarboek 2023 Zilver Histograaf Schoonhoven

TIP: Ctrl-F(ind) ‘naam’: zoek ‘naam’ in het hele Jaarboek 2022
⌘-F(ind) ‘naam’: zoek ‘naam’ in het hele Jaarboek 2022

Aalberse	Burghoorn	Gruijter, de
Aleman	Callenburg	Haan, de
Alexander	Capelle, van	Hageman
Ammers-Douwes, van	Carmozijn	Hagen
Arent	Cats	Hak
Aristoteles	Caux, de	Hall
Baak, van	Citroen	Halm
Band, van der	Cloux, Du	Harten, van
Barens	Coerten	Hartman
Barjesteh	Cornelisse	Hassink
Barneveld	Cruysheer	Heerens
Bartelsman	Denig	Heijden, van der
Bedijn	Dohna	Helders
Begeer	Dolder, van	Herens
Beijer, de	Dongen	Hille
Beiling	Doorn, van	Hoefnagel
Bel	Drijfhout	Hofstede
Bennewitz	Druijff	Holtén, van
Benthem, van	Duijn, van	Hondorff Blok
Bergh, van den	Dussen, van der	Hoogendijk
Berg-Hoogterp, van den	Edeling	Hoogendoorn
Berkum, van	Eenkhorn	Hoogstad
Berman	Eigeman	Hooijkaas
Bertels	Elsing	Houten, van den
Besten, den	Engelen, van	Houterkens
Bezemer	Ewijk, van	Hudig
Biesboer	Faaij	Hufen
Bloot	Frederikze	Huisman
Boer, de	Gaillard	Hulst, van der
Boesveld	Gallandat Huet	Hulstijn
Bon	Gans	Imholz
Bonebakker	Geelen, van	Ipenburg, van
Boogert, van den	Geijskes	Jager
Bos	Gelder, van	Jessen
Both	Gelderen, van	Jong, de
Bouter	Gendt, van	Jongebroer
Bouvier	Gidts, de	Jonkergouw
Bouwmeester	Gils, van	Kaarssemaker
Braber, den	Glastra	Kamerman
Brederode, van	Goutier	Kampen, van
Breeuwkes	Gouw, van der	Kapel, van
Breidenstein	Graaf, de	Kappers
Breuer	Graas	Karman
Brinckman	Graves Kooiman	Kas Littel, van der
Broes	Gremom	Keijzer, de
Brom	Grenua	Kleij, van der
Brommers	Greup	Kleijn
Brouwer	Grevink	Klein
Bruin, de	Groeneveld	Klijn
Buinessen, van	Groningen, van	Kluijver, de
Burger	Groot, de	Koch

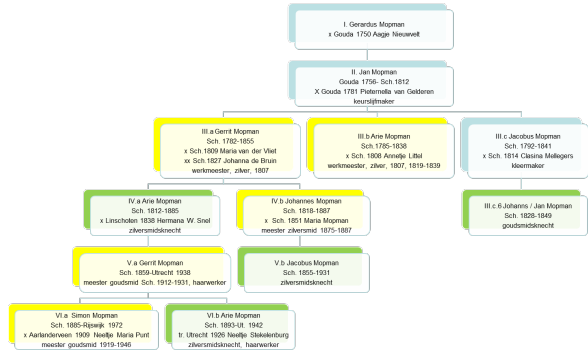
Koelewijn	Oosten, van	Tiggelman
Koen	Oosterhout, van	Tol, van
Koetsier	Oostrom, van	Ton
Kok	Os, van	Tongerloo, van
Kolk, van der	Ottenheym	Tooren, van der
Koning, de	Ouweneel	Vaal, de
Konings	Pauwels	Valken
Koo, de	Pek	Vastenholt
Kooiman	Perk	Veenhof
Koonings	Poel, van der	Velde, van der
Koppenol	Pola	Velsen, van
Korte, de	Ponte	Verbeek
Krab	Post	Vergeer
Krekel	Punt	Verheij
Kuijlenburg	Quekel	Verkerk
Kuijpers	Ree, van der	Verschoor
Kuyl	Reijen, van	Versluis
Langerijs	Reijnen	Vervat
Leeuw, de	Riet, de	Verveer
Leeuwen, van	Rietveld	Visser
Leverland	Rijnders	Vliet, van
Linden, van der	Rijssen, van	Vliet, van der
Linhart	Rikkoert	Voet
Lippe, von der	Ringelestein, van	Vreedenburg
Littel	Roek	Vries, de
Lock	Roelofs	Vrolijk
Lugard	Rond	Waalwijk
Luijt	Roosenburg	Waardenburg
Maerlant, van	Ros	Waterland
Mankor	Rossenburgh	Wendels
Marot	Ruijterveld	Wennekes
Meijer	Ruitevelt	Westerling
Mellegers	Rutere, de	Wijk, van
Mentink	Sauer	Wilgen, van
Milanen	Schadee	Will
Millege, van	Schalkwijk	Willemsen
Mol	Schellingerhout	Willenswaard, van
Molen, van der	Schepp	Wink
Molevliet	Schmalz	Wit, de
Moorhoff	Schoute	Woudenberg, van
Mopman	Schreuder	Wttewaall
Muilwijk	Schrijvers	Zeeuw, de
Mulder	Slingeland	Zijl, van
Murk	Smits	Zomer
Naetraad	Snel	
Naetraet	Sonsbeek, van	
Naves	Spengel	
Nederberg Saton	Spilman	
Nichting	Steehouwer	
Niekerk	Stekenburg	
Niestadt	Stochius	
Nieuwsteeg	Stokhof	
Nieuwvelt	Stolk	
Niggelie	Stoove	
Noordwijk, van	Stralen	
Noort, van	Takens	
Nooten, van	Tanger	
Nouhuys, van	Temminck	
Oel, van	Tetterode	
Onner	Teunissen	

Register: Tabellen en Geneagrammen in jaargang 3, 2023

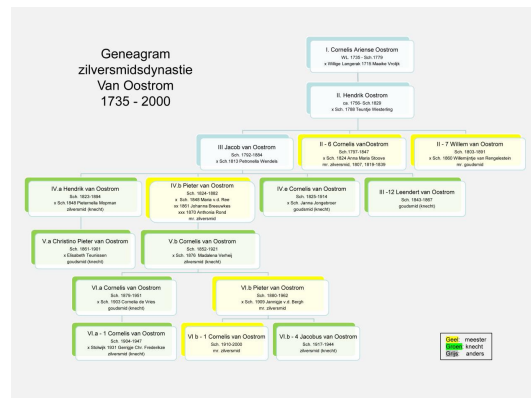
1-22 Tabel 1. Wezens per soort op de nevenschakels van de Jacobakraag.

4-111 Tabel 1. Data in de Gaarders Schoonhoven, begraven van ‘een kind van Gerrit Koen’.

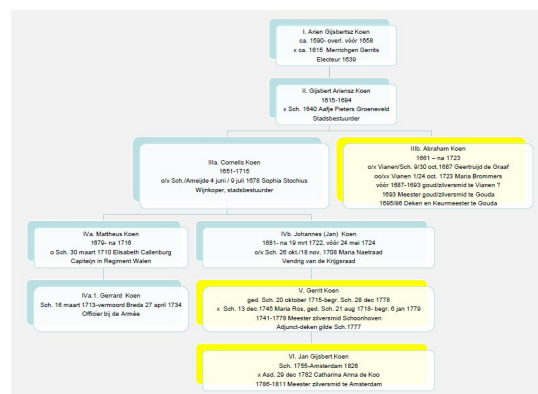
2-41 Afb. 19 Geneagram van de Schoonhovense Zilversmidsdynastie ‘Mopman.

3-68 Afb. 29 Geneagram van de Schoonhovense zilversmidsdynastie Van Oostrom, 1735-2000.

4-100 Afb. 2 Geneagram van de fragment-genealogie ‘Koen’ in Schoonhoven.

Voor u gemaakt: Jaarboek Zilver Histograaf 2023

van Bestuur en Redactie

De Zilver Histograaf 2023 presenteerde 22 artikelen van 10 verschillende auteurs aan onze 1310 aangesloten abonneés. Het bleef *open access*, gratis toegankelijk, op het *worldwide web*.

Eén oeuvre-overzicht werd voor het eerst onderzocht en beschreven: het ‘grootwerk’ van de 18de eeuwse zilversmid Gerrit Koen. Het werk, 29 stukken, bleek uniek en museaal. Daarnaast verscheen de deel-genealogie Koen in Schoonhoven. Zilversmid Gerrit Koen bleek in meer dan één opzicht een solitair in de zilverstad.

Drie genealogieën zagen het licht. Hieruit kwam één zilversmidsdynastie van vier generaties in beeld (Mopman), één gezinsbedrijf van vader en zonen (Van Oostrom), en één solitair (Gerrit Koen). Veel van hun Schoonhovens zilverwerk werd daarbij afgebeeld.

Vijf meestertekens werden thuisgebracht. Het vroege meesterteken ‘G’ van Jan van Gelderen staat nu op foto. De ‘PS 8 ’ in zeskant dat één jaar gebruikt werd door Gerrit van Ipenburg Frzn: curieus. De ‘P’ van Pieter Vergeer staat nu ook op foto. De ware ‘GK in vierkant’ van Gerrit Koen staat op foto en werd onderscheiden van de ‘CK in vierkant’ van (zeer waarschijnlijk) Cornelis Kuijpers Jansz.

Tien nieuwe jaarletters uit ‘de Gildetijd’ werden gevonden met daarbij nieuwe stadstekens. Eén bijzonder Kantoorteken Waarborg Schoonhoven van 1927 werd gesignaleerd. Van deze ‘nieuwe’ Schoonhovense keurtekens zal in 2024 een overzicht verschijnen.

De oude foto’s en fotoportretten van zilversmeden werd met 15 uitgebreid. Ze staan in de zeven afleveringen van Galerij der Meesters en in de boven genoemde genealogieën. In totaal hebben we nu van (47 + 27 + 15 =) 89 zilversmeden een portretfoto of andere foto met naam en toenaam gepubliceerd van deze zilversmeden.

Onze Zilver Schatkamer werd in 2023 uitgebreid tot 31 artikelen, boeken en werken die eerder elders verschenen. Allemaal eenvoudig te downloaden, te lezen, te bladeren en nu dank zij toegepaste OCR-techniek wel makkelijk doorzoekbaar in de teksten met ‘Ctrl-F’.

Voor ‘zoeken en vinden’ zijn in dit derde jaar verdere verbeteringen aangebracht. Er staan onderstreepte links, hyperlinks en ‘jumpers’ die helpen te navigeren door de teksten. Bij bladeren door de teksten verschijnt een ‘handje’ bij de actieve links.

Onze Sponsors zijn het fundament van ons blad en van de website *Zilver Histograaf Schoonhoven*. Deze ‘*founding fathers*’ -en twee nieuwe voor 2024- hebben toegezegd ons de komende drie jaar te blijven steunen.

Dank aan allen, en een gezond 2024 wordt u toegewenst door Bestuur en Redactie,

Han Goutier, Gemke Jager, Cristel Stolk, Rogier ‘Roax’ de Groot,
Rene Kappers, Loek van der Kolk en Ferry Mol.

Bij de Cover

Gerrit Koen, Roskam, stadsprijs paardenmarkt Schoonhoven 1774.

Meesterteken GK in rechthoek, stadsteken, schild met ronde voet, jaarletter B=1773, in vierkant contour (afb. 21). Afmetingen l. 18,5 x b. 9,2 x h. 1,5; l. inclusief steel en ring 27cm. Gewicht 325 gr.

Collectie Rikkoert Edelambachtshuys (inv. nr. 12). Foto Rob Glastra, bew. RKa.

Literatuur

B.W.G. Wttewaall, 'Een zilveren roskaam uit Schoonhoven van 1773', *Antiek*, 14 (1979 / 1980) 409-411
digitaal: www.zilverhistograaf.nl
tab. Zilver Schatkamer, nr. 1687.

De *Zilver Histograaf Schoonhoven* is een historisch periodiek over 'de geschiedenis van de 1000 Meesters die het deden en doen, hun werk en hun stad.' Afleveringen verschijnen regelmatig, in *open access*, via de gelijknamige website www.ZilverHistograaf.nl. Onder het motto, 'Zilverstad: dat onderscheidt ons van de rest'.

De *Zilver Histograaf Schoonhoven* verschijnt onder auspiciën van het Schoonhovens Goud- en Zilversmidsgilde Sint Eloy.

Redactie in 2023

Rogier de Groot, webmaster
Gemke Jager, redactielid
Rene Kappers, hoofdredacteur
Loek van der Kolk, redactiesecretaris
Ferry Mol, redactielid
Cristel Stolk, redactielid

rogier@roaxdesign.com
info@gemkejager.nl
rene.kappers@live.nl
redactie@zilverhistograaf.nl
ferrymol4@gmail.com
c.stolk@samh.nl

Vormgeving website: Roax Design, Schoonhoven.

Covers: Ton van Velsen, Bussum en Roax Design, Schoonhoven

ISBN 978-9-09-038090-2

De Stichting HEK, Historische Encyclopedie Krimpenerwaard, is de rechtspersoon die de uitgever is van de *Zilver Histograaf Schoonhoven*

Bestuur

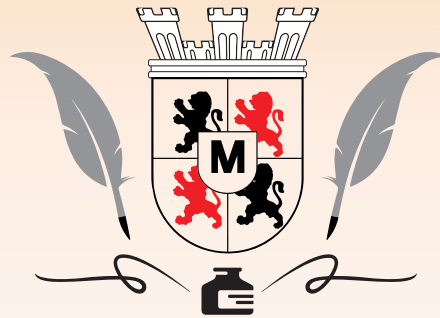
Han Goutier, voorzitter
Gemke Jager, secretaris-penningmeester
Rene Kappers, lid

info@nederlandje.nl
info@gemkejager.nl
rene.kappers@live.nl

JAARGANG 3 - Nr 1 - MAART 2023 - LENTE

DE ZILVER HISTOGRAAF SCHOONHOVEN

OVER DE DUIZEND MEESTERS, HUN WERK EN HUN STAD

Zilver Histograaf
Schoonhoven

Bij de Cover

*Nevenschakel nr. 5 van de zilveren
Jacobakraag.
In de cirkels,
boven links, omgewende eekhoorn
boven rechts, opvliegende vogel/gaai,*

*onder links, eenhoorn
onder rechts, oosterse wildeman.*

*Foto Rob Glastra.
Bewerking RKA en ROAX Design.*

1 Inhoudsopgave

2	Redactie	Jaargang drie! Met onze vaste sponsors
3	Ferry Mol	Galerij der Meesters. Hendrik Cornelis van Geelen en Leendert Wendels
4	Gerard Waardenburg	‘Een eigenaardige Antiek-Industrie’ door Cornelis Vreedenburgh jr.
6	Rene Kappers	Galerij der Meesters. Gerrit Reijnen, zilversmid, zilverfabrikant
7	Peter van Oel	Nieuwe zilvermerken. Raadsels op een pijpgarnituur. Jaarletter en stadsteken 1771 of 1794?
12	Rene Kappers	Een 15de-eeuws stripverhaal op de zilveren Jacobakraag van Schoonhoven
23	Colofon	Colofon Zilver Histograaf Schoonhoven, maart 2023
24	Sponsors	Panorama van de Zilverstad

Jaargang drie! Met onze vaste sponsors

Redactie

Twee Jaarboeken, acht afleveringen, 53 artikelen en 288 pagina's verder, boordevol nieuwe historische kennis over onze Zilverstad, de 1000 meesters en hun werk, zijn onze negen sponsors van het eerste uur opnieuw bereid om ook de jaargang 2023 voor hun rekening te nemen. U kunt er daarom wat ons betreft weer van op aan dat er opnieuw vier afleveringen gaan verschijnen en er een Jaarboek 2023 zal worden gemaakt.

‘Zilverstad, dat onderscheidt ons van de rest’

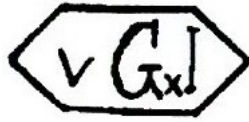
Panorama van de Zilverstad

Galerij der Meesters: Hendrik Cornelis van Geelen en Leendert Wendels

Ferry Mol

- Hendrik Cornelis van Geelen ¹
- geb. Schoonhoven 1875 – ovl. Schiedam 1955
- werkmeester, zilversmid te Schoonhoven van 1 mei 1901 tot 20 september 1913 ²
- meesterteken (nr. 10766) ³

- Was sociaal-cultureel zeer actief in Schoonhoven:
 - Voorzitter van de ‘Schoonhovense Gymnastiek- & Schermvereniging Tot heil van ons lichaam’ ⁴
 - Tweede penningmeester bij Coöperatieve Broodbakkerijvereniging Helpmekaar’ ⁵
 - Tweede secretaris bij “Tot hulp in Lijden”, een ziekenfonds opgezet door de Nijverheidsvereniging voor Goud- en Zilversmeden ⁶
 - Secretaris bij Nijverheidsvereniging voor Goud- & Zilversmeden ⁷
- Verhuisde in 1913 naar Rotterdam en vervolgde zijn loopbaan als incasseerder ⁸

- Leendert Wendels ⁹
- geb. Schoonhoven 1902 – ovl. Schoonhoven 1955
- Begon zijn loopbaan als condensmaker bij de plaatselijke melkfabriek, ¹⁰ maar werd later zilversmid bij Schoonhovense Zilverfabriek H. Hooijkaas ¹¹
- Was lid van de vakbond *Algemene Nederlandsche Metaalbedrijfsbond*, afd. Schoonhoven; werd door vakbond getypeerd als ‘trouwe bondsmakker’ ¹²
- Geen meesterteken bekend

¹ P. Muilwijk, H. van der Molen, F. Mol, *Het zilversmidsgeslacht van Geelen in Schoonhoven*, Zilvercahier nr. 9.0 (Schoonhoven 2019) 40, nr. IX f. Digitaal <https://historischeverenigingschoonhoven.nl/wp-content/uploads/2019/10/Genealogie-van-Geelen.pdf>.

² Schoonhoven, Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven, Kenniscentrum, Collectie Van Dongen, [inv.nr.](#) 466. 1e stamboek werkmeesters Schoonhoven, 1837-1911, 2e helft, nrs. 182-584.

³ C. van Dongen, *Nederlandse Verantwoordelijkheidstekens sinds 1797* (Gouda 1999).

⁴ Schoonhovense Courant, 13 okt 1897, p. 2.

⁵ Schoonhovense Courant, 6 jan 1900, p. 2.

⁶ Schoonhovense Courant, 27 aug 1904, p. 2.

⁷ Schoonhovense Courant, 12 apr 1905, p. 2.

⁸ Stadsarchief Rotterdam, Toegang 494-03 Archief van de Gemeentesecretarie Rotterdam, afdeling Bevolking: bevolkingsboekhouding van Rotterdam en geannexeerde gemeenten – Inventaris 851-142.

⁹ F. Mol, *Het zilversmidsgeslacht Wendels in Schoonhoven*, Zilvercahier 8.0 (Schoonhoven 2011) 32, nr. VII i. Digitaal www.zilverhistograaf.nl/schatkamer nr. 1111.

¹⁰ C. van Holten, *Kent u ze nog ... de Schoonhovenaren* (Zaltbommel 1980) foto nummer 39.

¹¹ Schoonhovense Courant, 15 juli 1955, p. 7. Dankbetuiging na overlijden.

¹² Schoonhovense Courant, 27 juni 1955, p. 4. Overlijdensadvertentie.

De foto's zijn afkomstig van nabestaanden; namen bekend bij de redactie.

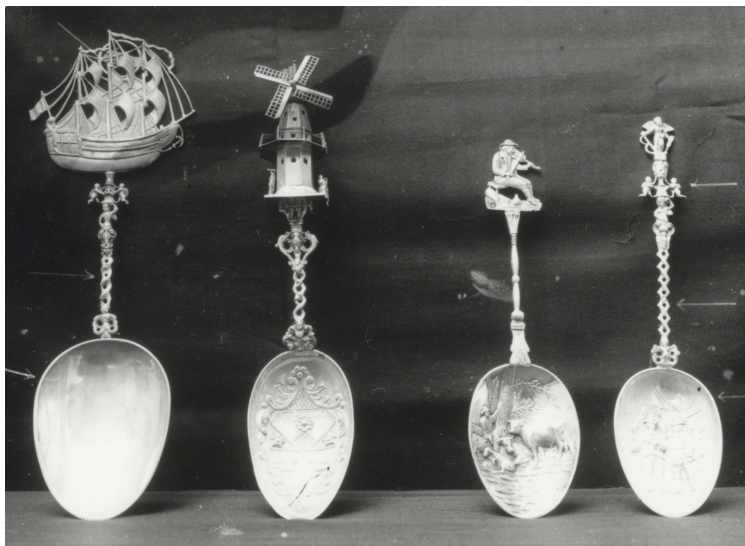
‘Een eigenaardige Antiek-Industrie’ door Cornelis Vreedenburg jr.

Gerard Waardenburg

In onze serie ‘herwaardering van het werk van Cornelis Vreedenburg jr.’¹ dit maal ‘Een eigenaardige Antiek-Industrie’ uit 1911.²

Destijds, in 1911, was het de bedoeling van Vreedenburg om met dit artikel uiteen te zetten waarom er een ‘Antiek-industrie’ in Schoonhoven was ontstaan. In het begin van de 20^e eeuw was het werk veelgevraagd en legitiem (afb. 1).³ Daarnaast verwoordde hij het belang van deze categorie artikelen voor Schoonhoven en haar zilverindustrie. Tegenwoordig vormt het een valkuil voor liefhebbers en verzamelaars en wordt het vaak als ‘vals’ bestempeld.⁴ Alles bij elkaar is het artikel van Vreedenburg vandaag de dag te beschouwen als een mini-college ‘hoe werd namaak-antiek gemaakt, en hoe kan ik het herkennen’.

Hieronder volgt een samenvatting. Het originele artikel staat in onze *Zilver Schatkamer* onder nummer 1598. Het artikel is nu wel digitaal doorzoekbaar met ‘Ctrl-F’.⁵

Afb. 1 ‘Imitatie-antiek zilverwerk.
Gegoten schepwerk.’

Eigen foto Cornelis Vreedenburg jr.
omstreeks 1911.
Eigen Haard 22 (3 juni 1911)
348-353, ald. 348.

Collectie SAMH.

Samenvatting van ‘Een eigenaardige Antiek-Industrie’

In zijn causerie geeft Vreedenburg een inkijkje in de Schoonhovense industrie, ‘geïnspireerd op den bloeitijd van de Hollandsche edelsmeedkunst; een fabricage, beoefend om aan den eigenaardigen smaak van ’t publiek te voldoen; die geprikkeld tot lanceeren, tot een geheel ander genre kwam dan oorspronkelijk was bedoeld; die afzet vond door de verzamelwoede van Engelsche en Amerikaansche would-be-liefhebbers van ‘antiek...’

¹ Redactie, ‘Herwaardering van het werk van Cornelis Vreedenburg jr.’, *Zilver Histograaf Schoonhoven* 2 (2022) 76.

² C. Vreedenburg jr., ‘Een eigenaardige Antiek-Industrie’ *Eigen Haard* 22 (3 juni 1911) 348-352.

³ SAMH, Schoonhoven Particuliere archieven, Collectie Van Willenswaard, Inv. nr. CW 7/3. C.L. van Willenswaard, ‘De goud- en zilverindustrie te Schoonhoven van 1700-1920’, typoschrift, Schoonhoven 1933.

⁴ K.A. Citroen, *Valse zilvermerken in Nederland* (Amsterdam, New York, Oxford 1977, 1985).

⁵ www.zilverhistograaf.nl/zilverchatkamer nr. 1598. Sommige foto’s in het artikel in *Eigen Haard* zijn ondertekend met De Bussy. J.H. de Bussy was de Amsterdamse drukker van het tijdschrift *Eigen Haard*. Aangezien veel van de originele foto’s zijn terug te vinden in de collectie van het Streekarchief Midden-Holland te Gouda en daar worden toegeschreven aan Cornelis Vreedenburg jr., mogen we er vanuit gaan dat alle foto’s oorspronkelijk van zijn hand zijn.

Naast een uiteenzetting over de gebruikte technieken -het drijven (afb. 2), gieten (afb. 3) en galvanoplastiek (zonder afbeelding)- bij het vervaardigen van deze pseudo-antieke voorwerpen, staan foto's van de technieken en van de echte en de pseudo-antieke voorwerpen.

Afb. 2 'Een drijver, de laatste hand leggend aan een zeer detailrijk werk'.

*Eigen foto Cornelis Vreedenburgh jr.,
omstreeks 1911,
Eigen Haard 22 (3 juni 1911)
348-353, ald. 349.*

*Inmiddels is bekend dat hier is
afgebeeld F.A. Hoogendijk,
leraar metaaldrijven aan
de Teekenschool te Schoonhoven
Collectie Gerard Waardenburg.*

De bijschriften in *Eigen Haard* bij de eigen foto's van Vreedenburgh luiden 'Imitatie-antiek zilverwerk. Gegoten schepwerk', 'Een drijver, de laatste hand leggend aan een zeer detailrijk werk', 'Het gereedmaken van een gietvorm, het instampen der vochtige aarde. Links een gegoten stel', 'Een helft van een gietvorm met bakken voor lepels en twee steeltjes voor lepels', 'Jardinère (Louis XIV), grotendeels gietwerk', 'Gedreven zilveren servies (geïnspireerd op Hollandsche renaissance)', 'Doozen met voorstellingen naar oude schilderijen. (verkregen door galvanoplastiek)', 'Voorwerpen in imitatie-antiek (geïnspireerd op Hollandsche renaissance)' en, na het artikel op de volgende pagina nr. 352, 'Echt antiek'.

Vreedenburgh besluit zijn betoog met de opmerking dat er geen sprake is van nep-antiek, maar laat in de laatste zin wel duidelijk zijn eigen mening doorschemeren: 'Doch een paar honderd mensen vinden daardoor in ons land hun brood. En aangezien die industrie geen enkele aanspraak op kunst doet gelden, en daar zij bovendien niet de bedoeling van bedrog in zich heeft, zijn de enige wenschen, dat we behoed worden voor al te groote vrijheden, al te gewaagde stijl-combinaties, en dat een langzame smaak-ontwikkeling van het publiek, dat zilver-koopkrachtig is, een andere weg uitgaat!'

Afb. 3 'Het gereedmaken van een gietvorm, het instampen der vochtige aarde. Links een gegoten stel'.

*Eigen foto Cornelis Vreedenburgh jr.,
omstreeks 1911.
Eigen Haard 22 (3 juni 1911) 348-353,
ald. 349.*

Collectie SAMH.

Galerij der Meesters; Gerrit Reijnen, zilversmid, zilverfabrikant

Rene Kappers

- **Gerrit Reijnen**

Werkt in Schoonhoven 1918-1927, later in Rijswijk, zilversmid, zilverfabrikant. Woont Molenstraat 14 (1918). Werkplaats idem; later werkplaats Lange Weistraat nr.? Werkplaatsen gezamenlijk met zijn broer Arie Lambertus Reijnen, goudsmid, werkmeester. Gevisiteerd 18 nov 1918 en 20 nov 1919.

Personalia

- Gerrit Reijnen geb. Schoonhoven 25 feb 1887, z.v. Dirk Lambertus Reijnen (goudsmid) en Mina de Zeeuw.
- Huwt 1e, Schoonhoven 16 dec 1914 Johanna Pieterella de Gidts, geb. 22 mrt 1888, ovl. Schoonhoven d.v. Johannes Adrianus de Gidts (verver) en Adriana Burghoorn.
- Huwt 2e, Schoonhoven 25 april 1923 Adriana Nichting, geb. Gouda, ovl. Sch. 2 okt 1924 (38 jaar), d.v. Hendrikus Anthonie Nichting (bleker) en Cornelia Barbara van Leeuwen.
- Huwt 3e Wijk aan Zee en Duin 25 feb. 1926 Aleida Arnolda Druijff, geb. Amsterdam (36 jaar in 1926), d.v. Jacobus Hendrik Druijff, zonder beroep en Maria Geertruida Kok.
Echtscheiding Arr.Rechtbank Den Haag 24 mei 1938.
- *Opleiding*
Onbekend.
- *Waarborggegevens*
Stbk. nr 308, insculpatie 6 feb 1918
- Meesterteken: 'GR*' in puntovaal.
- Verhuisde 1 oct 1927 naar Rijswijk (Z-H), Haagweg 91, 1.
Woonde 25 feb 1926 te Wijk aan Zee en Duin

Detail uit groepsfoto van de initiatiefnemers oprichting Kegelclub 'Recht naar het Doel' in Belvedere, 1927. SAMH, Collectie Holst, nr. H-1.C.22. Foto T.W. van den Houten.

Bronnen:

NL-GdSAMH_1012_1895_Bevolkingsregister_Wijk-A-vervolg_Scho_1880-1890_#0141.
 NL-GdSAMH_1064_25_BS-Huwelijk_Scho_1923-1932_#0012.
 NL-GdSAMH_1064_38_BS-Overlijden_Scho_1923-1932_#0032.
 SAMH, Bev.Reg. Schoonhoven, Gezinskaart 1910-1936.
 Haarlem, NHA, arch.nr. 358.142, reg.nr. 21926, akte nr. 4.
 Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven (NZS), Stamboek Waarborg, Collectie van Dongen, inv.nr. 468.
 NZS, Visitatie Register Waarborg 1914-1919, Collectie van Dongen, inv.nr. 469.

Raadsels op een pijpgarnituur. Jaarletter en stadsteken 1771 of 1794?

Peter van Oel *

Afb. 1 Boven: de drie zilvermerken op het pijpgarnituur, stadsteken, meesterteken, jaarletter, vanuit twee perspectieven en belichtingen. Onder: het pijpgarnituur voorzijde, achterzijde en detail van het (gegoten) versieringsornament. Foto boven links fotocollectie P. van Oel; overigen onbekende fotograaf.

Een pijpgarnituur uit een verkoopcollectie werd voorgelegd op het *Forum 925/000* (afb. 1, afb. 7).¹ De vragen: hoe oud is het garnituur en wie heeft het gemaakt?

Het stadsteken van Schoonhoven sprak voor zich: gekwartileerd, vier leeuwen in een ongekroond schild. In dit geval wel met een ronde schildvoet.² Vanwege de vierkant schildvorm van de jaarletter W en de ronde voet van het stadsteken was het erg verleidelijk hierbij 1771 als jaar aan te wijzen welke tekens daar bekend zijn. Dit was echter onverenigbaar met de gepubliceerde biografische gegevens van Cornelis Kuijpers Adz en ‘zijn’ dissel.

Meesterteken dissel

In 1778 werd Cornelis Kuijpers ingeschreven op de lijst Gildebroeders. Duidelijk met de toevoeging ‘Adz’ die staat voor Adrianuszoon. Als meester-teken werd ‘een dissel’ genoteerd (afb. 2). Ook in de rekeningen van het

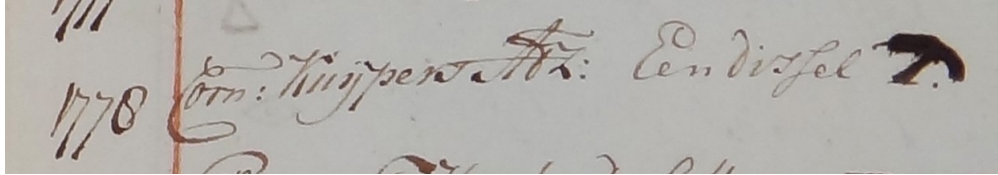
* Met dank aan Rene Kappers voor de genealogische gegevens van Cornelis Kuijpers Adz., de bestuurlijke bijzonderheden van 1771 en 1794-’95, en de foto-bewerkingen.

¹ <https://lapada.org/art-and-antiques/antique-miniature-silver>; afmetingen width 4.5cm/1.8", length 8.4cm/3.3", depth 1.1cm/0.4", weight 1.7 troy ounces/52.7g

² S.A.C. Begeer, e.a. *Zilversmeden van de stad Schoonhoven* (Schoonhoven 1981) (hierna ‘Begeer 1981’) 166, 1771 met ronde schildvoet en 1794 met afgeronde schildvoet. Digitaal, ‘De digitale Begeer’:

<https://www.zilverhistograaf.nl/zh/wp-content/uploads/1626%20De%20Digitale%20Begeer%20ea%20NZS%20Zilversmeden%20Schoonhoven%201600-1900.pdf>.

Schoonhovense Weeshuis staat zijn naam met de toevoeging Adz. Op de ‘Lijst van 22 november 1800’ wordt hij zonder ‘Adz.’ genoemd maar mét dissel.³ De toevoeging was gedurende een periode zeker noodzakelijk ter onderscheid van zijn tijd- en vakgenoot de zilversmid Cornelis Kuijpers Janszoon die in 1763/64

Afb.2 Aantekening van de inschrijving in 1778 van Cornelis Kuijpers Adz. met ‘een dissel’ SAMH, ac 1011, OAS 2546 Rekeningenboek Goud- en zilversmidsgilde Schoonhoven

begon met meesterteken ‘CZ’ en overleed in 1784.⁴ Nader genealogisch onderzoek leerde inmiddels dat het hier om twee verschillende families ‘Kuijpers’ gaat. Uit de genealogische onderzoeken is tevens gebleken dat er geen enkele aanleiding is te veronderstellen dat er door een tweede zilversmid ook ‘een dissel’ zou zijn gebruikt.⁵

Cornelis Kuijpers Adrianusz werd op 24 februari 1752 gedoopt.⁶ Hij overleed op 24 juli 1811 in zijn tuinhuis in Willige Langerak. Hij werkte van 1778 tot en met 1809. In 1809 betaalde hij nog patent als zilversmid; in 1810 en 1811 niet meer.⁷

Er zijn andere afslagen van de dissel van Cornelis Kuijpers bekend op knopen uit 1795, 1798 en 1806.⁸ De dissels zijn steeds mooi scherp van contour (afb. 3 en 4). De afgeronde dissel in de afslag op het pijpgarnituur kan verklaard worden door een ‘bot’ stempel door ouderdom of door een rechtstreekse slag op het aambeeld of een stalen tas waardoor het stempel ‘bot’ werd. Te oordelen naar de detailverschillen (knop en het doorstekende steeleinde) werd er na 1794 een nieuw stempel gemaakt.

Afb. 3 Meesterteken Dissel, van Cornelis Adz Kuijpers op knopen uit 1798 en 1806.

Begeer 1981, p. 149, mt. nr. 151; de knopen p. 52.

³ Gouda, SAMH, OAS 934, Register der naamen van de werkmeesters in goud, of zilver te Schoonhoven.

⁴ Begeer 1981, G103 Cornelis, met daar abusievelijk als ouders vermeld Jacobus Kuijpers en Zwaantje Konings, hetgeen moet zijn Jan Kuijpers en Ariaantje Boesveld; Begeer 1981, G104 Cornelis Adrzn, zoon van Adrianus Kuijpers en Gijsbertje Carmozijn; R. Kappers, *Schoonhoven: Keurkamers en Regels 1705-1809* (Schoonhoven 2006), digitaal <https://zilverhistograaf.nl/zh/wp-content/uploads/2022/07/290-Keurkamers-en-Regels-vs-6.2.pdf>; H.M. Kuijpers, ‘Huybert Kuypers, zilversmid te Schoonhoven. Zijn voor- en nageslacht’, *Gens Nostra* 44 (1981) 217-221.

⁵ Vriendelijke bevestiging door drs. H.M. Kuijpers, email correspondentie R. Kappers dd. 23 april 2022; R. Kappers, ‘Dossier Kuijpers in Schoonhoven’, ongepubliceerd.

⁶ NL-HaNA_3.04.16.130_6.I_0046-groot, dd 24 februari 1752 (n.b. niet in de klapper district VII). Begeer 1981, G104, vermeldt abusievelijk 24 december 1752.

⁷ R. Kappers, ‘Patenten en ‘compagnies’ voor activiteiten in goud en zilver, 1806-1813’, *Zilver Histograaf Schoonhoven* 2 (2022) 98-106.

⁸ Begeer 1981, mt. nr. 151, p. 149. Knopen p. 52 afb. 140 links, en afb. 141 links.

Afb. 4 Zeeuws Broekstuk, (detail en inzet) mt. Dissel (Cornelis Kuijpers Adz.) jrl A = 1795, stadsteken. Zeeuws Museum, collectie.nr. g 1408.

*Foto: Ivo Wennekes.
Met dank aan
Anton Cruysheer.*

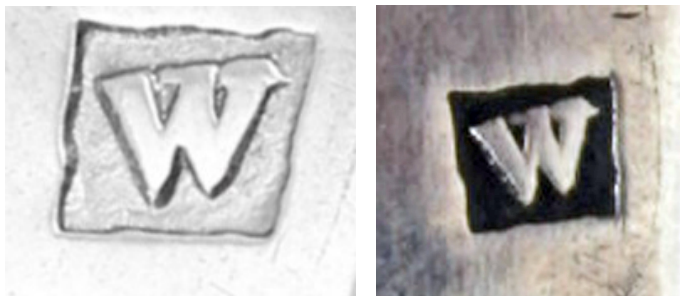
Jaarletter W: voor 1771 of 1794 ?

De W op het pijngarnituur staat in een fraai vierkant schild. Deze vierkante schildvorm duidt op het jaar 1771. Een dergelijke schildvorm, vierkant, werd voor 1794 niet door Begeer gesignaleerd (afb. 5). Deze noteerde uitsluitend schilden met afgeronde voet.⁹

Gedurende het werkzame leven van Cornelis Kuijpers Adz. met de ‘dissel’ van 1778 tot 1810, komt maar één jaarletter ‘W’ in aanmerking voor gebruik: die van 1794. Met welke argumenten kan de keuze voor 1794 voor dit ‘vierkante’ schild dan gerechtvaardigd worden?

Allereerst, de W op het pijngarnituur laat duidelijk schreven zien (afb. 4). Schreven werden in 1771 niet gebruikt (afb. 5). Schreven waren wel in gebruik in 1794 en daarvóór bij T, U, en V. Ten tweede, de W van 1771 is van het type ‘dubbele V’; de W op het pijngarnituur niet (afb. 6).¹⁰

Het derde argument is het werkzame leven van 1778 tot 1810 van deze Cornelis met de dissel en de toevoeging Adz. Dit verzet zich tegen 1771.

Afb. 5 Jaarletter W op het pijngarnituur vanuit twee perspectieven. Links toont duidelijk de (boven-)schreven van de W.

Foto's: zie afb. 1; bew. RKa.

Afb. 6 De ‘dubbele V’ als jaarletter W in 1771 in rechthoekig schild. Begeer 1981 p. 159.

⁹ Begeer 1981, p. 161, jaarletters W 1794.

¹⁰ Begeer 1981, p. 159, jaarletters W 1771.

Zeer waarschijnlijke reden voor het afwijkende schild van de jaarletter

De hoofdlieden van 1794 waren Hendrik Slingeland (deken), Andries Oosterhout (keurmeester), en Pieter Vergeer.¹¹

Er was een protest ontstaan tegen de buitensporige ‘vertering’ door de hoofdlieden.¹² De gildebroeders weigerden daarom de rekening van 1794 goed te keuren. De rekening werd uiteindelijk pas goedgekeurd op 15 november 1796 door ‘de burgers H. Hudig en J.J. van Oosterhout, president en vice president van den Raad der gemeente der Stad Schoonhoven’.¹³

Er werd op 30 november 1794 geen nieuw gildebestuur benoemd. Dezelfde hoofdlieden bleven aan, maar nu met Andries van Oosterhout als deken en Pieter Vergeer als keurmeester. Pas op 4 augustus 1795 traden Hendrik van Geelen, Jan Roosenburg en Bartholomeus Smits als nieuwe hoofdlieden aan.¹⁴ Er is dus na 30 november sprake van een ‘verlengd gildejaar 1795’ met dezelfde hoofdlieden maar in andere rollen; reden om dezelfde jaarletter te blijven gebruiken.

Een paar jaar eerder, in 1771, was Andries van Oosterhout ook al keurmeester, om vervolgens in 1772 deken te worden.¹⁵ Zeer waarschijnlijk zijn de vormen van de schilden van 1771 (jaarletter in vierkant en stadsteken met ronde schildvoet) hergebruikt in de eerste maanden van 1794/95 tot 4 augustus. Dit ter onderscheid van de voorgaande bestuursperiode van dezelfde personen maar in andere rollen. Dit zou dan de verlengde periode moeten zijn want eerder was er geen aanleiding om een afwijkend onderscheidend keurteken te gebruiken.

Conclusie

Het pijpgarnituur werd gemaakt door Cornelis Kuijpers Adrianuszoon (gedoopt Schoonhoven 24 feb 1752-overleden Willige Langerak 24 juli 1811), Begeer nr. G104. De jaarletter W in een fraai vierkant schild werd voor 1794 niet eerder gezien. Het stadsteken van 1794 met ronde schildvoet evenmin. Jaarletter W met schreven zowel als het stadsteken met de ronde schildvoet uit 1794 kunnen als nieuwe keurtekens worden toegevoegd aan de reeds bekende tekens. Ze dienden feitelijk van 1 december 1794 tot 4 augustus 1795, en zijn gevonden door P. van Oel.

De reden voor een afwijkend vierkant schild van de jaarletter en van de ronde schildvoet van het stadsteken is zeer waarschijnlijk het aanblijven van

¹¹ Begeer 1981, p. 168, Dekenlijst, en volgens de benoemingsvolgorde van Begeer 1981 p. 167, ‘Aantekeningen bij de dekenlijst’.

¹² R. Kappers, *Keurkamers en regels* (Schoonhoven 2009) 9. Protest tegen de Rekeningen van 1788 tot 1794.

¹³ OAS 107, 4 aug. 1795; OAS 2546, Rekeningenboek, de rekeningen van 1 dec 1794 tot 4 aug 1795 en van 4 aug 1795 tot 30 nov 1795.

¹⁴ idem, idem.

¹⁵ Begeer 1981, p. 168, als noot 11.

dezelfde personen als gildebestuur, maar in andere rollen in de eerste zeven maanden van het opvolgende gildejaar van 1 dec 1794 tot 4 aug 1795.

Andries van Oosterhout was keurmeester in 1793/1794 en deken in de eerste acht maanden van 1794/1795. De rol van Andries van Oosterhout eerder als keurmeester in 1770/1771 zowel als later in 1793/1794 was zeer waarschijnlijk de aanleiding tot het kopiëren van 'zijn' schildvormen uit 1771 voor de periode van het 'verlengde gildejaar' van 1 december 1795 tot 4 augustus 1795. Het pijpgeraad is zodoende gekeurd tussen 1 december 1794 en 4 augustus 1795.

Fotocollectie Van Oel

Afb. 7 Pijppijp in uitgeklapte vorm. Cornelis Kuijperes Adz. meesterteken 'dissel', jrl. W, stadsteken in schild met ronde voet; zeer waarschijnlijk gemaakt in de periode 1 dec 1794-4 aug 1795. Fotocollectie Van Oel; onbekende fotograaf.

Een 15de-eeuws stripverhaal op de zilveren Jacobakraag van Schoonhoven

Rene Kappers

Schoonhoven kent al tijdenlang het ‘stripverhaal’ van Sint Joris en de Draak. Het staat als een verhalende afbeelding midden in de stad op het 18de-eeuwse Doelenhuis. Het verhaal staat ook op de hoofdschakel van de zilveren Jacobakraag van de Schoonhovense schutters die nu in het Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven ligt. Deze zilveren schutterskraag dateert uit de tweede helft van de 15de eeuw (afb. 1 en afb. 20).¹ Bij nader onderzoek lijkt er nóg een oud ‘stripverhaal’ te staan op de nevenschakels van deze Jacobakraag. Het wordt verteld door ‘eekhoortjes, aapjes, herten, honden en adelaars, maar ook eenhoorns en andere fabeldieren’. Zij werden voor het eerst gesignaleerd door Annelies Krekel in 2003.² Het blijken 27 mythische figuren te zijn; vogels en andere dieren die samen korthedshalve als ‘wezens’ worden aangeduid in het hierna volgende artikel.

Afb. 1 De zilveren Jacobakraag met in de cirkels de 27 ‘wezens’ van het stripverhaal.

Nummering van de schakels voor dit onderzoek. Hoofdschakel is nr. 0. Nevenschakels links oneven, rechts even genummerd. De kettinkjes vormen een scheiding tussen de besproken groepen ‘borst- en rugschakels’.

Foto Rob Glastra; bewerking RKa.

Het onderzoek is inventariserend en beschrijvend van aard.³ Welke ‘wezens’ zijn het, hoeveel, waar staan ze op de kraag, wat is de volgorde, en hoe zijn ze gemaakt? Per wezen volgt een korte beschrijving van hun houding en andere karakteristieke kenmerken. Over hen passeren vervolgens beschrijvingen die aangetroffen zijn in literatuur over hun symbolische aard en over hun mogelijke betekenis.⁴ Als slot van dit artikel wordt hun mogelijke onderlinge samenhang aangestipt en een suggestie gedaan voor het gehele ‘stripverhaal’. specialistisch iconografisch onderzoek blijft nu achterwege maar is wel geboden als vervolgonderzoek voor het goede begrip van dit raadselachtige 15de-eeuwse ‘stripverhaal’.

¹ R. Kappers, ‘De ware gedaante van de Jacobakraag, de 15de-eeuwse schutterskraag van Schoonhoven’, *Zilver Histograaf Schoonhoven* 4 (2021) 116-131.

² A. Krekel-Aalberse, ‘Koningsketen van het Sint Joris of Voetbooggilde in Schoonhoven’ *Cachet* (2003) 6,7. Annelies Krekel maakte in 2003 als eerste gewag van de aanwezigheid van deze ‘wezens’.

³ Pré-iconografisch: R. van Stralen, *Inleiding in de iconografie* (5 Bussum 2002) 12.

⁴ Met dank aan Bjorn de Leeuw, kunsthistoricus en docent aan de Vrije Academie te Amsterdam, voor zijn interesse, uiteenzettingen en toelichtingen. Vrije Academie, Collegereeks ‘Symboliek in de kunst’, 2018.

Nevenschakels: waar staan ‘de wezens’?

De hoofdconstructie van elke nevenschakel is een trapezium met gebogen basis en een gebogen bovenzijde. Vanuit de twee onderhoeken gaan twee s-vormige, geknotte en ontbladerde diagonale bloemstelen met hun bloemen omhoog. Op de kruising van de stelen staat een ontspannen voetboog. Daaronder staat, steunend op de stelen, een knoestig schuinkruis beladen met een vuurslag met een vlammenbundel van zeven vlammen.⁵ De ruimten gevormd door de ‘hoeken’ van de stelen zijn geheel opgevuld met ‘een wirwar’ van krullend bladwerk.

De wezens staan (soms) in de onderhoeken op de basis, en (soms) hoger links en/of rechts naast de voetbogen (afbeelding 2 tot en met 9; foto’s Rob Glastra, bewerking RKa). De wezens zijn van diverse pluimage: 27 stuks van 11 soorten (Tabel 1).

De borstschakels nr. 1, 3 en 2, 4

Bij dit onderzoek is een onderscheid gemaakt tussen borstschakels (afb. 2, 3, 4, en 5) en rugschakels (afb. 6, 7, 8 en 9). De sets kettinkjes vormen de scheiding. Deze sets werden echter pas in de 19de eeuw gemaakt en zijn daarom kunsthistorisch in dit artikel van ondergeschikt belang.⁶

Afb. 2 schakel 3,
boven: opvliegende vogel/gaai,
onder: cynocefaal (man met hondenkop), rennende hond.

Afb. 3 schakel 1,
boven: eekhoorn, opvliegende vogel/gaai,
onder: rennend hert, eekhoorn.

Afb. 4 schakel 2,
boven: niets,
onder: cynocefaal (man met hondenkop), rennende hond.

Afb. 5 schakel 4,
boven: niets,
onder: rennend hert, rennende hond.

⁵ De voetbogen en de schuinkruizen zijn onderwerp in een volgend artikel over de Jacobakraag.

⁶ Kappers, ‘Ware aard’, 119.

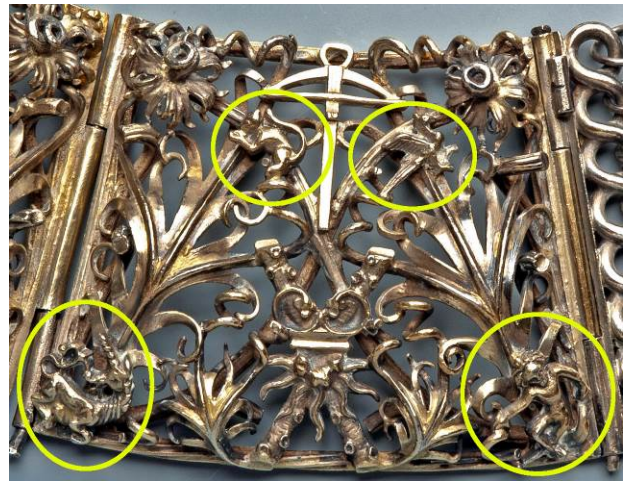
De rugschakels nrs. 5, 7 en 6, 8

Schakel 7 met 8 vertoont de uittrekbare pen ter ontsluiting/verbinding van de kraag.

Elke rugschakel kent vier wezens. Opvallend is dat alle onderhoeken op de rugschakels samen hetzelfde paar tonen: een eenhoorn en een oosterse wildeman. Eenhoorns en wildemannen staan alleen maar op de rugschakels.

Afb. 6 schakel 7,
boven: windhond, adelaar,
onder: eenhoorn, oosterse wildeman.

Afb. 7 schakel 5,
boven: omgewende eekhoorn, opvliegende vogel/gaai,
onder: eenhoorn, oosterse wildeman.

Afb. 8 schakel 6,
boven: rennende hond, rennend hert,
onder: eenhoorn, oosterse wildeman.

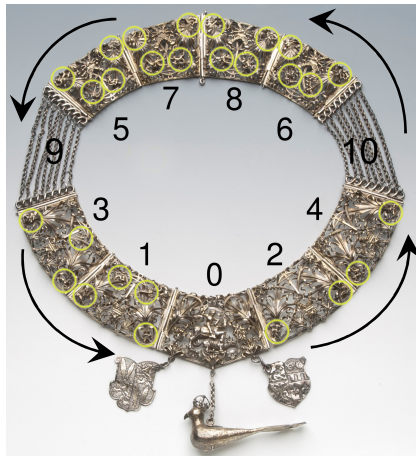

Afb. 9 schakel 8,
boven: viervoetige struisvogel, adelaar,
onder: eenhoorn, oosterse wildeman.

‘Wezens’ van diverse pluimage, 27 stuks van elf soorten

Er zijn zittende vogels (3), vliegende vogels (2), drie soorten honden (5), herten (3), wildemannen (4), eenhoorns (4) eekhoorns (3) en ‘cynocefalen’, mansfiguren met een hondenkop (2) en één viervoetige (!) struisvogel (tabel 1). Vanaf de buitenrand gezien lopen, gaan of vliegen alle soorten van links naar rechts, tegen de wijzers van de klok in (afb. 10). Uitzonderingen zijn de struisvogel die de andere kant op loopt (schakel 8 links boven), net als één van de twee eekhoorns (schakel 5 links boven).

De hier volgende onderstaande korte schets van de opgemerkte soorten, als gedetailleerde bijdrage aan ‘de ware gedaante’ van de Jacobakraag, geeft inzicht in de complexiteit en symboliek van de Jacobakraag welke tot nu toe niet of anders werd gezien.⁷

Afb. 10 Loop-, gang- of vliegrichting van 'de wezens' tegen de klok in, afgezien van de struisvogel op schakel 8 en de eekhoorn op schakel 5.

Foto Rob Glastra, bew. RKa.

Vogels, staand en vliegend

De staande vogels -vanwege hun houding- hebben een omhoog gerichte vlucht met korte vleugels: ze vliegen mogelijk juist op. Ze hebben een kromme snavel, lange staart en een kuif. Ze verbeelden zeer waarschijnlijk papegaaien (afb. 11).

Afb. 11 Staande of opvliegende vogel. Zeer waarschijnlijk een papegaai.

Foto RKa.

In de kunst waren de papegaaien ook wel een symbool voor het woord van God. Volgens de bestiaaria kon een papegaai uit zichzelf ‘ave’ zeggen, gegroet. Zo verwees de vogel ook wel naar de maagdelijkheid van Maria, die zwanger raakte toen de aartsengel Gabriël haar begroette met zijn ‘Ave Maria’. Kortom, papegaaien waren magische, mythische en soms zelfs gewijde dieren.⁸

De vliegende vogels (afb. 12), zeer waarschijnlijk arenden alias adelaars, hebben hun twee lange vleugels uitgespreid. Ze hebben een lange staart, een zware kromme snavel, ‘uithangende’ klauwen en geen kuif. De vleugels zijn voor ons huidige beeld niet

⁷ ‘...een eenvoudig, in Gouda gemaakt 15-de eeuws voorbeeld in het Schoonhovense stadhuis’, aldus de toelichting bij de keten van het St.Jorisgilde in Zevenbergen, Rijksmuseum Amsterdam obj.nr. BK-2014-29-1. Dig. <http://hdl.handle.net/10934/RM0001.COLLECT.570925> (geraadpleegd 6 mrt 2013).

⁸ M. Hageman, ‘Dertig dieren in de middeleeuwen. Papegaai’, *Madoc* 30 (2016) 236, 237.

karacteristiek;⁹ echter op de adelaar in ‘Der naturen bloemen’ van Jacob van Maerlant ‘lijken’ de smalle vleugels van toen zeker.

De adelaars zijn symbool van wereldlijke macht en van onoverwinnelijkheid. Het is de koning der vogels, symbool van de adel en teken van het oppergezag. Ook wordt de adelaar gezien als de vijand van de draak en van het hert.¹⁰ In allegorieën is de adelaar een attribuut van Hoogmoed, een van de zeven hoofdzonden, de wortel van het kwaad.¹¹

Afb. 12
Vliegende vogel
(links). Zeer
waarschijnlijk
een arend alias
adelaar.

Rechts, arend in
Van Maerlant,
Der naturen
bloeme.

Foto's RKa.

Honden

De honden komen van drie modellen (afb. 13). Typisch zijn de gestrekte voor- en achterpoten van de springende hond en zijn lange staart. Het lijkt een ‘windhond’ voor te stellen. De andere soort heeft een korte staart waarbij één exemplaar een staande houding heeft en de ander een rennende/springende houding.

Afb. 13 Honden. Links, staande hond, midden rennende/springende hond, beiden met korte staart: een brak. Rechts, rennende/springende hond, lange staart: een windhond. Foto's RKa.

Van Maerlant onderscheidt in ‘Der naturen bloeme’ (omstreeks 1340-1350) bij de jacht twee honden: de windhond en de brak. Het hert wordt opgejaagd met windhonden die hoge

⁹ Met dank aan Bart Ibelings voor zijn opmerkingen (als ‘vogelaar’).

¹⁰ Den Haag, KB, KA 16. Jacob van Maerlant, *Der naturen bloeme*, Utrecht ca. 1340-1350, dig. Galerij.kb.nl, fol. 74 (in potlood), ‘Aren’; P. Burger, *Jacob van Maerlant. Het boek der natuur* (2 Amsterdam 1995) 174. Digitaal https://www.dbnl.org/tekst/maer002dern03_01/maer002dern03_01.pdf, pag. 63-65 (ger. 15 mei 2020); <http://www.volkoomen.nl/Symbolen,%20dieren.htm> (ger. 27 juli 2018).

¹¹ J. Hall, *Hall's Iconografisch handboek*, vertaling Th. Veenhof (6 Leiden 2006) 7.

halsbanden dragen. Deze honden kunnen net zo hard lopen als hun prooi, maar kunnen niet blaffen. Dit wordt ook wel ‘de lange jacht’ genoemd. Om te weten waar de windhonden heen rennen gebruikt men brakken, honden die wel blaffen. Brakken zijn niet zo snel, maar ruiken zo goed dat ze urenlang in een bos een spoor kunnen volgen. Voor de jacht op herten waren beide honden dus nodig.¹²

De hond is sinds de middeleeuwen een symbool van trouw. Hij vergezelt de jager.¹³

Herten

De herten hebben een gewei; het zijn bokken (afb. 14). De hertenjacht is een geliefd motief in de middeleeuwse epische literatuur. Het hert kan door zijn loopvermogen de jager ver van huis lokken en zo een nieuwe plaats van handeling creëren. Het hert brengt de uitverkoren held in de ‘andere wereld’. Door zijn snelheid en scherpe zintuigen was het hert een moeilijke prooi en een attribuut van Gehoor en van Voorzichtigheid.¹⁴ Opmerkelijk is dat één hert zich bevindt hoog op schakel 6, ‘tussen de bladranken’, terwijl hij achtervolgd wordt door de springende windhond.

Afb. 14 Rennend hert, een bok.

Foto RKa.

Wildemannen

De wildemannen (afb. 15) zijn van één model. Opmerkelijk is dat ze alleen op de ‘rugschakels’ voorkomen. De wildemannen zitten met een gekruist been, ze hebben een wilde haardos, en zijn zo te zien naakt. Het woud was hun natuurlijke habitat. Zijn wapen is een houten knots die hier niet bij allen aanwezig is. Ze zijn steeds vergezeld van een eenhoorn op de aanpalende schakel. De wildeman wordt slechts aangetroffen in de wereldlijke kunst van Noord-Europa.¹⁵

Oosterse wildemannen waren niet behaard en werden met lang hoofdhaar en baarden afgebeeld.¹⁶ Naar het zich laat aanzien zijn hier dus ‘oosterse wildemannen’ afgebeeld. Mogelijk werd hier iconografisch een verbinding naar ‘de islam’ gelegd.

De wildeman symboliseert wellust en agressie. In cyclussen van scenes ziet men hoe hij strijdt tegen een ridder: hij ontvoert de jonkvrouw maar wordt uiteindelijk overwonnen. Meer gebruikelijk is dat hij andere monsters bevecht, zoals de eenhoorn.¹⁷ Dit verklaart mogelijk de

¹² Van Maerlant, *Naturen Bloeme*; J-P. van Rijen, *Martens-Mulder collectie. Zilver in de 17de en 18de eeuw* (z.p. 2018) 25.

¹³ Hall, *Iconografisch handboek*, 145; A. Willemsen, ‘Dertig dieren in de middeleeuwen. Hond’, *Madoc* 30 (2016) 214-215.

¹⁴ Hall, *Iconografisch handboek* 143.

¹⁵ Idem, idem, *Wildeman* 373.

¹⁶ M.I. Takens, *De Middeleeuwse wildeman*, Bachelor thesis (Utrecht 2012) 10. Digitaal: <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/254477> (geraadpleegd 24 juli 2018).

¹⁷ Takens, *Middeleeuwse wildeman*.

telkens paarsgewijze aanwezigheid van een wildeman met een eenhoorn op de kraag. Hij bestrijdt de eenhoorn die op zijn beurt het symbool zou zijn van de vrouwelijke kuisheid.

Afb. 15 Oosterse wildeman, naakt met lang haar, gekruiste benen. Zijn wapen is een houten knots; waarschijnlijk hier in de linkerhand.

Foto RKa.

Eenhoorns

De eenhoorns (afb. 16) zijn hier telkens vergezeld van een wildeman op de aanpalende schakel (zie boven). Ze hebben lange gebogen poten, een omgewende kop, en een lange kronkelige gesplitste staart die teruggeslagen aan hun kop en hoorn raakt. Te oordelen naar hun poten liggen de eenhoorns.

In de Middeleeuwen werd de eenhoorn gekarakteriseerd als een zeer wild dier uit de bossen dat symbool stond voor zuiverheid en genade, dat alleen gevangen kon worden door een maagd. Hij geldt als een geheimzinnig symbool van vrouwelijke kuisheid. In de heraldiek symboliseert de eenhoorn ook strijdlust en dapperheid. Ze versterken de notie van de strijdende Sint Joris in gevecht met het ultieme kwaad ter bescherming van de maagd. De eenhoorn geldt ook als een symbool van tomeloze moed. De hoorn van de eenhoorn als mythologisch dier, bezat het vermogen alles rein te maken wat erdoor werd aangeraakt.¹⁸

Afb. 16 Liggende eenhoorn met omgewende kop; zijn hoorn en neus raakt aan zijn (dubbel gesplitste) staart.

Foto RKa.

Eekhoorns

Er zijn twee eekhoorns (afb. 17); één eekhoorn, op schakel nr. 5 (afb. 17 rechts), ‘gaat de verkeerde kant op’ (met de klok mee). Ze hebben een karakteristieke zittende houding met een nootje in de voorpoten waaraan geknabbeld wordt.

Eekhoorns staan symbool voor argwaan maar ook voor zuiverheid, opmerkzaamheid, speelsheid, vindingrijkheid en de mogelijkheid om snel van richting te veranderen. Ook staat hij

¹⁸ Hall, *Iconografisch handboek*, Eenhoorn 95, Maria en de Eenhoorn 219, Wildeman 373; [https://nl.wikipedia.org/wiki/Eenhoorn_\(fabeldier\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Eenhoorn_(fabeldier)) (geraadpleegd 27 juli 2018); <http://www.volkoomen.nl/Symbolen,%20dieren.htm>, lemma ‘eenhoorn’ (ger. 27 juli 2018).

symbool voor spaarzaamheid voor later omdat de eekhoorn de toekomst met mindere tijden zorgvuldig voorbereidt door voorraden aan te leggen maar toch nog tijd heeft om te spelen. In de Germaanse mythen was er sprake van een eekhoorn die de takken van de levensboom op en neer rende, om tweedracht te zaaien tussen de adelaar in de top en de draak bij de stam, door telkens over te brengen wat de een over de ander had gezegd.¹⁹

Afb. 17 Eekhoorn met nootje in de voorpoten, gekrulde staart. De rechter gaat vanaf de buitenrand gezien 'met de klok mee'. Links 1 lb en 1 ro. rechts 5 lb

Foto's RKa.

Cynocefalen

De *cynocephali* (afb. 18 links), de mansfiguren met een hondenkop, komen van één model. De mannen nemen grote stappen; ze lijken hard te lopen. Ze dragen een pak (?) op hun rug en zijn gekleed in een tuniek. In middeleeuwse literatuur zijn zij mythische figuren die in vele verschillende vormen en contexten voorkomen. Ze waren geïnspireerd op de Egyptische god Anubis, de god van de dood. Fraaie afbeeldingen verschenen in *Marvels of the East* uit ca. 1150.²⁰ Een mooie afbeelding die lijkt op 'onze' *cynocephali* werd opgenomen in de *Neurenberg Chronicle* in 1493 (afb. 18 rechts).²¹

Zeer waarschijnlijk wordt op de kraag Sint Christoffel verbeeld. Een curieuze traditie in de oosterse kerk wil dat Christoffel wordt afgebeeld met een hondenkop.²² Mogelijk werd hier dus een iconografische verbinding met 'de islam' gelegd.

Afb. 18 Links, op de kraag, een Cynocephaal, man met een hondenkop. Een pak op zijn rug. Lopend en gekleed in tuniek.

Foto RKa.

Rechts Cynocephaal in de *Neurenberg Chronicle* (1493).
(noot 21
<https://en.wikipedia.org>)

¹⁹ <https://www.heinpragt.com/symbols/dierensymbolen.php> (ger. 27 juli 2018);

<https://nl.wikipedia.org/wiki/ratatosk#> (ger. 14 dec 2022); www.volkoomen.nl/dieren/eekhoorn.htm (ger. 14 dec 2022).

²⁰ Geciteerd met afbeeldingen in: M.I. Takens, *De Middeleeuwse wildeman* (Utrecht 2012) Bachelor thesis, <https://dSPACE.library.uu.nl/handle/1874/254477> p. 10 (ger. 24 juli 2018).

²¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Cynocephaly#High_and_late_medieval_travel_literature (ger. 24 juli 2018); https://en.wikipedia.org/wiki/Saint_Christopher,_sub_2.7_'Depictions_in_art' (ger. 25 mrt 2019).

²² Hall, *Iconografisch handboek*, Christoffel 63; [https://nl.wikipedia.org/wiki/Christoffel_\(heilige\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Christoffel_(heilige)), sub 3.2 Christoffel de Cynocephaal (ger. 25 mrt 2019).

Struisvogel

De enige afgebeelde struisvogel tenslotte, op schakel 8 (afb. 19), is intrigerend. Hij ‘loopt de andere kant op’ (met de klok mee) en neemt daarbij stevige stappen. Hij heeft een groteske omgekrulde staart, een zware snavel en het profiel van een vleugel over zijn lijf. Bij nauwkeurige beschouwing blijkt hij vier voeten te hebben, mogelijk aan vier poten.

Volgens Aristoteles ‘...lopen [zij] als viervoeters’.²³ ‘Zij [de struisvogel] behandelt haar jongen hard, alsof zij de hare niet zijn; of haar zwoegen vergeefs is, deert haar niet, want God heeft haar wijsheid onthouden en haar geen deel aan het inzicht gegeven. Wanneer zij fier met de vleugels klappt, lacht zij om ros en ruiters (Job 39:16-21)’.²⁴ Mogelijk is dit ‘gebrek aan inzicht’ de reden waarom deze struisvogel de andere, verkeerde kant, oploopt’.

Afb. 19 Struisvogel met vier voeten en vier (?) poten. De vogel loopt ‘met de klok mee’ in tegenstelling tot vrijwel alle anderen.

Foto RKa.

Hoe gemaakt ?

De wezens op de verschillende nevenschakels zijn allemaal gegoten. Voor elke figuur is steeds een gietmodel gebruikt. De gietmodellen van de wezens moeten mooi scherp geweest zijn want van deze figuren zijn de details gewoonlijk fraai waarneembaar. Bij een kwalitatief mindere enkeling is sprake van gesmolten materiaal, vermoedelijk door de hitte bij de soldering. De wezens zijn fraai aan de respectieve ondergronden gesoldeerd; ook hier is het ‘hogeschoolwerk’.²⁵ Er zijn geen sporen van verwijderingen aangetroffen.²⁶ Dit betekent dat er geen enkel wezen per ongeluk ontbreekt op de set borstschakel

Conclusie, ‘de wezens’ vormen een nog onbegrepen stripverhaal over goed en kwaad

Concluderend lijkt de Jacobakraag van links naar rechts tegen de klok in, inclusief twee wezens die ‘omgekeerd’ staan of gaan, een nog onbegrepen stripverhaal of allegorie te bevatten. Opgemerkt moet daarbij worden dat er twee gestolen schakels ontbreken. Theoretisch zou het hele stripverhaal dus mogelijk acht meer wezens hebben omvat; totaal in dat geval 35 wezens.

Middeleeuws, mythisch of fantastisch zijn in ieder geval de wildemannen, de eenhoorns, de cynocefalen, en de viervoetige struisvogel. Ook de andere figuren zijn in de middeleeuwen symbolen: de eekhoorn, de arend, de papegaai, de hond, en het hert.

²³ Burger, *Boek der natuur*, 81-82. Digitaal:

https://www.dbnl.org/tekst/maer002dern03_01/maer002dern03_01.pdf (ger. 15 mei 2020).

²⁴ Idem, idem, 174. Digitaal idem.

²⁵ Kappers, ‘Ware gedaante’ 124, over de solderingen op de hoofdschakel. Met dank aan Jan van Nouhuys, zilversmid en docent Vakschool Schoonhoven.

²⁶ Kappers, ‘Ware gedaante’ 129, schade, reparaties en toevoegingen.

Soms zijn paren herkenbaar, zoals de honden die achter herten aan jagen. Maar het paar ‘Oosterse wildeman en eenhoorn’ vereist meer kennis en inzicht. Wat wordt hier verbeeld? De Oosterse wildemannen zijn daarbij ook nog typisch Noord-Europese kunstuitingen.

Individueel valt van elk ‘wezen’ wel een betekenis te achterhalen in de gangbare literatuur. Van de paren is dit soms ook mogelijk. Maar een integrale allegorie vaststellen is lastiger.

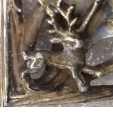

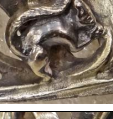

Bij elkaar genomen is wel duidelijk dat het bij de afgebeelde figuren steeds gaat over tegenstellingen, over goed en kwaad, over trouw en verraad. Opmerkelijk is een paar maal de verwijzing naar ‘het oosten’, de plaats waar in de onderhavige laat-middeleeuwse periode het kwaad van de wereld huisde dat met kruistochten en andere strijd moest worden bestreden. Vanuit die strijdgedachte is van dit onbegrepen stripverhaal op de nevenschakels de samenhang met het gevecht van ‘Sint Joris en de draak’ op de hoofdschakel, wel in te zien. Echter, de integrale betekenis van het stripverhaal, met Sint Joris en de draak, met de Schoonhovense schutters en met een mogelijke schenker, is een uitdaging voor nader specialistisch kunsthistorisch onderzoek.

Afb. 20 De Jacobakraag van Schoonhoven in zijn ‘ware gedaante’ gedrapeerd op een presentatiekussen. Na het invoegen van twee sets kettinkjes ter vervanging van de twee gestolen schakels, werd de kraag tot 2021 steeds plat liggend afgebeeld. Op de nevenschakels van de kraag staan 27 wezens van 11 verschillende soorten afgebeeld. De wezens vormen rondom -tegen de wijzers van de klok- zeer waarschijnlijk een ‘stripverhaal’ of allegorie.

Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven, collectie nr. 40303 (kraag) en 40303.01 (vogel). Bruikleen Gemeente Krimpenerwaard, voorheen Gemeente Schoonhoven.

Foto RKa. Bewerking Rob Glastra.

wat	aantal	plaats op de kraag	afb. nr.	
staande gaai	3	1 rb, 3rb, 5rb	11	
vliegende arend	2	7 rb, 8rb	12	
edelhert	3	1 lo, 4 lo, 6 rb.	14	
hond, korte staart, staand	1	4 ro.	13	
hond, korte staart, rennend/springend	2	2 ro, 3 ro.	13	
hond, lange staart, rennend/springend	2	6 lb, 7 lb.	13	
eenhoorn	4	5 lo, 6 lo, 7 lo, 8 lo,	16	
eekhoorn	3	1 lb, 1ro, 5 lb	17	
cynocephaal	2	3 lo, 2 lo.	18	
oosterse wildeman	4	5 ro, 6 ro, 7 ro, 8 ro.	15	
struisvogel (met dubbele voeten)	1	8 lb.	19	
<p><i>Tabel 1. Wezens per soort op de nevenschakels van de Jacobakraag. Aantal, plaats, afbeelding nr. Totaal 27 stuks van 11 verschillende soorten. Schakels genummerd 1 t/m 8. Afkortingen: l, r = links, rechts, en o, b = onder, boven. Foto's RKa.</i></p>				

Colofon maart 2023, aflevering 1

De *Zilver Histograaf Schoonhoven* is een historisch periodiek over ‘de geschiedenis van de 1000 Meesters die het deden en doen, hun werk en hun stad.’ Afleveringen verschijnen regelmatig, in *open access*, via de gelijknamige website www.ZilverHistograaf.nl.

De Zilver Histograaf Schoonhoven verschijnt onder auspiciën van het *Schoonhovens Goud- en Zilvermidsgilde Sint Eloy*. Het verschijnt in *open access*, gratis toegankelijk voor iedereen, op het *worldwide web*. De website biedt de afleveringen aan. Er is tevens een ‘Zilver Schatkamer’ of *repository* waarin elders reeds verschenen publicaties over de geschiedenis van Schoonhoven als Zilverstad bijeen gebracht zijn.

Jaarboek. Aan het eind van elk kalenderjaar wordt digitaal een Jaarboek samengesteld met de verschenen afleveringen. Print of druk van afleveringen en Jaarboek door derden is vrij van onze rechten.

Abonneren is gratis. Opgeven, wijzigingen en afzeggen kan/moet men zelf doen op de website van de Zilver Histograaf Schoonhoven, www.zilverhistograaf.nl

Abonnees worden per email geïnformeerd over het verschijnen van nieuwe afleveringen. De Zilver Histograaf Schoonhoven wordt, desgewenst, gratis digitaal aangeboden aan de leden van geïnteresseerde historische verenigingen, geïnteresseerde ‘vrienden van’ de diverse Nederlandse musea met een edelmetaalcollectie.

Publicaties: Aangeboden artikelen worden *peer reviewed* door de (gast-) redacteurs. Het auteursrecht blijft berusten bij de auteurs.

Artikelen en/of kopij kunnen worden aangeboden bij het secretariaat van de redactie: redactie@zilverhistograaf.nl. Alle bijbehorende afbeeldingen die niet gemaakt zijn door de auteur, dienen vrij van rechten aangeboden te worden. De Zilver Histograaf Schoonhoven, i.c. de Stichting HEK, aanvaardt in deze geen enkele aansprakelijkheid.

Richtlijnen voor auteurs: www.ZilverHistograaf.nl/richtlijnenauteurs.

Redactie

Rene Kappers, hoofdredacteur
Loek van der Kolk, redactiesecretaris
Gemke Jager, redactielid
Cristel Stolk, redactielid
Ferry Mol, redactielid
Rogier de Groot, webmaster

rene.kappers@live.nl
redactie@zilverhistograaf.nl
info@gemkejager.nl
c.stolk@samh.nl
ferrymol4@gmail.com
rogier@roaxdesign.com

Vormgeving: Roax Design, Schoonhoven

Cover: Ton van Velsen, Hilversum

ISSN: 2772-4867

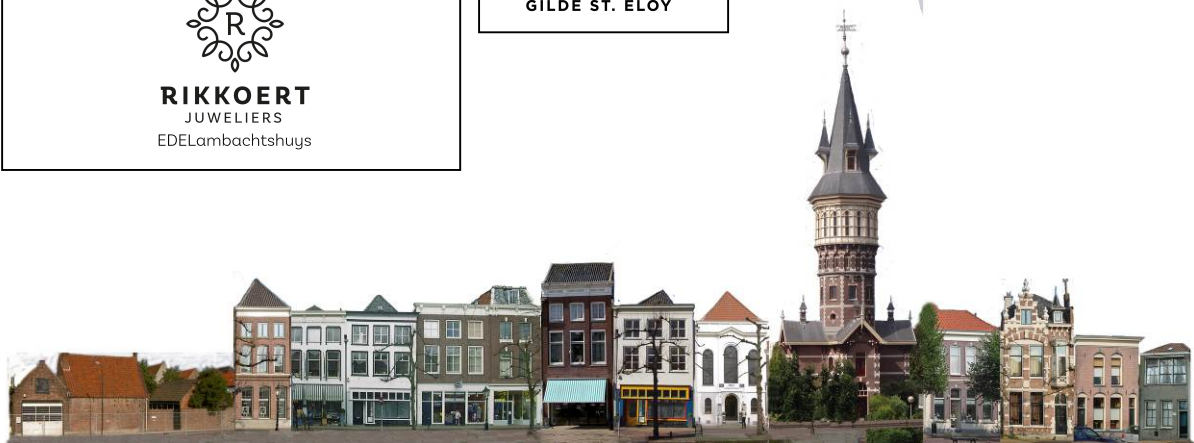
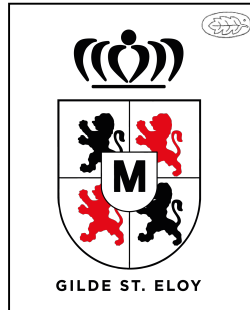
De Stichting HEK, Historische Encyclopedie Krimpenerwaard, is de rechtspersoon die de uitgever is van de *Zilver Histograaf Schoonhoven*.

Bestuur Stichting HEK

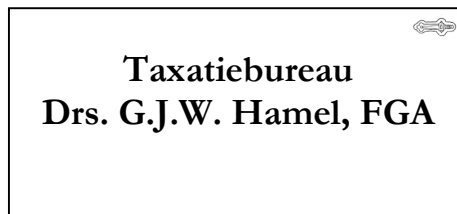
Han Goutier, voorzitter
Gemke Jager, secretaris-penningmeester
Rene Kappers, lid

info@nederlandje.nl
info@gemkejager.nl
rene.kappers@live.nl

Dank aan onze sponsors van 2023
Zilverstad: dat onderscheidt ons van de rest

Panorama van de Zilverstad

Panorama van de Zilverstad, adressen v.l.n.r. Havenstraat 49, 47a, Haven 69, Haven 64, 66, 68, 70, 54, 66, 13, Bij de Watertoren, Haven 7, 61, Nes 22, Scheepmakershaven 30. Werkplaats/huis van: Zilverfabriek A. Mesker & Zn, Zilverfabriek P. van Oostrom & Zn, Pieter van Sonsbeek, Artis Causa (Huub Rogier, Gabri Schumacher)/Jan Ariensz, Willem Littel Wmz, Gillis Grevink, Jacob Kooiman AGz/Andries Graves Kooiman, Adrianus Kuijlenburg Jz, Rikkoert Edelambachtshuys, Paul de Vries/Wouter van Balen/Titiaan de Geer, Juwelier Rikkoert, Jacob G.J. Niekerk, F. Edeling, H.C. Daudt. Foto's en Collage RKa

DE ZILVER HISTOGRAAF SCHOONHOVEN

OVER DE DUIZEND MEESTERS, HUN WERK EN HUN STAD

Zilver Histograaf
Schoonhoven

Bij de Cover

Gerrit Mopman (V) en zoon Arie Mopman (VIb), goudsmiden, met een 'haarwerk' van hun hand, omstreeks 1930.

Onbekende fotograaf.

- 25 **Inhoudsopgave**
- 26 Redactie | Jaargang 3, aflevering 2: gestolen avondmaalsbekers
- 27 Ferry Mol, Rob Bouter, Michiel Mopman
| Deelgenealogie Mopman van Gerardus Mopman in Schoonhoven
- 42 Rene Kappers | Meesters en hun werkplaats, Wouter Adrianus de Gruijter
- 43 Peter van Oel | Nieuwe zilvermerken. Meesterteken 'G' van Jan van Gelderen
- 46 Rene Kappers | Molenaarsgraaf: keurtekens op de 17de eeuwse zilveren avondmaalsbekers
- 50 Colofon | Colofon Zilver Histograaf Schoonhoven, juni 2023
- 51 Sponsors | Panorama van de Zilverstad

Jaargang 3, aflevering 2: gestolen avondmaalsbekers

Van de Redactie

Maatschappelijke relevantie van de Zilver Histograaf Schoonhoven ligt niet voor de hand. Toch bleek het bij het maken van dit nummer 2 van 2023. Via Peter van Oel van het internationale Forum 925/000 voor zilverliefhebbers, werd de redactie attent gemaakt op twee 17de eeuwse zilveren bekers uit Schoonhoven op internet. Op zich al een wonder: ‘nieuwe’ 17de eeuwse stukken. Dat komt maar zelden voor; dus daarvoor dank. Maar de verwondering werd nog groter na nauwkeuriger kijken. ‘Dit zijn toch de gestolen bekers uit Molenaarsgraaf’ was de gedachte die plots opkwam. Want daarom ontbraken ze toch op de Schoonhovense tentoonstelling ‘Avondmaalsbekers’ in 2000 ! Overleg binnen de redactie volgde; de verschillende inscripties op de twee bodems vormden het bewijs en de cirkel was rond.

De rest is geen geschiedenis maar toekomst. En het heeft nog wel wat voeten in aarde, maar de zilveren bekers komen ongetwijfeld terug bij de rechtmatige eigenaar ‘de Hervormde Gemeente van Molenaarsgraaf’.

‘Zilverstad, dat onderscheidt ons van de rest’
Al eeuwen

Deelgenealogie van Gerardus Mopman in Schoonhoven

Ferry Mol, Rob Bouter, Michiel Mopman

Vrijtijds-genealogen Rob Bouter en Michiel Mopman stuitte vorig jaar op de *Zilver Histograaf Schoonhoven*, toen zij bezig waren met stamboomonderzoek naar hun gezamenlijke voorouders uit de Mopman-lijn. Omdat ook zij Schoonhovense zilversmeden onder hun voorouders hebben, namen zij contact op onze redactie. Zo ontstond er een uitgebreide uitwisseling van gegevens en afbeeldingen, die de basis is geworden van onderstaande deelgenealogie. Het is in dit artikel een deelgenealogie geworden, omdat de oorsprong van deze stamboom buiten ons onderzoeksterrein Schoonhoven ligt. Beide nazaten doen wel verder onderzoek buiten Schoonhoven. Mochten zij later toch weer in de Zilverstad ‘terecht komen’, zou dat een mooie reden zijn om een vervolg te maken.

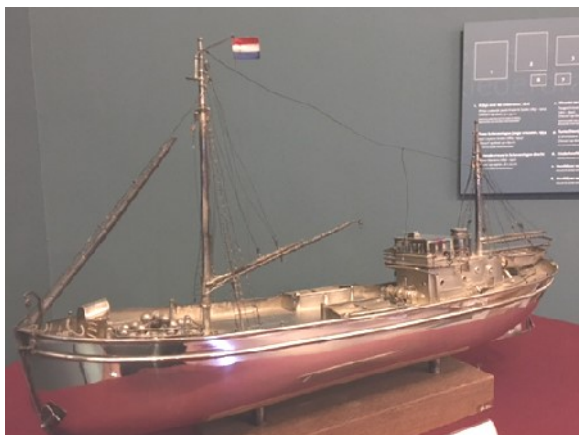
Uit de onderstaande deelgenealogie blijkt dat ‘de Mopmannen’ meer dan 150 jaar in Schoonhoven hebben gewoond en gewerkt. Negen edelsmeden, vijf meesters, vier knechten, in vier generaties hebben een belangrijke bijdrage aan het Schoonhovense zilver én goud geleverd. De Mopmannen kunnen daarom ook tot de zilversmidsdynastieën van Schoonhoven gerangschikt worden. Hun geneagram staat aan het einde van dit artikel (afb.19).

De reden waarom hun voorouder, de Goudse keurslijfmaker Jan Mopman, rond 1782 vanuit Gouda in Schoonhoven zijn nering als keurslijfmaker kwam opzetten, hebben wij niet kunnen achterhalen.

De werken die de Mopmannen hebben nagelaten, kunnen wij in zijn algemeenheid typeren als typisch Schoonhovens oeuvre: functionele gebruiksvoorwerpen, kleding-accessoires en (streek-)sieraden uitgevoerd in 14 karaat klein goudwerk en 2de gehalte zilverwerk. Opvallend is dat twee Mopman-zilversmeden ook haarwerker waren. Een haarwerker maakte uit menselijk haar een voorstelling, veelal in gedachtenis-sieraden. Het ambacht van haarwerker is niet zo bekend; het is zeker een onderwerp dat nader onderzoek behoeft.

Wat deze Schoonhovense zilversmidsdynastie Mopman ook typeert, is de loyaliteit aan hun werkgevers. Meerdere jubilarissen van 25 tot 40 jaar onder dezelfde ‘baas’ leveren waarschijnlijk een bijdrage aan het ontstaan van een ‘familie-van-bedrijven’ naast, en vervlochten met, familiebedrijven. Het geheel lijkt daardoor een bijzonder sociaal-economisch netwerk te vormen. De vraag rijst verder of de vele jubilarissen onder de zilversmeden uniek zijn voor Schoonhoven. Ook deze loyaliteit is een onderwerp waarop wij graag in een toekomstige editie van de *Zilver Histograaf Schoonhoven* willen terugkomen.

Onderstaand genealogisch overzicht met unieke afbeeldingen laat ook zien dat contact met de redactie van *Zilver Histograaf* tot nog mooiere dingen kan leiden dan een ‘kale’ genealogie.

Afb. 1 Zilveren motorlogger ‘Clara’ (de SCH 130), gemaakt door Simon Mopman (VIa) en door hem overhandigd aan Koningin Juliana in 1948. Zie verder afb. 15.

*Museum Muzee Scheveningen,
bruikleen Koninklijke Verzamelingen
Onbekende fotograaf.*

Generatie I

- I. Gerardus Mopman, ‘jongeman van ’t Weeserf’,¹ trouwt te Gouda op 18 mei 1750 met Aagje Nieuwvelt,² ‘jongedochter van de Nieuwe Haven’.³

Uit dit huwelijk onder andere:⁴

1. Jacobus, gedoopt te Gouda op 10 maart 1752.
2. Abraham, gedoopt te Gouda op 10 april 1754.
3. Jan, gedoopt te Gouda op 15 feb. 1756, overleden te Schoonhoven op 8 april 1812, volgt II.

Generatie II

II. Jan Mopman, zoon van Gerardus Mopman (I) en Aagje Nieuwvelt, gedoopt te Gouda op 15 feb. 1756, ‘jongeman van de St. Theunis Klooster’,⁵ keurslijfmaker, overleden te Schoonhoven op 8 april 1812 in huis nr. 198 aan de Oude Haven, ondertrouw/trouwen Gouda 2/16 sep. 1781,⁶ met Pieterella van Gelderen,⁷ dochter van Arie van Gelderen Azn en Adriana Edeling, gedoopt te Schoonhoven op 3 juni 1754,⁸ overleden te Schoonhoven op 21 feb. 1829.

Uit dit huwelijk:

1. Gerrit, gedoopt te Schoonhoven op 11 aug. 1782,⁹ overleden te Schoonhoven op 11 feb. 1855, volgt IIIa.
2. Adriana, gedoopt te Schoonhoven op 15 jan. 1784,¹⁰ begraven te Schoonhoven op 23 juni 1784.¹¹
3. Arie, gedoopt te Schoonhoven op 12 juni 1785,¹² overleden te Schoonhoven op 27 mei 1838, volgt IIIb.
4. Aagje, gedoopt te Schoonhoven op 24 april 1788,¹³ begraven te Schoonhoven op 7 feb. 1795.¹⁴
5. Adrianus, gedoopt te Schoonhoven op 29 april 1790,¹⁵ overleden voor 20 juni 1797.
6. Jacobus, gedoopt te Schoonhoven op 18 okt. 1792,¹⁶ overleden te Schoonhoven op 2 feb. 1841, volgt IIIc.

¹ Erf, gelegen aan de huidige Groeneweg in Gouda. Werd ook wel Heilige Geesterf genoemd. Streekarchief Midden Holland, *Gouda: Straatnamen en andere toponiemen*, gebaseerd op aantekeningen van G. Schrijvers, C.H.J. Helders, H.A. van Dolder-de Wit en anderen

² Familysearch.org, Kerkelijke registers Nederlands Hervormde Kerk (Hierna Familysearch NHK), Gouda Trouwen 1741 - 1771.

³ Zijstraat (inmiddels gedempt) van de huidige Kleiweg in Gouda.

⁴ Familysearch NHK, Gouda Dopen 1719 - 1756.

⁵ Familysearch NHK, Gouda Trouwen 1771-1811,1629-1635.

⁶ Familysearch NHK, Gouda Trouwen 1771-1811, 1629-1635, p. 264 (image 137 of 385).

⁷ Familysearch NHK, Gouda Attestaties 1719-1804, Pieterella van Gelderen vertrekt, als huisvrouw van Jan Mopman, met attestatie van Gouda naar Schoonhoven d.d. 20 okt. 1872 ‘gewoond hebbende op de Kleijweg’.

⁸ NA – Inv. 3.04.16.130 - DTB Schoonhoven Geref. Doopboeken – deel 6.I 1742-1754.

⁹ NA – Inv. 3.04.16.130 - DTB Schoonhoven Geref. Doopboeken – deel 6.IV 1775-1784.

¹⁰ NA – Inv. 3.04.16.130 - DTB Schoonhoven Geref. Doopboeken – deel 6.IV 1775-1784.

¹¹ NA – Inv. 3.04.17.101 - DTB Schoonhoven Gaardersarchieven – deel 1.III 1775-1793.

¹² NA – Inv. 3.04.16.130 - DTB Schoonhoven Geref. Doopboeken – deel 6.V 1785-1794.

¹³ NA – Inv. 3.04.16.130 - DTB Schoonhoven Geref. Doopboeken – deel 6.V 1785-1794.

¹⁴ NA – Inv. 3.04.17.101 - DTB Schoonhoven Gaardersarchieven – deel 1.IV 1794-1806.

¹⁵ NA – Inv. 3.04.16.130 - DTB Schoonhoven Geref. Doopboeken – deel 6.V 1785-1794.

¹⁶ NA – Inv. 3.04.16.130 - DTB Schoonhoven Geref. Doopboeken – deel 6.V 1785-1794.

7. Pieter, geboren te Schoonhoven op 4 sep. 1794, gedoopt op 7 sep. 1794,¹⁷ overleden te Schoonhoven op 20 maart 1878, volgt III d.
8. Adrianus, geboren te Schoonhoven op 20 juni 1797,¹⁸ gedoopt te Schoonhoven op 25 juni 1797, overleden te Schoonhoven op 2 juli 1813 in huis nr. 122 in het Appelsteegje.

Generatie III

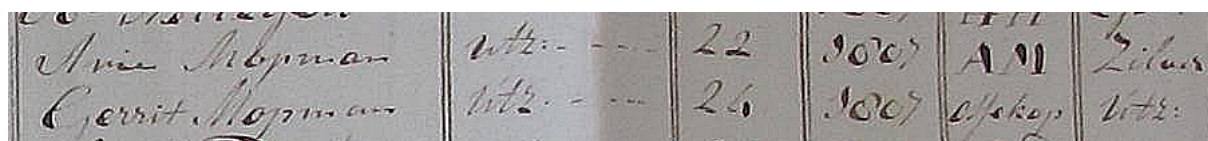
IIIa. Gerrit Mopman, zoon van Jan Mopman (II) en Pieterella van Gelderen, gedoopt te Schoonhoven op 11 aug. 1782, zilversmid (1840), leerling van Jan van Millege (1795),¹⁹ werkmeester (1807), zilversmidsgezel (1808, 1809), knecht 1811 overleden te Schoonhoven op 11 feb. 1855, trouwt (1) te Schoonhoven op 17 aug. 1809 met Maria van der Vliet,²⁰ geboren te Nieuwpoort op 3 okt. 1788, overleden te Schoonhoven op 7 jan. 1825.

Uit dit huwelijk:

1. Arie, geboren te Schoonhoven op 13 aug. 1812, overleden te Schoonhoven op 19 jan. 1885, volgt IV a.
2. Pieterella Adriana, geboren te Schoonhoven op 16 feb. 1815, overleden te Schoonhoven op 14 feb. 1818.
3. Johannes, geboren te Schoonhoven op 2 juli 1818, overleden te Schoonhoven op 26 mei 1887, volgt IV b.
4. Cornelis, geboren te Schoonhoven in huis nr. 156 op 17 juli 1823, overleden te Nieuwpoort op 8 maart 1827.

Gerrit Mopman, trouwt (2) te Schoonhoven op 27 okt. 1827 met Johanna de Bruin, gedoopt te Bergambacht op 25 juli 1786, overleden te Schoonhoven op 26 aug. 1849.

In 1807 hebben de Keurmeesters van Schoonhoven een meesterteken van Gerrit Mopman geregistreerd onder de omschrijving: ‘Ossekop’ (afb. 2).²¹ Gerrit betaalde patentbelasting in 1807 als ‘meester’. In 1808 en 1809 betaalde hij patent als zilversmidsgezel.²² Nadien bleef hij ‘zilversmid’ (knecht).

Afb. 2. Inschrijving van Arie Mopman (IIIb) en Gerrit Mopman (IIIa) op de lijst ‘Werkmeesters in goud en zilver binnen de Stad Schoonhoven’ opgemaakt door de Keurmeesters binnen Schoonhoven op 24 november 1807, op verzoek van de Essayeur-Generaal van ‘s Lands Munt te ‘s-Gravenhage. Naam, woonplaats (ut supra is Schoonhoven), leeftijd, jaar sinds wanneer werkmeester, (meester-)teken (resp. ‘AM’ en ‘Ossekop’), werkzaam in goud of zilver.

Detail uit: NA, Archief Essayeur-Generaal ‘s Rijks Munt 1795-1813, toeg. nr. 2.01.33, inv. nr. 23c blz. 9; dank aan Janjaap Luijt, email 19-12-2012. Foto Janjaap Luijt; bew. RKa.

¹⁷ NA, Inv. 3.04.16.130, DTB Schoonhoven Geref. Doopboeken, deel 6.V 1785-1794.

¹⁸ NA, Inv. 3.04.16.130, DTB Schoonhoven Geref. Doopboeken, deel 6.VI 1795-1811.

¹⁹ S. Barjesteh van Waalwijk van Doorn, ‘Jan van Millege (Schoonhoven 1756-1826). Biografie van een meester-zilversmid in een roerige tijd’, *Zilver Histograaf Schoonhoven 2* (2022) 135-153, ald. 139.

²⁰ NA, Inv. 3.04.16.130, DTB Schoonhoven Geref. Trouwboeken, deel 8.IV 1785-1811.

²¹ S.A.C. Begeer e.a., *Zilvermeden van de stad Schoonhoven, 1600-1900* (Schoonhoven 1981) 98.

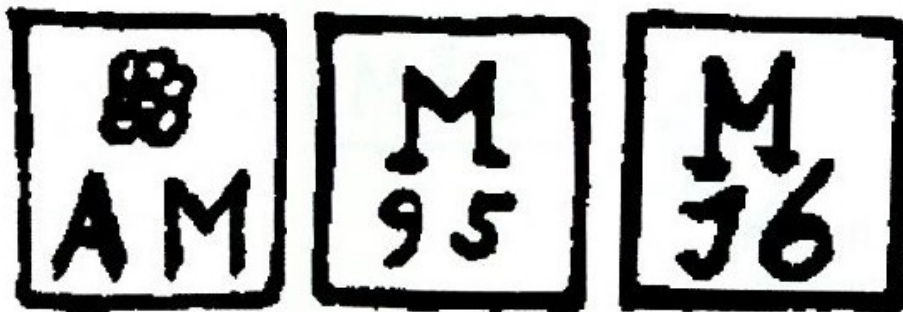
²² R. Kappers, ‘Patenten en ‘compagnies’ voor activiteiten in goud en zilver, 1806-1813’, *Zilver Histograaf Schoonhoven, 2* (2022) 98-106, ald. Bijlage, ‘Gerrit Mopman’.

IIIb. Arie Mopman, zoon van Jan Mopman (II) en Pieterella van Gelderen, gedoopt te Schoonhoven op 12 juni 1785, leerling van Pieter Geijskes (1795),²³ meesterzilvermid (1807) (afb. 2), zilversmidknecht (1808) gezet (1809-1810), knecht (1811),²⁴ werkmeester 11 mei 1819-1839,²⁵ overleden te Schoonhoven op 27 mei 1838, otr./tr. Schoonhoven 17 juni / 3 juli 1808 Annetje Littel,²⁶ dochter van Wouter Littel, metselaar, en Margaretha Waterland.

Uit dit huwelijk:

1. Johannes, geboren te Schoonhoven op 2 juli 1809, gedoopt te Schoonhoven op 27 juli 1809,²⁷ overleden te Schoonhoven op 10 feb. 1816.
2. Wouter, geboren te Schoonhoven op 2 feb. 1812, overleden te Schoonhoven op 1 maart 1816.
3. Pieterella Adriana, geboren te Schoonhoven op 12 feb. 1815, overleden te Schoonhoven op 31 jan. 1816.
4. Johanna Wouterina, geboren te Schoonhoven op 14 jan. 1817, overleden te Schoonhoven op 28 maart 1840, trouwt te Schoonhoven op 11 feb. 1836 met Andries Graves Kooiman, zilversmid, werkmeester.
5. Margareta, geboren te Schoonhoven op 27 dec. 1819, overleden te Schoonhoven op 6 aug. 1820.

Nadat Arie Mopman in 1807 aangemeld was als werkmeester, daarna patent betaalde als gezet en knecht, werd hij in 1819 geregistreerd als werkmeester en bleef dit tot zijn overlijden in 1838. Hij werkte (in 1837) met één knecht en twee leerlingen. Arie Mopman voerde de volgende drie merktekens, respectievelijk nrs. 534, 7803 en 7779 (afb. 3). Specialiteit: snuifdozen en tabaksdozen (afb. 4).²⁸

*Afb. 3. Meestertekens van Arie Mopman, v.l.n.r. 534, 7803, 7779.
Mt. 534 is in gebruik van 11 mei 1819 tot 18 maart 1834; mt. 7803 is in gebruik van 18 maart 1834 tot 16 aug. 1837; mt. 7779, van 16 aug tot 19 juni 1838, en is toen na zijn overlijden vernietigd.*

²³ R. Kappers, 'Leerjongens van Schoonhovense goud- en zilversmeden, 1680-1798', *Ons Voorgeslacht* 662 (2014) 33-39. Digitaal: www.zilverhistograaf.nl, Zilver Schatkamer nr. 1020.

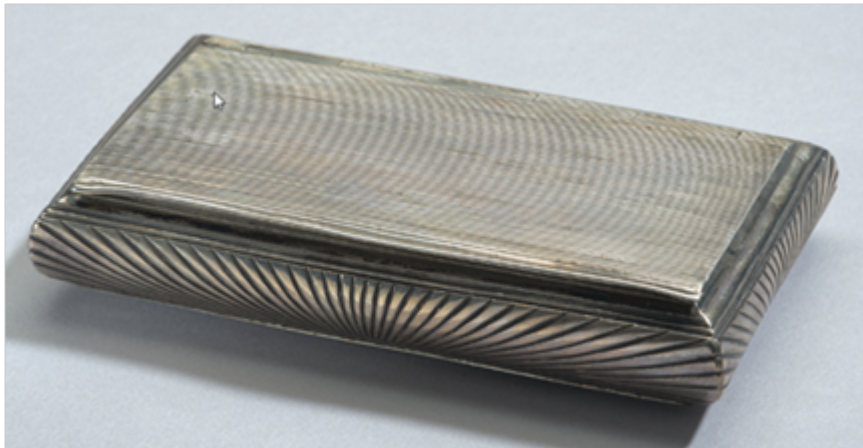
²⁴ Kappers, 'Patenten', Bijlage, zie 'Arie Mopman'.

²⁵ Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven, Kenniscentrum, Collectie van Dongen (hierna CvD) inv. nr. 465, Stamboek werkmeesters Schoonhoven, 1837-1911, 1e helft, nrs. 1-181.

²⁶ DTB Sch. 8 p. 188v.

²⁷ NA, Inv. 3.04.16.130, DTB Schoonhoven Geref. Doopboeken, deel 6. VI 1795-1811.

²⁸ Begeer, *Zilversmeden Schoonhoven*, 132; CvD inv. nr. 465, Stamboek werkmeesters Schoonhoven, 1837-1911, 1e helft, nrs. 1-181.

Afb. 4 Arie Mopman (IIIb) Zilveren tabaksdoos, 1836. Collectie Amsterdam Museum, onbekende fotograaf.

Kader

Als Arie Mopman (IIIb) in 1838 komt te overlijden, op 53-jarige leeftijd, neemt zijn schoonzoon Andries Graves Kooiman zijn zaak over. Andries woont dan in de Lopikerstraat noordzijde huis nr. 571. Zijn schoonmoeder Annetje Littel woont op dat moment in bij hem en zijn gezin. Een opvallend gevolg is dat door zijn huwelijk en met deze overname de oudste zoon van de 'Graves Kooiman dynastie' niet de zaak van zijn eigen vader/familie overneemt, maar juist de zaak van zijn schoonfamilie. Bijkomend opmerkelijk gevolg is dat daardoor een tweede zoon 'Kooiman', Jacob Kooiman, het familiebedrijf 'Graves Kooiman' erft en voortzet. Genoemde Andries Graves Kooiman (x Johanna Wouterina Mopman) trouwt later nog twee maal, eerst met Aafje van Wilgen en later met Klaaske Leverland.²⁹

Het geslacht Mopman heeft door de eerstgenoemde overname door zijn schoonzoon, een grote invloed gehad de ontwikkeling van het zilversmidsgeslacht Graves Kooiman.

IIIc. Jacobus Mopman, zoon van Jan Mopman (II) en Pieterella van Gelderen, gedoopt te Schoonhoven op 18 okt. 1792, kleermaker (1827), overleden te Schoonhoven op 2 feb. 1841, trouwt te Schoonhoven op 6 juli 1814 met Clasina Mellegers, dochter van Cornelis Mellegers en Wilhelmina de Gidts, gedoopt te Schoonhoven op 8 jan. 1786, overleden te Schoonhoven op 8 jan. 1864.

Uit dit huwelijk:

1. Johannes Adrianus, geboren te Schoonhoven op 16 sep. 1814, overleden te Schoonhoven op 4 feb. 1818.
2. Willemina, geboren te Schoonhoven op 9 maart 1816, overleden te Schoonhoven op 29 april 1857, trouwt te Schoonhoven op 9 sep. 1837 met Gerrit van Ipenburg, kleermakersknecht (1837).
3. Pieterella, geboren te Schoonhoven op 3 april 1821, overleden te Schoonhoven op 6 dec. 1821.
4. Johanna Adriana (Jansje), geboren te Schoonhoven op 6 jan. 1823, trouwt (1) te Schoonhoven op 23 aug. 1845 met Johannes Koetsier, loodwitmakersknecht, trouwt (2) te Schoonhoven op 15 jan. 1873 met Klaas Steehouwer, werkman.

²⁹ R. Kappers, *Graves Kooiman of Kooiman*, Zilvercahier 4.0 (Schoonhoven 1998), verbeterd 2021. Digitaal: www.zilverhistograaf.nl – Zilver Schatkamer, nr. 289.

5. Maria, geboren te Schoonhoven op 10 feb. 1825, overleden te Schoonhoven op 12 juni 1865, trouwt met haar neef Johannes Mopman, zoon van Gerrit Mopman (IIIa) en Maria van der Vliet (zie IVb).
 6. Johannes (Jan), geboren te Schoonhoven op 8 okt. 1828, goudsmidsknecht (1849), overleden te Schoonhoven op 9 sep. 1849.
- IIIId. Pieter Mopman, zoon van Jan Mopman (II) en Pieterrella van Gelderen, geboren te Schoonhoven op 4 sep. 1794, kleermaker (1827), woonde in de Appelstraat huis nr. C-257, huidig huisnummer 7 (afb. 5),³⁰ overleden te Schoonhoven op 20 maart 1878, trouwt te Schoonhoven op 11 mei 1823 met Christina van Geelen, geboren te Schoonhoven op 12 april 1799, naaister, dochter van Jacobus van Geelen, zilversmid, en Jacoba Kaarssemaker, overleden te Schoonhoven op 12 maart 1895.

Uit dit huwelijk:

1. Pieterrella, geboren te Schoonhoven op 18 aug. 1824, overleden te Schoonhoven op 16 jan. 1900, trouwt te Schoonhoven op 27 mei 1848 met Hendrik Oostrom, goudsmid.
2. Jacoba, geboren te Schoonhoven op 28 nov. 1826, overleden te Schoonhoven op 24 mei 1849.
3. Annetje, geboren te Schoonhoven op 21 maart 1830, overleden te Schoonhoven op 3 sep. 1847.

*Afb. 5.
Jan Bartelsman (1889-1948),
gezicht op de Appelstraat
vanaf de Haven.*

*De pijl markeert op welke locatie
Pieter Mopman (IIIId) woonde met
zijn gezin.*

*Particuliere collectie; eigen foto.
Eigenaresse bekend bij redactie.*

³⁰ C.R. Schoute, *Kadastrale Atlas Zuid Holland 1832, Schoonhoven* (Utrecht 1994) in combinatie met Google Maps.

Generatie IV

IVa. Arie Mopman, zoon van Gerrit Mopman (IIIa) en Maria van der Vliet, geboren te Schoonhoven op 13 aug. 1812, zilversmid (1842), overleden te Schoonhoven op 19 jan. 1885, trouwt te Linschoten op 9 feb. 1838 met Hermana Wilhelmina Snel, dochter van Johannes Snel, koopman, en Gerarda Elisabeth Verschoor, geboren te Linschoten op 14 okt. 1817, overleden te Schoonhoven op 1 dec. 1902. Gezin woont in 1850 in de Korte Weistraat A204.

Uit dit huwelijk:

1. Maria, geboren te Schoonhoven op 3 maart 1839, overleden te Schoonhoven op 27 sep. 1854.
2. Gerrit, geboren te Schoonhoven op 2 feb. 1842, overleden te Schoonhoven op 24 aug. 1842.
3. Johannes, geboren te Schoonhoven op 7 jan. 1844, overleden te Schoonhoven op 9 jan. 1846.
4. Gerarda Elisabeth, geboren te Schoonhoven op 18 juni 1846, overleden te Schoonhoven op 15 okt. 1863.
5. Gerrit, geboren te Schoonhoven op 18 mei 1849, overleden te Schoonhoven op 28 sep. 1853.
6. Johannes, geboren te Schoonhoven op 15 feb. 1852, overleden te Schoonhoven op 31 maart 1861.
7. Maria, geboren te Schoonhoven op 19 april 1856, overleden te Schoonhoven op 21 maart 1925, trouwt te Schoonhoven op 7 april 1880 met Gerrit Tanger, geboren te Westzaan op 22 okt. 1856, verver bij Fa. H.A. Schreuder in Schoonhoven, overleden te Schoonhoven op 16 nov. 1954
8. Gerrit, geboren te Schoonhoven op 2 feb. 1859, overleden te Utrecht op 4 maart 1938, volgt Va.

Arie Mopman was in 1882 de tweede gepensioneerd edelsmid, die een uitkering uitbetaald kreeg uit het fonds, genaamd *Tot Hulp In Lijden*, opgericht door de *Nijverheidsvereniging voor Goud- en Zilversmeden in Schoonhoven*.³¹

IVb. Johannes Mopman, zoon van Gerrit Mopman (IIIa) en Maria van der Vliet, geboren te Schoonhoven op 2 juli 1818, zilversmid, werkmeester (vanaf 1875) (afb. 6), woont in Lange Weistraat, overleden te Schoonhoven op 26 mei 1887, trouwt te Schoonhoven op 4 sep. 1851 met zijn nicht Maria Mopman, geboren Schoonhoven op 10 feb. 1825, dochter van Jacobus Mopman (IIIc) en Clasina Mellegers, overleden Schoonhoven 12 juni 1865.³² Johannes Mopman (IVb) was jarenlang knecht bij Jacob Kooiman tot de inschrijving van Johannes als werkmeester op 13 januari 1875.³³ Meesterteken nr. 7771 (afb. 6).³⁴

³¹ R. Kappers, 'Tot Hulp in Lijden: op zoek naar zekerheid voor zilversmeden', *Het Leven in Schoonhoven*, 9 (2011) 241-243, ald. 242; Geannoteerde versie, digitaal www.zilverhistograaf.nl Zilver Schatkamer nr. 847.

³² SAMH, ac 1064, BS Schoonhoven, overlijdensregisters, inv. nr. 32, akte nr. 110.

³³ www.zilverhistograaf.nl, Zilver Schatkamer, nr. 289, Kappers, *Graves-Kooiman*.

³⁴ C. van Dongen, *Nederlandse verantwoordelijkheidstekens sinds 1795* (Gouda 1999).

Uit dit huwelijk:

1. Jacoba, geboren te Schoonhoven op 17 sep. 1852, overleden te Schoonhoven op 19 okt. 1854.
2. Jacobus, geboren te Schoonhoven op 14 jan. 1855, timmermansleerling (1870), zilversmid bij Fa. H. Hooijkaas (1887), overleden te Schoonhoven op 7 feb. 1931, volgt Vb.
3. Gerrit, geboren te Schoonhoven op 17 feb. 1856, overleden te Schoonhoven op 4 juli 1867.
4. Maria, geboren te Schoonhoven op 14 dec. 1858, overl. Sch. 2 nov. 1935.
5. Clasina, geboren te Schoonhoven op 30 juli 1862, overleden te Schoonhoven op 29 nov. 1862.
6. Clasina, geboren te Schoonhoven op 8 jan. 1864, overleden te Schoonhoven op 7 feb. 1865.

*Afb. 6. Meesterteken nr. 7771
Johannes Mopman (IVb) 1875-1887.*

Generatie V

Va. Gerrit Mopman, zoon van Arie Mopman (IVa) en Hermana Wilhelmina Snel, geboren te Schoonhoven op 2 feb. 1859, zilversmid (1880), goudsmidsgezel (1890), goudsmid (1901), bekroond haarwerker (1907) (afb. 7 en 18), vanaf 3 mei 1869 (10 jaar oud) in dienst bij Pieter Greup DHz., later P. Greup & Zoon, 'eerste-knecht' (1909) (afb. 8). Werkmeester, goudsmid, vanaf 14 juni 1912 tot 17 aug. 1931, verhuist 1931 naar Utrecht (afb. 11), aldaar overleden 4 maart 1938; woont Appelsteeg B327 later Havenstraat B327 (huidig nr. 72. zie afb. 10), werkplaats gevisiteerd 1914-1919,³⁵ trouwt te Schoonhoven op 22 aug. 1883 met Pieterella Hubertha Gaillard, dochter van Simon Gaillard, goudsmid, en Johanna Mankor, geboren te Schoonhoven op 27 sep. 1861, overleden te Schoonhoven op 18 feb. 1929.

Gerrit Mopman werd op 26 augustus 1909 koninklijk onderscheiden: Orde van Oranje Nassau, Eremedaille in zilver, wegens 40 jaar trouwe dienst bij de firma P. Greup & Zoon (afb. 9).

*Afb. 7. Schoonhovensche
Courant, 1 januari 1907,
Gerrit Mopman (Va):
'Bekroond Haarwerker'.*

³⁵ CvD, inv. nr. 469, Visitatierregister Waarborg Schoonhoven, jaarlijks gevisiteerd 1914 t/m 1919, noemt als adres Oude Singel (zonder nummer); dit was destijds de achterzijde van de woning Havenstraat 72.

Uit dit huwelijk:

1. Arie, geboren te Schoonhoven op 3 juli 1884, overleden te Schoonhoven op 6 dec. 1884.
2. Simon, geboren te Schoonhoven op 31 aug. 1885, overleden te Rijswijk op 6 jan. 1972, volgt VIa.
3. Hermana Wilhelmina, geboren te Schoonhoven op 4 juni 1888, trouwt te Schoonhoven op 21 april 1909, (gesch. te Rotterdam op 29 sep. 1930) met Willem Bouter,³⁶ sigarenmaker (1909), zoon van Adriaan Bouter, metselaar, en Jannigje Bouter.
4. Johanna Lena Maria, geboren te Schoonhoven op 6 sep. 1889, overleden te Schoonhoven op 15 okt. 1892.
5. Maria, geboren te Schoonhoven op 4 feb. 1892, overleden te Schoonhoven op 28 juli 1892.
6. Arie, geboren te Schoonhoven op 7 aug. 1893, zilversmid, ciseleur, haarwerker, overleden te Utrecht op 5 nov. 1942, trouwt met Neeltje Stekelenburg, volgt VIb.
7. Johanna Lena Maria, geboren te Schoonhoven op 16 sep. 1896, verpleegster, overleden te Schoonhoven op 26 nov. 1978.
8. Doodgeboren zoon, geboren te Schoonhoven op 15 april 1901.
9. Maria, geboren te Schoonhoven op 2 nov. 1902, trouwt te Utrecht op 16 dec. 1931 met Willem Rietveld, postbode.
10. Johanna, geboren te Schoonhoven op 28 juni 1904, trouwt te Utrecht 12 okt. 1944 Hendrik Hahn, overl. Ermelo 29 aug. 1966.

Afb. 8. Advertentie met huldeblijk door de broers Dirk Hendrik en Gerrit Greup aan Gerrit Mopman (Va) voor 40 jaar trouwe dienst bij het zilversmidsbedrijf van de familie Greup. Schoonhovense Courant, 1 mei 1909.

Afb. 9. Gerrit Mopman (Va) met Koninklijke Onderscheiding, Orde van Oranje Nassau, Eremedaille in zilver op 26 augustus 1909, vanwege zijn 40 jaar trouwe dienst bij P. Greup & Zoon. Foto eigendom nabestaanden, bij redactie bekend.

³⁶ Broers van Willem Bouter zijn de zilversmeden Peter Bouter, geboren Schoonhoven 5 juli 1895, en Arie Teunis Bouter, geboren Schoonhoven 4 februari 1898. De beide broers hadden vanaf 1930 een maatschap op het adres Dubbele Buurt 10 in Gouda. De zoon van Arie Teunis, te weten zilversmid Arie Jacobus Bouter, geboren 9 juni 1942, is anno 2023 op 81-jarige leeftijd nog actief als kunstenaar in Gouda. Hermana Wilhelmina Mopman, tr. 21 april 1909 Willem Bouter, zijn de grootouders van de mede-auteur van dit artikel, Rob Bouter.

Afb. 10. Gerrit Mopman (Va) in zijn voorschoot voor zijn huis aan de Havenstraat 72 (zie nummerbordje), ter zijde gestaan door rechts zijn dochter Johanna Mopman en links haar vriendin Bets Meijer. Omstreeks 1922. Foto collectie nabestaanden (bij redactie bekend).

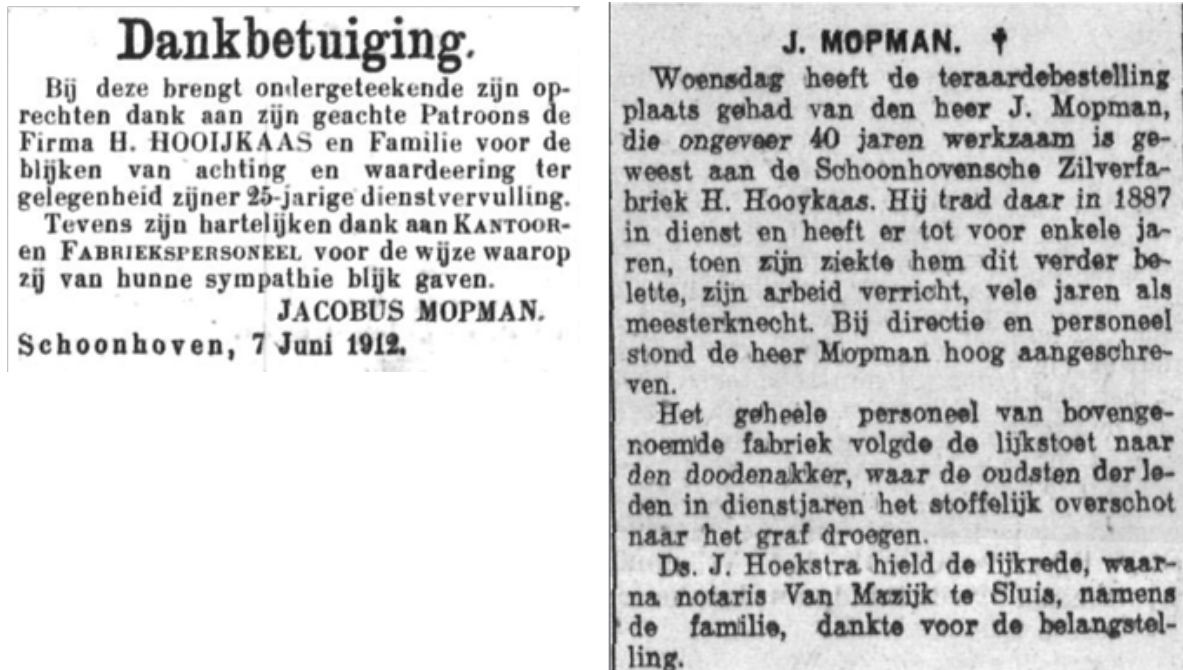

**TER OVERNAME
AANGEBODEN**
Inventaris Goud-
smidswerkplaats,
waaronder in goe-
den staat drie Plet-
molens. Adres: G.
Mopman, Havenstr.
72. Schoonhoven.

Afb. 11. Links, Gerrit Mopman (Va), gouden broche, collectie nabestaande. Midden, meesterteken Gerrit Mopman (Va), 14 juni 1912 tot 17 augustus 1931. Rechts, verkoopadvertentie Utrechts Nieuwsblad, 20 aug. 1931.

Vb. Jacobus Mopman, zoon van Johannes Mopman (IVb) en Maria Mopman, geboren te Schoonhoven op 14 jan. 1855, timmermansleerling (1870), zilversmid (1887), overleden te Schoonhoven op 7 feb. 1931.

Jacobus is bijna 40 jaar in dienst geweest bij Fa. H. Hooijkaas (1887-1927), de laatste jaren als zeer gewaardeerd meesterknecht, getuige de volgende krantenberichten (afb. 12).

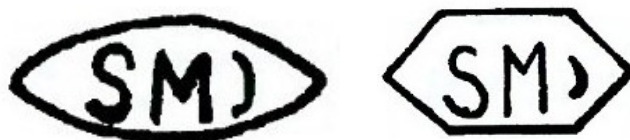
Afb. 12. Advertenties in de Schoonhovensche Courant, links 8 juni 1912, dankbetuiging van Johannes Mopman (Vb), en rechts 13 februari 1931, in memoriam Johannes Mopman (Vb).

Generatie VI

VIa. Simon Mopman, zoon van Gerrit Mopman (Va) en Pieterella Hubertha Gaillard, geboren te Schoonhoven op 31 aug. 1885, goudsmid, werkmeester vanaf 13 aug. 1919 (afb. 13). Heeft in Schoonhoven (tot 21 dec. 1936), in Scheveningen/Den Haag (tot 10 dec. 1942) en Ermelo (tot 15 jan. 1946) gewerkt,³⁷ daarna weer in Scheveningen, overleden te Rijswijk op 6 jan. 1972, trouwt te Aarlanderveen in juni 1909 met Neeltje Maria Punt, geboren te Bleiswijk op 21 maart 1884, dochter van Gijsbert Punt, stalknecht, en Adriana Jacoba Schellingerhout, overleden te Rijswijk op 9 aug. 1962.

Uit dit huwelijk:

1. Pieterella Hubertha, geboren te Schoonhoven op 16 juli 1910.
2. Gijsbert, geboren te Schoonhoven op 20 okt. 1914, (wiskunde) docent.³⁸
3. Adriana Jacoba, geboren te Schoonhoven op 18 maart 1922.

Afb. 13. Meestertekens van Simon Mopman (VIa), links nr. 9920 (13 aug. 1918-21 sep. 1934), rechts nr. 9921 (18 dec. 1936 tot 30 nov. 1956). Bron: Van Dongen, Verantwoordelijkheidstekens.

³⁷ CvD inv.nr. 467, 468, Stamboek kantoor Schoonhoven, 1911-(1937) 1933.

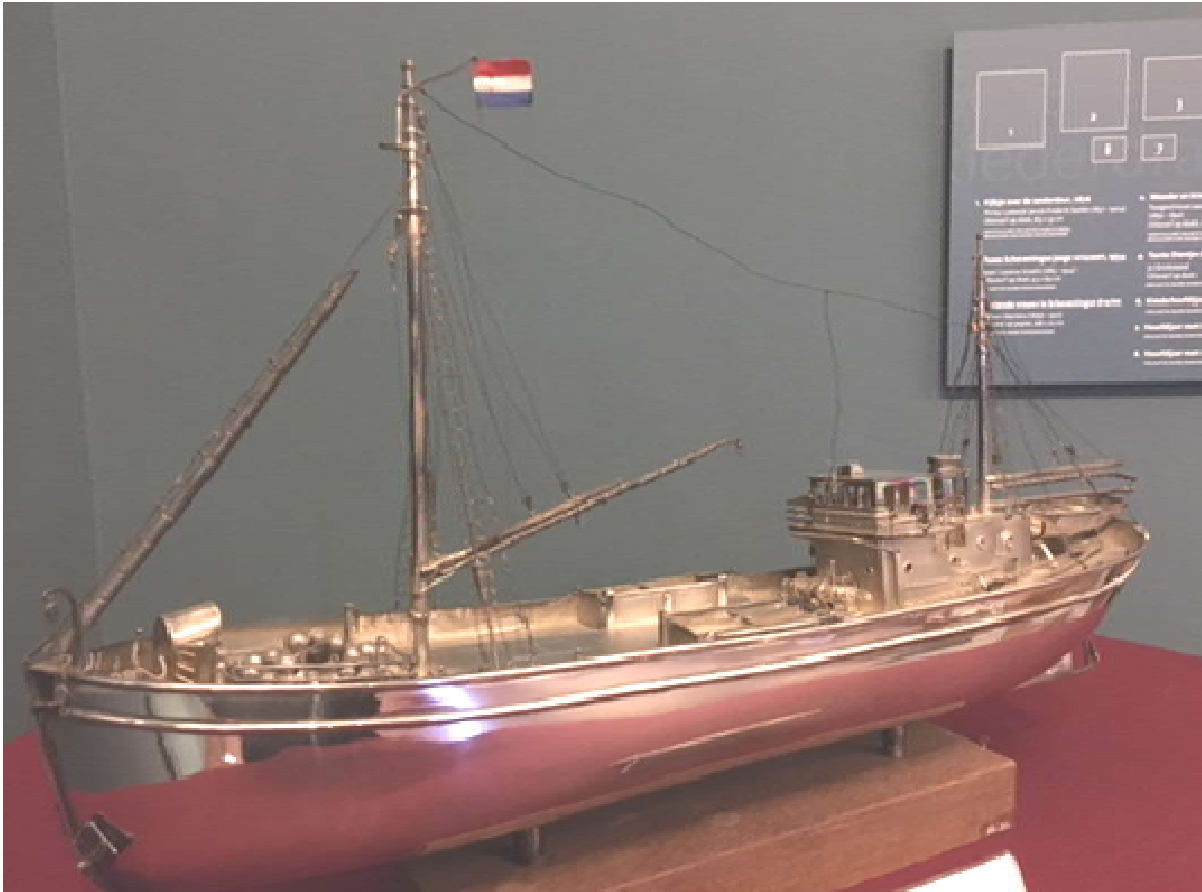
³⁸ Gijsbert Mopman (VI.a.2) is de grootvader van de medeauteur Michiel Mopman, geb. 27 maart 1985 en diens broer Guido, geb. 12 okt. 1986; hun vader is Henk Johan Mopman geb. 26 maart 1955.

Afb. 14. Simon Mopman (VIa), zittend uiterst rechts. Uitsnede van foto van TAVENU uit 1923. Onbekende fotograaf. Collectie Cock van Holten.

Simon Mopman (VIa) was behalve goudsmid ook een begaafd muzikant, getuige de vele krantenberichten, waarin hij werd genoemd. Naast saxofonist bij het Schoonhovense TAVENU (afb. 14), deed hij ook mee als solo-artiest aan diverse concoursen, waarbij hij zo nu en dan in de prijzen viel.

Simon Mopman heeft in zijn ‘Haagse’ tijd nog het nieuws gehaald toen hij tijdens een bezoek van Koningin Juliana aan Scheveningen, Hare Majesteit een zelf vervaardigd zilveren schip aanbood. Hieronder een verslag van deze bijzondere gelegenheid uit de *Schoonhovense Courant* van 24 september 1948 (afb. 15).

ZILVEREN LOGGER VOOR KONINGIN.⁹⁸

Bij Haar bezoek aan Scheveningen op Dinsdagavond j.l. werd door de Stichting Scheveningen tot Viering Nationale- en Oranje-gebeddagen aan Koningin Juliana een zilveren logger aangeboden. Deze logger was vervaardigd door de heer S. Mopman, die te Scheveningen het vak van zilversmid uitoefent. De heer Mopman is een Schoonhovenaar van geboorte en genoot ook zijn opleiding in Schoonhoven.

Vorig jaar was het plan in hem opgekomen eens iets bijzonders te maken en daarom was hij begonnen aan een zilveren botter, die hij in het voorjaar van 1948 klaar hoopte te krijgen. Door verschillende omstandigheden was de uitvoering van het werk echter vertraagd, maar tenslotte heeft de heer Mopman vele avonden en nachten aan de voltooiing van het meesterstuk besteed, om met de jubileumfeesten gereed te zijn. In het geheel heeft de zilversmid zeshonderd uren aan de logger gewerkt en het vaartuig is dan ook een prachtig staaltje van zilversmeedkunst geworden. Het voorwerp is vijftig centimeter lang en heeft een gewicht van $2\frac{1}{2}$ kg. eerste gehalte zilver.

Alle eer komt echter niet alleen aan de heer Mopman toe, want zijn reeds overleden, oud-collega, de heer J. A. v. d. Dussen uit Schoonhoven, vroeger vooral bekend om zijn theebladen en broodmanden, heeft in belangrijke mate bijgedragen tot de voltooiing van dit meesterwerk.

*Afb. 15. Simon Mopman (VIa),
Jan Arie van der Dussen,
Zilveren motorlogger 'Clara',
SCH 130, 1e gehalte, lengte 50 cm,
gewicht 2,5 kg., 1948.*

*Museum Muzee Scheveningen,
bruikleen Koninklijke Verzamelingen.
Onbekende fotograaf.*

*Links, artikel 'Zilveren logger voor
Koningin', Schoonhovense Courant,
24 september 1948.*

*Afb. 16. Simon Mopman (VIa),
geelgouden boeken (40 x 35 mm);
gemonteerd op een zilveren
klederdrachtkap van de hand van
Zilverfabriek H. Hooijkaas*

*Webshop Juwelier Rikkoert,
Schoonhoven (ger. 2022).
Foto Rikkoert.*

VIb. Arie Mopman, zoon van Gerrit Mopman (V) en Pieterella Hubertha Gaillard, geboren te Schoonhoven op 7 aug. 1893, zilversmid (afb. 17), ciseleur, haarwerker (afb. 18), winkelier, overleden te Utrecht op 5 nov. 1942, trouwt op 19 mei 1926 te Utrecht met Neeltje Stekelenburg, geb. te Zuilen, dochter van Adrianus Stekelenburg en Cornelia Klein.

Uit dit huwelijk 3 kinderen geboren te Utrecht.

Arie Mopman heeft zijn opleiding in Schoonhoven genoten, maar is rond 1926 naar Utrecht verhuisd. Hij werkte toen al bij de Edelsmidse Brom (vanaf 1922), waar hij als drijver onder andere aan een wierookvat voor monseigneur Gremon (of Grenua) werkte.³⁹ Hij heeft geen meesterteken gehad.

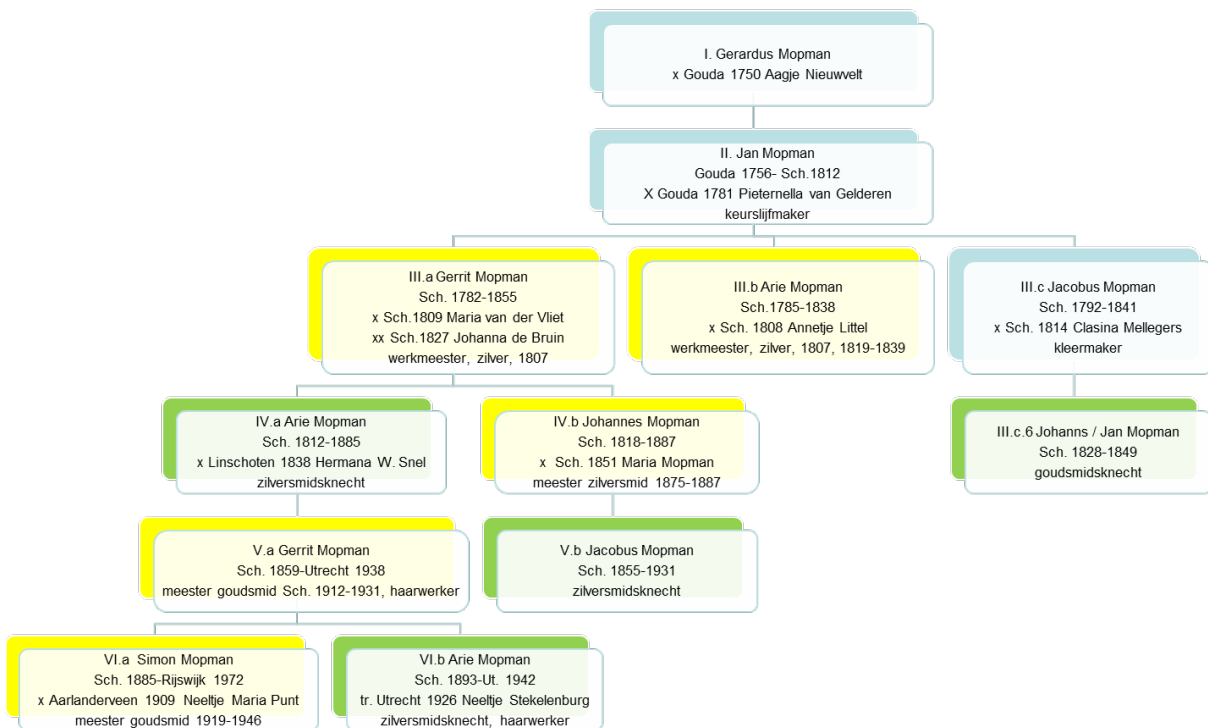

*Afb. 17. Arie Mopman (VIb)
zilveren hanger met carneool
(4,5 mm), Art Nouveau,
omstreeks 1920.
Collectie nabestaanden.*

³⁹ R. Hufen Hzn, *Meesters voor God en kerk: de familie Brom, hun edelsmidse en knechten te Utrecht (1856-1962)*, (Nijmegen 2014) 356, 357, 382.

Afb. 18. Gerrit Mopman (V) en zoon Arie Mopman (VIb) met een 'haarwerk' van hun hand, omstreeks 1930.

Afb. 19 Geneagram van de Schoonhovense Zilversmid dynasty 'Mopman'; in geel 'meester', in groen 'knecht', in grijs 'ander beroep'.

Wouter Adrianus de Gruijter, zilversmid. Meesters en hun Werkplaats

Rene Kappers

Afb. 1 Wouter Adrianus de Gruijter in zijn werkplaats onder het achterhuis van zijn woning Havenstraatsewal 2H.

*Foto
Collectie Cock van
Holten; onbekende
fotograaf, 1939.*

Werkte in opdracht van anderen in Schoonhoven; geen eigen meesterteken. Mogelijk ook werkzaam als medewerker elders. Op de foto het afwerken van (een stapel) gietstukken.

Inrichting: eenvoudige werkbank met staartbankschroef, opgeklemde vijlpen, handbediende opgeklemde slijpmolen. In de werkplaats een beperkt assortiment handgereedschap. Geïmproviseerde aansluitingen voor electriciteit en gas.

Personalia

- Wouter Adrianus de Gruijter, geb. Schoonhoven 17 nov. 1880, zoon van Cornelis de Gruijter, kleermaker, en Cornelia Koppenol, overl. Schoonhoven 12 dec. 1963. Woont Koestraat B196 (23 mei 1905), Wal A360a, Elgerstraat B162a, Havenstraatsewal 10, en Havenstraatsewal 2H (1963).
- Huwt Schoonhoven 23 aug. 1905 Femmigje Bouwmeester, geb. Hoogeveen 20 juli 1884, dochter van Fake Bouwmeester, schipper (1883), bootwerker (1905), en Albertje Zomer, ovl. Utrecht 8 sep 1964. Verhuisde 8 aug 1896 met haar ouderlijk gezin naar Rotterdam; in 1905 wonend in Rotterdam; inschrijving dienstbode te Schoonhoven 29 april 1901.
- Opleiding: onbekend
- Geen meesterteken.

Bronnen (digitaal www.SAMH.nl, en www.wiewaswie.nl).

NL-GdSAMH_1012_1896_Bevolgingsregister_Wijk-B_Scho_1880-1890_#0224.

NL-GdSAMH_1064_23_BS-Huwelijk_Scho_1903-1912_#0086.

SAMH 1012-1920 Dienstbodenregister Schoonhoven.

SAMH, digitaal, Schoonhovense Courant 13 dec 1963 p.7. Dank aan Ferry Mol.

Drents Archief, Bev. Reg. Hoogeveen, arch.nr. 2001.14, deel. 32 boek 7 1880-1889.

Een nieuw merk op een zilveren beursbeugel uit Schoonhoven, 1766, meesterteken van Jan van Gelderen

Peter van Oel

Op eBay werd een Schoonhovense beursbeugel aangeboden (afb. 1).¹ Er waren duidelijke zilvermerken op meerdere plaatsen. Voor Schoonhoven-kenners geen twijfel: Schoonhoven met een ronde schildvoet. Ook de jaarletter was duidelijk: fraai een 'q' in een staande rechthoek voor 1766 (afb. 2, 3). In *Zilversmeden van de stad Schoonhoven* door Begeer e.a. uit 1981 (hierna *Begeer 1981*), wordt bij de meestertekens op pagina 147 een 'G' vermeld. De voetnoot daarbij luidt ' * Vanwege het gilde is dit teken in 1763 in principe gediscontinueerd waarschijnlijk om verwarring met jaarletters te voorkomen!' ²

Het meesterteken 'G' in een de-letter-volgend-contour werd nog niet eerder gezien en de 'q' van 1766 conflicteerde met de genoemde voetnoot in *Begeer 1981*. De vraag in dit artikel is daarom 'beursbeugel, maar van wie in 1766' ?

*Afb. 1 Zilveren beursbeugel Schoonhoven, 1766.
Breedte 5,24 cm,
hoogte 12,7 cm,
gewicht 154,8 gram.
De merken op de binnenbeugel zijn hier
zichtbaar.*

*Fotocollectie Van Oel,
Onbekende fotograaf.*

Afb. 2 De merken op de tasbeugel: v.l.n.r. stadsteken Schoonhoven in schild met ronde voet, jaarletter 'q' = 1766, meesterteken 'G' met schreven in een de-letter-volgend-contour.

¹ eBay item number: 283425626319 (RKa. ger. 23 jan. 2023). De huidige eigenaar is onbekend.

² S.A.C. Begeer, I. Hak, L. Linhart-Du Cloux, *Zilversmeden van de stad Schoonhoven, 1600-1900* (Schoonhoven 1981). Digitaal te raadplegen of downloaden: www.zilverhistograaf.nl, Zilver Schatkamer nr. 1626. Hierna *Begeer 1981*.

De zilvermerken

De tasbeugel is uitgebreid gemerkt; op de voorste en de achterste beugel, en op de binnenbeugel. Vermoedelijk is ook de zilveren veer aan de achterzijde gemerkt. Het stadsteken Schoonhoven staat in schild met ronde voet en de jaarletter 'q' (onderkast) in rechthoekig schild. Beiden werden eerder gezien en vermeld in *Begeer 1981*. De 'q' staat voor 1766.

Het meesterteken is een enkele 'G' in een contour dat de letter volgt: rond maar de voorzijde is recht zoals de letter. De letter heeft boven en onder schreven. *Begeer 1981* zet de 'G' tussen aanhalingstekens (afb. 3). Deze wijze van noteren geeft aan dat de auteurs ergens gelezen hebben dat er een dergelijke meesterteken was (helaas zonder bron), maar dat zij het meesterteken als zodanig niet op een voorwerp hebben gezien.

Afb. 3
Het meesterteken 'G'
zoals afgebeeld in
Begeer 1981, pagina 147.

De vervanging van Schoonhovense meestertekens per 8 februari 1768

Op 1 december 1766 ontving de Essayeur Generaal een 'Lijst van alle gildebroeders behorende tot het gilde van de goud en zilversmeden binnen Schoonhoven met derzelver meester tekens, geforneert op den 1 dec(ember) 1766'. Hieronder 'Jan van Geldere, G'.

Op 8 februari 1767 werd uit Schoonhoven een lijst gezonden met negen gewijzigde meestertekens. Hieronder 'Jan van Gelderen, had G, nu VG'.

Op 12 februari 1768 werd een lijst gezonden 'Naamlijst van werkende gildebroeders van het goud en zilversmedengilde binnen Schoonhoven met derzelver meestertekens' met 'Jan van Gelderen, VG'.³

De 'G' van Jan van Gelderen

De conclusie is dat Jan van Gelderen zijn meesterteken per 8 februari 1767 heeft veranderd van 'G' in 'VG'. De enkele 'G' (afb. 2) heeft hij gebruikt vanaf zijn inschrijving bij het Schoonhovense gilde tussen 1 december 1761 tot 15 mei 1762 (zie hieronder).

Jan van Gelderen, zilversmid in Schoonhoven en Ameide

Na *Begeer 1981* verscheen in 1989 van de hand van J.J. van Gelderen 'De genealogie Van Gelderen; een Schoonhovens geslacht van Zilversmeden'.⁴ Een aantal zaken is hierop inmiddels verder aangevuld.⁵ Bij elkaar is nu het onderstaande beeld van Jan van Gelderen ontstaan.

Jan van Gelderen, gedoopt Schoonhoven 29 mei 1731, zoon van Pieter IJsbrandse van Gelderen en Elsje Jans Hoogendijk,⁶ begraven te Ameide 24 juni 1794 in een huurgraf op het koor. Het goede doodkleed werd gebruikt en de klokken luidden twee uur, hetgeen samen acht gulden en acht stuivers kostte.⁷ In de gilderekening werd vervolgens genoteerd: 'Weduwe Jan

³ Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven, Depot, Archiefkist tentoonstelling 1981, Map aantekeningen 'Du Cloux'; Met dank aan Janjaap Luijt voor zijn nadere toelichting.

⁴ J.J. van Gelderen, 'Van Gelderen, een Schoonhovens geslacht van zilversmeden', *Gens Nostra*, 44 (april 1989), dl. 4/5, 209-216.

⁵ R. Kappers, 'Goud- en zilversmeden in de stad Ameide in de 18e eeuw. Het verschijnsel 'gildenzusters', in: L.E. van den Bergh-Hoogterp (eindred.) *De Stavelij Jaarboek 2006* (Bilthoven 2006) 93-101; R. Kappers, 'Goud- en zilversmeden in de stad Ameide in de 18e eeuw', *Historische Vereniging Ameide en Tienhoven*, 17 (2006) 10-20; R. Kappers, *Schoonhoven Keurkamers en regels 1705-1809*, Zilvercahier nr. 6.2 (Schoonhoven 2009). Digitaal: <http://historischeverenigingschoonhoven.nl/PDF/Keurkamers-en-Regels.pdf>.

⁶ *Begeer 1981*, p. 86 vermeldt abusievelijk dat hij de zoon zou zijn van Hendrik van Gelderen en Anna NN.

⁷ NA, [3.04.16.007](#), DTB Ameide 6a III, 4 juni 1794.

van Gelderen te Ameijde volgens het 16^e artikel van onse Gildewet en ordonnantie, en heeft haar soon Cornelis van Gelderen in het gilde gekogt om bij haar als weduwe te mogen werken als meesterknecht en daar voor betaalt 25 gulden'.⁸

Jan van Gelderen trouwde in Schoonhoven (otr. 7 nov.) 23 november 1755 Merchje Bouter.⁹ Zij woonden (vermoedelijk zijn twee jaar leertijd als gezelschap) in Gouda van 16 juni 1759 tot juli 1761.¹⁰ Het echtpaar woonde daar in de Vuilsteeg. Zij keerden op 28 juni 1761 terug in Schoonhoven. Van Gelderen werd ingeschreven als lid van het Schoonhovense gilde in het gildejaar dat liep van 1 december 1761 tot 1 december 1762. Voor hem werd 25 gulden aan het weeshuis afgedragen in het weeshuisboekjaar 15 mei 1761-15 mei 1762.¹¹ Hij begon dus als zilversmid in Schoonhoven aantoonbaar tussen 1 december 1761 en 15 mei 1762; zeer waarschijnlijk op 1 december 1761. Vervolgens vestigde hij zich 8 mei 1779 als zilversmid in Ameide. Hij kwam toen uit Schoonhoven, samen met zijn vrouw en kinderen Elsje, Maria, Wouter, Pieter en Kornelis.¹²

Na zijn overlijden zette zijn weduwe de zaak voort met hun zoon Kornelis van Gelderen als meesterknecht. Kornelis vertrok uiteindelijk op 18 oktober 1819 met een aantal van zijn kinderen uit Ameide weer naar Schoonhoven, waar hij nooit meer zelfstandig zilversmid zou worden.¹³ Diens zoon Pieter van Gelderen (Korneliszoon) was degene die uiteindelijk het bedrijf in 1819 voortzette in Schoonhoven.¹⁴

Het nieuwe meesterteken kan worden ingevoegd als: 'G' in een de-letter-volgend-contour, Jan van Gelderen, eerste helft 1762 tot 8 feb. 1767 (Van Oel 2023).

Over de beursbeugel kunnen we nog zeggen dat hij niet alleen in Schoonhoven werd gekeurd werd, maar ook gemaakt, en niet in Ameide.

*Afb. 4 'G' in een
de-letter-volgend-contour,
Jan van Gelderen,
van 1 december 1761
tot 8 feb. 1767
(Van Oel 2023).*

*Fotocollectie Van Oel,
bew. RKa.*

⁸ SAMH, OAS, 2546, rekening 1793-94.

⁹ NA, [3.04.16.130](#) DTB Schoonhoven 8.II, Trouwen, Gereformeerd 1750-1767.

¹⁰ Hij vertrok naar Gouda met vrouw Merchje Bouter en twee kinderen, en kreeg in eerste instantie twaalf maanden admittie (vertrek naar Gouda: SAMH, Rechterlijk Archief Schoonhoven, inv. nr. 2401, 16 juni 1759, akte van indemniteit; admittie: SAMH, Register Verhuisde personen Krimpenerwaard). Het echtpaar woonde in de Vuilsteeg te Gouda en keerde op 28 juni 1761 terug naar Schoonhoven, SAMH, Gouda, Archief Kerkenraad Hervormde Gemeente, inv. 85, fol. 16; Van Gelderen, 'Van Gelderen', aldaar zie noot 6, p. 210.

¹¹ SAMH, Archief Weeshuis Schoonhoven, inv.nr. 121. Voor nieuwe goud- of zilversmeden moest het gilde sinds 27 december 1718 'het halve recht' van de inkoop in het gilde afdragen aan het weeshuis. Het boekjaar van het weeshuis liep vanaf 15 mei van elk jaar. Een preciezere datering werd bij de ontvangen bedragen niet genoteerd, zodat we veelal alleen weten dat een nieuwe edelsmid in de periode van het boekjaar begonnen was.

¹² SAMH, Rechterlijk Archief Schoonhoven, inv.nr. 2401, fol. 157v, 8 mei 1779, attestatie van Schoonhoven.

¹³ SAMH, Register Verhuisde Personen Krimpenerwaard, Supplement 1.

¹⁴ *Begeer 1981*, p. 120, vereenzelvigde zoon Pieter Janszoon en kleinzoon Pieter Korneliszoon onder nr. 093.

Molenaarsgraaf: keurtekens op de 17de eeuwse zilveren avondmaalsbekers

Rene Kappers

In juni 2023 werd te goeder trouw een stel 17de eeuwse avondmaalsbekers, gekeurd in Schoonhoven, publiekelijk te koop aangeboden. Dit vroege Schoonhovense zilver werd gesignaleerd voor de *Zilver Histograaf*.¹ Opmerkelijk en uitzonderlijk: beide bekers volkomen glad, ieder met drie 17de eeuwse keurtekens uit Schoonhoven plus een trembleersteek, en elk met een inscriptie van een stel initialen van de schenkers (afb. 1). Dit unieke stel initialen, op de ene L.A.V.L. en op de andere T.A.H., boden de auteur van dit artikel de mogelijkheid deze bekers met zekerheid toe te schrijven aan ‘de kerk van Molenaarsgraaf’.² In dit artikel worden de zilvermerken van Molenaarsgraaf nu voor het eerst aan een nader onderzoek onderworpen en vergeleken.

Afb. 1 Bodemaanzicht van de avondmaalsbekers van Molenaarsgraaf.

Merken onderzocht

Door een diefstal konden de bekers van Molenaarsgraaf niet eerder gefotografeerd worden. In diverse publicaties komen daarom alleen vermeldingen voor maar geen afbeeldingen van de bekers noch van de zilvermerken. Er werd steeds gerefereerd aan een identiek stel bekers in de kerk van Streefkerk met hetzelfde uiterlijk, volkomen glad (afb. 6) en met dezelfde merken maar die zich onderscheidden door andere inscripties in de bodem. Elke beker van Streefkerk vermeldt: ‘DRINCK-BEKER DES H. AVONDMAELS DER GEMEENTE JESU CHRISTI TOT STREEF-KERKE ANNO 1651’. Uit deze inscripties werd geconcludeerd dat de bekers in 1651 in Streefkerk als avondmaalsbekers dienst gingen doen.³ Dus ook voordien zijn gemaakt.

¹ Met dank aan Peter van Oel, Forum 925/000. Om privacy-redenen blijven de gegevens van de bron in het archief van onze redactie.

² C. van Groningen, *De Ablasserwaard* (Zwolle/Zeist 1992). Digitaal (2011), 235.

³ Van Groningen, *Ablasserwaard* 235; T. Graas, G. Jager, ‘Het oudste Schoonhovense zilver nader beschouwd’ in: J-P van Rijen (eindred.) *De Stavelij in zilver* (z.p. 2000) 67-83. Noot 17: Door een diefstal op 28/29 april 1993 konden de bekers van Molenaarsgraaf destijds niet gefotografeerd worden.

Afb. 2 De zilvermerken op de bodems van de bekens van Molenaarsgraaf in detail.
Links de LAVL-beker, rechts de TAH beker.
Onbekende fotograaf. Bewerkt RKa.

Het meesterteken in een ovaal kennen we inmiddels als ‘de meester met de rups’. Van zijn hand zijn intussen vier, mogelijk vijf werken bekend. Het stadsteken op al zijn bekende bekens en voorwerpen heeft steeds een schild met een ronde voet (afb. 2 en 3). De jaarletter bij ‘de rups’ is steeds een E in een schild met een accoladevoet, net als hier. De E heeft schreven en opmerkelijk daarbij is dat de onder- en bovenschreef schuin naar elkaar toe gericht staan.

Een eerste vergelijking: de ‘Struisvogelbeker’

Allereerst kunnen de merken van Molenaarsgraaf vergeleken worden met de merken op de ‘beker Edelambachtshuys’.⁴ In de Collectie Edelambachtshuys van de familie Rikkoert staan inmiddels meerdere 17de eeuwse bekens. Omdat deze beker op één derde van zijn hoogte een unieke gravure heeft van een familiewapen met een struisvogel (kader) is een onderscheidende aanduiding in dit artikel op zijn plaats: ‘struisvogelbeker’.

Familiewapen met struisvogel. De struisvogel heeft een hoefijzer in zijn bek. Hij staat op een ‘torse’, een typisch engels heraldisch element.
<https://www.myfamilysilver.com/pages/crestfinder-crest.aspx?id=172287&name=Wyatt>
Met dank aan Peter van Oel, Forum 925/000

De versiering met dit familiewapen past bij de herkomstvermelding van de beker in 1997: ‘Engelse particuliere collectie’, Graas, Jager, ‘Oudste zilver’, 71, noot 12.

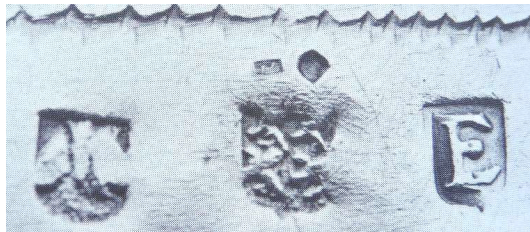
Afb. 3 De ‘beker Edelambachtshuys’ of ‘Struisvogelbeker’. Midden, de gravure van de struisvogel op de beker. Rechts, de zilvermerken, mt. rups in ovaal (kop met ‘oortjes’ onder), stt. Schoonhoven in schild met ronde voet, jrl. E met schreven ‘schuin naar elkaar toe gericht’ in een schild met accoladevoet.
Collectie Edelambachtshuys, inv.nr. 8.1.587. Foto’s Rob Glastra 2023, bew. RKa.

⁴ Graas, Jager, ‘Oudste Schoonhovense zilver’, 69, tabel 1, 4c.

De zilvermerken en de schildvormen op ‘Molenaarsgraaf’ komen overeen met de merken op de ‘Struisvogelbeker’. Nauwkeuriger bekeken blijkt dat in de schilden van ‘Molenaarsgraaf’ en op de ‘Struisvogel’ de letters op dezelfde plaats staan ten opzichte van de hartlijn van het schild (afb. 5). Hier is kennelijk steeds hetzelfde stempel gebruikt, echter in verschillende stadia van slijtage.

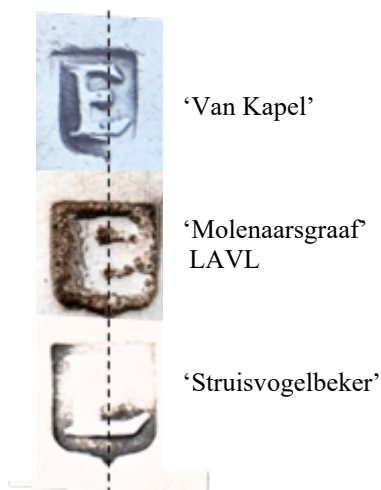
Een tweede vergelijking: de ‘beker van Kapel’

Door de vorm van de jaarletter met zijn schuine schreven dringt zich ook de vergelijking op met de zilvermerken op de ‘beker van Kapel’ van het Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven (afb. 7).⁵ Daar is dezelfde lettervorm E in eenzelfde schild met accoladevoet. Echter, bij ‘Kapel’ staat het stadsteken ook in een schild met accoladevoet (afb. 4).

*Afb. 4 Zilvermerken op de beker van Evert van Kapel. Mt. kapel of vlinder in schild met ronde voet, stt. in schild met accolade voet, jrl. in schild met accoladevoet
Foto Museum Schoonhoven, 1988.*

Hier valt op dat de letter E niet op dezelfde plaats lijkt te staan. Gegeven een hartlijn over de punt van de drie jaarletterschilden met de ‘E’ blijkt dit overtuigend (afb. 5).

*Afb. 5 De positie van de jaarletters vergeleken ten opzichte van de hartlijn van de schilden, gegeven de punten van de accoladevoeten. De ‘E’ van Van Kapel staat verder links van de hartlijn. Ook raakt het uiteinde van de middenstreep van de ‘E’ aan de hartlijn. Bij Molenaarsgraaf en Struisvogelbeker raakt de staande stok van de E de hartlijn.
Fotocollage RKA.*

Conclusie

In 2000 concludeerden Graas en Jager al bij de vergelijking van de ‘Struisvogelbeker’ (beker Edelambachtshuys) en de beker ‘Van Kapel’, dat we gegeven de verschillende schildvoeten van de stadstekens, waarschijnlijk van doen hebben met twee verschillende jaarletterreeksen.

De conclusie in dit artikel is daarbij ondersteunend. Bij ‘Molenaarsgraaf’ en de ‘Struisvogelbeker’ is, gegeven hetzelfde stadsteken, en dezelfde jaarletters (ook qua vorm), sprake van dezelfde jaarletterreeks.

Voor de jaarletter E van ‘Van Kapel’ blijkt qua vorm een ander stempel met een ‘E’ gebruikt dan voor ‘Molenaarsgraaf’ en de ‘Struisvogelbeker’: E1 (Van Kapel) en E2 (Molenaarsgraaf en Struisvogelbeker). Deze stempelconclusie ondersteunt Graas en Jager’s waarschijnlijkheid, twee verschillende jaarletterreeksen, waarbij we nu kunnen voegen ‘met stempel E1 in de ene en E2 in de andere’. De vraag of in deze vroege periode in Schoonhoven echter een vast patroon van ‘reeksen’ is gebruikt wordt duidelijker ontkennend beantwoord.

⁵ G. Jager, ‘De Schoonhovense beker van Evert van Capelle’, *Museumtijdschrift Nederlands Goud-, Zilver- en Klokkemuseum* 2 (1988); Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven, Inv. nr. 10194.

We kennen nu de letters B, G, D, E1, E2, F en K (is 7) van theoretisch mogelijk 52 jaarletters. Mogelijk was de (jaar-)letter in deze vroege periode dus nog steeds persoonsgebonden (de deken), en geldig voor de 'jaerschare' van zijn dekanaat, een termijn langer dan een kalenderjaar, zoals in 1501 (n.b.) door Philips de Schone verordonneerd werd.⁶

Naar de datering van 'Molenaarsgraaf' en 'de meester met de rups' blijft nader onderzoek nuttig want dit kan antwoord geven op de vraag wanneer of waardoor het onderscheid tussen de reeks van E1 en van E2 ontstond. Voorlopig is de datering 'vóór 1651' naar analogie van 'Streefkerk' ook voor 'Molenaarsgraaf' geldig. En voor de 'Struisvogelbeker' geldt 'voor 1651' dan vanzelfsprekend ook.

Afb. 6 Links, de bekers van Streefkerk zoals ze te zien waren op de tentoonstelling 'Avondmaalsbekers' in het Nederlands Goud-, Zilver- en Klokkenmuseum in 2000. Het rechter exemplaar 'upside down' om de merken aan de onderzijde zichtbaar te maken. Rechts, de bekers van Molenaarsgraaf, zoals onlangs te zien. Datering van de bekers van Molenaarsgraaf en Streefkerk: 'vóór 1651'.
Foto Streefkerk RKa, 2000.

Afb. 7 'De beker van Kapel' van het Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven, inv. nr. 10194.

Begeer 1981.
Foto onbekende fotograaf.

⁶ n.b. 1501 niet te verwarren met 1503. R. Kappers, 'Keurtekens op goud en zilver. De vroegste voorschriften voor 'Hollandse' goud- en zilversmeden in Muntordonnanties onderzocht, 1355-1503', in: B.J. van Benthem, P. Biesboer (red.), *De Stavelij Jaarboek 2018* (Lochem 2018) 10-31, ald. 28, en Bijlage, transcriptie 11; MNW, lemma 'Jaerschare', sub 1 en de 'Aanmerking' daaronder.

Colofon juni 2023, aflevering 2

De *Zilver Histograaf Schoonhoven* is een historisch periodiek over ‘de geschiedenis van de 1000 Meesters die het deden en doen, hun werk en hun stad.’ Afleveringen verschijnen regelmatig, in *open access*, via de gelijknamige website www.ZilverHistograaf.nl.

De Zilver Histograaf Schoonhoven verschijnt onder auspiciën van het *Schoonhovens Goud- en Zilvermidsgilde Sint Eloy*. Het verschijnt in *open access*, gratis toegankelijk voor iedereen, op het *worldwide web*. De website biedt de afleveringen aan. Er is tevens een ‘Zilver Schatkamer’ of *repository* waarin elders reeds verschenen publicaties over de geschiedenis van Schoonhoven als Zilverstad bijeen gebracht zijn.

Jaarboek. Aan het eind van elk kalenderjaar wordt digitaal een Jaarboek samengesteld met de verschenen afleveringen. Print of druk van afleveringen en Jaarboek door derden is vrij van onze rechten.

Abonneren is gratis. Opgeven, wijzigingen en afzeggen kan/moet men zelf doen op de website van de Zilver Histograaf Schoonhoven, www.zilverhistograaf.nl

Abonnees worden per email geïnformeerd over het verschijnen van nieuwe afleveringen. De Zilver Histograaf Schoonhoven wordt, desgewenst, gratis digitaal aangeboden aan de leden van geïnteresseerde historische verenigingen, geïnteresseerde ‘vrienden van’ de diverse Nederlandse musea met een edelmetaalcollectie.

Publicaties: Aangeboden artikelen worden *peer reviewed* door de (gast-) redacteurs. Het auteursrecht blijft berusten bij de auteurs.

Artikelen en/of kopij kunnen worden aangeboden bij het secretariaat van de redactie: redactie@zilverhistograaf.nl. Alle bijbehorende afbeeldingen die niet gemaakt zijn door de auteur, dienen vrij van rechten aangeboden te worden. De Zilver Histograaf Schoonhoven, i.c. de Stichting HEK, aanvaardt in deze geen enkele aansprakelijkheid.

Richtlijnen voor auteurs: www.ZilverHistograaf.nl/richtlijnenauteurs.

Redactie

Rene Kappers, hoofdredacteur
Loek van der Kolk, redactiesecretaris
Gemke Jager, redactielid
Cristel Stolk, redactielid
Ferry Mol, redactielid
Rogier de Groot, webmaster

rene.kappers@live.nl
redactie@zilverhistograaf.nl
info@gemkejager.nl
c.stolk@samh.nl
ferrymol4@gmail.com
rogier@roaxdesign.com

Vormgeving: Roax Design, Schoonhoven

Cover: Rogier de Groot, Roax Schoonhoven

ISSN: 2772-4867

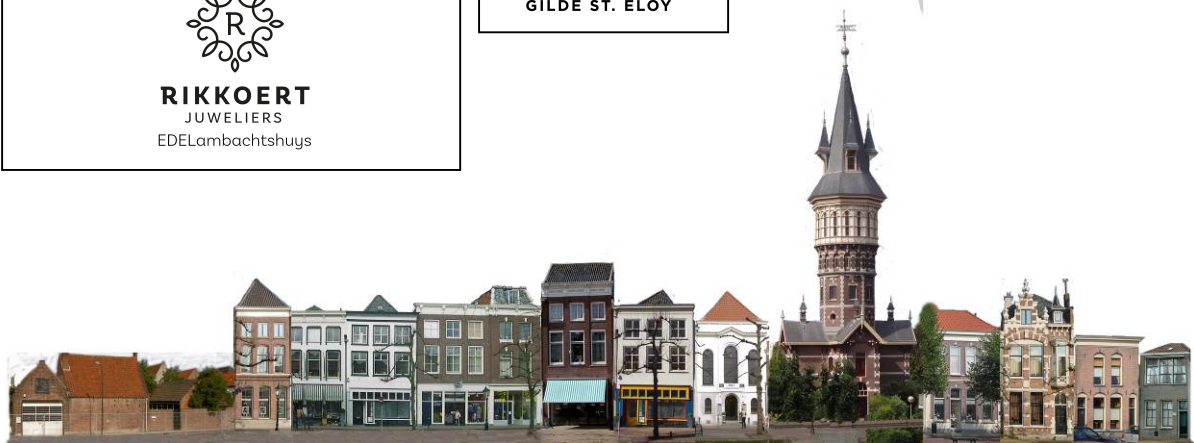
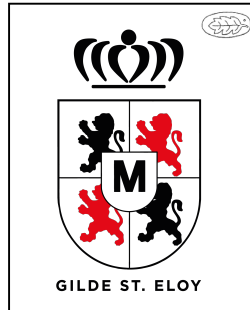
De Stichting HEK, Historische Encyclopedie Krimpenerwaard, is de rechtspersoon die de uitgever is van de *Zilver Histograaf Schoonhoven*.

Bestuur Stichting HEK

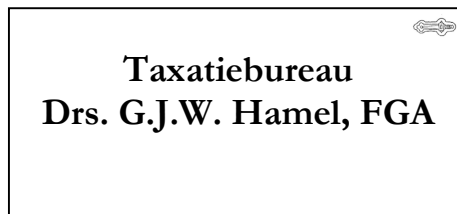
Han Goutier, voorzitter
Gemke Jager, secretaris-penningmeester
Rene Kappers, lid

info@nederlandje.nl
info@gemkejager.nl
rene.kappers@live.nl

Dank aan onze sponsors van 2023
Zilverstad: dat onderscheidt ons van de rest

Panorama van de Zilverstad

Panorama van de Zilverstad, adressen v.l.n.r. Havenstraat 49, 47a, Haven 69, Haven 64, 66, 68, 70, 54, 66, 13, Bij de Watertoren, Haven 7, 61, Nes 22, Scheepmakershaven 30. Werkplaats/huis van: Zilverfabriek A. Mesker & Zn, Zilverfabriek P. van Oostrom & Zn, Pieter van Sonsbeek, Artis Causa (Huub Rogier, Gabri Schumacher)/Jan Ariensz, Willem Littel Wmz, Gillis Grevink, Jacob Kooiman AGz/Andries Graves Kooiman, Adrianus Kuijlenburg Jz, Rikkoert Edelambachtshuys, Paul de Vries/Wouter van Balen/Titiaan de Geer, Juwelier Rikkoert, Jacob G.J. Niekerk, F. Edeling, H.C. Daudt. Foto's en Collage RKA

DE ZILVER HISTOGRAAF SCHOONHOVEN

OVER DE DUIZEND MEESTERS, HUN WERK EN HUN STAD

Zilver Histograaf
Schoonhoven

Bij de Cover

Gezin van zilversmid Pieter van Oostrom en Jannigje van den Bergh met hun zeven kinderen, omstreeks 1929. Voor hun namen, klik hier.

Foto T.W. van den Houten, Schoonhoven. Collectie Marianne Klarenbeek.

52	Inhoudsopgave	Jaargang 3, 2023, september, aflevering 3
53	Van de redactie	Van Oostrom, een zilversmidsfamilie en hun werkplaatsen
54	Ferry Mol	Deelgenealogie van Cornelis Ariense Oostrom, 1735-2000
69	Rene Kappers	Twee zilversmidswerkplaatsen van ‘Zilver aan de Lek’, Havenstraat 47a. Van circa 1857 tot nu
80	Marianne Klarenbeek	Galerij der Meesters, dit maal autobiografisch
81	Gerard Waardenburg	Geïllustreerde Gids voor Schoonhoven. Herwaardering van het werk van Cornelis Vreedenburgh
83	Ferry Mol	De Galerij der Meesters: Willem Littel Willemsz
84	Colofon	Colofon Zilver Histograaf Schoonhoven
85	Sponsors	Panorama van de Zilverstad

Van Oostrom: een zilversmidsfamilie, hun woning en hun werkplaatsen

Redactie

Aan de vooravond van Open Monumentendag op 9 september 2023 is het goed om in Schoonhoven stil te staan bij ‘zilveren monumenten’. Dat onderscheidt ons van de rest. Het zijn ‘monumenten’ die extra aantrekkelijk zijn; uitzonderlijk en uniek zelfs te midden van het grote landelijke aanbod op zo’n speciale dag. Nog aantrekkelijker wordt het voor toeristen en bezoekers wanneer we dan ook meer weten te vertellen dan het bouwjaar en de bouwstijl van zo’n ‘zilveren monument’ in onze stad.

Meer weten is een opdracht voor de *Zilver Histograaf Schoonhoven*. Meer weten van de ‘meesters die het deden en doen’. Meer weten van de gebouwen van de ‘zilveren stad’, de werkplaatsen, de fabrieken en de woningen van onze zilversmeden. En vervolgens die kennis daarna wel te delen en te publiceren via moderne media zoals een digitaal tijdschrift als het onze. Op een website die voor iedereen gratis wereldwijd toegankelijk is!

Meer weten: de oudste werkplaats van Schoonhoven, nu van ‘Zilver aan de Lek’ van Marianne Klarenbeek, dateert van omstreeks 1857; dat wisten we al sinds 2011. Maar hij staat er samen met een modernere werkplaats uit 1947 op een eigen adres, Havenstraat 47a. Wat is hun samenhang? Waarom staan ze aan zo’n grote mooie binnentuin midden in de stad? Waarom een eigen adres? Met een fraaie grote 17de-eeuwse woning (!), Koestraat 122. Wie bouwde dat ooit samen tot een uniek complex van zilversmidswoning, -werkplaatsen en tuin?

Meer daarover weten is onverbiddelijk verbonden met de mensen, de ‘meesters die het deden en doen’, zij die er woonden, werkten en bouwden. Genealogisch onderzoek is daarom noodzakelijk om de geschiedenis van de Zilverstad te gaan begrijpen.

In deze aflevering gaat het speciaal over de familie Van Oostrom. Van Oostrom blijkt een Schoonhovense zilversmidsdynastie te zijn van vijf generaties ‘in het vak’ sinds 1800. In vrouwelijke lijn voortgezet tot heden zijn het zelfs zes generaties. De vijf generaties Van Oostrom tellen 13 goud- en zilversmeden. Daaronder zijn er vijf zelfstandig ‘meester’ en acht zijn medewerker of ‘knecht’ in 19de-eeuws jargon.

Verschillende auteurs schreven het in dit nummer voor u op. Veel kijk- en leesplezier.

Redactie

Zilver Histograaf Schoonhoven

Zilverstad, dat onderscheidt ons van de rest.
Al eeuwen

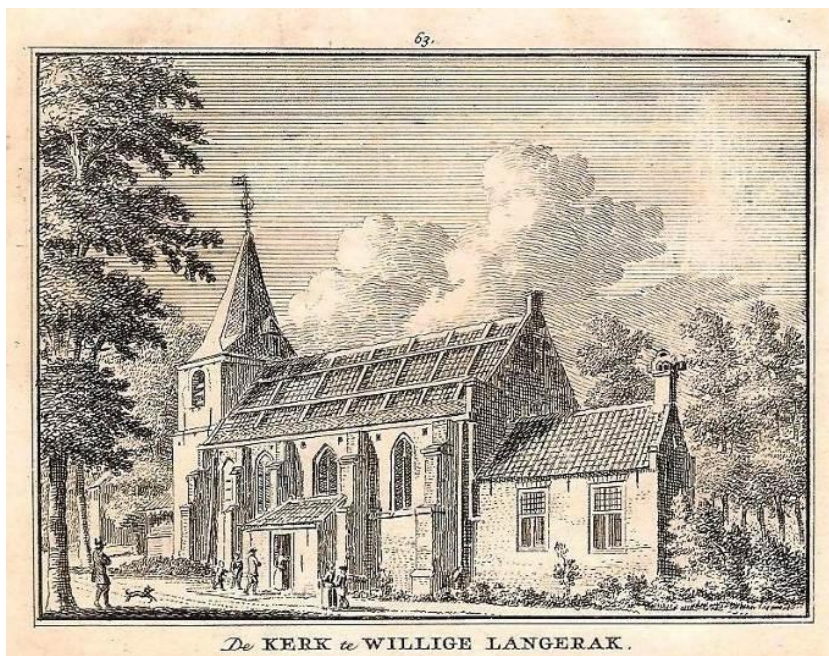
Deelgenealogie van Cornelis Ariense Oostrom, 1735-2000

Ferry Mol

In Schoonhoven woonde en werkte in de 19de en 20ste eeuw een goud- en zilversmidsgeslacht Van Oostrom dat 13 edelsmeden omvatte. De huidige voortzetting in vrouwelijke lijn ‘Zilver aan de Lek’ meegerekend zijn het er zelfs 14. Het zijn zowel ‘meesters’ als ‘knechten’ in vijf opeenvolgende generaties: het is een ware Schoonhovense zilversmidsdynastie.

De geschiedenis van het bestaan van Schoonhoven als Zilverstad wordt naast goud- en zilverwerk gedragen door feiten, anekdotes en evenementen van de goud- en zilversmeden en hun familieleden. Door deze familieleden worden de kennis, de tradities, de gereedschappen, de bedrijfsgeheimen en uiteindelijk ook de bedrijven zelf, overgedragen. Om het hoe, aan wie en wanneer te doorgronden zijn genealogische onderzoeken van onmiskenbare waarde.¹

De Schoonhovense familie Van Oostrom blijkt afkomstig uit het naburige Willige Langerak waar de familie in de 18de eeuw leefde. Daar begint deze deelgenealogie in 1735 met de geboorte van Cornelis Ariense Oostrom.

Afb. 1 Tijdsbeeld uit 1773 van de Hervormde Kerk van Willige Langerak, waarin Cornelis Ariense Oostrom werd gedoopt evenals zijn meeste kinderen die hij had met zijn vrouw Maaike Vrolijk.

Ets, bovenste helft van een tweeluik genaamd ‘Gezichten op Willige Langerak en Langerak’ van Hendrik Spilman naar een tekening van Jan de Beijer, 1773. Rijksmuseum Amsterdam, digitale collectie.

Generatie I

- I. Cornelis Ariense Oostrom, geboren te Willige Langerak, gedoopt te Willige Langerak op 23 jan. 1735,² begraven te Schoonhoven op 9 juni 1779,³ trouwt Willige Langerak op 20 april 1755 met Maaike/Merrigje Vrolijk, geboren te Bleskensgraaf. Het gezin verhuisde van Willige Langerak naar Schoonhoven in september 1771.⁴

¹ D. de Boer, ‘Het hemd is nader dan de rok. Verwantschapsbanden over de grenzen van de tijd’, lezing jubileumbijeenkomst 75-jarig bestaan van Ons Voorgeslacht, *Ons Voorgeslacht* 77 (afl. 749, maart 2022)123-132, in het bijzonder aldaar 125.

² Woerden, Regionaal Historisch Centrum (RHC), DTB, dopen Willige Langerak 1735 folio 5.

³ Gouda, Streekarchief Midden Holland (SAMH), Toegang 1063, Ga. Sch. 1735-1806, is pro deo begraven.

⁴ SAMH, Register Verhuisde Personen Krimpenerwaard (RVPK), ingekomen acte dd. 4 sep. 1771 vermeldt beide ouders met 6 kinderen met hun namen.

Uit dit huwelijk:

1. Arije van Oostrom, gedoopt te Willige Langerak op 13 juli 1755.⁵
2. Hendrik van Oostrom, geboren omstreeks 1756,⁶ overleden te Schoonhoven op 24 aug. 1829, volgt II.
3. Pieter van Oostrom, gedoopt te Willige Langerak op 28 aug. 1757,⁷ overleden te Schoonhoven (in huis nummer 401, Lange Weistraat) op 16 mei 1812.
4. Jan van Oostrom, geboren Willige Langerak, omstreeks 1758.⁸
5. Willem van Oostrom, geboren te Willige Langerak omstreeks 1760.⁹
6. Kaatje van Oostrom, gedoopt te Schoonhoven op 13 maart 1763,¹⁰ overleden voor 4 sep. 1771.
7. Cornelis van Oostrom, gedoopt te Willige Langerak op 6 mei 1764,¹¹ overleden voor 4 sep. 1771.
8. Aeltje van Oostrom, gedoopt te Willige Langerak op 3 mei 1767.¹²

Generatie II

- II. Hendrik van Oostrom, zoon van Cornelis Ariense Oostrom (I) en Maaïke/Merrigje Vrolijk, geboren omstreeks 1756, arbeider (1812), zandtrekker (1818), zandvaarder (1824), overleden te Schoonhoven op 24 aug. 1829, gaat in ondertrouw te Schoonhoven op 4 april 1788, trouwt te Schoonhoven op 23 april 1788,¹³ Teuntje Westerling, dochter van Jacob Westerling en Heijltje van Woudenberg, gedoopt te Breukelen op 8 aug. 1756,¹⁴ overleden te Schoonhoven op 8 sep. 1845. Gezin woont in 1832 op Lange Weistraat B235 (huidig huisnr. 23).¹⁵

Uit dit huwelijk:¹⁶

1. Maaïke, gedoopt te Schoonhoven op 22 juni 1788, trouwt met Pieter Onner, geboren te Schoonhoven op 2 sep. 1790, metselaar, beroepsmilitair, overleden te Schoonhoven op 8 feb. 1866.
2. Heijltje, gedoopt te Schoonhoven op 4 feb. 1790, overleden te Schoonhoven op 20 april 1841, trouwt met Gerrit Jan Naves, geboren te Lexmond op 15 feb. 1784, tapper, overleden te Schoonhoven op 5 okt. 1853.
3. Aaltje, gedoopt te Schoonhoven op 14 april 1791.
4. Jacobus, geboren te Schoonhoven op 1 okt. 1792, overleden op 11 juni 1884, volgt III.
5. Cornelia, geboren te Schoonhoven op 30 april 1795, gedoopt te Schoonhoven op 3 mei 1795.

⁵ RHC, DTB, dopen Willige Langerak 1755 folio 17.

⁶ SAMH, RVPK, ingekomen acte dd 4 sep. 1771 vermeldt beide ouders met 6 kinderen met hun namen.

⁷ RHC Inventaris nr 459, DTB – dopen Willige Langerak 1757 folio 18.

⁸ RVPK, ingekomen acte dd 4 sep. 1771, genoemd als één van de 6 kinderen.

⁹ RVPK, ingekomen acte dd 4 sep. 1771 vermeldt beide ouders met 6 kinderen met hun namen.

¹⁰ SAMH, Toegang 1062 DTB Schoonhoven, 1590-1811 - boek 6: 'zijnde een kindt van Willige Langerak. Bij gelegenheid van de vacature aldaar, alhier gedoopt'; RHC - Inv. nr 459, DTB – dopen Willige Langerak 1764 folio 22v. (getuige Cornelia Vrolijk).

¹¹ RHC Inv. nr. 459 - DTB, dopen Willige Langerak 1764 folio 23.

¹² RHC Inv. nr. 459 - DTB, dopen Willige Langerak 1767 folio 25.

¹³ SAMH, Toegang 1062 DTB Schoonhoven, boek 8 p.129, Gaarder Schoonhoven deel 1 p.165, 'j.m./j.d. beide wonende alhier, pro deo'.

¹⁴ Haarlem, Nord Hollands Archief (NHA), Doopboek Breukelen 1707-1811 - boek 86a/86b.

¹⁵ B. de Keijzer (eindred.) *Schoonhoven: Kadastrale Atlas Zuid-Holland 1832* (Utrecht 1994) 101.

¹⁶ Alle dopen en geboorten: SAMH, Toegang 1062 DTB Schoonhoven, 1590-1811, boek 6.

6. Cornelis, geboren te Schoonhoven op 29 juni 1797, gedoopt te Schoonhoven op 1 juli 1797, zilversmid, werkmeester vanaf 1833,¹⁷ overleden te Schoonhoven op 26 juli 1847, trouwt (1) te Schoonhoven op 15 mei 1824 met Anna Maria Stoove, dochter van Jan Hendrik Stoove, winkelier, en Maria Wink, geboren te Schoonhoven op 10 nov. 1799, gedoopt te Schoonhoven op 14 nov. 1799, overleden te Schoonhoven op 21 okt. 1842, trouwt (2) te Schoonhoven op 1 april 1843 met Jacoba Jenneke van Tongerlo, dochter van Cornelis van Tongerlo en Jacoba Hagen, geboren te Schoonhoven op 22 mrt 1804, overleden te Schoonhoven op 29 juni 1884. Cornelis' specialiteiten waren bonbon- en tabaksdozen. Hij reisde soms (om zijn eigen waren aan de man te brengen, red.) en had een leerling. Meestertekens (resp. nr. 1894 en nr. 1891).¹⁸

Afb. 2 Mt. 1894, Cornelis van Oostrom II.6, geldig 1833 t/m 1837.

Afb. 3 Mt. 1891, Cornelis van Oostrom II.6, geldig 17 aug. 1837 verb. 29 juli 1847

Afb. 4, links, Cornelis van Oostrom (II-6), waaivormig pepermuntdoosje, 1834, kantoor Utrecht. Collectie Edelambachtshuis inv.nr. 513.

Afb. 5, rechts, Cornelis v. Oostrom (II-6), loodgeslagen ovaal loderijndoosje, 1846, kantoor Schoonhoven. Collectie Edelambachtshuis, inv.nr. 749.

7. Willem, geboren te Schoonhoven op 29 jan. 1803, gedoopt te Schoonhoven op 30 jan 1803,¹⁹ goudsmid, werkmeester van 1828 t/m 1857, aide-essayeur Waarborg, overleden te Schoonhoven op 21 april 1891, trouwt te Schoonhoven op 12 nov. 1860 met Willemijntje van Ringelestein, dochter van Aart van Ringelestein en Jantje Valken geboren te Herwijnen op 12 nov. 1815, overleden te Schoonhoven op 26 juni 1885.

¹⁷ Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven (NZM), Collectie Van Dongen (CvD), inv.nr. 465, 1e stamboek werkmeesters Schoonhoven, 1837-1911, 1e helft, nrs. 1-181.

¹⁸ C. van Dongen, Nederlandse verantwoordelijkheidstekens sinds 1795 (Gouda 1999).

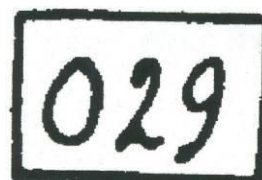
¹⁹ SAMH, Toegang 1062, DTB Schoonhoven, 1590-1811, boek 6.

Willem's specialiteiten waren: 'gouden oor- en handringen, booten en slotjes'. Ook reisde hij soms met zijn handel en werkte hij met een leerling.

Hij werkte vanaf april 1848 tot en met 15 sep. 1848 voor Izaak Cornelis van Sonsbeek en gaf daarom op 30 juni 1848 zijn meestersteken in bewaring bij de Waarborg. Vanaf 16 sep. 1848 werkte hij weer voor eigen rekening. Op 20 januari 1857 liet Willem zijn meestersteken vernietigen en werd *aide-essayeur* bij de Schoonhovense Waarborg.²⁰

Afb. 6 Willem van Oostrom, meestersteken nr. 11649, geldig van 1828 tot en met 1837. Van Dongen, Verantwoordelijkheidstekens (1999).

Afb. 7 Willem van Oostrom, meestersteken nr. 8372 geldig van 16 aug. 1837, verbroken 20 jan. 1857. Van Dongen, Verantwoordelijkheidstekens (1999).

*— Bij Koninklijk bealuit, dd. 28 December 1885 N°. 21, is aan W. Oostrom, voor langdurigen en trouwen dienst als aide aan het Kantoor van Waarborg, bij zijn vertrek eene gratificatie verleend van f 50.

Afb. 8 Gratificatie bij vertrek van Willem van Oostrom bij de Waarborg Schoonhoven. Schoonhovense Courant, 16 jan. 1886, p. 2.

Generatie III

- III. Jacobus van Oostrom, zoon van Hendrik van Oostrom (II) en Teuntje Westerling, geboren te Schoonhoven op 1 okt. 1792, gedoopt te Schoonhoven op 7 okt. 1792, schoenmaker, overleden op 11 juni 1884, trouwt te Schoonhoven op 14 maart 1823 met Petronella Wendels, dochter van Pieter Wendels en Pieterella Hartman, geboren te Schoonhoven op 16 juni 1802, gedoopt te Schoonhoven op 24 juni 1802, overleden te Schoonhoven op 14 sep. 1846. Gezin woonde Korte Weistraat B688.

Uit dit huwelijk:

1. Hendrik, geboren te Schoonhoven op 17 juni 1823, overleden te Schoonhoven op 31 juli 1894, volgt IVa.
2. Pieter, geboren te Schoonhoven op 9 sep. 1824, overleden te Schoonhoven op 29 jan. 1882, volgt IVb.
3. Lena Pieterella, geboren te Schoonhoven op 4 april 1827, overleden te Schoonhoven op 15 dec. 1905, trouwt met Barend de Jong, geboren te Ameide.

²⁰ Aide-essayeur: officiële titel voor assistent-essayeur; NZM, CvD inv.nr. 465, 1e stamboek werkmeesters Schoonhoven, 1837-1911, 1e helft, nrs. 1-181.

4. Cornelis, geboren te Schoonhoven op 16 dec. 1825, overleden te Delft op 20 jan. 1914, volgt IVc.
5. Willem, geboren te Schoonhoven op 21 juli 1828, matroos der 2e klasse, overleden te Soerabaja, Ned. Indië op 19 nov. 1862.
6. Mergje, geboren te Schoonhoven op 25 april 1831, overleden te Schoonhoven op 30 sep. 1833.
7. Teuntje, geboren te Schoonhoven op 16 juni 1833, overleden te 's Gravenhage op 1 nov. 1930, trouwt te Bergen op Zoom op 10 okt. 1872 met Marijnis Cornelis Cornelisse, broodbakker.
8. Merrigje, geboren te Schoonhoven op 13 juni 1835, overleden te Rotterdam op 2 mrt 1906, trouwt met Hendrik Jan Bedijn.
9. Adriana, geboren te Schoonhoven op 18 jan. 1837, overleden te Nieuw Lekkerland op 27 juni 1924, trouwt te Nieuw Lekkerland op 21 nov. 1868 met Adrianus Niggelie, zoon van Johannes Adrianus Niggelie en Johanna Wilhelmina Breidenstein, geboren te Ameide, smid.
10. Jacobus, geboren te Schoonhoven op 24 feb. 1839, zeeman, overleden te Rotterdam op 27 okt. 1922, trouwt met Lena van der Poel.
11. Aaltje Margritha (Alegrietje), geboren te Schoonhoven op 7 april 1841, overleden te Schoonhoven op 11 juli 1867.
12. Leendert, geboren te Schoonhoven op 16 mrt 1843, goudsmidsknecht (1860), goudsmid (1867), overleden te Schoonhoven op 7 april 1867.
13. Heiltje, geboren te Schoonhoven op 13 sep. 1845, overleden te Haarlemmermeer op 4 april 1926, trouwt met Pieter van der Band.

Generatie IV

- IVa. Hendrik van Oostrom, zoon van Jacobus van Oostrom (III) en Petronella Wendels, geboren te Schoonhoven op 17 juni 1823, goudsmid o.a. bij Fa. Niekerk, overleden te Schoonhoven op 31 juli 1894, trouwt Schoonhoven 27 mei 1848 met Pieterella Mopman, dochter van Pieter Mopman en Christina van Geelen, overleden te Schoonhoven op 7 jan. 1900.

Afb. 9 Huldeblijk en dankbetuiging van patroon J.P. Niekerk bij het 25-jarig dienstjubiläum van Hendrik van Oostrom op 1 mei 1887.

Schoonhovensche Courant, 30 april 1887.

Dankbaar voor de bewijzen van deelneming, ontvangen bij het overlijden van mijn dierbaren Echtgenoot, voel ik mij tevens gedrongen mijn hartelijken dank te betuigen aan den Heer Dr. GALLANDAT HUET, die mijn onvergetelijken man jaren lang met de meeste zorg en toewijding bijstond, en aan den Heer J. P. NIEKERK voor zijne deelneming in mijn zoo smartelijk verlies.

Wed. H. OOSTROM —
MOPMAN.

Schoonhoven, 10 Aug. 1894.

Afb. 10 Dankbetuiging door de weduwe Oostrom aan dokter Gallandat Huët, en aan patroon J.P. Niekerk bij het overlijden van Hendrik van Oostrom.

Schoonhovensche Courant, 11 aug. 1894.

Uit dit huwelijk:

1. Pieterrella, geboren te Schoonhoven op 26 juli 1849, overleden te Schoonhoven op 21 sep. 1899, trouwt met Gerrit Hendrik Kuijlenburg, timmerman.
2. Annetha Jacoba, geboren te Schoonhoven (verhuist 26 april 1900 naar Zaltbommel) op mrt 1851.
3. Jacobus, geboren te Schoonhoven op 1 okt. 1853, overleden te Schoonhoven op 3 okt. 1854.
4. Christina, geboren te Schoonhoven op 18 aug. 1855, overleden te Schoonhoven op 14 okt. 1860.
5. Jacobus, geboren te Schoonhoven (verhuist in 1880 naar Apeldoorn) op 12 nov. 1857, hulponderwijzer. Woont later te Rotterdam (afb. 12).
6. Annetta, geboren te Schoonhoven (verhuist 7 juni 1866 naar Gouda) op 10 feb. 1860, kinderjuffrouw.
7. Christino Pieter, geboren te Schoonhoven op 3 aug. 1861, overleden te Schoonhoven op 21 dec. 1901, volgt Va.
8. Hendrica, geboren te Schoonhoven (verhuist 16 april 1891 naar Den Haag) op 4 nov. 1863, bewaarschoolhelpster in Schoonhoven.
9. Lena Pieterrella, geboren te Schoonhoven op 4 nov. 1863, overleden te Schoonhoven op 24 feb. 1866.
10. Gerrit Johannes, geboren te Schoonhoven op 27 nov. 1865, (werkt vanaf 1885 als horlogemaker in Nijmegen, Zierikzee, Geldermalsen, Zaltbommel en Amsterdam) overleden te 's Gravenhage op 16 feb. 1952, trouwt te Zaltbommel op 18 april 1889 met Anna Cornelia Ton, geboren te Herwijnen.

IVb. Pieter van Oostrom, zoon van Jacobus van Oostrom (III) en Petronella Wendels, geboren te Schoonhoven op 9 sep. 1824, zilversmid, graveur (1862), overleden te Schoonhoven op 29 jan 1882, trouwt (1) te Schoonhoven op 11 mrt 1848 met Sara Maria van der Ree, dochter van Cornelis van der Ree en Sara Maria Schalkwijk, geboren te Schoonhoven op 20 dec. 1815. Gezin woont Havenstraat B300.

Uit dit huwelijk:

1. Petronella, geboren te Schoonhoven op 6 juni 1849, trouwt (1) te Schoonhoven op 14 okt. 1868 met Philippus van Os, zoon van Adrianus van Os en Johanna Bezemer, geboren op 19 aug. 1848, zilversmid (219), overleden in 1874, trouwt (2) te Schoonhoven op 13 nov. 1901 met Willem Rond, zoon van Christiaan Louis Rond en Antonia Nederberg Saton, zilversmid.
2. Cornelis, geboren te Schoonhoven op 31 okt. 1852, overleden te Schoonhoven op 17 okt. 1921, volgt Vb.

Pieter van Oostrom, trouwt (2) te Schoonhoven op 3 aug. 1861 met Antonia Breeuwkes, dochter van Gerrit Jan Breeuwkes en Berendina Brouwer, geboren te Zutphen op 4 nov. 1831, overleden te Schoonhoven op 27 juni 1864.

Uit dit huwelijk:

1. Clazina, geboren te Schoonhoven op 15 sep. 1862 (om 08.00 uur), overleden te Schoonhoven op 15 sep. 1862 (om 12.00 uur).
2. Jacobus, geboren te Schoonhoven op 18 jan. 1864, overleden te Schoonhoven op 22 jan. 1864.

Pieter van Oostrom, trouwt (3) te Schoonhoven op 23 okt. 1870 met Antonia Rond, dochter van Christiaan Louis Rond en Antonia Nederberg Saton, geboren te Schoonhoven op 31 mei 1845.

Pieter heeft enige jaren bij Gerrit van Ewijk gewerkt als knecht. Bij gebrek aan eigen werk, heeft hij als graveur voor andere werkmeesters gewerkt. Hij heeft 23 maart 1871 tot en met 18 juli 1874 als knecht bij Jacobus van Geelen gewerkt. Nadien is hetzelfde meesterteken weer aan hem uitgereikt. Hij heeft ook nog bij zijn schoonzoon Philippus van Os gewerkt.²¹

Afb. 11, Pieter van Oostrom, meesterteken nr. 8895, 10 sep. 1861, vernietigd 13 mei 1882. Van Dongen, Verantwoordelijkheids-tekens (1999)

IVc. Cornelis van Oostrom, zoon van Jacobus van Oostrom (III) en Petronella Wendels, geboren te Schoonhoven op 16 dec. 1825, goudsmidsknecht te Schoonhoven (1849), oppasser (1859) en kogelgieter (1861) te Delft, overleden te Delft op 20 jan. 1914, trouwt te Schoonhoven op 15 mrt 1849 met Janna Jongebroer, dochter van Cornelis Jongebroer en Huibertje de Bruin, geboren op 11 mrt 1826, overleden te Delft op 14 april 1899.

Uit dit huwelijk:

1. Petronella, geboren te Schoonhoven op 14 mei 1849, overleden te Delft op 8 mei 1933, trouwt met Wilhelmus Josephus van Duijn.
2. Cornelis, geboren te Schoonhoven op 26 juli 1852, overleden te Naarden op 13 okt. 1939, trouwt met Cornelia Maria Rijnders, geboren te Utrecht op 8 feb. 1860.
3. Jacobus, geboren te Schoonhoven op 11 aug. 1855, overleden te Delft op 10 juni 1922, trouwt met Johanna Maria Pauwels.
4. Huibertje, geboren te Delft op 24 feb. 1859, overleden te Delft op 10 jan. 1955, trouwt met Jan Stokhof.
5. Lena Pietje, geboren te Delft op 8 dec. 1861, trouwt te Delft met Georg Paul Johannes Alexander.

Generatie V

Va. Christino Pieter van Oostrom, zoon van Hendrik van Oostrom (IVa) en Pieterella Mopman, geboren te Schoonhoven op 3 aug. 1861, goudsmid (1880), zilversmid (1886) onder andere bij de Fa. Niekerk, kantoorbiedende (1901), overleden te Schoonhoven op 21 dec. 1901, trouwt Schoonhoven 14 april 1886 met Elisabeth Teunissen, dochter van Jacobus Teunissen en Maria Perk, overleden te 's Gravenhage op 9 dec. 1934.

²¹ NZM, CvD, inv.nr. 465, 1e stamboek werkmeesters Schoonhoven, 1837-1911, 1e helft, nrs. 1-181

Uit dit huwelijk:

1. Petronella, geboren te Schoonhoven op 21 dec. 1891, trouwt te Schoonhoven op 30 juli 1914 met Pieter van Tol, geboren te Boskoop, boomkweker.
2. Hendrik, geboren te Schoonhoven op 9 aug. 1894, onderwijzer te Renkum, trouwt te Renkum met Johanna Hermina Hulstijn.
3. Maria, geboren te Schoonhoven op 27 mrt 1897, trouwt te Watergraafsmeer met Willem Eenhoorn, rijksklerk der belastingen.

****— Op den 1en Kerstdag werd alhier het stoffelijk overschot ter aarde besteld van den heer Chr. P. Oostrom, een ingezetene dezer gemeente, die de volle achting genoot van allen die hem kenden.**

Twee fraaie kransen van patroons en collega's dekten de kist, die door vele vrienden grafwaarts gevolgd werd.

Een buitengewoon groote schare was op het kerkhof vereenigd, waar aan de geopende groeve het woord gevoerd werd door Ds. J. M. Keulemans en den heer Jac. G. J. Niekerk, die in gevoelvolle woorden den overledenen herdachten als Christen, mensch, vriend en medewerker. De heer J. Oostrom van Rotterdam besloot deze plechtigheid met een hartelijk woord van dank tot allen die de laatste eer aan zijn broeder bewezen hadden.

Afb. 12 In memoriam voor Christino Pieter van Oostrom. Schoonhovense Courant, 28 dec. 1901.

Ondergeteekende betuigt haren hartelijken dank voor de talrijke bewijzen van deelneming, ontvangen bij het overlijden van haren geliefden Echtgenoot, den Heer C. P. VAN OOSTROM; inzonderheid aan de Familie NIEKERK, die met woord en daad heeft getoond zijne nagedachtenis te willen eeren, ook in de zorgen voor zijne nagelaten betrekkingen.

Wed. C. P. VAN OOSTROM—
TEUNISSEN.

Schoonhoven, 9 Januari 1902.

Afb. 13 Dankbetuiging van de weduwe Van Oostrom-Teunissen, in het bijzonder aan de familie Niekerk. Schoonhovense Courant, 11 jan. 1902.

- Vb. Cornelis van Oostrom, zoon van Pieter van Oostrom (IVb) en Sara Maria van der Ree, geboren te Schoonhoven op 31 okt. 1852, zilversmid (1877-1887), werkman, sorteerder, (scheeps-)tagrijnsknecht en pakhuisknecht, overleden te Schoonhoven op 17 okt. 1921, trouwt te Schoonhoven op 20 nov. 1876 met Magdalena Verheij, dochter van Cornelis Isaacszn. Verheij en Dirkje de Bruin, geboren te Ameide op 14 dec. 1857, overleden te Schoonhoven op 14 april 1932. Gezin woonde (1900-1910) Kerkstraat B244.

Uit dit huwelijk:

1. Sara Maria, geboren te Schoonhoven op 11 mrt 1877, overleden te Haarlem op 26 okt. 1944, trouwt te Haarlem op 23 mei 1906 met Hendrik Willem Moorhoff, sigarensorteerder.
2. Cornelis, geboren te Schoonhoven op 6 feb. 1879, overleden te Gouda op 1 feb. 1951, volgt VIa.
3. Pieter, geboren te Schoonhoven op 18 april 1880, overleden te Schoonhoven op 5 jan. 1962, volgt VIb.
4. Magdalena, geboren te Schoonhoven op 7 feb. 1883.
5. Jacobus, geboren te Schoonhoven op 9 juni 1885, overleden te Schoonhoven op 14 jan. 1893.
6. Dirkje, geboren te Schoonhoven op 16 sep. 1887, overleden te Schoonhoven op 20 sep. 1936, trouwt te Schoonhoven op 22 mei 1912 met Arie den Besten, zoon van

- Jacobus den Besten en Cornelia Woudenberg, zilversmid, overleden te Gouda op 24 feb. 1923.
7. Mijntje, geboren te Schoonhoven op 11 april 1890.
 8. Jacobus, geboren te Schoonhoven op 23 mrt 1893, letterzetter, overleden op 27 nov. 1960, trouwt te Gouda op 28 april 1915 met Adriana Bloot, dochter van Frans Bloot en Cornelia Both, geboren op 4 aug. 1896, overleden op 5 mrt 1986.
 9. Marinus, geboren te Schoonhoven op 22 juni 1896, typograaf te Deventer, trouwt te Deventer op 25 feb. 1925 met Gesina Kamerman, dochter van Hendrik Kamerman en Tonia Karman.

Generatie VI

- VIa. Cornelis van Oostrom, zoon van Cornelis van Oostrom (Vb) en Magdalena Verheij, geboren te Schoonhoven op 6 feb. 1879, goudsmid (1909), ovenist (1938),²² overleden te Gouda op 1 feb. 1951, trouwt te Schoonhoven 2 dec. 1903 met Cornelia de Vries, geboren te Vlist, overleden te Schoonhoven op 20 nov. 1938.

Uit dit huwelijk:

1. Cornelis, geboren te Vlist op 27 feb. 1904, zilversmid bij Fa. Huisman, overleden te Utrecht op 9 sep. 1947, trouwt te Stolwijk op 1 mei 1931 met Gerrigje Christina Frederikze, geboren te Stolwijk.
2. Antje, geboren te Schoonhoven (geboren in huisnr B433) op 21 april 1907, trouwt met C. Bouter.
3. Pieter, geboren te Schoonhoven (geboren in huis aan de Kruispoortstraat 17) op 18 april 1910, drukker, trouwt met Arigje Versluis. Gezin woont in 1951 in Bussum.

Afb. 14 Condoleance door de gebroeders Huisman bij het overlijden van Cornelis van Oostrom (VIa.1) op 9 september 1947.

Schoonhovensche Courant, 10 sep. 1947

²² C. Denig, *Van aakschipper tot zwikker* (Utrecht 2004)58: werkman in gieterij, bakkerij of aardewerkfabriek; belast met toezicht op de oven.

VIIb. Pieter van Oostrom, zoon van Cornelis van Oostrom (Vb) en Magdalena Verheij, geboren te Schoonhoven op 18 april 1880, werkmeester, zilversmid, overleden te Schoonhoven op 5 jan. 1962, trouwt te Schoonhoven op 1 sep. 1909 met Jannigje van den Bergh, dochter van Jan Wernard van den Bergh (goudsmid) en Pieterella Maria Mulder, geboren te Schoonhoven op 19 okt. 1881, overleden te Schoonhoven op 13 april 1965. Wonen achtereenvolgens Haven wz (?12/27?), Havenstraatsewal, Koestraat 103, 1e Olivier van Noortstraat 8, Havenstraat 25, Koestraat 122.²³

Uit dit huwelijk:

1. Cornelis, geboren te Schoonhoven op 19 okt. 1910, volgt VII.
2. Petronella Maria, geboren te Schoonhoven op 2 aug. 1912, overleden te Schoonhoven op 15 nov. 2010, trouwt met Petrus van Bruinessen, grossier in zilver. Gezin woonde op Albr. Beijlinggracht 42.
3. Jan Wernard, geboren te Schoonhoven op 10 aug. 1916, timmerman, meubelmaker, overleden op 18 sep. 1996, trouwt met Heiltje Verveer, geboren op 8 juli 1913, overleden op 14 april 1989.
4. Jacobus, geboren te Schoonhoven op 17 sep. 1917, zilversmid, overleden op 19 sep. 1944.
5. Magdalena Maria Margaretha, geboren te Schoonhoven op 18 dec. 1920.
6. Magdalena, geboren te Schoonhoven op 7 feb. 1923, trouwt met Jan van der Star.
7. Sara Maria, geboren op 17 jan. 1925, trouwt te Schoonhoven op 2 juli 1947 met Adrianus de Korte.

Afb. 15 Gezinsfoto omstreeks 1929, v.l.n.r. Jacobus (Koos, 1917), Cornelis (Cor, 1910), Pieter (opa, 1880), Jan Wernard (Jan, 1916), Petronella Maria (Nel, 1912), Sara Maria (Saar, 1925), Magdalena Maria Margaretha (Lena 1920), Jannigje van den Bergh (oma 1881), Magdalena (Lien, 1923). Collectie Marianne Klarenbeek. Foto T.W. van den Houten, Schoonhoven.

²³ SAMH, Bevolking Register Schoonhoven, Gezinskaarten 1910-1936.

Op 21 aug. 1919 schreven Pieter van Oostrom en Gerardus Antonius van Engelen zich in Schoonhoven in onder de naam 'Fa. van Engelen Oostrom', gespecialiseerd in lepel- en schepwerk (afb. 19). Een dag later worden de meestertekens (afb.18) vastgelegd op de insculpatieplaat. Oostrom en Van Engelen werkten vanuit het adres Koestraat 61 (afb. 17). Er werden door hen ook leerlingen opgeleid (afb. 20).

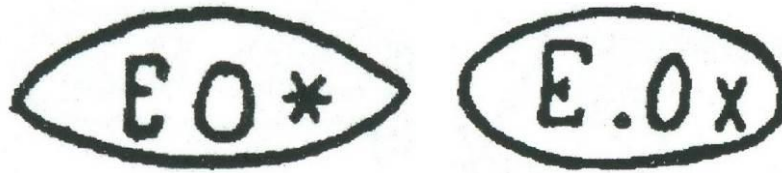
Een gezamenlijke belegging leverde beide firmanten twee jaar na hun start een flinke som geld op: ieder kreeg 1250 gulden; een niet onaanzienlijk bedrag, begin 1922 (afb. 16).

Afb. 16 Dankbetuiging van G.A. van Engelen en P. van Oostrom aan het adres van J.A. Hoefnagel voor de prompte uitbetaling van een premie-aandeel van een obligatie. Het bedrag zal voor elk netto 1250 gulden bedragen hebben.. Schoonhovense Courant, 10 feb. 1922.

Afb. 17 Koestraat 61: de Fa. van Engelen Oostrom, in het lage huis, let op de dubbele deur. Afbeelding 1917 (volgens opschrift), van een knipsel uit een onbekend geïllustreerd weekblad, eigendom FM.)

Afb. 18 Meestertekens 'Firma Van Engelen Oostrom'. Links, nr. 2795, rechts nr. 2796. Beiden geldig van 22 aug 1919 en vernietigd 6 jan 1926. Van Dongen, Verantwoordelijkheidstekens (1999).

Afb. 19 Van Engelen Oostrom, Art Deco taartschep, Schoonhoven 1923. Foto Van Gils Antiek. Thans onbekende collectie.,

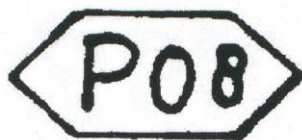
Lepel- en Schepwerk.
Fa. VAN ENGLEN OOSTROM vraagt
een flinken HALFWAS
EN EEN JONGEN.
Vakkundige opleiding. ∴ Hoog loon.

Afb. 20 Firma Van Engelen Oostrom, personeelsadvertentie; geboden werd 'een baan, hoog loon en opleiding'. Schoonhovensche Courant 11 augustus 1920, p.2

Op 4 februari 1926 werd de firma ontbonden en gingen beide zilversmeden ieder weer onder hun persoonlijke meesterteken verder.²⁴ Op 9 februari 1926 schreef Pieter van Oostrom zich in onder een nieuw meesterteken dat op 30 januari 1926 op de insculpatieplaat werd ingeslagen (afb. 21).²⁵

²⁴ NZM, CvD inv.nr. 467, 468, Stamboek kantoor Schoonhoven, 1911-(1937) 1933; Van Engelen: F. Mol, 'Galerij der Meesters, Gerardus Antonius van Engelen', *Jaarboek Zilver Histograaf Schoonhoven* 2(2022)51-52.

²⁵ NZM, CvD inv.nr. 467, 468 Stamboek kantoor Schoonhoven, 1911-(1937) 1933.

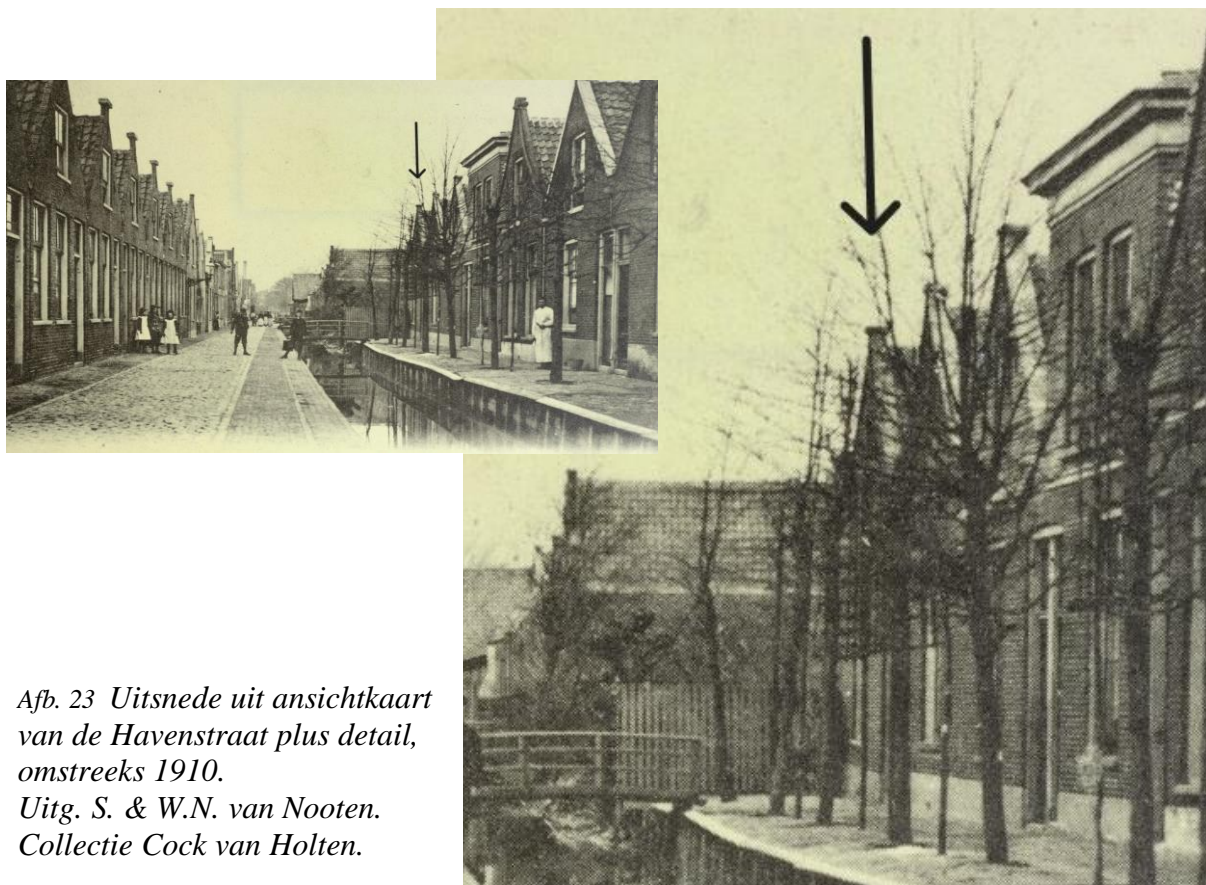
*Afb. 21 Pieter van Oostrom, meesterteken nr. 8891, geldig vanaf 30 januari 1926; vernietigd op 3 april 1941.
Van Dongen, Verantwoordelijkheidstekens (1999)*

Afb. 22 Zilveren slangenarmband, handgesmeed door Pieter van Oostrom, omstreeks 1930.

Collectie Edelambachtshuis, inv. nr. 996.

Vanaf begin 1926 werkte Pieter vanuit het adres Havenstraat 25 (afb. 23).²⁶ In 1928 vroeg Pieter een hinderwetvergunning aan voor de uitbreiding van zijn bestaande zilversmederij oor het plaatsen van een houten aanbouw met een pers gefundeerd in beton aangedreven door een electromotor van 3 pk.²⁷

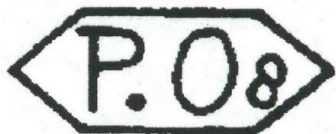

*Afb. 23 Uitsnede uit ansichtkaart van de Havenstraat plus detail, omstreeks 1910.
Uitg. S. & W.N. van Nooten.
Collectie Cock van Holten.*

²⁶ NZM, CvD, inv.nr. 467, 468 Stamboek kantoor Schoonhoven, 1911-(1937) 1933.

²⁷ SAMH, Toegang 1045, Hinderwetvergunningen Schoonhoven, 1875-2014, Inv. 415, Havenstraat 25, 1928.

Op 3 april 1941 werd het eenmansbedrijf omgezet in een firma: Fa. P. van Oostrom & Zoon met onderstaand meesterteken (afb. 24).²⁸ Pieter ging toen officieel samenwerken met zijn oudste zoon Cornelis VIIa (roepnaam Cor), die al vanaf 1925 bij zijn vader werkte, zoals hij zelf mededeelde in een interview in 1995.²⁹ Cornelis van Oostrom begon dus feitelijk zijn carrière bij de Firma Van Engelen Oostrom.

*Afb. 24 Meesterteken
Firma P. van Oostrom & zoon,
geldig vanaf 3 april 1941 t/m 2000.
Van Dongen, Verantwoordelijkheidstekens (1999)*

*Afb. 25 Firma P. van Oostrom
& zoon, personeelsadvertentie.
Schoonhovensche Courant,
7 juli 1947.*

Generatie VII

VII. Cornelis (Cor) van Oostrom, zoon van Pieter van Oostrom (VIb) en Jannigje van den Bergh, geboren te Schoonhoven op 19 okt. 1910, zilversmid vanaf 1925, overleden op 20 maart 2000.

Cornelis van Oostrom deed de opleiding aan de Vakschool in Schoonhoven vanaf 1922,³⁰ en behaalde in 1923 en 1925 de eerste prijs in de Afdeling Zilversmeden. Hij is op de Nationale Zilverdag in Schoonhoven op 5 juni 1995 benoemd als eerste Erelid van het Schoonhovens Goud- en zilversmidsgilde St Eloy 'wegens zijn grote ambachtelijke verdiensten'.

*Afb. 26
Cornelis van Oostrom (VII)
aan het werk in zijn
werkplaats. Collega
zilversmid Cock van Holten
kijkt toe.*

*Collectie Cock van Holten.
Foto Hans Breuer, 1995.*

²⁸ NZM, CvD, inv.nr. 467, 468 Stamboek kantoor Schoonhoven, 1911-(1937) 1933.

²⁹ G. Bos, *Dagblad Rijn & Gouwe*, juni 1995: interview met Cor van Oostrom.

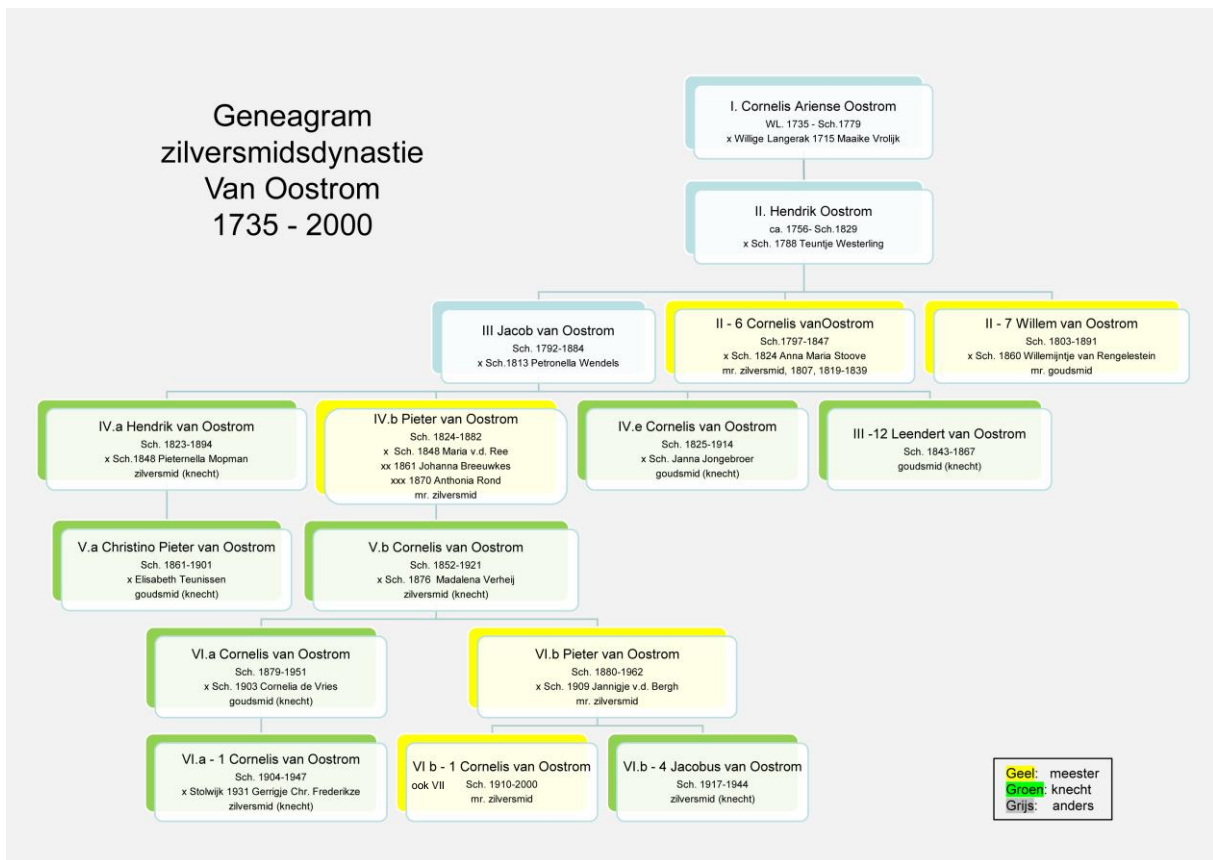
³⁰ Bijschrift van foto nummer 166 uit de Collectie van Holten.

Afb. 27
 Certificaat voor Cornelis van Oostrom,
 Eerste prijs afdeling Zilversmeden,
 Vakschool 1925.
 Collectie Marianne Klarenbeek.
 Bew. RKa.

Afb. 28
 Uitreiking, door voorzitter C. Imholz, van het zilveren
 beeldje behorend bij het Erelidmaatschap van het
 Schoonhovens Goud- en Zilversmidsgilde St Eloy,
 Nationale Zilverdag, Schoonhoven 5 juni 1995.
 Foto Piet van Oostrom. Collectie Henk Sauer. Bew. RKa.

Afb. 29 Geneagram van de Schoonhovense zilversmidsgedynastie Van Oostrom, 1735-2000

Twee zilversmidswerkplaatsen van 'Zilver aan de Lek', Havenstraat 47a. Van circa 1857 tot nu ¹

Rene Kappers

De *Schoonhovensche Courant* herdacht op 2 februari 1898 het 'gouden jubilé' van Isaac Cornelis van Sonsbeek. Hij was 50 jaar goudsmids-patroon in Schoonhoven. Daarbij was hij ook de oudste van de bestaande fabrikanten. Lof en de beste wensen vielen hem ten deel. Van Sonsbeek was op dat moment 73 jaar en woonde en werkte aan de Koestraat (huidig:) nummer 122.

Van Sonsbeek's oude werkplaats alias 'fabriek' staat daar nog steeds, samen met een tweede 90 jaar jongere werkplaats. Ze staan op een eigen adres: Havenstraat 47a, vandaag onder de naam 'Zilver aan de Lek'. Wanneer Van Sonsbeek daar begon is echter een nog steeds een niet definitief beantwoorde vraag.²

Daarom passeren in dit artikel de stichters van de werkplaatsen de revue plus de eigenaren en gebruikers, van begin 19de eeuw tot heden.³ De gebruikers blijken goud- en zilversmeden, met één uitzondering, een sigarenmaker. Elke werkplaats wordt hieronder ook beschreven met in het oog springende authentieke bijzonderheden.

..— Een gouden jubilé te gedenken als hoofd eener gunstig bekende fabriek is in eene kleine gemeente als de onze zeker niet alledaagsch.
Dit voorrecht valt ten deel aan onzen geachten stadgenoot, den heer I. C. Van Sonsbeek, die heden, 1 Maart, den dag herdenkt, waarop hij vóór 50 jaren zich als goudsmids-patroon te dezer stede vestigde. Eene deputatie uit het bestuur der Nijverheids-vereeniging voor Goud- en Zilversmeden kwam heden-middag den nog steeds met ijver werkzamen jubilaris begroeten, terwijl het hem aan overige blijken van belangstelling niet zal ontbreken. Moge den heer Van Sonsbeek, den oudsten der hier bestaande fabrikanten, de kracht geschonken worden om nog tal van jaren met denzelfden lust en ijver werkzaam te zijn, ook in het belang der nuttige instellingen waaraan hij een groot deel zijns levens wijdde.

Afb. 1 *Schoonhovensche Courant*, 2 februari 1898, pag. 2 en 3. Kort memorandum van het gouden jubileum van Isaac Cornelis van Sonsbeek als goudsmid-fabrikant.

Afb. 2 De twee zilversmidswerkplaatsen op Havenstraat 47a, van 'Zilver aan de Lek', achter het woonhuis van Koestraat 122. Links de oudste 'werkplaats circa 1857' en rechts de 'werkplaats 1947', gebouwd op een oudere 18de-eeuwse kern. Foto's RKA 2011.

¹ Met dank aan Janjaap Luijt en Leo de Kluijver voor hun onderzoek van de Kadaster gegevens.

'Zilversmidswerkplaatsen': omwille van het leescomfort wordt in dit artikel in het algemeen geen onderscheid gemaakt tussen goud- en zilversmeden, noch tussen de aanduiding van hun werkplaatsen.

² R. Kappers, *Oud gebouw, nieuw gebruik. Erfgoed voor de creatieve Zilverstad* (Schoonhoven 9 sep 2011) 5, vermeldde 'aannemelijk dat Isaac Cornelis van Sonsbeek in 1857 de oude werkplaats ... bouwde'.

³ Onderzocht zijn de Kadastergegevens, de Bevolkingsregisters, de Burgerlijke Stand en de *Schoonhovensche krant*. Merkwaardigerwijs ontbreekt in de Collectie Muilwijk (CPM) een ingang voor archiefstukken betreffende de Koestraat westzijde vanaf de Kerkstraat tot de Weergang / Kloosterwal (de even huisnummers).

Twee werkplaatsen uit een verschillende tijd

De twee zilversmidswerkplaatsen zijn beschermde Monumenten.⁴ De een werd op grond van eerder onderzoek en stijkenmerken gedateerd ‘circa 1857’;⁵ de ander ‘uit 1947’.⁶ Binnen heerst duidelijk een verschillende tijdgeest. In de oudste werkplaats domineert de grote dubbele oven en de bakstenen vloer (afb. 3). De jongste werkplaats heeft het interieur van een kleinschalige Schoonhovense zilverfabriek met centraal elektrisch aangedreven machines op een betonnen vloer (afb. 4). In beide werkplaatsen staat een lange zilversmids-werkbank of ‘stavelij’ langs de karakteristieke grote ramen. Aan elke stavelij is plaats voor acht tot tien personen. De beide werkplaatsen zijn in 2006 gerestaureerd door privé-initiatief met eigen middelen door Marianne Klarenbeek.⁷ Beide werkplaatsen zijn anno 2023 in gebruik voor haar goud- en zilversmids-atelier ‘Zilver aan de Lek’.

Afb. 3 (boven) Interieur van de oudste ‘werkplaats circa 1857’. Dubbele oven aan de zuidwand en grote raampartij aan de noordwand met daarlangs de stavelij met plaats voor zes personen.

Afb. 4 (onder) Interieur van de ‘werkplaats 1947’. Aan de westwand een bovenas voor centrale elektrische aandrijving van machines, w.o. een plet- of ‘knormolen’. Aan de zuidwand de stavelij voor acht personen.

⁴ Strikt genomen zijn de werkplaatsen integraal onderdeel van Koestraat 122, het Rijksmonument nr. 33490 (kadastrale aanduiding C3057) en werden opgenomen op 24 juni 1971. De Gemeente Schoonhoven heeft in 2011 beide werkplaatsen toegevoegd aan de lijst Gemeentelijke Monumenten teneinde misverstanden over de beschermde status van de werkplaatsen te voorkomen. Besluit B&W dienaangaande, juni 2011. Schoonhoven, monument nummer 1931/11-03, Havenstraat 47a.

⁵ R. Kappers, *Oud gebouw, nieuw gebruik. Erfgoed voor de creatieve Zilverstad* (Schoonhoven 9 sep 2011) 5, vermeldde ‘aannemelijk dat Isaac Cornelis van Sonsbeek in 1857 de oude werkplaats ... bouwde’.

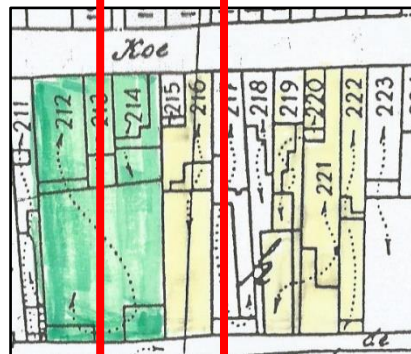
⁶ Gouda, Streekarchief Midden Holland (SAMH), ac 1015 Schoonhoven, Bouwvergunningen, inv.nr. 1194, 16 mei 1947, herbouw van een oudere kern, uit de 18de eeuw.

⁷ Begeleid door Theo Elsing van het *Nederlands Adviesbureau voor Monumenten en Interieurarchitectuur* in Schoonhoven. Theo is helaas in 2019 overleden.

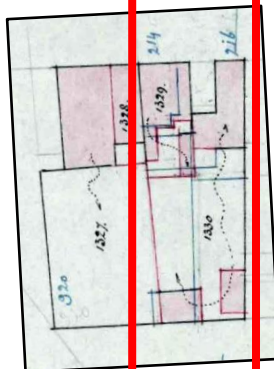
Kad. krt. Sch 'ven 1828/1832

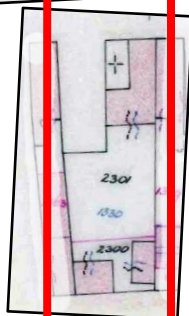
Kad. krt. Sch 'ven 1828/1832

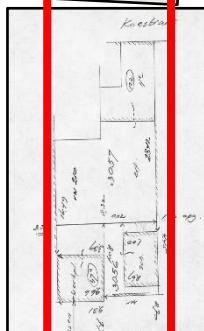
Hulp krt. SHV 00 C 138 1891/92

Hulp krt. SHV 00 C 309 1962

Hulp krt. SHV 00 C 416 1997

Afb. 5 Koestraat 122 / Havenstraat 47a.
Het verloop van perceel C 216 in 1828 tot het kadastraal perceel 3058, 'Zilver aan de Lek' in 1996, Havenstraat 47a (tussen de rode lijnen).

1828/1832

Groen: notaris J.J. Hofstede
rechts onder staat een 'schuur', de oude kern van de latere 'werkplaats 1947'
Roze : C 216 Johanna E. Klijn Vergeer
Geel : Pieter van Geelen 'de rijke'

1838/39: verkoop C 216 via Jan Hondorff Blok,
aan Pieter van Geelen

Groen: notaris J.J. Hofstede
Geel : Pieter van Geelen 'de rijke', nu ook met C216

1856? : Scheiding, van de nalatenschap van Pieter van Geelen (overl. 1847); C 216 aan dochters Maria en Elisabeth Petronella van Geelen (1857 x I.C. v. Sonsbeek)
1867: Maria en Elisabeth P. scheiden bezit (wegens Maria's huwelijk 26 april 1866 met Cornelis van der Kas Littel)

1892

Stichting van 1330: Isaac Cornelis van Sonsbeek verwerft het naastgelegen deel, was oorspronkelijk in 1832 van notaris Hofstede (toen deel van C 212); koop in 1892 van de erven wed. Slingeland (afb. 12); hij verenigt het in 1892 met C216; huidige situatie ontstaat

1900: scheiding uit de nalatenschap van Isaac Cornelis van Sonsbeek; kad. nr. 1330 komt aan zijn zoon Pieter van Sonsbeek

1929/1930 Pieter van Sonsbeek verkoopt Koestraat 122 (kad. nr. 1330) aan Pieter van Oostrom.

1947 (1956): 'Er wordt iets bijgebouwd'. Pieter van Oostrom (verlengt de 'schuur', zo blijkt, en) verbouwt tot de nieuwe 'werkplaats 1947'

1962 Uit de nalatenschap van Pieter van Oostrom worden de twee werkplaatsen in de Firma P. van Oostrom en Zoon ingebracht.

1963/1964 vererving, en scheiding Wed. van Oostrom en 6 kinderen.

1985 Vereniging ?

1996 Marianne Klarenbeek verwerft de twee werkplaatsen op kad. perceel 3056, uit het oude familiebezit.

Met dank aan Leo de Kluijver en Janjaap Luijt voor hun kadaster onderzoeken.

Havenstraat 47a, ‘Zilver aan de Lek’

Het perceel en adres Havenstraat 47a is recent (1996) ontstaan door afsplitsing van het perceel met woonhuis Koestraat 122. Marianne Klarenbeek kon het perceel met de twee werkplaatsen verwerven uit het oude familiebezit; Koestraat 122 was mede haar ouderlijk huis. Haar grootvader Pieter van Oostrom ging hier wonen en werken in 1929.

Isaac Cornelis van Sonsbeek, goudsmid: stichter van de ‘werkplaats circa 1857’

Op 19 november 1857 trouwde goudsmid Isaac Cornelis van Sonsbeek met Elizabeth Petronella van Geelen. Zij was de dochter van de goudsmid Pieter van Geelen ‘de rijke’⁸ en Willempje Coerten. Het kersverse echtpaar ging met hun dochttertje Jannigje, vóór begin 1860 (de ingebruikname van het nieuwe bevolkingsregister 1860-1880) wonen op Koestraat B (doorg: 173) 275,⁹ huidig huisnummer 122. Bij hen kwam ook haar oudere zus, Maria van Geelen wonen. De zussen waren samen eigenaar van Koestraat 122 via de erfenis van hun vader (afb. 5). Ook dienstbode Hendrina van Os nam haar intrek.

Afb. 6 Koestraat, naar het Noorden gezien; links, huidige nummers 120, 122, 124a, b, 126, zijn 17de-eeuwse panden.

Foto omstreeks 1905. Collectie SAMH inv.nr. 0440-61182.

Eén van de laatste van de 14 (!) eerdere bewoners tussen 1850 en 1860, Pieter Edeling, was op 4 april 1856 vanuit Koestraat 122 vertrokken. De weduwe Adriana van Oosten, voormalig moeder van het weeshuis van 1819 tot augustus 1854,¹⁰ werd in het register doorgehaald omdat ze verhuisde naar onbekend waar en overleed in januari 1865 in Schoonhoven. Drie gezinnen met kinderen, en twee ongehuwden waren omstreeks 1856 of eerder, al op andere adressen gaan wonen.¹¹ Het pand werd tot die tijd tegelijkertijd bewoond door alleenstaande personen en gezinnen. Het was dus een groot huis en werd tot 1857 bewoond door huurders.

⁸ F. Mol, *Het zilversmidsgeslacht Van Geelen in Schoonhoven*, Zilvercahier 9.0 (Schoonhoven 2019)18, VI, digitaal <https://historischeverenigingsschoonhoven.nl/wp-content/uploads/2019/10/Genealogie-van-Geelen.pdf>.

Er zijn veel Pieters in deze familie; onderscheid is handzaam. Deze Pieter ‘de rijke’ behoorde in 1832 tot de topdrie van huizenbezitters in Schoonhoven met 6 huizen en 2,6 ha. gebouwd en ongebouwd grond. Bij de negen goudsmiden die huizen en grond bezaten, stond hij op eenzame hoogte bovenaan. B. de Keijzer (eindred.) *Schoonhoven: Kadastrale atlas Zuid-Holland 1832* (Utrecht 1994) tabel 13, 14 en 15.

⁹ SAMH ac.1012 inv.nr. 1884, Bevolkings Register Schoonhoven (BRS) 1850-1860 Wijk B #0213, blad 206.

¹⁰ H. van der Molen, *Ordentelyck, stil ende manierlyck. Het Schoonhovense weeshuis 1581-1940* (Schoonhoven 2000) 295, 297, 313.

¹¹ SAMH, ac. 1012, inv. nr. 1884, BRS, Wijk-B, 1850-1860 #0213, blad 206, Adriana van Oosten weduwe Otto van Vliet, Pieter Pek x (ca. 1852) Trijntje Ponte, Johannes van der Linden (x 1851) Beligje Murk, Willem de Wit (x 1850) Adriana Koppenol; ongehuwden Willemijntje Edeling, dienstbode bij D.H. Greup, Arie de Haan (tijdelijk naar Lekkerkerk), kinderen: Adriana Pek, Adriana van der Linden, Cornelia de Wit.

Afb. 7 Gezicht op de Haven oostzijde in 1984 vanaf de kerktoeren.

Pijl: Haven 65, van 1835 tot 1865 het woonhuis van de familie Benjamin van Sonsbeek.

B. van den Boogert (samenst.), Monumenten van Schoonhoven (1986) p. 350: 'Herenhuis ... uit omstreeks 1800...'. Rijksmonument nr. 33443. Collectie SAMH inv.nr. 0440-85589.

Goudsmid Isaac Cornelis van Sonsbeek had sinds 1848 zijn werkplaats achter zijn ouderlijk huis aan de Haven (huidig:) nummer 65 (afb. 7). Zijn vader Benjamin kocht het huis op 20 januari 1835 en overleed er in 1865; het werd in 1866 verkocht.¹² Daarbij is geen sprake meer van een werkplaats.

De *Schoonhovensche Courant* verscheen voor het eerst op 4 juli 1869. In de krant verschenen bouwberichten over aanbestedingen en gunningen. Ook berichten rond bouwen en panden werden opgenomen. In deze reeks kranten werd geen vermelding over de werkplaats of fabriek van Van Sonsbeek gevonden.

Op 2 juni 1875 werd de Fabriekswet van kracht, later omgedoopt tot Hinderwet.¹³ Voortaan was het verplicht om een vergunning aan te vragen voor 'het oprigten van inrigtingen, welke gevaar schade of hinder kunnen veroorzaken.' Hieronder vielen ook goud- en zilverwerkplaatsen. Naast bouw en verbouw was ook de ingebruikname van gas- en elektromotoren vergunning plichtig. De vergunning werd door het gemeentebestuur verstrekt. Zo had Arie Pluut I op 25 september 1875 de twijfelachtige eer om als eerste een dergelijke vergunning te krijgen voor zijn nieuwe werkplaats achter Tol 2.¹⁴ De aanvragen, tekeningen, etc. van deze 'Hinderwetvergunningen' zijn bewaard. Het gemeentebestuur besliste over zo'n vergunning hetgeen werd opgetekend in de ook bewaarde notulen van de B&W.¹⁵ Een dergelijke vergunning noch desbetreffende B&W besluiten in deze zijn bekend voor Isaac Cornelis of Pieter van Sonsbeek. Isaac Cornelis van Sonsbeek woonde in 1899 in het huis Koestraat 122 toen hij overleed. Hij was toen ruim 50 jaar goudsmid-fabrikant in Schoonhoven (afb. 1).

Deze feiten, omstandigheden en ontwikkelingen vormen de *circumstantial evidence* om te stellen dat de werkplaats alias 'fabriek' achter Koestraat 122 dus zeer waarschijnlijk gebouwd werd in de periode tussen het huwelijk van Van Sonsbeek eind 1857, en het daadwerkelijk gaan bewonen van het pand, eind 1859: korthedshalve 'circa 1857'.¹⁶ Isaac Cornelis van Sonsbeek was de stichter. Hij bouwde deze werkplaats op het perceel dat toen eigendom was van de twee zusters Maria en Elizabeth Petronella van Geelen (zijn vrouw) die het verkregen uit de erfenis van hun vader Pieter van Geelen 'de rijke' (kad. nr. in 1827/'32 C 216).

¹² CPM nr. 1 p. 42, Nieuw Notarieel archief Schoonhoven (NNOS) 34 nr. 20, openbare verkoop 15 feb 1866, aankoop 20 januari 1835, kad.nr. B35; Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven (NZM) Collectie Van Dongen (CvD) inv.nrs. 466-468 Stamboek Waarborg.

¹³ Staatsblad 95.

¹⁴ SAMH, (Nieuw) Archief Gemeente Schoonhoven (NAS) 1313; R. Kappers, *Oud gebouw, nieuw gebruik*. Jaarthemaboek Open Monumenten Dag 2011 (Schoonhoven 2011) 17, 18.

¹⁵ SAMH ac. 1045, Schoonhoven, Hinderwetvergunningen; SAMH, Schoonhoven, NAS 1313 Notulen B&W. (rk: nagezien 1875-1896)

¹⁶ *The absence of proof is not the proof of absence*. Het afdoende bewijs is niet geleverd.

De gebruikers van de werkplaats uit 'circa 1857' achter Koestraat 122 na 1899

De familie Van Sonsbeek bleef verder wonen en werken aan de Koestraat 122. Na het overlijden van vader Isaac Cornelis in 1899, volgde zoon Pieter van Sonsbeek hem op in het bedrijf. Een curieuze getuige van Pieter's aanwezigheid vormen zijn initialen 'P.v.S' die hij op enig moment in een ruitje van de werkplaats kraste met een diamant. In een ruitje daarnaast zette ook een medewerker (?) zijn initialen: J.P.Ver K. Deze laatste was ongetwijfeld Jan Pieter Verkerk, zilversmid en reiziger van beroep, die in de Koestraat een paar huizen verder woonde.¹⁷

Afb. 8 links, Pieter van Sonsbeek, circa 1880. Detail uit groepsfoto. Collectie SAMH 0440-26351, foto E.Nooteboom (Schoonhoven).

Afb. 9 Rechts, Ingekraste initialen in twee ruitjes van de 'werkplaats circa 1857' door Pieter van Sonsbeek en Jan Pieter Verkerk. Als vergelijking hun handtekeningen onder akten van de Burgerlijke Stand, v.l.n.r. geboorteakte van zoon Cornelis van Sonsbeek 6 april 1903, en de huwelijksakte 21 mei 1902 van Jan Pieter Verkerk. Foto's RKA 2011.

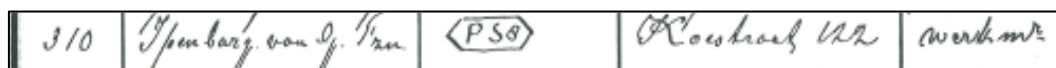
De komst in 1918 van de gebruiker Gerrit van Ipenburg Fzn, goudsmid

Op 18 mei 1918 liet de familie Van Sonsbeek publiekelijk weten dat zij waren verhuisd naar Utrecht, Maliestraat 12, met een advertentie p.p.c.:¹⁸ *pour prendre congé*, om afscheid te nemen (afb. 10).¹⁹

Afb. 10 Advertentie Schoonhovensche Courant 18 mei 1918.

Pieter van Sonsbeek verhuurde zijn huis aan zilversmid Frederik van Ipenburg Gzn,²⁰ en zijn werkplaats aan diens zoon de goudsmid Gerrit van Ipenburg Fzn.²¹ Gerrit werd daar door de Waarborg gevisiteerd op 18 april 1918 en op 23 oktober 1919. Hij gebruikte in 1918 het meesterteken van Van Sonsbeek.²² Dat was verboden dus moest Van Ipenburg weer een eigen meesterteken gebruiken. Het werd 'VI ster' in zeskant met dubbelcontour (nr. 12899) dat hij van 1919 tot 1928 gebruikte. In 1928 vertrok hij naar Zuilen. Vóór 1918 had hij sinds 1908 als meesterteken 'vI ster' in zeskant met enkel contour gebruikt (nr. 12902).²³

Afb. 11 Visitatieregister 1914-1919, inschrijving G. van Ipenburg Fzn, met meesterteken 'PS8' in zeskant, dat oorspronkelijk van Pieter van Sonsbeek was. CvD inv.nr. 469.

¹⁷ Met dank aan Leo de Kluijver voor de identificatie.

¹⁸ Schoonhovensche Courant (Sch. Crt.), 18 mei 1918, advertentie.

¹⁹ lemma 'p.p.c.', Van Dale, *Groot woordenboek van de Nederlandse taal* (Utrecht 2005).

²⁰ BRS, Gezinskaarten 1910-1936 (thans op microfiches).

²¹ NZM, CvD, Stamboek Waarborg, inv.nr. 466-468; BRS 1910-1936, Gezinskaart Van Sonsbeek.

²² NZM, CvD, inv.nr. 69, Visitatieregister 1914-1919, nr. 256, 310.

²³ Waarborg Holland (WbH), *Nederlandse Verantwoordelijkheidstekens sinds 1797* (Gouda 2003) nr. 12899.

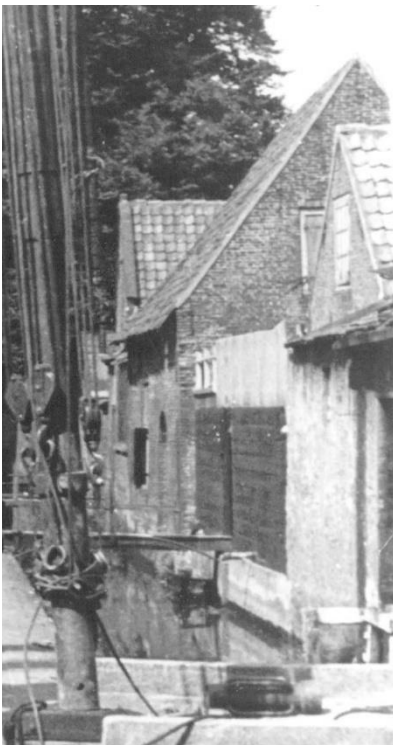
Isaac Cornelis van Sonsbeek en de aanloop in 1891 naar de ‘werkplaats 1947’

Op een veiling van 30 april 1891 kocht I.C. van Sonsbeek het belendende stuk ‘tuin met schuur’ van de erven van de weduwe Slingeland voor fl. 1300. Dit werd in 1892 door I.C. van Sonsbeek verenigd met C216 tot kad.nr. 1330 (afb. 5). Tuin en ‘schuur’ behoorden nu tot Koestraat 122.

Afb. 13 De ‘schuur’ zoals te zien op een foto van het heiwerk ten behoeve van de Loodwitfabriek HBB, omstreeks 1935.

Foto Collectie Cock van Holten, bew. RKa.

Gzn. die op een ander adres woonden.²⁴ De ‘schuur’ was al aanwezig in 1832. Mogelijk was het toen stal en koetshuis voor notaris Hofstede die toen het aanpalende pand bezat en bewoonde (afb. 5). Op een tweede foto van het heiwerk circa 1935 (afb. 14) is een raam en aparte toegang te zien tot de ‘schuur’ of werkplaats van sigarenmaker Aleman. Er is een leuning te zien van een eigen bruggetje over de Havensloot. Raam en toegangsdeur zijn ook getekend bij de bouwaanvraag in 1947. Ook is de eigen toegang in de houten schutting te zien met een bruggetje naar de werkplaats ‘circa 1857’ (afb. 14).

Afb. 14 Aanzichten van de gevel van de sigarenmakerij van Kommer Aleman; links circa 1935.

Rechts, gevel bij de bouwaanvraag door architect Died Visser in 1947.

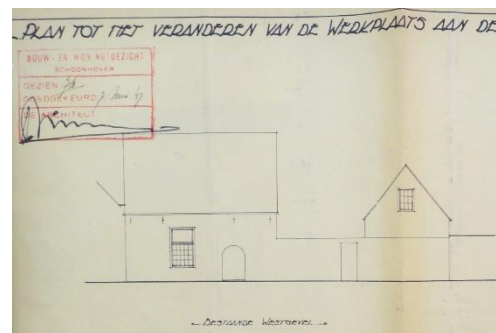
*— Veiling op 30 April 1891, ten overstaan van notaris Teijneek te Schoonhoven, van het huis van wijlen mevr. de wed. Slingeland:

3e perceel, gedeelte tuin met schuur, door den heer I. C. Van Sonsbeek te Schoonhoven, voor f1300.

Afb. 12 Bericht in de Schoonhovensche Courant 2 mei 1891. Met dank aan Leo de Kluijver.

Deze ‘schuur’ in het veilingbericht zou later de ‘oudere kern’ vormen van de ‘werkplaats 1947’ van Pieter van Oostrom. De vroegste afbeelding van deze schuur dateert van circa 1935. Er moest geheid worden voor de uitbreiding van de aanpalende ‘Loodwitfabriek’. Op foto’s van het heiwerk is de ‘schuur’ te zien, een stenen gebouw met dakpannen en een luik in de topgevel (afb.13).

De ‘schuur’ werd sinds 1930 verhuurd en als werkplaats gebruikt door de sigarenmaker Kommer Aleman. Deze was getrouwd met Clasina van Ipenburg, de zuster van zilversmid Frederik van Ipenburg

²⁴ SAMH, BRS, gezinskaarten 1910-1936, Kommer Aleman, Frederik van Ipenburg.

Pieter van Oostrom in 1929 als ondernemer in de ‘werkplaats circa 1857’

Pieter van Oostrom (1880-1962) was al meester zilversmid sinds 1919. Hij begon toen met compagnon Gerardus Antonius van Engelen in de Koestraat: ‘Van Engelen Oostrom’.²⁵ In 1926 gingen beide compagnons alleen verder. Van Engelen bleef in de Koestraat en Van Oostrom ging door in een werkplaats Havenstraat 25 met meesterteken ‘PO8’ in zeskant.²⁶ Maar het moest groter: begin 1928 vroeg Pieter vergunning om deze werkplaats te vergroten met een houten aanbouw met daarin een pers, gefundeerd in beton, aangedreven door een 3 pk elektromotor.²⁷ Of dit gerealiseerd is blijft een vraag, want kort daarna, in 1929, kocht Van Oostrom de woning en de werkplaats Koestraat 122 van Pieter van Sonsbeek (afb. 5).²⁸

Omstreeks 1933 werd een foto genomen waar Pieter van Oostrom trots voor zijn nieuwe werkplaats staat met zijn zonen (afb. 15). Er was moderne elektriciteit: zie de porseleinen isolatoren en draden. Er zal vanzelfsprekend ook een oven geweest zijn maar waarschijnlijk heeft Van Oostrom kort na zijn komst in 1929 een nieuwe oven gebouwd in deze ‘werkplaats circa 1857’. Die oven staat er nog steeds; het is een bijzondere dubbele oven en zover op dit moment bekend, de enige (nog) bestaande van dit type.

Afb. 15 Pieter van Oostrom met zijn zonen Jacobus (m) en Cornelis (l) voor de ‘werkplaats circa 1857’. Foto omstreeks 1933. Onbekende fotograaf. Collectie Marianne Klarenbeek.

Afb. 16 Dubbele oven in de ‘werkplaats circa 1857’. Foto RKa 2011.

De dubbele oven, niet voor goudsmiden ?

De hoeveelheid goud die een goudsmid giet, is gering en past in kleine gietkroezen. Gouden voorwerpen zoals sieraden, vragen voor uitgloeien zeker niet om deze ruimte. Voor een goudsmid is de omvang ook niet economisch: te veel stoken voor heel veel overbodige warmte. Een dergelijke grote dubbele oven past niet bij het werk van een goudsmid. Een zilversmid daarentegen gebruikt grotere (en soms heel grote) gietkroezen. Zilveren voorwerpen zoals schalen, bokalen, manden, enz. kunnen verhoudingsgewijs heel groot en zwaar zijn. Ze vragen om ruimte in de oven bij uitgloeien, evenals zilveren gietelingen bij uitsmeden tot plaat.

Bouwkundig staat deze grote oven ‘los’ van de muur: geen verband in het metselwerk. Het steenformaat is anders.

Bij elkaar genomen wordt het aannemelijk dat niet de goudsmiden Van Sonsbeek of Van Ipenburg deze oven hebben gebouwd maar de zilversmid Pieter van Oostrom. Zijn ondernemingszin bleek al in zijn voorgeschiedenis van 1919,

1928 en 1929 die boven beschreven werd. Zeer waarschijnlijk werd de dubbele oven dus in 1929 door Pieter van Oostrom bij zijn aanvang in deze werkplaats nieuw gebouwd.

²⁵ NZM, CvD, inv.nrs. 466-468, Stamboek Waarborg nr. 326, 414. Werkplaats: NZM, CvD, inv.nr. 469 Visitatiergister 1914 t/m 1919, nr. 326.; F. Mol, ‘Galerij der meesters, Gerardus Antonius van Engelen’, *Jaarboek Zilver Histograaf Schoonhoven* (Schoonhoven 2022) 51.

²⁶ CvD, Stamboek Waarborg, inv.nrs. 466-468, nr. 414; WbH, *Verantwoordelijkheidstekens 2003*, nr. 17272.

²⁷ SAMH, Schoonhoven, Hinderwetvergunningen ac. 1045, inv. nr. 415.

²⁸ Kadaster gegevens 1929/1930 perceel 1330, 1131/107, art. 1700 en 2214/98 art. 2781. Dank aan Janjaap Luijt.

1947 Pieter van Oostrom, de stichter van de ‘werkplaats 1947’

In 1946 waren er weer nieuwe plannen bij Pieter van Oostrom. De oorlog was voorbij. De Havensloot was in 1938 gedempt. De houten schutting tussen straat en werkplaatsterrein werd in 1946 vervangen door een stenen muur.

In 1947 werd 'een oude opslag', de voormalige sigarenmakerij van Aleman (afb. 13, 14), verbouwd tot de nieuwe ‘werkplaats 1947’. Twee gevels werden opnieuw opgemetseld naar ontwerp van architect Died Visser. De vierkante ramen en de uitgekraagde topgevel (afb. 17) zijn karakteristiek voor de ‘Delftse school’ van Visser op vele plekken in Schoonhoven.²⁹

Afb. 17 De twee nieuw opgemetselde gevels van de ‘werkplaats 1947’. In afwijking van de traditionele grote raampartij van een zilversmidswerkplaats heeft architect Died Visser stenen ‘penanten’ tussen vierkante ramen geplaatst. De zoldervloer werd verhoogd; de bestaande betonvloer behouden. In de westmuur (afb. 18) werden een raam en toegangsdeur dichtgezet met metselwerk. SAMH, ac. 1015, Schoonhoven, Bouwvergunningen, inv.nr. 1194, 16 mei 1947. Foto's RKa 2011.

Afb. 18 Westmuur van ‘werkplaats 1947’; oorspronkelijke muur van de ‘schuur’ (in 1892, afb. 5) of ‘oude opslag’ (in 1947); met bouwsporen van de dichtgezette toegang en het raam. De opmetseling met de muurankers voor de verhoging van de zoldervloer toont zich ook. Daarin zijn tevens de ankers van de dragers van de centrale as gezet. De ‘schuur’ werd verder in de lengte vergroot tot ‘werkplaats 1947’ o.a. door het invoegen van een oude scheimuur; zie de rollaag rechts. Foto RKa 2011.

²⁹ SAMH, ac 1015, Schoonhoven, Bouwvergunningen: werkplaats, inv.nr. 1194, 16 mei 1947; muur, inv.nr. 1176, 2 dec 1946; Zie ook: A. de Vaal (samensteller), *Invloeden van De Stijl op het straatbeeld van Schoonhoven* (Schoonhovologie 2, 2019) 7, 16, 19, 20, 23.

In de werkplaats kwam een bovenas voor de aandrijving via riemen van diverse machines. Het werd een echte kleinschalige ‘Schoonhovense zilverfabriek’. In deze zilverfabriek werd ook een frictiepers geplaatst. Die voldeed echter niet en werd er later weer werd uitgezet via een gemaakt gat in de westelijke buitenmuur. De bouwsporen van het uitbreken en weer dicht-metselen zijn ook nog altijd zichtbaar.

1962 Cornelis van Oostrom, de tweede gebruiker van ‘werkplaats 1947’

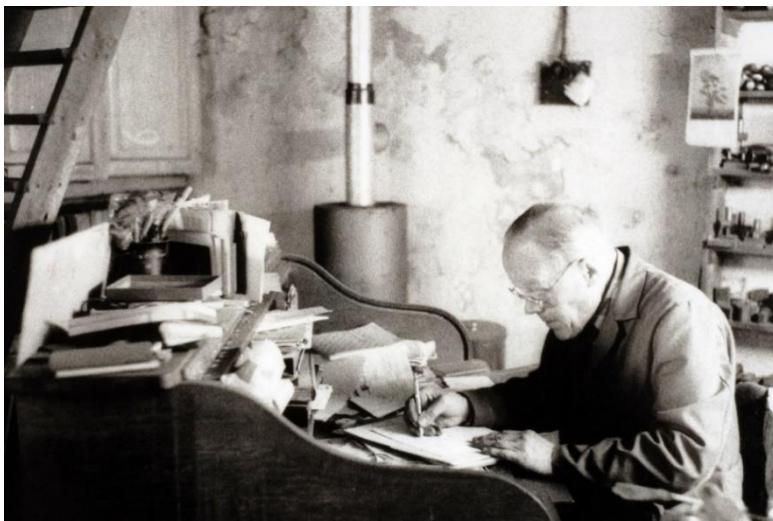
Cornelis (Cor) van Oostrom (1910-2000) volgde zijn vader op in de werkplaats in 1962. Cor was al medefirmant sinds 3 april 1941 in ‘P. van Oostrom en Zoon’. Het meesterteken van de firma werd in 1941 met een kleinigheid veranderd, een punt: ‘P punt O8’ in liggend zeskant.³⁰

In 1962, na het overlijden van vader Pieter zette zoon Cor van Oostrom het bedrijf voort in de werkplaats onder dezelfde naam ‘P. van Oostrom en Zoon’ en met hetzelfde meesterteken.

Op de weinige bewaard gebleven (leden-)lijsten van de *Nijverheidsvereniging voor goud- en zilversmeden in Schoonhoven*, staat Pieter van Oostrom in 1931, kort na zijn start in 1929, als lid nummer 37. In 1943 is de firma P. van Oostrom en Zoon, in de persoon van Pieter van Oostrom, medecontractant om:

‘...de Schoonhovensche industrie van luxe artikelen om te schakelen op de vervaardiging van geneeskundige en tandheelkundige instrumenten en/of brilmonturen...’³¹

In 1968 staat ‘P. van Oostrom & zoon’ eveneens op de ledenlijst. Bij de verandering van de Nijverheidsvereniging in het *Schoonhovens Goud- en Zilversmidgilde St. Eloy* in 1984 prijkt ook de naam van de firma weer op de eerste ledenlijst van de vernieuwde vereniging.

Afb. 19
Cornelis van Oostrom in 1995 achter zijn bureau, model ‘secrétaire’, in de ‘werkplaats 1947’. De secrétaire is anno 2023 nog steeds in gebruik.

Foto Hans Breuer.
Collectie Cock van Holten.

Het feit dat Cornelis van Oostrom in 1995 wegens zijn hoge ouderdom bedankte als lid van het Gilde bracht het bestuur in het geweer. Met resultaat: Cornelis van Oostrom werd op Zilverdag 5 juni 1995 benoemd tot Erelid van het Gilde St. Eloy ‘vanwege zijn ambachtelijke verdiensten’ en kreeg een zilveren beeldje uitgereikt.³²

Cornelis van Oostrom bleef tot kort voor zijn overlijden in de ‘werkplaats 1947’ werken; hij was toen 90 jaar. Hij was de laatste specialist in ‘Hanekam- en Biedermeier lepeltjes’ en ook de laatste Van Oostrom in de ‘werkplaats 1947’.

³⁰ WbH, *Verantwoordelijkheidstekens* (Gouda 2021) nr. 17271.

³¹ Archief Gilde Sint Eloy, M.C. Herens, R. Kappers (samenstellers), *1862-2012 150 jaar Gilde St. Eloy alias De Nijverheidsvereniging (Schoonhoven 2010) tab 10*. Bundel kopieën van administratieve bescheiden en literatuur ten behoeve van de aanvraag voor een Koninklijke onderscheiding voor het Gilde St Eloy bij haar 150-jarig bestaan in 2012, tab 10; R. Kappers, ‘De kroon staat er weer op’, *De Heraut Schoonhoven* 1 (2014)2-10.

³² Geertje Bos (red.) ‘Cor van Oostrom blij met beeldje’, *Rijn en Gouwe* (juni 1995), krantenknipsel.

1995 Marianne Klarenbeek, ‘Atelier Zilver aan de Lek’

De derde gebruiker van ‘werkplaats 1947’ en de zesde van ‘werkplaats circa 1857’

De kleindochter van Pieter van Oostrom, Marianne Klarenbeek, trad in de voetsporen van haar voorvaders. Ze volgde de Vakschool Schoonhoven en werd goud- en zilversmid. Daarna werkte ze bij diverse gerenommeerde juweliers in Nederland. Ook werkte ze een periode bij haar oom Cornelis van Oostrom om de ‘familie-specialiteiten’ te leren. In 1996 kocht zij de grond met twee werkplaatsen uit het oude familiebezit maar was daar als eerder in 1995 haar ‘Atelier Zilver aan de Lek’ begonnen. In 2006 restaureerde zij beide werkplaatsen. De werkplaatsen werden in 2011 op de lijst van Schoonhovense Gemeentelijke monumenten geplaatst. Ook in 2011 werd aan Marianne de Restauratie-plaquette van de Stad Schoonhoven uitgereikt door Dick Mentink, voorzitter van de Historische Vereniging Schoonhoven (afb. 20).³³

Naast vervaardiging en verkoop van eigen ontwerpen, worden in de twee werkplaatsen ook *workshops* en cursussen gegeven waarbij cursisten onder begeleiding zelf een sieraad vervaardigen. Ook zijn de werkplaatsen dikwijls doel van stadswandelingen in de Zilverstad.

Afb. 20 Marianne Klarenbeek en Dick Mentink. Uitreiking van de Restauratie-plaquette van de Stad Schoonhoven door de voorzitter van de Historische Vereniging Schoonhoven.

Open Monumentendag 9 september 2011. Onbekende fotograaf.

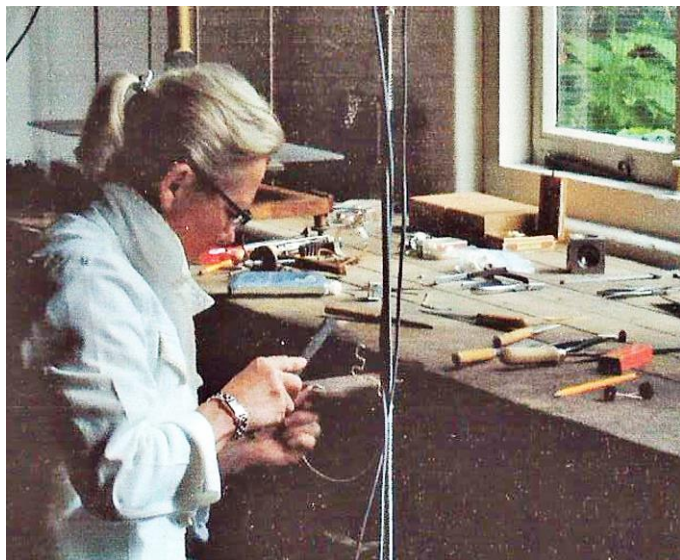
Twee werkplaatsen samengevat

‘Werkplaats circa 1857’ gesticht door goudsmid Isaac Cornelis van Sonsbeek op de grond van zijn vrouw en schoonzus die zij eerder erfden van hun vader Pieter van Geelen ‘de rijke’.
 1892 Samenvoeging na koop van aangrenzende grond; de huidige ruimtelijke situatie ontstaat.
 1899 De goudsmederij voortgezet door de zoon, de goudsmid Pieter Van Sonsbeek.
 1918-1928 In huur van Pieter van Sonsbeek, voortgezet door de goudsmid Gerrit van Ipenburg en zijn vader zilversmid Frederik van Ipenburg; gezamenlijk bewonen zij het huis.
 1929 Gekocht door zilversmid Pieter van Oostrom en als zilversmederij voortgezet.
 1930 De ‘schuur’ of ‘oude opslag’ in 1930 verhuurd aan sigarenmaker Kommer Aleman.
 1947 ‘Werkplaats 1947’ gesticht door Pieter van Oostrom. Door hem werd de ‘schuur’ of ‘oude opslag’ verbouwd door architect Died Visser tot een kleinschalige zilverfabriek.
 1962 ‘Werkplaats circa 1857’ voortgezet door zoon Cornelis van Oostrom, zilversmid.
 1996 Beide werkplaatsen met grond gekocht door Marianne Klarenbeek, goud- en zilversmid, en kleindochter van Pieter van Oostrom; al eerder sinds 1995 ‘Atelier Zilver aan de Lek’.

³³ <https://historischevereningschoonhoven.nl/open-monumentendag-2011-oud-gebouw-nieuw-gebruik/>

Galerij der Meesters, dit maal autobiografisch

door Marianne Klarenbeek

Even voorstellen? Ik ben Marianne Klarenbeek, geboren Van Bruinessen, op 18 februari 1949 en ik stam uit een zilversmidsfamilie.

Na het zien van het werk dat mijn opa deed, zilversmeden, besloot ik om ook dit vak in te gaan. Dus na mijn middelbare school naar de Vakschool. Toen nog in de Doelen, midden in de stad. Wat een leuke locatie en wat hebben we daar genoten, van alles.

Het was een prima opleiding in een super leuke tijd. Uiteindelijk werd het goudsmiden.

Na mijn opleiding heb ik stage gedaan bij Lex Eigeman in Leiden,

Sieralex Sieraden (inmiddels opgevolgd door zijn zoon, nu aan de Denneweg in Den Haag). Na mijn stage wilde ik vertrekken, maar Lex vroeg of ik wilde helpen met het opbouwen van een nieuwe zaak. Dat heb ik gedaan en ben daar nog lange tijd gebleven.

Als autofreak hou ik van auto's en van autorijden. Zo ben ik beland bij een verhuurbedrijf van auto's. Alleen maar rijden in van alles en nog wat. Auto's ophalen en wegbrengen. Ik genoot van elke rit !!

Het bloed kruipt toch waar het niet gaan kan. In Amsterdam liep ik tegen een edelsmederij op waar ze sieraden verkochten waar ik helemaal stuk van was. Hier moet ik werken! Dat was mijn eerste gedachte, en ik naar binnen. Gewoon gezegd dat ik hun nieuwe medewerker was. 'Ik ken jou', zei de dame die me te woord stond. 'Jij komt uit Schoonhoven, niet?' Ze bleek een dochter van Den Braber, een bij oude Schoonhovenaren bekende groenteman. Zij was 'blijven hangen' aan een vakscholier, Jos Jonkergouw, toen die in Schoonhoven op school was. Samen hadden zij een fantastisch leuk Amsterdams bedrijf opgezet. Bij hen heb ik een aantal jaren met heel veel plezier gewerkt en heb nog steeds contact met ze.

In Amsterdam volgde ik intussen de avondopleiding zilversmeden aan de dépendance daar van de Vakschool Schoonhoven. Daarna nog een tijdje gewerkt bij *Van Gelder* in Amstelveen, de 'vader' van *Diamond Point*, de juwelier in *de Bijenkorf* in Amsterdam.

In 1996 wilde mijn oom Cor van Oostrom, stoppen met het zilversmeden: hij was 86. Dat ik de werkplaatsen wilde kopen wanneer hij zou stoppen, had ik eerder al aangegeven. En zo is het in 1996 gebeurd. In 1995 heb ik mijn meesterteken gekregen van de Waarborg en ben ik *Zilver aan de Lek* begonnen. In 2006 heb ik beide werkplaatsen gerestaureerd. Intussen werkte ik een aantal jaar bij een juwelier in Papendrecht, Renée Hassink. In 2018 is zij met de zaak gestopt. Sindsdien werk ik alleen maar voor mezelf en doe ik van alles wat op m'n pad komt en met zilver te maken heeft. Ik werk in opdracht, maak mijn eigen collectie en verzorg daarbij ook workshops zilversmeden in Schoonhoven bij mijn bedrijf, *Zilver aan de Lek*. Mijn monumentale werkplaatsen zijn altijd te bezoeken. Wel graag even bellen voor je komt.

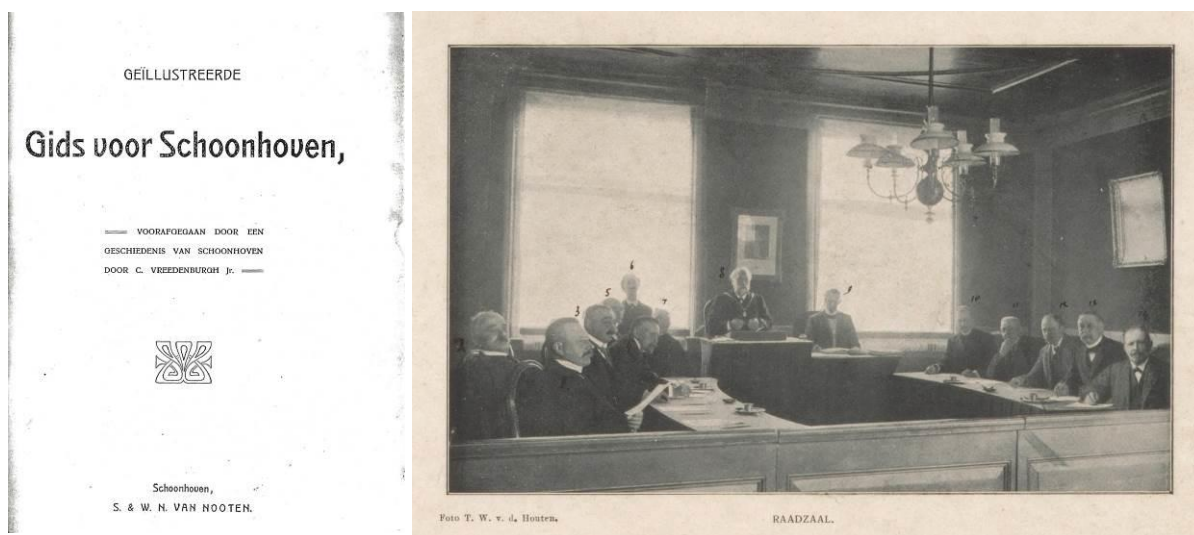
Geïllustreerde Gids voor Schoonhoven

Herwaardering van het werk van Cornelis Vreedenburgh¹

Gerard Waardenburg

In 1912 verscheen bij uitgeverij S. & W.N. van Nooten de eerste officiële stadsgids: *Geïllustreerde Gids voor Schoonhoven, voorafgegaan door een geschiedenis van Schoonhoven door C. Vreedenburgh jr.*²

Het vooraf, ‘Een geschiedenis van Schoonhoven’, door vrijetijds-historicus Cornelis Vreedenburgh jr., bevat met de kennis van nu soms inmiddels achterhaalde wapenfeiten en data. Tegelijkertijd is het relaas echter tot op de komma nauwkeurig waar het de cijfers betreft van de Waarborg -zijn feitelijke werkgebied- en van de goud- en zilverindustrie. De gids bestaat verder uit bijna 100 pagina’s namen van bestuursleden, data, cijfers en tarieven van verenigingen en diensten. De *Gids* vormt zo een onschatbare bron van informatie over het Schoonhoven van ruim 100 jaar geleden, net als de vaak fraai vormgegeven 30 pagina’s advertenties.

Afb. 1 Geïllustreerde Gids voor Schoonhoven, titelpagina en foto daarbij van de Gemeenteraad in 1912. De nummers op de foto zijn later toegevoegd. Foto Coll. SAMH inv.nr. 0440-86157.

Geschiedschrijving stond aan het begin van de 20ste eeuw nog in de kinderschoenen en vaak werden er, zoals Vreedenburgh zelf ook in zijn voorwoord schrijft, geen bronnen vermeld. De informatie voor het samenstellen van ‘Een geschiedenis van Schoonhoven’ kwam uit ‘het goed bewaarde gemeentearchief’. Hierbij moet worden bedacht dat modern archiefbeheer nog niet bestond en pas zijn intrede deed met de aanstelling in 1924 van Gerhard J. Lugard jr. als gemeentearchivaris van Schoonhoven.³ Tot die tijd werd het archief feitelijk beheerd door de gemeentesecretaris, die zich eerder van deze taak kweet uit het oogpunt van bestuurlijke continuïteit, dan uit historisch perspectief.⁴

¹ Redactie, ‘Herwaardering van het werk van Cornelis Vreedenburgh jr.’, *Jaarboek Zilver Histograaf Schoonhoven* 2(2022)76.

² S. & W.N. van Nooten (uitgever) *Geïllustreerde Gids voor Schoonhoven, voorafgegaan door Een geschiedenis van Schoonhoven door C. Vreedenburgh jr.* (Schoonhoven 1912).

³ A.C.F. Koch, ‘In memoriam G.J. Lugard jr.’, *Verslagen en mededelingen van de Vereeniging tot beoefening van Overijsselsch regt en geschiedenis* 91(1976)5-7.

⁴ E. van der Hulst, ‘“Uijt den woesten bajard”. De geschiedenis van het stads- en gemeentearchief van Schoonhoven’ in: P. Niestadt, R. Kappers, *Het Leven in Schoonhoven. Geschiedenis van het bestuur van de stad* (Schoonhoven 2014)136-142.

Aan het eind van zijn voorafgaande relaas komt Vreedenburgh tot de conclusie ‘dat deze beschrijving al zeer onvolledig zou zijn, wanneer daarin niet, zij het kortelings, het tegenwoordige bestaansmiddel van Schoonhoven behandeld werd...’ Op krap anderhalve pagina geeft hij dan een haarscherp beeld van producten, van aan de Waarborg aangeboden aantallen artikelen, van schatplichtigen, essaailoon en im-en export. Een fragment illustreert dit hier:

‘Ook tegenwoordig is de toestand nog zoo, dat er een menigte kleine bazen zijn, die ieder een speciaal artikel produceeren: lepeltjes, doozen, namaak-antiek, knopen, gespen, roozenkransen, provinciale sieraden enz. Daarnaast zijn er enkele groote fabrieken, welke bijzonder fraai werk afleveren in groot-zilverwerk. Er wordt van alles gemaakt te Schoonhoven, doch het Zeeuwsch, het namaak-antiek en het moderne tafelzilver wordt verreweg het meest verwerkt. Gemiddeld worden b.v. per week aan het Kantoor van Waarborg en Belasting der Gouden en Zilveren Werken ter onderzoek en stempeling aangeboden ± 1400 stuks gouden en ± 16000 stuks zilveren voorwerpen... Ingeschreven zijn ± 150 schatplichtigen, d.w.z. handelaren, kooplieden, werkmeesters, die annex zijn met de goud- en zilverindustrie...’.

Verbazingwekkend en uitnodigend tot verder onderzoek zijn de export-cijfers die Vreedenburgh noemt, waarbij de 27 gram aan goud schril afsteekt tegen het kolossale gewicht van 665.330 gram, n.b. ruim 665 kilo, aan zilveren voorwerpen. Gevoegd bij het artikel ‘Een eigenaardige antiek-industrie’,⁵ waarin Vreedenburgh stelt dat het pseudo-antiek vooral aftrek vindt bij Engelsen en Amerikanen en advertenties in deze stadsgids, zoals die van de firma Niekerk, kan een voorzichtige eerste conclusie zijn, dat de export omstreeks 1912 vooral uit massale aantallen van dit namaak antiek zilver heeft bestaan. Nader onderzoek naar deze zilverexport van Schoonhoven, een onontgonnen terrein, is geboden.

Al met al legde Vreedenburgh in 1912 met zijn verhaal in de *Geïllustreerde Gids voor Schoonhoven*, een fundament voor de verdere promotie van de geschiedenis van Schoonhoven. Zijn onderwerpen als Waaggebouw, Doelenhuis, de Veerpoort, en bewoordingen zoals ‘Schoonhoven’, en ‘een vrije hoge heerlijkheid’ of over het twee maal belegerde slot onder Nicolaas van Cats, over Albrecht Beiling levend begraven, van de noodlottige stadsbrand van 1518, de toetreding tot de Unie in 1577, het veranderen van de regering door Prins Maurits, de aanhouding van Prinses Wilhelmina in 1787 aan de Goejanvervellesluis met haar overnachting in Schoonhoven, de kloosters van Schoonhoven, de verzakking van de Bartholomeustoren, de Heerenstoel met bijbelse tafelen in de grote kerk, het graf van Olivier van Noort, de eerste steenlegging van het stadhuis in 1452, en de mooie zilveren ‘kraag’ die door Jacoba als prijs werd uitgelooft (‘twee schalmen zijn gestolen en door kettingen vervangen’), en de lotgevallen van ‘Marrigje Ariens ... geworgd en tot assche verbrant’ werden na 1912 ontelbare malen herhaald tot op de dag van vandaag. Meestal zonder deze bronvermelding, zodat velen na Vreedenburgh eigenlijk pronkten met andermans veren.

Voor het originele ‘Een geschiedenis van Schoonhoven’ [klik hier](#).

⁵ C. Vreedenburgh jr., ‘Een eigenaardige Antiek-industrie’, *Eigen Haard* 22(3 juni 1911)348-352; digitaal: www.zilverhistograaf.nl / Zilver Schatkamer nr. 1598; G.Waardenburg, ‘Een eigenaardige Antiek-Industrie’ door Cornelis Vreedenburgh jr’, *Zilver Histograaf Schoonhoven*, volgende aflevering dec. 2023.

De Galerij der Meesters: Willem Littel Willemsz

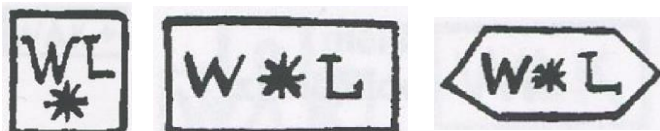
Ferry Mol

Afb. 1 Willem Littel Willemsz, ca. 1875.
Onbekende fotograaf.

- Willem Littel Willemszoon
- geb./ged. Schoonhoven 2/4 sept. 1796,
ovl. Schoonhoven 7 feb. 1879
zoon van Willem Littel en Johanna Roosenburg
- zilversmid, goudsmid; werkmeester in Schoonhoven
van 14 Oktober 1815¹ tot 7 Februari 1879²
- Specialiteit: Gouden oorringen, boten, schuiven,
cachetten, boeksloten en onderscheidene zilveren
werken
- Hij behoorde in zijn tijd tot de grootste werkmeesters
van Schoonhoven, waarbij hij een fors aantal
werknemers in dienst had. Hij heeft in de periode
1841-1848 in Amsterdam gewerkt. Nadien heeft hij in
Schoonhoven zijn nering voortgezet. In 1861 heeft hij
een firma opgestart met Gilles Grevink, een zilver-
smid uit Amsterdam, maar dit compagnonschap heeft
slechts 3 jaar stand gehouden.³ Hij heeft vervolgens
zijn eigen zaak weer voortgezet.⁴
- Was in de periode 1859 – 1868 secretaris in het
bestuur van het Schoonhovense Burgerweeshuis⁵

- Zijn eerste meestertekens, afgeslagen en vernietigd in Utrecht:⁶

- Zijn (eigen) meestertekens in Schoonhoven:⁷

De resultaten van uitgebreid onderzoek naar Willem Littel Willemsz, zijn zoon Cornelis, en zijn oom Cornelis, zullen in een van de volgende *Zilver Histograaf Schoonhoven* verschijnen.

¹ Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven (NZS), Collectie Van Dongen (CvD), inv.nr. 467, 468, Stamboek Waarborg Schoonhoven (kopie) 1911- (1937) 1933, p. 252.

² SAMH, Gemeente Schoonhoven, Burgerlijke Stand 1879, akte 20 d.d. 8 Februari 1879: bij de aangifte wordt vermeld dat Willem Littel bij overlijden nog goudsmid was.

³ *Rotterdamsche Courant* 20 april 1864, p. 4.

⁴ S.A.C. Begeer e.a. *Zilversmeden van de stad Schoonhoven 1600-1900* (Schoonhoven 1981); CvD inv.nr. 465, 1e Stamboek werkmeesters Schoonhoven, 1837-1911, 1e helft, p. 8, 9.

⁵ H. van der Molen, *Ordentelyck, stil ende manierlyck. Het Schoonhovense weeshuis 1581-1940* (Rotterdam 2000).

⁶ C.B. van Dongen, *Nederlandse verantwoordelijkheidstekens sinds 1797* (Gouda 1999).

⁷ idem, idem.

Colofon 2023

De *Zilver Histograaf Schoonhoven* is een historisch periodiek over 'de geschiedenis van de 1000 Meesters die het deden en doen, hun werk en hun stad.' Afleveringen verschijnen regelmatig, in *open access*, via de gelijknamige website www.ZilverHistograaf.nl.

De Zilver Histograaf Schoonhoven verschijnt onder auspiciën van het *Schoonhovens Goud- en Zilversmidsgilde Sint Eloy*. Het verschijnt in *open access*, gratis toegankelijk voor iedereen, op het *worldwide web*. De website biedt de afleveringen aan. Er is tevens een 'Zilver Schatkamer' of *repository* waarin elders reeds verschenen publicaties over de geschiedenis van Schoonhoven als Zilverstad bijeen gebracht zijn.

Jaarboek. Aan het eind van elk kalenderjaar wordt digitaal een Jaarboek samengesteld met de verschenen afleveringen. Print of druk van afleveringen en Jaarboek door derden is vrij van onze rechten.

Abonneren is gratis. Opgeven, wijzigingen en afzeggen kan/moet men zelf doen op de website van de Zilver Histograaf Schoonhoven, www.zilverhistograaf.nl

Abonnees worden per email geïnformeerd over het verschijnen van nieuwe afleveringen. De Zilver Histograaf Schoonhoven wordt, desgewenst, gratis digitaal aangeboden aan de leden van geïnteresseerde historische verenigingen, geïnteresseerde 'vrienden van' de diverse Nederlandse musea met een edelmetaalcollectie.

Publicaties: Aangeboden artikelen worden *peer reviewed* door de (gast-) redacteurs. Het auteursrecht blijft berusten bij de auteurs.

Artikelen en/of **kopij** kunnen worden aangeboden bij het secretariaat van de redactie: redactie@zilverhistograaf.nl. Alle bijbehorende afbeeldingen die niet gemaakt zijn door de auteur, dienen vrij van rechten aangeboden te worden. De Zilver Histograaf Schoonhoven, i.c. de Stichting HEK, aanvaardt in deze geen enkele aansprakelijkheid.

Richtlijnen voor auteurs: [www.ZilverHistograaf.nl /Kopij insturen/Richtlijnen](http://www.ZilverHistograaf.nl/Kopij%20insturen/Richtlijnen).

Redactie

Rene Kappers, hoofdredacteur
Loek van der Kolk, redactiesecretaris
Gemke Jager, redactielid
Cristel Stolk, redactielid
Ferry Mol, redactielid
Rogier de Groot, webmaster

rene.kappers@live.nl
redactie@zilverhistograaf.nl
info@gemkejager.nl
c.stolk@samh.nl
ferrymol4@gmail.com
rogier@roaxdesign.com

Vormgeving: Roax Design, Schoonhoven

Covers: Ton van Velsen, Hilversum en Rogier de Groot, Roax Schoonhoven

ISSN: 2772-4867

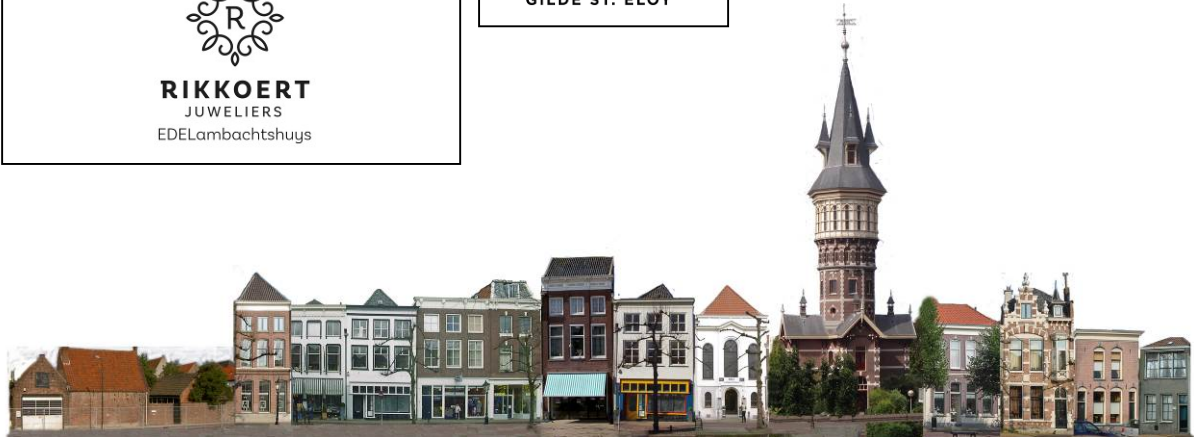
De Stichting HEK, Historische Encyclopedie Krimpenerwaard, is de rechtspersoon die de uitgever is van de *Zilver Histograaf Schoonhoven*.

Bestuur Stichting HEK

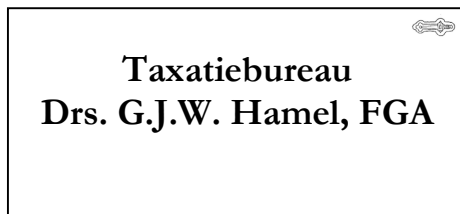
Han Goutier, voorzitter
Gemke Jager, secretaris-penningmeester
Rene Kappers, lid

info@nederlandje.nl
info@gemkejager.nl
rene.kappers@live.nl

Dank aan onze sponsors van 2023
 'Zilverstad: dat onderscheidt ons van de rest'

Panorama van de Zilverstad

Panorama van de Zilverstad, adressen v.l.n.r. Havenstraat 49, 47a, Haven 69, Haven 64, 66, 68, 70, 54, 66, 13, Bij de Watertoren, Haven 7, 61, Nes 22, Scheepmakershaven 30. Werkplaats/huis van: Zilverfabriek A. Mesker & Zn, Zilverfabriek P. van Oostrom & Zn, Pieter van Sonsbeek, Artis Causa (Huub Rogier, Gabri Schumacher)/Jan Ariensz, Willem Littel Wmz, Gillis Grevink, Jacob Kooiman AGz/Andries Graves Kooiman, Adrianus Kuijlenburg Jz, Rikkoert Edelambachtshuys, Paul de Vries/Wouter van Balen/Titiaan de Geer, Juwelier Rikkoert, Jacob G.J. Niekerk, F. Edeling, H.C. Daudt. Foto's en Collage RKa

DE ZILVER HISTOGRAAF SCHOONHOVEN

OVER DE DUIZEND MEESTERS, HUN WERK EN HUN STAD

Zilver Histograaf
Schoonhoven

Bij de Cover

*Gerrit Koen,
zilveren melkkan, theebus, theepot,
Schoonhoven 1755.
Collectie Edelambachtshuys
Foto's Rob Glastra,
bew. T. van Velsen.*

86	Inhoudsopgave	Jaargang 3, 2023, december, aflevering 4
87	Gemke Jager	Van de redactie: Gerrit Koen 1715-1778, een familieleven en zijn oeuvre-overzicht
88	Rene Kappers	Een platte schep met nieuwe zilvermerken: Abraham Heerens, 1759
90	idem.	Galerij der meesters: Mees Herens
91	idem.	18de-eeuws zilveren boekbeslag van Pieter Vergeer en Jacobus Koppenol de Oude, maar niet 'uit 1782'. Het nut van hulpmerken
96	Peter van Oel	'N met schreven in vierkant' tóch voor 1743. Een rectificatie
97	Rene Kappers	Waarborgkantoor Schoonhoven 1927. Een jaarletter R met een punt
98	Ferry Mol	Galerij der Meesters: Abraham Verheij
99	Rene Kappers, Ab Rikkoert	Zilversmid Gerrit Koen, een 'solitair' in Schoonhoven, 1715-1778. Fragment-genealogie en zijn biografie
118	Rita Vastenholt, Ab Rikkoert	Zilversmid Gerrit Koen in Schoonhoven. Zijn grootwerk nader beschouwd, 1741-1778
139	Colofon	Colofon Zilver Histograaf Schoonhoven
140	Sponsors	Panorama van de Zilverstad

Gerrit Koen 1715-1778, een familielevens en zijn oeuvre-overzicht

Gemke Jager

Een oeuvre-overzicht van een zilversmid kwam nog niet eerder in de *Zilver Histograaf*. Kunsthistoricus Rita Vastenholt en Ab Rikkoert, algemeen directeur van het gelijknamige juweliersbedrijf, en zilverdeskundige, tekenden hiervoor. Het is uitzonderlijk: grootwerk van Schoonhoven uit de 18de eeuw. De familie Rikkoert bracht het leeuwendeel van het oeuvre na 1981 bij elkaar. Toenmalig directeur Henk Rikkoert slaakte al in de jaren 1990 de verzuchting 'dit is voor Schoonhoven echt interessant, het moest eens goed onderzocht worden'. Bij deze dus en met dank aan deze verzamelaar.

Bij de vijf stukken van Gerrit Koen die in 1981 werden tentoongesteld op de expositie *Zilvermeden van de stad Schoonhoven* zijn nu in dit oeuvre-overzicht nog 24 stukken toegevoegd. Bij elkaar dus een oeuvre van 29 stukken uit de 18de eeuw van Gerrit Koen. Bijzonder en museaal; veel groter zal het waarschijnlijk niet meer worden.

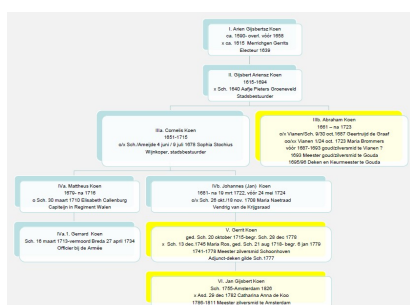
Een fragment-genealogie van de familie Koen in Schoonhoven met daarin het leven van zilversmid Gerrit Koen completeert het beeld. Rene Kappers bracht met genealogisch onderzoek naar dit aspect van Gerrit Koen, vele nieuwe gegevens aan het licht. Dit leidde tot grote verbeteringen van het tot nu toe gangbare verhaal. Gerrit Koen kreeg een definitieve naam, hij kreeg nieuwe ouders en een nieuw huwelijksjaar. Zijn sociaal en economisch functioneren in Schoonhoven kreeg een beter reliëf: een *einzelgänger* of in termen van het onderzoek naar Schoonhovense familieverbanden 'een solitair', maar hier in meer dan één opzicht. En echt deken van het Gilde werd hij nooit; hij moest genoegen nemen met 'adjunct' en 'meedelen in de emolumenten'. Merkwaardig voor een telg uit een familie van hun statuur: stadsbestuurders, en dat generaties lang.

Het is zeer verheugend dat de enthousiaste samenwerking tussen de auteurs al na ruim een jaar tot deze twee publicaties heeft geleid. Hun (belangeloze) inzet en expertise oogsten alom waardering. Ook dank aan Rob Glastra, die voor goede foto's zorgde van de collectie Rikkoert. Dit oeuvre-overzicht en genealogie leveren een substantiële bijdrage aan de huidige kennis van de Schoonhovense zilversmeden in de 18de eeuw en dat doet recht aan de geschiedenis van onze Zilverstad.

Gemke Jager

Bestuurslid Zilver Histograaf Schoonhoven

Oud-directeur Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven

Genealogie: [klik hier](#)

Koen's grootwerk: [klik hier](#)

‘Zilverstad, dat onderscheidt ons van de rest.’
Al eeuwen

Nieuwe zilvermerken op een schep: stadsteken, jaarletter 'I' en Abraham Heerens, Schoonhoven 1759

Rene Kappers

In maart 2023 verscheen een 'platte taartschep' te koop op internet (afb. 1).¹ Hij werd toegeschreven aan Andries Graves Kooiman (AGK), gemaakt in 1782. Dat was een verrassing, want AGK is in Schoonhoven vooral bekend geworden als 'dozen-maker' (zie collectie Rikkoert Edelambachtshuys). Dit trok de aandacht: een taartschep, een 'heel vroege', met een ongebruikelijke vormgeving. De vraag was daarom 'klopt deze toeschrijving? En zo nee, van wie is 'de schep' dan wel en wat betekent dit voor de zilverkeuren?

Afmetingen 10×73×283 mm.

Afb. 1 De 'platte taartschep' met rechts de zilvermerken, naar verluidt gemaakt in Schoonhoven, vermeend door Andries Graves Kooiman in 1782. Foto's Catawiki, 2023, van onbekende fotograaf, bew. RKA.

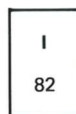
Beschouwing

Voor zover valt na te gaan is de toeschrijving aan AGK gedaan op grond van het meesterteken en de daarbij passende zilverkeuren 'stadsteken en jaarletter' voor 1782 (afb. 1 rechts).

Het stadsteken van 1782 is door *Begeer 1981* inderdaad gezien in een rechthoek en is min of meer overeenkomstig 'de schep' (afb. 2).² Naast 1782 werden echter in meerdere jaren stadstekens in een rechthoek geslagen, onder andere in 1769, 1771, 1785 tot en met 1790, en 1805, 1806. Een reeks van letters van 1757 tot en met 1763 die logischerwijs ook in een vierkant/rechthoek zouden moeten staan, is tot heden niet genoteerd.

Afb. 2 Stadsteken 1782 zoals in *Begeer 1981* p. 166.

Afb. 3 Jaarletters 1782 zoals in *Begeer 1981* p. 160.

De jaarletter, een 'I' van 1782 in een rechthoek, werd in *Begeer 1981* drie maal gezien; echter steeds met een punt op de 'I' (afb. 3), hetgeen afwijkt van de puntloze 'I' op 'de schep'.

Het meesterteken van Andries Graves Kooiman is in *Begeer 1981* een hart in een aansluitend contour, in een vierkant en in een volgend contour (nrs. 110, 110a, 110b), hetgeen afwijkt van het meesterteken op 'de schep' dat in een rond contour staat (afb. 1, 4, 5, 6).

Afb. 4 De merken 'hart' van Andries Graves Kooiman (G087) zoals in *Begeer 1981*, p. 149.

¹ Catawiki, maart 2023, Antieke zilverveiling.

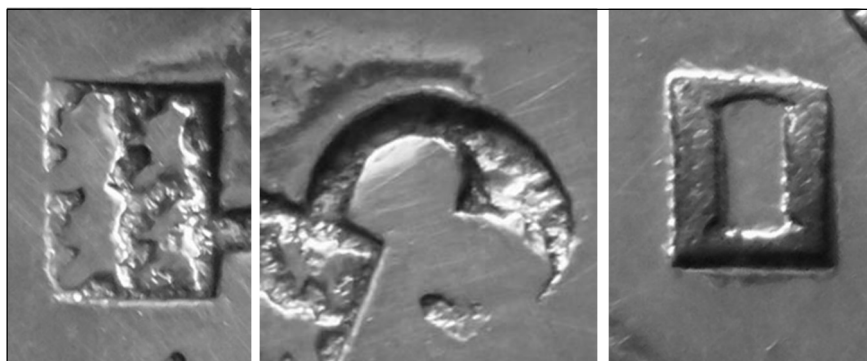
² S.A.C. Begeer, I. Hak, L. Linhart-du Cloux, *Zilvermeden van de stad Schoonhoven 1600-1900* (Schoonhoven 1981) 166. Digitaal www.zilverhistograaf.nl; Zilver Schatkamer nr. 1626, <https://zilverhistograaf.nl/?s=1626>

Er is ook nog een ‘gekroonde O’, de herkeur van 1807 die zegt dat het voorwerp zich op of vóór 1 juli dat jaar al in de verkoopvoorraad van een zilversmid of een kashouder bevond of bij een particulier.³ Voor het onderzoek in dit artikel is dit teken niet van wezenlijk belang evenmin als de uitzonderlijke vormgeving van de schep die duidt op een mogelijke *mariage*.⁴

Het meesterteken nader beschouwd: ‘een Claverblaasje’

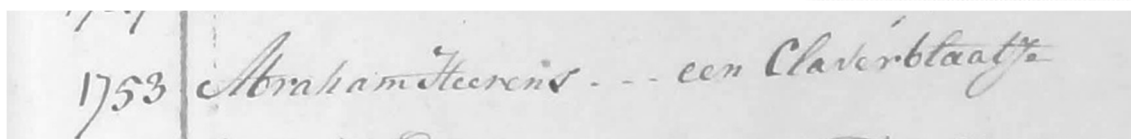
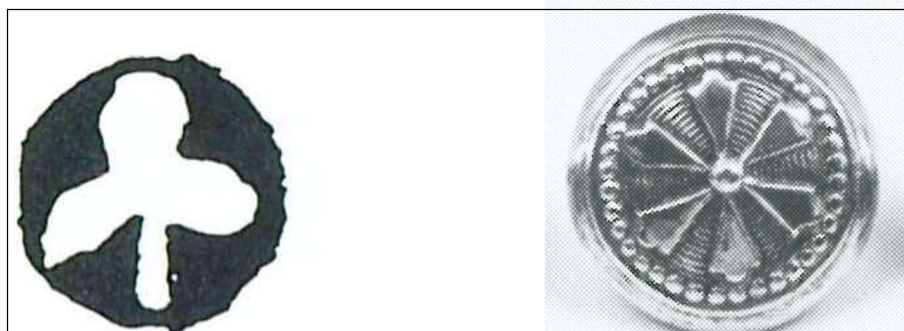
Het meesterteken op ‘de schep’ staat in een cirkel. Het kan herkend worden als het meesters-teken dat *Begeer 1981* één maal aantroef en wel op een knoop (afb. 6). Met enige voorzichtigheid werd het teken in 1981 toegeschreven aan Abraham Heerens. Deze registreerde zich in 1753 met ‘een Claverblaasje’ bij het Gilde van Schoonhoven (afb. 7).

Op ‘de schep’ ontbreekt één blaadje van het teken doordat het stadsteken er overheen geslagen is. De rechterzijde van de steelaanzet van het ‘Claverblaasje’ is nog herkenbaar.

Afb. 5 De zilverkeuren op de steel van ‘de schep’, links stadsteken in rechthoek, midden meesterteken, rechts jaarletter, met schreven en bolle bovenkant, geen punt, in rechthoek (dank aan P. van Oel). Foto’s: Catawiki onbekende fotograaf. Bew. RKa.

Afb. 6 Uiterst rechts, Begeer 1981: Knoop, (aldaar:) afb. nr. 135 midden, stt, jrl. T=1769, mt. (nr. 134), doorsnede knoop 1,6 cm Links, het ‘roetje’ van het meesterteken op de knoop (Begeer 1981, mt. nr. 134).

Afb. 7 De inschrijving van Abraham Heerens bij het Goud- en zilversmidgilde van Schoonhoven in 1753 (Gouda, SAMH, OAS 2546, Rekeningenboek; digitaal www.Hofoda.nl, onder ‘Schoonhoven’).

Conclusie

Vergelijkenderwijs moet de conclusie zijn dat op de steel van ‘de schep’ het meesterteken staat van Abraham Heerens, ‘een Claverblaasje’ (*Begeer 1981* nr. G056), echter nu incompleet.

Abraham Heerens werkte van 1753 tot zijn overlijden (begraven, gaarders Schoonhoven 3 gld.!) 5 juni 1775. Voor de jaarletter en het stadsteken betekent dit als enige optie: jaarletter I = 1759, met schreven, bolle bovenkant zonder punt, in rechthoek. Deze letter werd niet eerder genoteerd. Het stadsteken in rechthoek is dan eveneens 1759, en ook dit teken werd niet eerder genoteerd.

³ W. Koonings, *De keuring van goud en zilver tijdens het Koninkrijk Holland* (Lochem 1968) 14, 15, 77, 78.

⁴ Met dank aan Rita Vastenholt en Peter van Oel voor hun hierover ingebrachte expertise.

De Galerij der Meesters: Mees Herens

Rene Kappers

- Mees (Melis Cornelis) Herens
Schoonhoven 6 nov. 1955 - 8 aug. 2012
- (groot-)handelaar in goud, zilver, plaat, draad, furnituren en gereedschappen. Was ‘van huis uit’ opgeleid als huisschilder
- Na aanvankelijk vele jaren bij de Schoonhovense vestiging van de firma Drijfhout in de Koestraat te hebben gewerkt startte hij samen met zijn vrouw Marrie in 1999 zijn eigen verkooponderneming in goud, zilver, furnituren en gereedschappen in de Zilverstad onder de naam *Herens & Schmalz*. Menig Vakscholier heeft daarna zijn ‘eerste kist’ bij Herens in de Lopikerstraat opgehaald. Na zijn overlijden in 2012 zetten zijn vrouw Marrie Herens-Faaij en hun dochters Liesbeth en Anne, het bedrijf voort als *Firma Herens & Herens*, met de slogan ‘*Daar waar het sieraad begint*’

- In 2003 werd Mees Herens voorzitter van het Gilde Sint Eloy
- Op zijn initiatief werd het Gilde in april 2011 voorgedragen en eind 2012 door Hare Majesteit Koningin Beatrix onderscheiden met de Koninklijke Erepenning, vanwege het 150-jarig bestaan van de vereniging. De onderscheiding heeft Mees helaas niet meer mee mogen maken. Zijn opvolger als voorzitter, Jan van Nouhuys, mocht op 1 december 2012 de onderscheiding in ontvangst nemen. Als organisatie was de vereniging in 1862 gestart onder de naam ‘Nijverheidsvereniging van Goud- en Zilversmeden in Schoonhoven’.¹ Voortaan was het collectief van gildeleden ‘koninklijk’ onderscheiden
- Het Gilde geeft sindsdien uiting aan zijn Koninklijke onderscheiding door de kroon van de Erepenning op het gildeteken te zetten. Dit gildeteken werd als stempelmerk in 1988 ingevoerd. Het teken voert de vier stadsleeuwen en als hartschild de M van het oude Waarborgkeur van Schoonhoven. Dank zij het initiatief van Mees Herens!
- Voor zijn inzet en verdiensten werd Mees Herens in 2012 benoemd tot Erelid van het Gilde Sint Eloy

¹ R. Kappers, ‘De kroon staat er weer op. Koninklijke Erepenning voor 150 jaar verdiensten van de verenigde goud- en zilversmeden in Schoonhoven’, *De Heraut Schoonhoven* 4(26 maart 2014)14-22. Digitaal: <https://zilverhistograaf.nl/wp-content/uploads/2020/12/1034-Kroon-staat-er-weer-op.pdf>

18de-eeuws zilveren boekbeslag van Jacobus Koppenol de Oude en Pieter Vergeer, maar niet 'uit 1782'. Het nut van hulpmerken

Rene Kappers

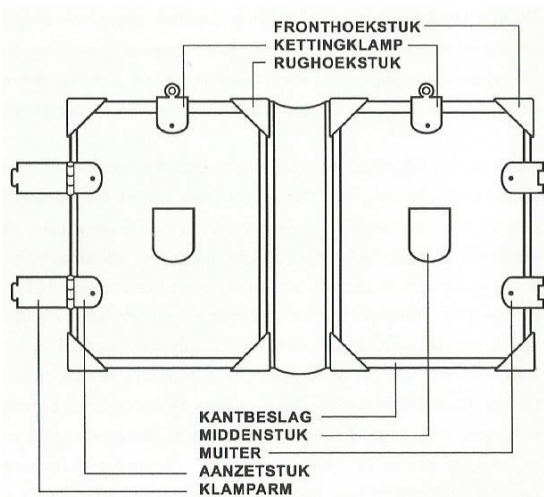
Zilveren boekbeslag uit de 18de eeuw gemaakt in Schoonhoven komt in de literatuur niet veel voor.¹ In 2021 werd via Catawiki een set aangeboden 'uit 1782' die goed gedocumenteerd was met foto's: vier zilveren hoeken en twee zilveren sluitingen. De set behoort op stilistische gronden bij elkaar (afb. 1 en 2).² Blijkens de stadstekens waren de onderdelen gemaakt in Schoonhoven. Echter, een verkenning bracht aan het licht dat er twee zilversmeden in het spel waren en daarom mogelijk ook andere jaren. Dit was aanleiding voor nader onderzoek naar de zilversmeden en de jaarletters. Het nut van 'hulpmerken' bleek, en '1782' was een misvatting.

Afb. 1 Vier zilveren hoekstukken met geciseleerde versiering.

Afb. 2 Een paar zilveren boeksloten, met geciseleerde versiering. Links, aanzetstukken met klamparmen, rechts, boven elkaar, de twee bijbehorende as-muiters.

Afb. 3 Nomenclatuur voor boekbeslag, B. van Noordwijk, *Zondags zilver* (Amsterdam, Heerenveen 2006) 210.

¹ S.A.C Begeer, e.a. *Zilversmeden Schoonhoven* (Schoonhoven 1981) toont negen sets boekbeslag, waarvan vier uit de 18de eeuw, nrs. 127-132, 245-247; B.W.G. Wttewaall, *Nederlands klein zilver en schepwerk* (Amsterdam 1994) 90-94, bespreekt 12 bijbel- en boeksloten waarvan één uit de 18de eeuw uit Schoonhoven (p. 91, afb. 239 boven). B. van Noordwijk, *Zondags zilver. Drie eeuwen versierde kerkboekjes* (Amsterdam, Heerenveen 2006) toont 170 stukken, waarvan 22 uit Schoonhoven, en hiervan dateert er slechts één uit de 18de eeuw;

² <https://www.catawiki.com/nl/42726703-boeksloten-zilver-nederlandschoonhoven-1782> (rka: geraadpleegd 2021, inmiddels niet meer te raadplegen), met dank aan Peter van Oel voor zijn zoekhulp in deze. Alle foto's in dit artikel kwamen van de onbekend gebleven aanbieder; RKa deed de bewerkingen hiervan voor dit artikel.

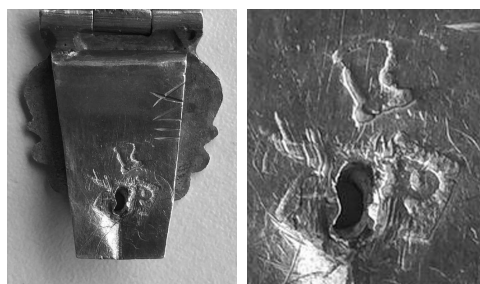
Sluitwerk met hulpmerken: twee aanzetstukken, klamparmen en een muiter uit 1765

Er zijn twee hulpmerken op twee verschillende aanzetstukken: XVI en XVII (afb. 4 en 5).³ Hulpmerken dienden (en dienen nog) het volgende doel. Veel onderdelen van zilveren voorwerpen werden precies passend bij elkaar gemaakt; bijvoorbeeld een doos en deksel of zoals hier de haak bij een as-muiter (afb. 6 en 7). Voor verdere bewerking, zoals graveren of polijsten, werden de delen gescheiden van elkaar bewerkt. Wanneer in kleine series geproduceerd werd, zoals in Schoonhoven gebruikelijk was, werden de bij elkaar horende delen van 'hulpmerken' voorzien waardoor de uiteindelijke assemblage werd vergemakkelijkt.

De zilvermerken op de aanzetstukken zijn gehavend door de gaten van de verwijderde bevestigingsnagels. Beide stukken zijn gemaakt door Pieter Vergeer in 1765, jrl. P (afb. 4 en 5). Gegeven de elkaar opvolgende hulpmerken XVI en XVII, stijlkenmerken en functie mogen we er van uitgaan dat beide tegelijk in 1765 gemaakt zijn door Vergeer.

De as-muiter heeft eveneens een hulpmerk XVI (afb. 6); de muiter hoort kennelijk bij de klamparm van aanzetstuk XVI (afb. 5). Haak en as moeten immers in elkaar passen. De stadstekens zijn qua schildvoet overeenkomstig. De as-muiter zal daarom ook van 1765 zijn.

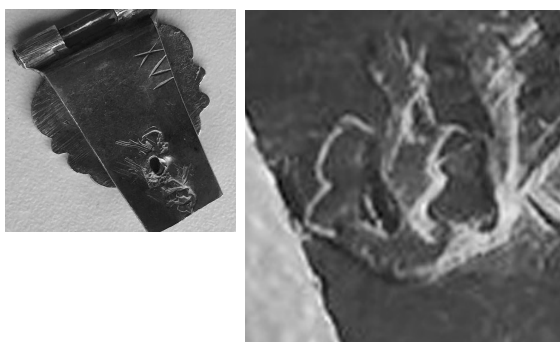
Bij elkaar genomen, functie, stijl, hulpmerken, stads- en meestertekens moet de conclusie zijn dat het complete sluitwerk door Pieter Vergeer in 1765 in Schoonhoven is gemaakt (afb. 2 en 7).

Afb. 4 Aanzetstuk hulpmerk XVII, rechts detail; mt. Pieter Vergeer (w. 1762-1806). Dergelijke éénletter meestertekens zijn in Schoonhoven na 8 feb 1767 gedisccontinueerd. Jrl. P, (enigszins) puntige voet 1765, stt., verminkt.

Afb. 5 Aanzetstuk hulpmerk XVI, rechts detail; mt. Pieter Vergeer (w. 1762-1806), jrl. geen, stt. verminkt, restanten zichtbaar van de twee onderste leeuwen, in schild met puntige voet.

Afb. 6 As-muiter hulpmerk XVI mt. Pieter Vergeer, verminkt, (w. 1762-1806), jrl. geen, stt. verminkt, restant zichtbaar van de twee onderste leeuwen, in schild met puntige voet.

³ Hulpmerken: R. Kappers, 'Een visvormige zilveren reukdoos uit Schoonhoven met 19 merktekens', in: Louise van den Bergh-Hoogterp e.a. (red.) *De Stavelij Jaarboek 2007* (Bilthoven 2007) 123-128, aldaar 127.

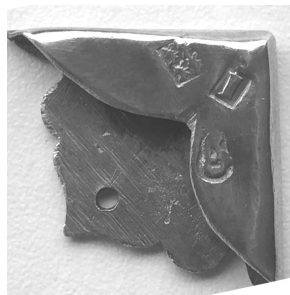
Afb. 7 De voorzijden van de twee aanzetstukken met klamparmen; daarnaast de twee as-muiters. Alle onderdelen zijn geciseleerd met 'streepjes-patroon'

Vier fronthoekstukken: een *mariage* op zich

Er zijn slechts drie afbeeldingen van de achterzijden van de hoekstukken bekend (afb. 8, 9 en 10). De voorzijden zijn van alle vier bekend. In afb. 1 zijn de vooraanzichten nader aangeduid met de letters a, b, c en d. Bij vergelijking valt op dat hoekstuk 'd' anders geciseleerd is dan 'a, b en c'. Eenvoudig gezegd: bij 'd' zijn het streepjes, en bij a, b, en c zijn het 'bolletjes' (afb. 1). De vormgeving is verder gelijk. De 'streepjes' zijn wel overeenkomstig de ciselering van het sluitwerk (afb. 2 en 7). Kennelijk is het hoekstuk 'd' een latere aanvulling die ook door Pieter Vergeer gemaakt werd op het moment dat hij het boven besproken sluitwerk maakte. De set van vier front-hoekstukken zijn daarom een *mariage* op zich.

Afb. 8 Fronthoekstuk b, mt. (monogram JC aaneen) Jacobus Koppenol de Oude (w. 1738-1783), dit mt. werd na 8 feb. 1767 gedisciplineerd, jrl. I in rechthoek met stip(je) en schreven, 1759, stt. Schoonhoven in rechthoek.

Afb. 9 Fronthoekstuk a, mt. Jacobus Koppenol de Oude (w. 1738-1783); dit mt. is na 8 feb 1767 gedisciplineerd. Jrl. I met stipje, in rechthoek, 1759, stt. Schoonhoven in rechthoek.

Afb. 10 Fronthoekstuk c, mt. Jacobus Koppenol de Oude (w. 1738-1783), dit mt. is na 8 feb 1767 gedisciplineerd. Jrl. I met stipje, in rechthoek, 1759, stt. Schoonhoven in rechthoek.

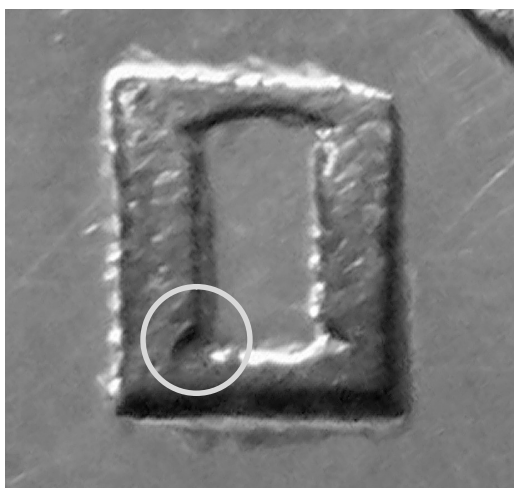

Afb. 11 De jaarletters op de fronthoekstukken, v.l.n.r. uit afb. 8, 9 en 10 hierboven.

De jaarletters op drie fronthoekstukken, letter 'I' in rechthoek: 1759

De linker afbeelding is een 'dubbelslag' (afb. 11, links). De letters 'I' hebben één gemeenschappelijk kenmerk: de schreef links aan de onderzijde is puntig en wijst prominent schuin onderwaarts opzij. Er lijken verschillende bovenzijden te zijn: twee met een punt(je) op de 'I' en de derde, rechts, met een bolle bovenzijde. Bij nauwkeurige beschouwing valt echter ook daar het puntje te ontwaren. Alle drie zijn dus met hetzelfde stempel geslagen (afb. 11).

Er dringt zich de vergelijking op met de 'I' die onlangs aangetroffen werd op de steel van een 'platte schep' van Abraham Heerens: een 'I' met bolle bovenzijde (afb. 12).⁴ Hier valt bij nader inzien ook de schuin onderwaarts wijzende schreef op. Er is echter geen puntje op de 'I' meer te zien. Aangezien bij Abraham Heerens, gegeven zijn werkzame periode (w.1753-1775), geen andere conclusie mogelijk is dan '1759' bij deze 'I', zijn de drie fronthoekstukken van het boekbeslag in 1759 gemaakt. Deze aangetroffen vier letters 'I' (afb. 11 en 12) moeten als aanvullingen bij de twee letters 'I' van *Begeer 1981* genoteerd worden.

Afb. 12, Ter vergelijking, de jaarletter op de steel van een platte schep van Abraham Heerens, I = 1759.
R. Kappers, 'Nieuwe zilvermerken op een schep: stadsteken, jaarletter en Abraham Heerens, Schoonhoven 1759', *Zilver Histograaf Schoonhoven*, dec. 2023.

⁴ R. Kappers, 'Nieuwe zilvermerken op een schep: stadsteken, jaarletter en Abraham Heerens, Schoonhoven 1759', *Zilver Histograaf Schoonhoven*, december 2023, elders in deze aflevering.

De meestertekens op de aanzetstukken, de as-muiter en de hoekstukken

Op de verschillende stukken zijn twee verschillende meestertekens te zien (afb. 13 en 14). Beide tekens zijn te zien in *Begeer 1981* onder nummers 35 en 55 met een voetnoot-sterretje. De voetnoot vermeldt dat deze tekens in 1763 gediscontinueerd werden om verwarring met jaarletters te voorkomen. Inmiddels is duidelijk geworden dat deze veranderingen gebeurden met ingang van 8 februari 1767 op last van de Generaliteits muntkamer.⁵

35 *

Afb. 13 Links, fronthoekstuk c, detail afb. 10, mt. Jacobus Koppenol de Oude (w. 1738-1783). Dit één-letter-meesterteken werd per 8 februari 1767 vervangen. Koppenol de Oude gebruikte daarna 'een roosje'.

Rechts, mt. Jacobus Koppenol in Begeer 1981 nr. 35. Het mt. is een monogram 'JC aaneen'. De opgave door het gilde in 1766 aan de generaal meesters van de munt luidde echter 'J' waardoor ook Koppenol op 8 februari 1767 een nieuw meesterteken moest gaan gebruiken.

55 *

Afb. 14 Links, aanzetstuk hulpmerk XVII, detail afb. 4, mt. Pieter Vergeer (w. 1762-1806). Dit één-letter-meesterteken werd per 8 februari 1767 vervangen. Vergeer gebruikte daarna 'een starretje met zes puntjes'.

Rechts, mt. Pieter Vergeer in Begeer 1981 nr. 55.

Jacobus Koppenol of Coppenol de Oude

De naam Koppenol werd in de 18de eeuw ook geschreven als Coppenol.⁶ De schrijfwijze 'Coppenol' verklaart de vormgeving van het oudste meesterteken van Jacobus Koppenol de Oude. Het is een monogram: 'JC aaneen in een het-monogram-volgend contour'. Hij gebruikte dit teken van zijn start in 1738 tot 8 februari 1767 (afb. 13).

Conclusie

Het boekbeslag is een *mariage* van hoekstukken en sluitwerk, welke in verschillende jaren gemaakt werden door twee zilversmeden. Eén fronthoekstuk is op technisch-stilistische grond zeer waarschijnlijk gelijktijdig gemaakt met het sluitwerk.

Jacobus Koppenol de Oude (werkte 1738-1783) maakte drie hoekstukken met jrl. 'I' in 1759. Deze jaarletter is pas recent elders 'ontdekt'. De datering '1782' door de aanbieder van het boekbeslag in 2021, is een begrijpelijk misverstand met een andere, latere jaarletter 'I'.

Dank zij het betrekken van de aanwezige 'hulpmerken' bij de determinatie, blijkt het sluitwerk te zijn gemaakt door Pieter Vergeer (werkte 1762-1806) met jrl. 'P' in 1765. Zeer waarschijnlijk maakte hij toen ook het vierde hoekstuk 'd' ter aanvulling van de set.

Er kan een set 18-de eeuws boekbeslag aan het Schoonhovense oeuvre worden toegevoegd.

⁵ Vriendelijke mededeling van Janjaap Luijt, Utrecht; Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven, Archiefkist 'Tenstoonstelling 1981', bundel afschriften Generaliteitsmuntkamer.

⁶ L.W. Koppenol, *Genealogie familie Koppenol* (Dinteloord 1 dec. 1992) privé uitgave, met dank aan mw. M.J. Barneveld-Koppenol te Amersfoort voor de kopie; Lisan Ellen Koppenol-Oosten, *Parenteel van Cornelis Ariens/Ariensz Coppenol* (Gouda 2013), digitale privé uitgave, versie 4.2 gedateerd 6 okt. 2013.

'N met schreven in vierkant' tóch voor 1743. Een rectificatie

Peter van Oel

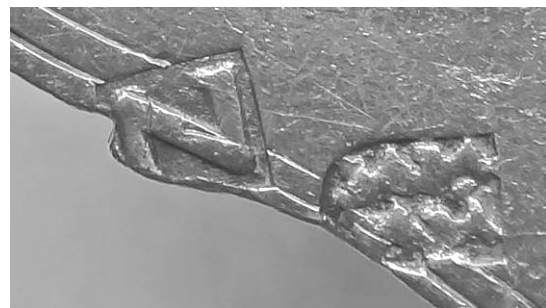
In mijn artikel over de peervormige theepot met gedreven schelpmotief van Gerrit Koen, in de *Zilver Histograaf Schoonhoven* 2021, schreef ik de jaarletter N met schreven, in vierkant, toe als een 'nieuwe jaarletter' die kon worden toegevoegd aan de reeks N=1763. De argumentatie was ook daar gebaseerd op de stelling dat reeksen van jaarletters een standaardcontour hebben.¹

Afb. 1 De bewuste jaarletter N met schreven in vierkant contour op de peervormige theepot met schelpmotief van Gerrit Koen: N = 1743.

De recente waarneming op een jaarpenning van het gilde van de Oude Schutters van de stad Heusden, met stadsteken van Schoonhoven, jaarletter N met schreven in vierkant, samen met de gegraveerde tekst 'anno 1743' op de tekstzijde van de penning, falsificeert mijn conclusie. Deze N, met schreven in vierkant, gevonden op de Heusdens penning en op de theepot van Gerrit Koen is voor 1743. De keurtekens en de theepot worden elders in de hier voorliggende *Zilver Histograaf* beschreven in het oeuvre-overzicht van Gerrit Koen.²

Een tweede conclusie moet zijn dat de veel gehanteerde stelling dat jaarletterreeksen een standaard-contour hebben, met de genoemde waarneming van een vierkant contour te midden van een reeks ovale contouren, ook gefalsificeerd is voor Schoonhoven.

Afb. 2 Links, jaarpenning van het Gilde van de Oude Schutters binnen de stad Heusden, op de tekstzijde 'anno 1743'.

Boven, op de wapenzijde van de penning, stadsteken Schoonhoven, ronde schildvoet, jaarletter N met schreef / schreven, voor het jaar 1743.

Foto's, dank aan Rita Vastenholt en Rene Kappers.

¹ P. van Oel, 'Peervormige zilveren theepot met gedreven schelpmotief en houten handvat: Gerrit Koen, Schoonhoven 1743 of 1763?', *Zilver Histograaf Schoonhoven*, 1 (2021) 65-66.

² R. Vastenholt, A. Rikkoert, 'Zilversmid Gerrit Koen, Schoonhoven. Zijn grootwerk nader beschouwd, 1741-1778', *Zilver Histograaf Schoonhoven*, 3 (2023) 118 e.v.

Waarborgkantoor Schoonhoven 1927. Een jaarletter R met een punt

Rene Kappers

Een essayeur moest en wilde kunnen bewijzen voor welke keuringen hij verantwoordelijk was en voor welke zijn voorganger. Daarom kreeg een nieuwe essayeur tijdens een lopend jaar een kleine toevoeging aan de jaarletter. Met die toevoeging was het voortaan ‘zijn’ jaarletter.

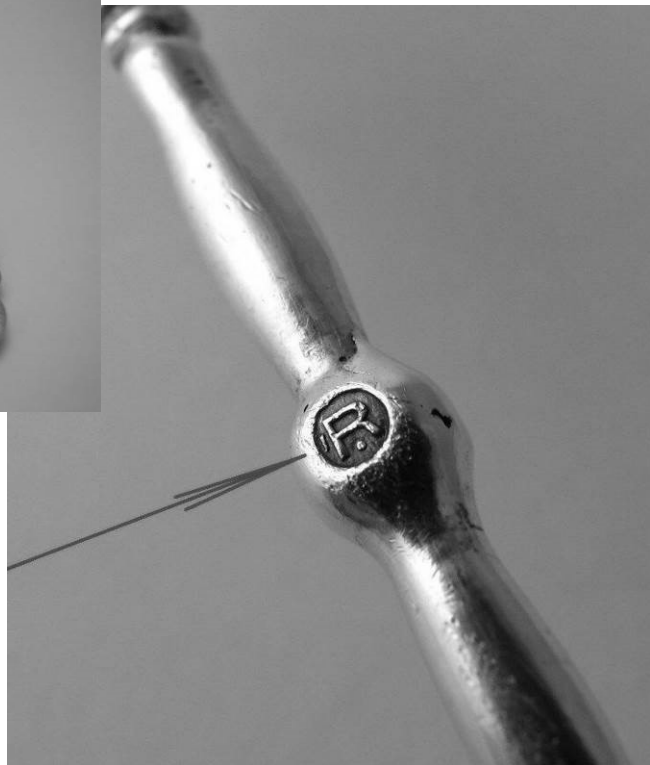
In 1927 werd Pieter Hendrik Adrianus Schepp benoemd tot essayeur in Schoonhoven; hij kwam op 28 april in Schoonhoven uit Leeuwarden, ging wonen Korte Dijk 2, en zou tot in 1931 in de Zilverstad blijven.¹ Zijn voorganger was Cornelis Vreedenburgh jr. die in Schoonhoven promotie maakte en op 1 april 1927 Controleur te Schoonhoven werd.²

Op Ebay werd in 2023 een pastijschep aangeboden uit 1927 gemaakt door *Zilverfabriek H. Hooijkaas* (afb. 1).³ De jaarletter vertoont een ‘1’ naast de R en een ‘punt’ tussen de poten van de R (afb. 2): gekeurd door essayeur Schepp, vanaf 28 april 1927.

Afb. 1 Pastijschep, Zilverfabriek H. Hooijkaas (HH met schreven in rechthoek), ktt M, gaande leeuw, gehalte 834/000. Foto's Sterling Marcus, USA.

Afb. 2 Jaarletter R met punt en 1 op de nodus van de steel.

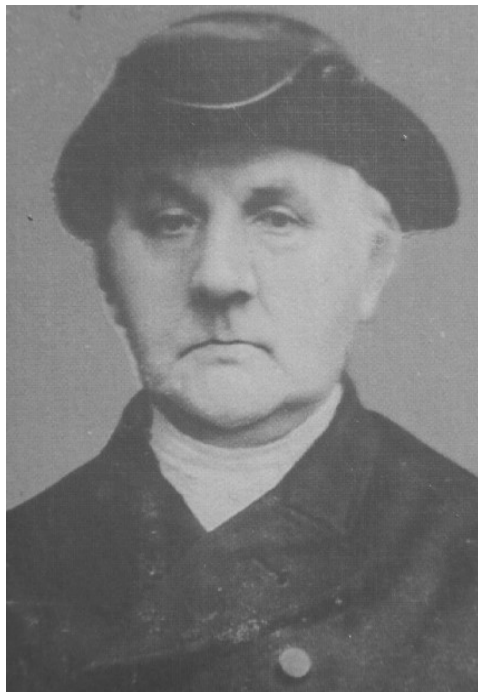
¹ SAMH, ac. 1119, Arch. Nijverheidsvereniging, inv. nr. 25, Typoschrift C.L. van Willenswaard; Bev. Reg. Schoonhoven.

² G. Waardenburg, ‘Cornelis Vreedenburgh jr. 1885-1963, zette de Zilverstad op de kaart. Als eerste !’, *Jaarboek Zilver Histograaf Schoonhoven* 1 (2021) 90-104, aldaar 104 ‘loopbaan C. Vreedenburgh jr’.

³ eBay, object nr. 155820614418, verkoper ‘Sterling Marcus’, Brooklyn, New York, USA (geraadpleegd 10 oct 2023).

De Galerij der Meesters: Abraham Verheij 1821-1913

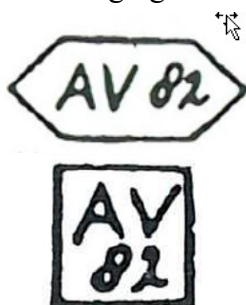
Ferry Mol

- Abraham Verheij
- geb. Ameide 25 sept 1821. ovl. Sch. 9 mrt 1913
- zilversmid, werkmeester van 16 mei 1849 tot
- 23 mrt 1861¹
- zijn meestertekens, resp. nrs. 809 en 810²
- Specialiteit: broekgespen, klein zilverwerk³
- Kwam op 11-jarige leeftijd uit Ameide naar Schoonhoven om het vak te leren bij zijn oom Cornelis van Gelderen.⁴ Abraham was toen inwonend bij een andere oom, Arie van Gelderen, broodbakker aan de Haven Westzijde. Reisde in de weekenden terug naar zijn ouderlijk huis in Ameide.
- Hoewel het predikambt hem toen al erg interesseerde, begon hij in 1849 toch een eigen zilverbedrijf om zijn gezin te kunnen onderhouden. Hij had een werkplaats met zes knechten, waaronder de latere werkmeester

Aard Hogendoorn.⁵ Abraham woonde toen met zijn gezin in de Lopikerstraat A224.

- In 1861 werd hij beroepen als predikant bij Kruisgemeente in Dordrecht. Hij gaf zijn zilverwerkplaats op en liet zijn tekens vernietigen. Zijn 16-jarige zoon Isaac Andries Verheij bleef in Schoonhoven om zijn zilversmidsopleiding af te maken. Vanaf 4 Mei 1864 ging Isaac Andries zijn eigen meestertekens voeren.⁶

Afb. 1 (links) meestertekens Abraham Verheij 1841-1861.

Afb. 2 (rechts) Abraham Verheij, zilveren beursbeugel, Schoonhoven, 1841-1861. Verkoopcollectie Old Memories, www.zilver.nl
Foto, idem.

¹ H. Hille "De zilversmid uit Schoonhoven" (Houten 1995); P. Will, 'Parade van een mannenbroeder', *Tijdschrift Historische Vereniging Ameide en Tienhoven* 17(2006)21-25.

Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven, Collectie Van Dongen, inv.nr. 465, 1e stamboek werkmeesters Schoonhoven, 1837-1911, 1e helft (hierna CvD), nr. 89.

² idem.

³ idem.

⁴ R. Kappers, 'Goud- en zilversmeden in de stad Ameide in de 18de eeuw', *Tijdschrift Historische Vereniging Ameide en Tienhoven* 17(2006)10-20 Digitaal: Zilver Schatkamer van de Zilver Histograaf, nr. 531, <https://zilverhistograaf.nl/wp-content/uploads/2021/06/531-Zilversmeden-in-Ameide-in-de-18de-eeuw.pdf>

⁵ S.A.C. Begeer, E. Hak en L Linhart-du Cloux, Zilversmeden van de stad Schoonhoven 1600-1900 (Schoonhoven 1981)123, nr. 117; digitaal <https://zilverhistograaf.nl/wp-content/uploads/2023/11/1626-De-Digitale-Begeer-ea-NZS-Zilversmeden-Schoonhoven-1600-1900-compressie-60.pdf>

⁶ CvD, nr. 168.

Zilversmid Gerrit Koen, een ‘solitair’ in Schoonhoven, 1715 -1778 Fragment-genealogie en zijn biografie ¹

Rene Kappers, Ab Rikkoert

Zilversmid Gerrit Koen werkte in Schoonhoven van begin 1741 tot eind 1778. Hij maakte een voor Schoonhoven afwijkend 18de eeuws oeuvre: veelal grootwerk (afb. 1, 3, 22). Het is onbekend bij wie hij dit leerde maar zeker niet in Schoonhoven. Gerrit stamde uit een ‘rijk’ Schoonhovens geslacht Koen. Zijn grootvader Cornelis Koen (II) was eind 18de eeuw in Schoonhoven wijnkoper en één van de belangrijkste bestuurders van de stad. Echter, kleinzoon Gerrit Koen overleed eind 1778 na een zilvercarrière van 38 jaar in Schoonhoven met achterlating van 13 ½ jaar huurschuld. In 1778 was hij de laatste ‘Koen’ in de stad (afb. 2).

De eerste verkenning uit 1981 in *Zilversmeden van de stad Schoonhoven* liet al zien dat zijn ‘grootwerk-oeuvre’ eigenlijk niet paste in de wereld van het ‘kleinwerk’ van Schoonhoven.² Waarom keerde Koen dan na zijn leertijd toch terug in Schoonhoven als zilversmid en waarom volhardde hij een beroepsleven lang in dit ‘afwijkende’ werk?

De in 1981 opgevoerde filiatie was merkwaardig: de daar genoemde vader Matheus Johan Cornelisse Koen kwam verder niet voor in de archivalia.³ Reden om in dit artikel zijn ‘Schoonhovense roots’ uitgebreider in beeld te brengen met een deel-genealogie. Hierbij kwam een tweede Schoonhovense zilversmid aan het licht, Abraham Koen (IIIb). Van de

Afb. 1 Gerrit Koen, Avondmaalsbeker. Mt. ‘G ster K’ in afgeronde rechthoek, jrl. M in rond schild (1742), stt. Schoonhoven, prov. keur 1e geh., herkeur bijltje 1853-1927. Drie gravures St. Bartholomeus, Joannes en Philippus. Collectie Edelambachtshuijs, vit. 8, pl. 1, nr. 244. Foto Rob Glastra.

‘zilversmeden Koen’ buiten Schoonhoven is slechts een verkorte opsomming opgenomen.

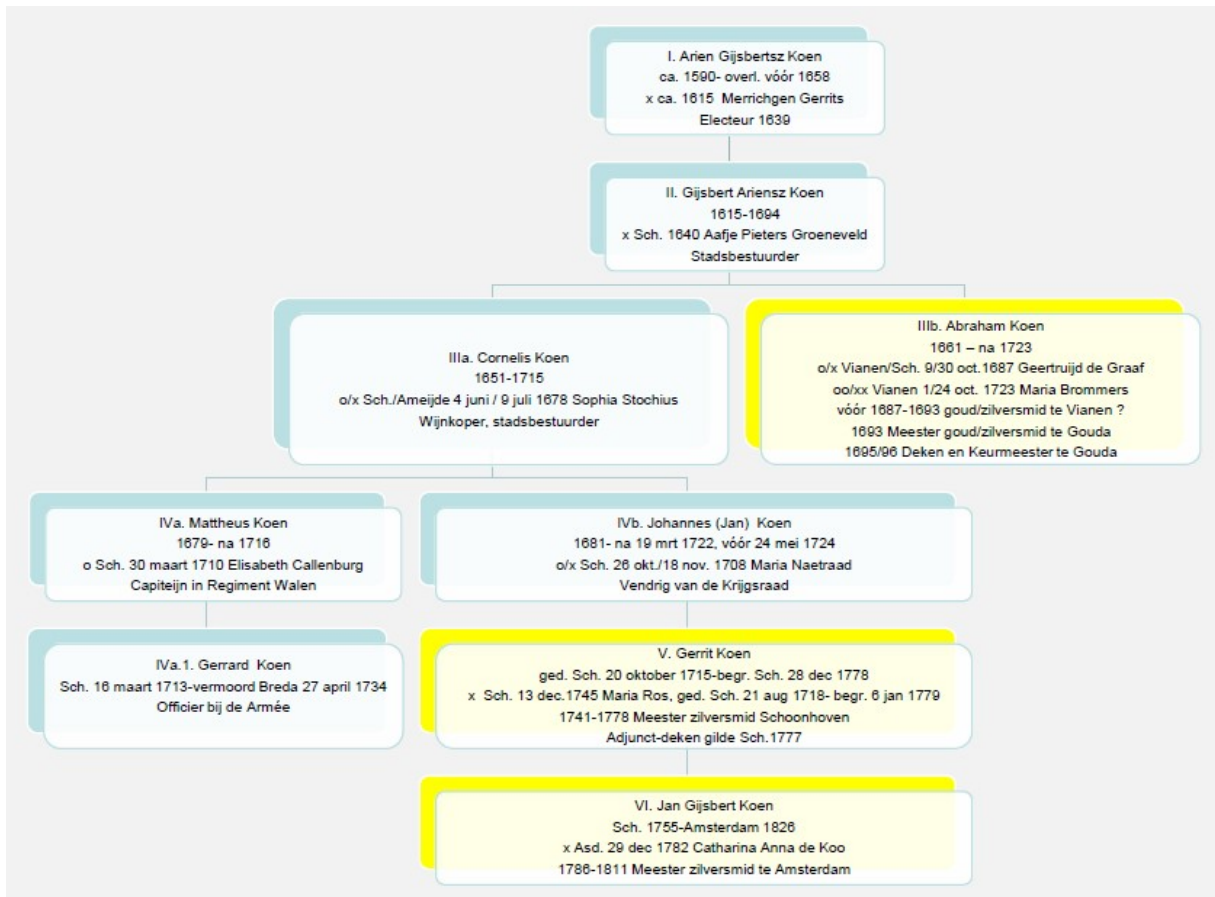
De genoemde verkenning in 1981 riep ook vragen op omtrent het werk van Gerrit Koen (V) en zijn meestertekens. Dit is de tweede reden om zijn tot nu toe bekend geworden oeuvre inclusief de zilvermerken in beeld te brengen. Kunsthistorica Rita Vastenholt, neemt zijn oeuvre verder voor haar rekening in een ander artikel in deze *Zilver Histograaf Schoonhoven*.

¹ ‘Omstreeks 1590’ is het vroegste (geschatte) geboortjaar in deze genealogie Koen; 1778 is het sterfjaar van Gerrit Koen en markeert ook het einde van de familie Koen in Schoonhoven. Met dank aan de familie Rikkoert die het grootste deel van het oeuvre van Gerrit Koen bij elkaar bracht in het *Edelambachtshuijs Schoonhoven* en ter beschikking stelde voor onderzoek. De heer Henk Rikkoert was in de jaren 1990 ook de inspirator: ‘Koen is bijzonder, je zou er eens een stuk over moeten schrijven’. Bij deze dan, en voor Henk Rikkoert. Het werk van de Schoonhovense vrijetijdshistorici Piet Muilwijk en Hans van der Molen vormde ook voor dit onderzoek weer de spreekwoordelijke goudmijn. Mevrouw Jeanne van Ammers-Douwes bracht veel biografische gegevens bijeen in haar cahier over de familie Koen, met name van de ‘Amsterdamse’ nakomelingen van Gerrit Koen: J. van Ammers-Douwes, *Cahier familie Koen* (zonder jaar, zonder plaats) 41 pag., ill., beschikbaar in de bibliotheek van Museum Oud-Rhenen. Ook stelde zij daarbij een geneagram ‘*Stamboom familie Koen vanaf circa 1600*’ (hierna *Stamboom Koen*) in manuscript ter beschikking. Als bron wordt daar vermeld: *Amsterdam Centre for the study of the Golden Age*, Universiteit Amsterdam, zonder jaar. Met veel dank aan mw. Van Ammers-Douwes.

‘Solitair’: aanduiding in de systematiek van het onderzoek naar opvolging: R. Kappers, ‘Opvolging bij Schoonhovense zilversmeden. Van vader op zoon?’, *Zilver Histograaf Schoonhoven*, 1 (2021) 11-15.

² S.A.C. Begeer, I. Hak, L. Linhart-du Cloux, *Zilversmeden van de stad Schoonhoven, 1600-1900* (Schoonhoven 1981), afb. 9, 10, 11, 12, 110. Digitaal: Schatkamer Zilver Histograaf nr. 1626, <https://zilverhistograaf.nl/wp-content/uploads/1626%20De%20Digitale%20Begeer%20ea%20NZS%20Zilversmeden%20Schoonhoven%201600-1900.pdf> Hierna *Begeer 1981*.

³ *Begeer 1981* nr. G082.

Afb. 2 Geneagram van de fragment-genealogie 'Koen' in Schoonhoven; in geel de zilversmeden.

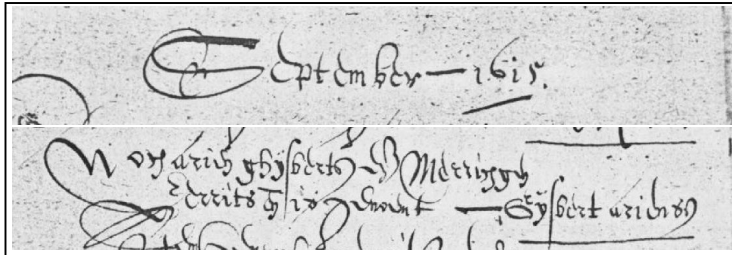
Afb. 3 Gerrit Koen, Lodewijk XIV Theepot, Schoonhoven 1759, Collectie Edelambachts-huys, vit.8, pl.2, nr. 1169. Foto Rob Glastra.

Fragment-genealogie ‘Koen’ in Schoonhoven

I. Arien Gijsbertsz Koen (vermeld in Schoonhoven in 1615,⁴ 1617⁵), Electeur 4 nov. 1639.⁶ Hij zal dus omstreeks 1590 geboren zijn en werd in 1658 vermeld als reeds eerder overleden huiseigenaar in de Koestraat.⁷ Trouwde omstreeks 1615 Merrichgen Gerrits.

Uit dit huwelijk:⁸

1. Gijsbert Ariensz, ged. Sch. 3 sep. 1615 (afb. 4), volgt II.

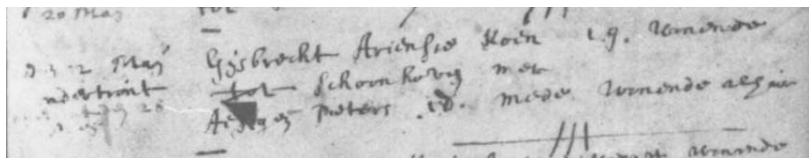
Afb. 4 Doop Gijsbert Ariensz
September 1615.

(3 sept.)
'noch Arien Ghijsbertsz ende
Merrichgen Gerrits is genaemt
Gijsbert Ariensz'.

II. Gijsbert Ariensz Koen, zoon van I, ged. Sch. 3 sep. 1615, stadsbestuurder.

Electeur 4 nov. 1646. Vroedschap 18 nov. 1662. Thesaurier 1667, 1670, 1671, 1672. Schepen 1668, 1669.⁹ In 1650, 1651, 1661 koper van onroerend goed, in 1666 eigenaar, 1678 belender, 1683 verkoper, 13 jan. 1694 belender, op 10 feb. 1694 belender 'de weduwe Gijsbert Ariensz Koen'.¹⁰ Gijsbert is overleden vóór 29 nov. 1693.¹¹

Otr./tr. 2/28 mei 1640 Aefgen Pieters (Groeneveld) (afb. 5),¹² ged. zeer waarschijnlijk Sch. 1 april 1618, dochter van Pieter Cornelis en Aefgen Stevens.¹³ Overleden na 3 nov. 1704.¹⁴

Afb. 5 Trouwen: Gijsbert
Ariensz Koen, j.g. wonende tot
Schoonhoven met Aefgen Pieters
j.d. mede wonende alhier.
2 Majj ondertrout, trouwen 28.

⁴ DTB 1, Sch. 3 sep. 1615, Doop van zijn zoon Gijsbert Ariensz.

⁵ Gouda SAMH, Schoonhoven HOP, Collectie Piet Muilwijk (hierna CPM), *Bewoningsgeschiedenis Schoonhoven*, in negen genummerde multomappen, map nr. 9 p. 126, RAS 2357 fol. 125, 21 aug. 1617, koopt 2/3 van een huis in de Koestraat.

⁶ P. Muilwijk, 'Vijf eeuwen stadsbestuurders van Schoonhoven, 1297-1795', *Gens Nostra* 44 (1989) 134-202, ald. 175.

⁷ CPM 8 p. 330, op 10 mei en 18 mei 1658 werd hij vermeld als reeds eerder overleden eigenaar van een met rente belast huis in de Koestraat.

⁸ Wegens de vele vergissingen in vroegere genealogische publicaties worden in dit artikel voor alle duidelijkheid de (fragment-) afbeeldingen van doop-, trouw- en begraaf-inschrijvingen opgenomen. Ze zijn gegroepeerd genummerd en afkomstig uit de DTB Schoonhoven in het Nationaal Archief, Inv. nr. 3.04.16.130, digitaal: <https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/zoekhulpen/doop-trouw-en-begraafboeken-van-zuid-holland-voor-1811#dtbs>, 'Inventaris van de kopieën der Doop- Trouw- en Begraafboeken (DTB) van Schoonhoven'.

⁹ Muilwijk, 'Stadsbestuurders', 176.

¹⁰ CPM 3 p. 97/98 13 jan 1694 'belender noord Gijsbert Ariens Koen', pp. 72, 87, 95: 10 feb. 1694 'de weduwe Gijsbert Ariens Koen'; CPM 9 p. 139 verkoper 21 mei 1683.

¹¹ Doop Gouda 29 nov. 1693, Eeva Koen, dochter van Pieter Koen en Geertruid Houterkens, getuigen 'de weduwe Gijsbert Koen en Cornelis Koen'.

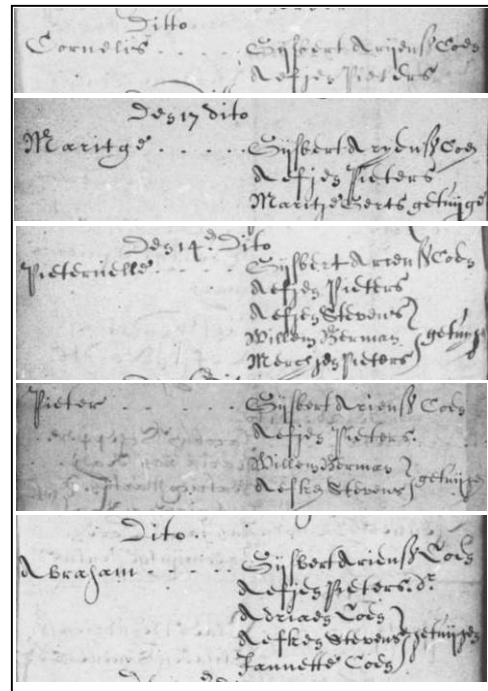
¹² CPM Elite onderzoek Basisformulier Schoonhoven van Cornelis Koen (hierna CPM EBas), bijlage: NOS 7188 28 nov. 1669. Van 1975 tot 2001 werd onder regie van de Universiteit Leiden, binnen de faculteit Letteren, een onderzoek uitgevoerd door de 'Werkgroep Elites'. Voor Schoonhoven werkte Piet Muilwijk hier jarenlang aan mee. Zijn archief en ongepubliceerde werk hieromtrent is nu aanwezig in het SAMH te Gouda. Ik maakte omstreeks het jaar 2000 fotokopieën van de EBas-formulieren en de bijlagen van de 'zilvermidsfamilies'.

¹³ DTB Schoonhoven 1.2 Doopboek Ger. 1617-1631, fol. 4vo. Waarschijnlijkheid op grond van vernoemingen. Van Ammers 'Stamboom Koen' vermeldt 'geb. 1617', zonder bron.

¹⁴ CPM 8 p. 14, 167, RAS 2366 fol. 106, 3 nov. 1704 verkoop huis Lopikerstraat noordzijde (1832 kad.nr. B 125).

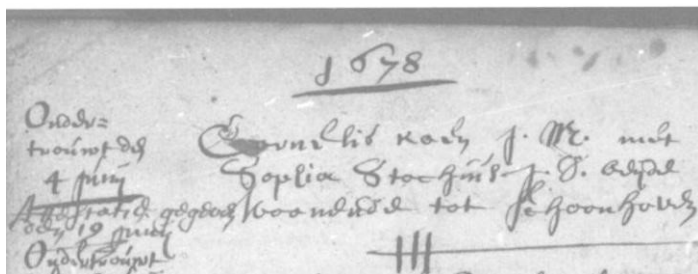
Uit dit huwelijk (afb. 6)

1. Cornelis, ged. Sch. 15 jan. 1651, geen getuigen, volgt IIIa.
2. Maritge, ged. Sch. 17 aug. 1653, getuige Maritje Gerts.
3. Pieternelle, ged. Sch. 14 maart 1656, getuigen Aefjen Stevens, Willem Berman, Merchjen Pieters.
4. Pieter, ged. Sch. 31 okt. 1658, getuigen Willem Berman, Aefken Stevens.
5. Abraham, ged. Sch. 24 juli 1661, getuigen Adriaen Coen, Aefken Stevens, Jannette Coen, volgt IIIb.

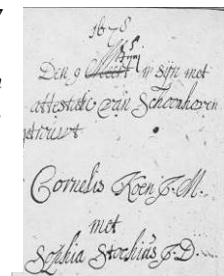
Afb. 6 Dopen van de kinderen van Gijsbert Koen en Aefgen Pieters.

IIIa. Cornelis Koen, zoon van II,¹⁵ ged. Sch. 15 jan. 1651 (op 17 juni 1704 53 jaar oud),¹⁶ wijnkoper, brander (samen met Milanen een branderij),¹⁷ stadsbestuurder (zie Kader 1). Overl. Sch. 14 juli 1715.¹⁸ Otr. Sch. (zondag) 4 juni, ‘attestatie gegeven (rka: om elders te trouwen) den 19 junij’, getr. Ameijde, 9 (doorgehaald: Meert. Andere hand:) Junij, (afb. 7). Echter, gelet op de verplichte drie zondagse proclamaties -zie de ‘turven’ in Sch.- moet het dus (zondag) 9 juli 1678 zijn, Sophia Stochius, geb. ?, dochter van Mattheus Stochius, predikant in 1652 en 1662 te Willige Langerak,¹⁹ en Elisabeth van Rijssen,²⁰ overl. 29 sep. 1721.²¹

Afb. 7
Rechts, DTB Ameijde,
IB, Trouwen
1660-1702, fol. 121 vo,
fragment.

Links, ondertrouw te
Schoonhoven.

Cornelis Koen woonde Haven OZ ‘de Vergulde Ruijt’, ook Haven wz. ‘de Vergulde Wan’ (rka: huidig nr. westzijde 72).²²

¹⁵ CPM EBAs: NOS 7188, 28 nov. 1669.

¹⁶ CPM EBAs: DTB Sch., NOS 7200 17 juni 1704.

¹⁷ CPM EBAs: NOS 7193, 6 feb. 1676.

¹⁸ CPM EBAs: OAS 975, 3 aug. 1715; Muilwijk ‘Stadsbestuurders’ 185.

¹⁹ HUA, retroacta DTB Utrecht, archief 711, inv.nr. 97, 17-02-1652, Utrecht NH trouwen 1641-1659, fol. 417.

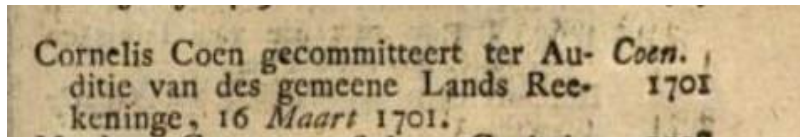
²⁰ CPM EBAs bijlage: NOS 7204, 4 juli 1686.

²¹ CPM EBAs: DTB 7 fol. 326, OAS 2557 fol. 34, NOS 7219; zie *Begeer* 1981, nr. 5, p. 18, schenking van een avondmaalsbeker voor (inscriptie:) ‘de gemeente van Willige Langerak, anno 1662’.

²² CPM EBAs: OAS 2558; P. Muilwijk, *Schoonhovense huisnamen 17e eeuw* (Schoonhoven 1981) 58, nr. 141.

Kader 1. Cornelis Koen (III), stadsbestuurder (zie ook afb. 9).²³

Vroedschap vanaf 16 nov. 1681, en electeur sinds 6 nov. 1681, na 17 sep. 1715 opgevolgd.²⁴
 Schepen 1682, 1683, 1685, 1696, 1697, 1706, 1707, 1710, 1711, 1714, 1715.
 Burgemeester 1692, 1693, 1698, 1699, 1708, 1709, 1712, 1713.
 Ontvanger-tresorier in 1689, 1695 (afb. 9 uitsnede detail).
 Heemraad Krimpenerwaard 1693-1696, 1700, 1711, 1714, 1715 en
 Rentmeester/boezemmeester Hooge Boezem achter Haastrecht.²⁵
 Krijgsraad: in 1684 genoemd als kapitein van het Blauwe Vendel; in 1699 'oud-kapitein'.²⁶
 Directeur van de St. Joris Doelen van 13 april 1694 tot 1715,
 boekhouder-directeur St. Joris Doelen 1695, 1704, 1708, 1709.²⁷
 Lid Broederschap van Petrus en Paulus 8 nov. 1699.²⁸
 Adjunct boekhouder (rka: voorzitter) NH Kerk, 15 nov. 1713 tot 15 nov. 1715.²⁹
 Diaken Gereformeerde Kerk Schoonhoven, genoemd 7 maart 1685-13 feb. 1686.³⁰
 Regent Oude Vrouwenhuis. Boekhouder (rka: voorzitter) 1690-91.³¹
 Gecommitteerd ter Auditie Gemeenlands Reekeninge 1 mei 1701. Benoemd 16 maart 1701 (afb. 8).³²

Afb. 8 Generale index, op de registers der resolutien van de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland, 1701. Google Books

Afb. 9
 Stadhuis Schoonhoven,
 Schoorsteenstuk,
 Hendrik Kuyt 1695,
 met Koning-Stadhouder
 Willem III,
 onbekende schilder.
 Boven ter weerszijden de
 wapens van Schoonhoven
 en de Lande van Blois,
 daaronder de wapens der
 stadsbestuurders.
 Rechts tweede van onder
 'C(ornelis) Koen,
 ontv(anger) thesaurier'.

Foto's: RKa.
 Lit: L. Ouweneel,
 'Portret van Willem III',
 HEK 31(2007)44-45.

²³ Muilwijk, 'Stadsbestuurders' 185.

²⁴ CPM EBAs: PB (?) Inv. nr. 232; Muilwijk, 'Stadsbestuurders' 185.

²⁵ CPM EBAs: Arch. Gouda Inv.nr. 2932/36; NOS 9197, 8 april 1693.

²⁶ CPM EBAs: OAS 1099.

²⁷ CPM EBAs: OAS 970/5, OAS 1052, OAS 967.

²⁸ CPM EBAs: OAS 2558.

²⁹ CPM EBAs: Arch. NH. Kerk inv.nr. 39.

³⁰ Van Ammers, *Cahier familie Koen*, 5.

³¹ OAG inv. nr. 2950, Rekeningen Oude Vrouwenhuis etc.

³² CPM EBAs, zonder bronvermelding;

https://www.google.nl/books/edition/Generaale_index_op_de_registers_der_reso/YBJKAAAACAAJ?hl=nl&gbpv=1&dq=cornelis+coen&pg=RA7-PA1697&printsec=frontcover (ger. 14 aug. 2021).

Uit dit huwelijk (afb. 10):

1. Johanna, geb.³³/ged. Sch. 13/14 juli 1678, getuigen Gijsbert Koen, Aefjen Groeneveld.
2. Mattheus, geb./ged. Sch. 6/8 aug. 1679, getuige Aefjen Pieters Groenevelt, volgt IVa.
3. Johannis, ged. Sch. 4 feb. 1681, getuigen Adriaen Koen en Susanna Brinckman, volgt IVb.
4. Gijsbartus, ged. Sch. 8 juni 1682, getuigen Gijsbartus Koen, Aefje Pieters Groeneveldt.
5. Geertruijt, ged. Sch. 2 nov. 1683, getuigen Cornelia en Johanna Stochius.
6. Geertruijt, ged. Sch. 9 sep. 1685, getuigen Johanna en Cornelia Stochius.
7. Nicolaas, ged. Sch. 17 nov. 1686, getuigen Johanna en Cornelia Stochius (niet afgebeeld).
8. Nicolaas Adrianus, ged. Sch. 30 jan. 1689, getuigen de heer Gijsbert Koen, Eva Groeneveldt, Cornelia en Johanna Stochius (niet afgebeeld).
9. Pietermella Levina, ged. Sch. 21 juni 1693, getuige Eva Langereijs (niet afgebeeld).
10. Geertruij, ged. Sch. 22 maart 1699, getuigen Pieter Koen, Pietermella Koen, Geertruij Houterkens.

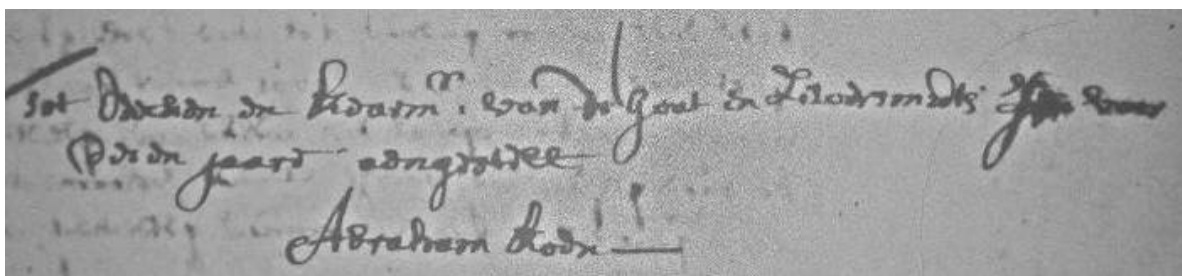
Afb. 10 Dopen van kinderen van Cornelis Koen (III) en Sophia Stochius.

³³ Geboortedata van III.1 en III.2 vermeld in NN. 'Iets over Jan Pietersz Koen', *De Weegschaal* (Leiden 1828) 525-541, ald. 529. Als bron 'oude familiepapieren'. Digitaal: Google Books, https://www.google.nl/books/edition/De_weegschaal/IWJSAAAACAAJ?hl=nl&gbpv=1&dq=mattheus+Koen&pg=PA529&printsec=frontcover (ger. 10 juni 2023)

IIIb. Abraham Koen, zoon van II, ged. Sch. 24 juli 1661 (getuigen Adriaen Coen, Aefken Stevens, Jannette Coen), mogelijk rond 1675 leerling zilversmid te Schoonhoven,³⁴ zeer waarschijnlijk meester in Vianen, meester in Gouda vanaf 1693 (afb. 11). Op 1 december 1695 te Gouda benoemd tot deken en keurmeester 'van de goud en zilversmids' (het gilde) voor het gildejaar 1695/96 (afb. 12).³⁵ Zijn overlijden werd in dit onderzoek niet gevonden.

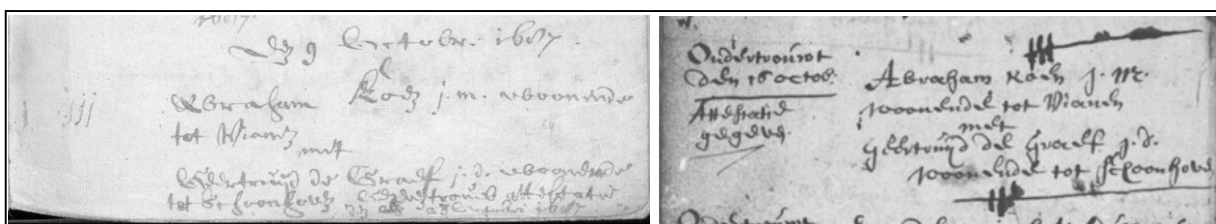
Afb. 11 Links, insculpatie te Gouda (autograaf) van Abraham Koen (Coen) 1693' vergelijk afb. 16; rechts, twee meestertekens (op de insculpatieplaat II, Gouda) Abraham Coen, K in schild met afgeronde voet. Foto's en bew. RKa, met dank Museum Gouda. Schadee, *Gouds Zilver*, binnenzijde omslag en p. 18.

Afb. 12 Resolutie Burgemeesters Gouda, 1 dec. 1695, benoeming van Abraham Koen tot 'Deecken en Keurm(eeste)r van de Gout en Zilversmits [doorgehaald: In] voer desen jaare aengesteld' (gildejaar 1 dec. 1695 - 30 nov. 1696). Kamerboeken, Microfiche nr. 199. Foto en bew. RKa.

Trouwt (1), otr. Vianen / Schoonhoven 9 oct. / 16 oct., tr. Schoonhoven 30 oct. 1687 Geertruijd de Graaf, ged. Sch. 16 feb. 1668, dochter van Henricus de Graaf en Susanna Post.³⁶ Abraham is 'j.m. wonende te Vianen, Geertruijd j.d. wonende te Schoonhoven' (afb. 13).³⁷ Vianen: 'Gegeven trouw attestatie den (doorgehaald: alh(ier)) 23 oktober 1687'. In Schoonhoven in de marge: 'ondertrouwt den 16 octob(er): Attestatie gegeven'.

Conclusie: het huwelijk is in Schoonhoven, de woonplaats van de bruid, voltrokken bij de derde publieke afkondiging aldaar op zondag 30 oktober 1687.³⁸

Afb. 13 Links, trouwinschrijving Vianen, 1687, trouwen Abraham Koen en Geertruijd de Graaf (fol. 133); rechts, trouwinschrijving Schoonhoven, 1687, van dezelfde.

³⁴ Onduidelijk is gebleven in welk metaal hij werkte. In de verdere tekst 'zilversmid' omwille van leescomfort.

³⁵ SAMH, OA Gouda, Gildebestuurders Gouda, arch. nr. 1, Kamerboeken, nr. 109, jaar 1695 Resoluties, fol. 45 (fiche nr. 199); N. Schadee, *Gouds Zilver* (Gouda 1980)18, 'Abraham Coen, meester 1693' met 'huismerk' (RKa: het 'huismerk' is de letter K, schreefloos, in schild); zie insculpatieplaat binnenzijde omslag van het boek.

³⁶ Gegeven de vernoemingen der kinderen. NA, DTB Sch, inv.nr. 3.04.16.130 4.II. Trouwen Ger. 1655-1669, fol. 189.

³⁷ HUA DTB trouwen, Vianen, NH trouwen 1673-1715, toeg.code 1231, inv.nr. 29, dig. www.openarch.nl/hua. NA DTB trouwen, Schoonhoven, digitaal NL-HaNA_3.04.16.130_7.III_0061.

³⁸ M. van der Heijden, *Huwelijk in Holland* (Amsterdam 1998) 63, 64.

Uit dit huwelijk:

1. Hendericus, ged. Vianen 24 okt. 1689
2. Agatha, ged. Vianen 16 dec. 1690
3. Hendrikus, ged. Vianen 14 april 1692
4. Susana, ged. Gouda 24 mei 1693, getuigen Adrianus de Graaf, Geertruijt Houterken
5. Gijsbertus, ged. Gouda 1 juni 1695, getuigen Cornelis Coenen, Agatha Groenevelt
6. Susanna, ged. Gouda 13 jan 1697 getuigen Adrianus de Graaf, Geertruijt Houterkens

Abraham Koen, weduwnaar van Geertruij de Graaf, van Schoonhoven, wonende alhier otr./tr. (2) Vianen 1/24 oct. 1723 Maria Brommers, weduwe van Jan Spengel, wonende alhier, alhier getrouwd den 24 Octo(ber) 1723 (afb. 14).³⁹

Afb. 14 Inschrijving ondertrouw en trouwen te Vianen van Abraham Koen en Maria Brommers, 1/24 oct 1723. Utrecht, HUA DTB Vianen 1231_00_00029_000_00 0133. Digitaal.

Foto RKa.

Op 31 januari 1688 passeerde Abraham Coen, wonende te Vianen getrouwd met Geertruijd de Graaf, een akte van volmacht voor notaris Gerard Luyt in Gouda: ‘... in het eischen en weeren...’, maar het onderwerp is onleesbaar (afb. 16).⁴⁰

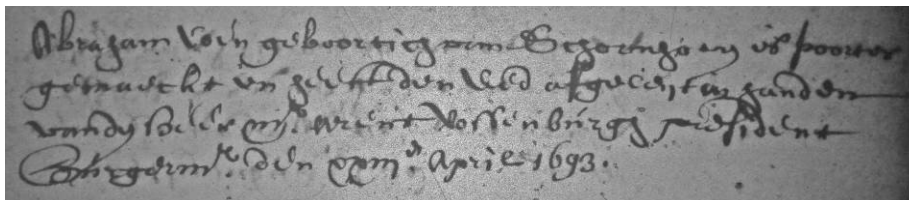
Abraham Koen werd geporterd in Gouda 23 april 1693 (afb. 15),⁴¹ en lidmaat van de Hervormde Gemeente (St. Janskerk) met ‘sijn huisvrouw’ met attestatie van Vianen op 4 oktober 1693.

In Gouda werd hij in gildejaar ‘1693’ als meester ingeschreven, dat was gelet op de regelgeving, dus tussen 23 april (poorter) en 1 december 1693 (nieuw gildejaar 1694) (afb. 11).

Op 18 juni 1693 verkocht Abraham Koen wonende te Gouda, in Schoonhoven het huis Haven westzijde (huidig huisnr. 20) aan zijn zwager Adrianus de Graaf voor 500 gulden. Waarschijnlijk was dit huis door vererving afkomstig van de familie van zijn vrouw: eerder, in 1632 was het gekocht door Cornelis Woutersz de Graaf, tinnegieter.⁴²

Op 1 december 1695 werd hij benoemd tot Deken en Keurmeester ‘van de goud- en zilversmids’ (afb. 12). Opmerkelijk is deze benoeming in een dubbel-functie.

Conclusie: hij verhuisde tussen 14 april 1692 (doop Hendrikus) en 23 april 1693 (poorter) van Vianen naar Gouda, maar zeer waarschijnlijk kort voor 23 april 1693.

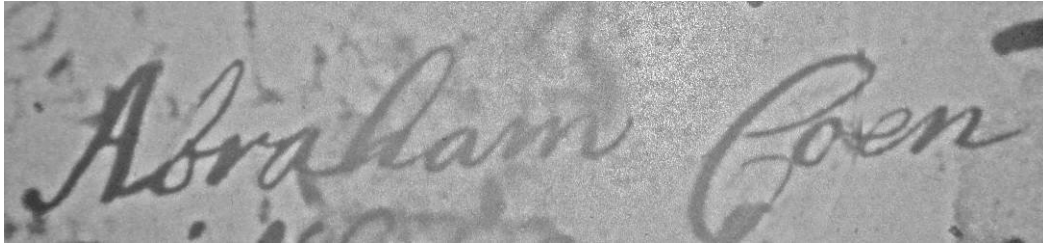
Afb. 15 Abraham Coen poorter gemaakt; eed afgelegd in handen van President Burgemeester Rossenburgh, 23 april 1693. Foto RKa.

³⁹ NL-UtHUA_1231_00_00030_000_000055 tr Vianen; Nederland, Indexen van de Archieven, Primaire Archiefstukken (BSen DTB), 1600-2000, database, *FamilySearch*, digitaal: <https://familysearch.org/ark:/61903/1:1:QLT9-3MZR>:

⁴⁰ OAG, Notariële akten 1593-1699, fiche 2326, inv.nr. 500 fol. 203. Door waterschade onleesbaar welk onderwerp de volmacht betrof.

⁴¹ OAG, Poorterboek Gouda 1680-1782, inv. nr. 508, fol. 19.

⁴² CPM 2 p. 187, RAS 2360 fol. 214, 27 dec 1632 en RAS 2365 fol. 10, 18 juni 1693.

Afb. 16 Handtekening van Abraham Koen ('Coen') onder de akte van volmacht voor notaris Gerard Luijt te Gouda op 31 januari 1688. Foto RKA.

Abraham Koen, ook meester in Vianen en Schoonhoven ?

Er is tot nu toe geen direct bewijs gevonden maar de gevonden feiten samen maken als *circumstantial evidence*, vrijwel zeker dat Abraham Koen vóór zijn meesterschap in Gouda in 1693, meester zilversmid in Vianen was. Hiervoor pleit de snelle toelating tot het Goudse gilde na zijn verhuizing uit Vianen, zijn leeftijd op dat moment, bijna 32 jaar oud, en zijn belangrijke benoeming nauwelijks twee jaar later, in de dubbel-functie 'deken en keurmeester' van het Goudse gilde. Deze benoemingen hingen normaal samen met anciënniteit in het gilde. Bij elkaar leidde het tot een hypothese over de opleiding van Schoonhovenaar Abraham Koen. Tussen juli 1671 (nadat hij 10 jaar oud is) en 30 november 1680 (als de registraties in het Gildeboek[je] van Schoonhoven beginnen en waarin hij niet voorkomt) volgde hij mogelijk zijn opleiding tot zilversmid in Schoonhoven. Daar werd hij mogelijk meester in het Schoonhovense gilde vóór 30 november 1680 en is dan maximaal 19 jaar oud. Tussen dat moment en 1687 verhuisde hij naar Vianen waar hij waarschijnlijk werkte als meester. Vianen was toen nog geen onderdeel van Holland. Hij zou dan in 1693 van Vianen naar Gouda zijn verhuisd. Nader archiefonderzoek in Vianen is zeker geboden.

Waarom naar Vianen?

Abraham's broer Pieter Koen II.4 (geb. 1658) en diens vrouw Geertruid Houterkens, woonden ook in Vianen. Wat broer Pieter in Vianen deed is tot heden echter onopgehelderd. Pieter en Geertruid vertrokken in juni 1688 naar Gouda waar het echtpaar op de Markt ging wonen.⁴³ Ook in Gouda is Pieter's beroep onopgehelderd gebleven.

Abraham's zuster Pieternelle Koen II.3 (geb. 1656) woonde tegelijkertijd in Vianen, getrouwd met Jacobus de Rutere (ook de Riet). Zij lieten daar kinderen dopen in 1689, 1690, 1692, 1694 en 1697.⁴⁴

Vianen was een vrije (rka: soevereine) hoge heerlijkheid. Sinds 1418 heersten de heren van Brederode over Vianen. In 1684 vererfde Vianen op het geslacht Dohna en van deze op de graven Von der Lippe. In 1725 verkochten deze Vianen aan de Staten van Holland waarna het deel van Holland werd, en in 1795 een normaal onderdeel.⁴⁵ De vraag is onbeantwoord op welke wijze de heren van Vianen vóór 1725 het gezag over hun goud- en zilversmeden uitoefenden. Er was zover bekend geen gilde dus ook geen daaraan gerelateerde keurmeesters voor goud en zilver. Na 1725 volgde men blijkbaar de wet- en regelgeving van 'Holland' want meesters in Vianen keurden daarna in Schoonhoven als 'naeste stad' net als de meesters uit Ameide, dat tot het Land van Vianen behoorde.⁴⁶

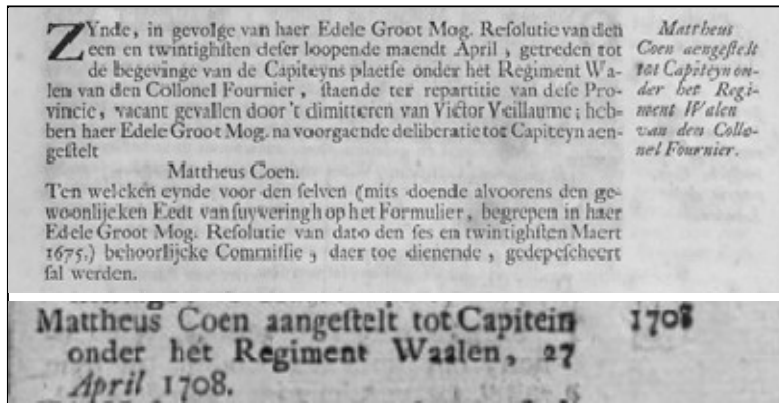
⁴³ Gouda, Index namen nieuwe lidmaten Herv. Gem. (St. Janskerk), juni 1688, 'op de Marckt, van Vianen'.

⁴⁴ HUA, 1231.25 Vianen, NH dopen 1664-1716, toeg.code 1231, inv.nr. 25, p. 1-179.

⁴⁵ J.L. van der Gouw, *Korte Geschiedenis van de grenzen van de provincie Zuid-Holland* ('s-Gravenhage 1962) Verslag 1962, Gedeputeerde Staten, paragraaf 'Tussen Lek en Linge'. Digitaal <http://users.bart.nl/~leenders/gemhist/gouw/gouw0.html> (geraadpleegd aug. 2019).

⁴⁶ *Begeer 1981*, Vianen: nrs. G177 Bartholomeus Tiggelman en G 137 Dirk van Oosterhout; Idem, Ameide: G045 Jan van Gelderen, G044 Cornelis van Gelderen, G055 Jan van Harten; Van der Gouw, *Grenzen*.

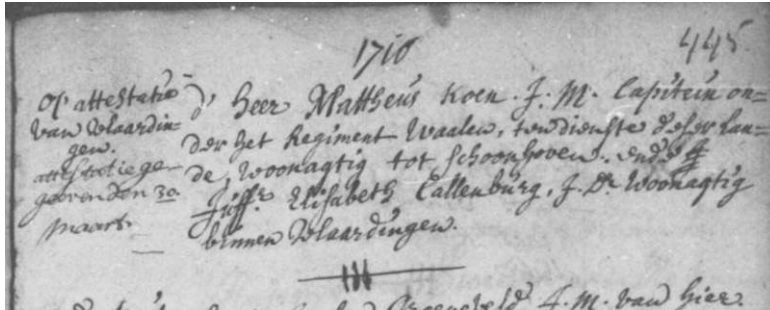
IVa. Mattheus, zoon van III, ged. Sch. 8 aug. 1679, in 1699 uitgevaren met Oost Indische Compagnie, op 21 april / 27 april 1708 benoemd en aangesteld tot Capiteijn in het Regiment Wallon / Waalen van den Collonel Fournier (afb. 17),⁴⁷ in 1710 ‘Capitein onder het regiment Waalen, ten dienste dese lande’, in 1713 Capiteijn in het Regiment van de Collonel Marquette.⁴⁸ In 1716 bij de doop van Pieterrella Levina Koen, was hij nog met deze rang bekleed (afb. 21).

Afb. 17
Benaming van Mattheus Koen tot Capiteyn onder het Regiment Waalen, 21 april 1708.

Onder, idem.
Aanstelling 27 april 1708
Generale index op de registers Heeren Staaten van Holland, vol. 11, 1708.
Google Books.

Otr. Sch. 30 maart 1710 ‘op attestatie van Vlaardingen, attestatie gegeven 30 maart’ (afb. 18), otr./tr. Vlaardingen 16 maart / datum onbekend, Elisabeth Callenburg, j.d. ‘woonagtig binnen Vlaardingen’,⁴⁹ dochter van Luitenant Admiraal Gerrard Callenburgh, geb. Vlaardingen 1675 (Zie Kader 2).

Afb. 18 Trouwen 1710, Mattheus Koen en Elisabeth Callenburg, ‘op attestatie van Vlaardingen, attestatie van Schoonhoven gegeven 30 maart’.

DTB Trouwen Schoonhoven, inv. nr. 7.IV 1690-1722, fol. 445.

Uit dit huwelijk (afb. 14):

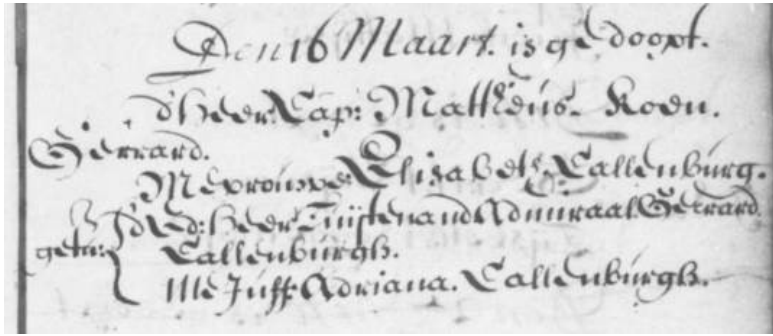
1. Gerrard Koen, ged. Sch. 16 maart 1713, getuigen D’Edele Heer Luitenant Admiraal Gerrard Callenburgh, MeJuffrouw Adriana Callenburgh (afb. 19), overl./begr. Breda, 27 april/1 mei 1734. ‘Officier bij de Armée ... op zijn 21ste jaar, ongetrouwd, verraderlijk omgebracht te Breda en aldaar begraven...’.⁵⁰

⁴⁷ *Generale index op de registers Heeren Staaten van Holland, vol. 11, 1708.* Google Books.

⁴⁸ Resoluties Heeren Staten van Holland ende Westvrieslant, vol. 82, 9 dec. 1713, Google Books (RKA, ger. 14 aug. 2012).

⁴⁹ CPM EBAs: NOS 7215, 23 sep. 1700, DTB 4, 292, DTB 7, 445. CPM EBAs vermeldt abusievelijk 1709; DTB Vlaardingen trouwen 1632-1729, digitaal: FamilySearch, Vlaardingen, film nr. 005842279 image 578 (ger. 20 juni 2023).

⁵⁰ NN, ‘Jan Pieterszoon Koen’, 530. Digitaal: Google Books, (ger. 10 juni 2023); Stadsarchief Breda, Begraafposten Herv. Gemeente Breda 1734/35 inv. 152-blz. 85 (dank aan Ferry Mol).

Afb. 19 Dopen Schoonhoven 1713.

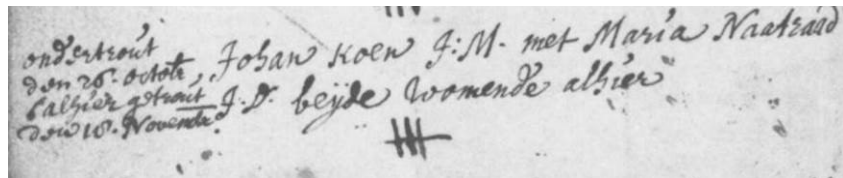
16 maart 1713,
Gerrard Koen,
zoon van Mattheus Koen en
Elisabeth Callenburg

IVb. Johannis (ook Johan, Jan), zoon van III, ged. Sch. 4 feb. 1681, getuigen Adriaen Koen en Susanna Brinckman; vendrig (vaandrig) van de Krijgsraad (25 okt. 1706),⁵¹ overl. na 19 maart 1722, vóór 24 mei 1724.⁵²

Otr./tr. Sch. 26 okt./18 nov. 1708 Maria Naetraad / Naetraet (afb. 20),⁵³ ged. Sch. 5 mei 1675, dochter van Gerrit Jaspersen Naetraad en Cornelia Hermans van der Kleij, overl. na 6 nov. 1727, vóór 21 sep. 1729 (belender 'de wed. Jan Koen', respectievelijk 'de erven wed. Jan Koen').⁵⁴

Afb. 20 Trouwen

Johan Koen (IVb) en
Maria Naetraad,
Schoonhoven otr./tr.
26 okt. /18 nov. 1708

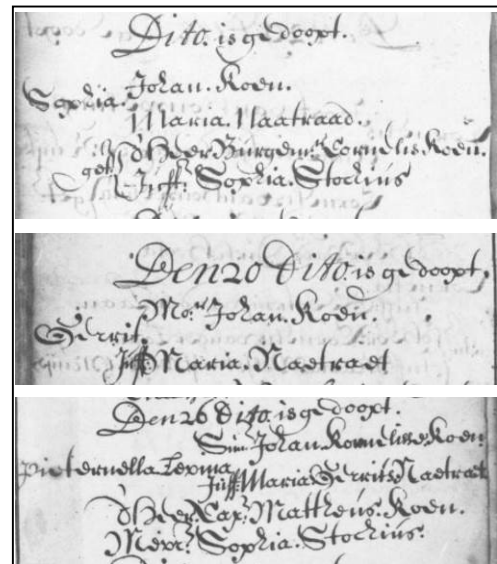

Uit dit huwelijk (afb. 21),

1. Sophia, ged. Sch. 5 aug. 1711, get. d'heer Burgem(eeste)r Cornelis Koen, juff(rouw) Sophia Stochius.

2. Gerrit Koen, ged. Sch. 20 okt. 1715, geen getuigen, volgt V.

3. Pieterella Levina, ged. Sch. 26 nov. 1716, getuigen d'heer Cap(itein) Mattheus Koen, Mevr(ouw) Sophia Stochius.

Afb. 21 Dopen van de kinderen van Johan Koen (IVb) en Maria Naetraad, Schoonhoven 1711-1716.

⁵¹ CPM EBas bijlage: OAS 1094.

⁵² CPM 3, p. 160. belendingen; CPM RAS 2367 fol. 153, 19 mrt 1722, verkoop Drie Eendekens, belender noord Jan Koen en Cornelis Groeneveld; CPM 2368, fol. 15, 24 mei 1724, verkoop brouwerij (Drie Eendekens), belender noord weduwe Jan Koen en Cornelis Groeneveld.

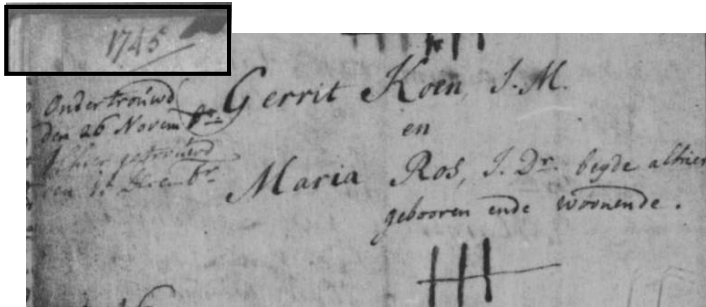
⁵³ CPM EBas: Weeskamer 7a, 3 mei 1726; DTB 4 303, NOS 7217 5 nov. 1707.

⁵⁴ CPM 3, p. 149, 160: CPM RAS 2368 fol. 100 dd. 21 sep. 1729, idem, fol. 65 dd. 6 nov. 1727.

V. Gerrit Koen, zoon van IVb, ged. Sch. 20 okt. 1715, zilversmid in Schoonhoven 1741-1778, begr. Sch. (Ga. f. 15.-) 28 dec. 1778.⁵⁵ Werd in 1736 inwoner van Haarlem,⁵⁶ en was toen 21 jaar oud. In 1741 (gildejaar 1 dec. 1740 - 30 nov. 1741) werd hij lid van het Zilversmidsgilde in Schoonhoven (afb. 18). Aan het weeshuis werd voor gebruik van de keurkamer 25 gulden betaald (boekjaar 15 mei 1740-1741), door 'de heer Cornelis Brouwer'.⁵⁷ Gerrit is dus begonnen tussen 1 december 1740 en 15 mei 1741.

Otr./tr. Sch. 26 nov./13 dec. 1745 (Gaarders: 16 dec. pro deo) Maria Ros (afb. 22), ged. Sch. 21 aug. 1718, dochter van Cornelis Ros en Aafje Groeneveld (getuige Maria Bon).⁵⁸

Maria Ros werd begraven in Schoonhoven; hiervoor werd bij de Gaarders op 6 januari 1779 f. 3.- betaald.

Afb. 22 Trouwen
Gerrit Koen (V)
en Maria Ros.
Collage van het jaartal
bovenaan de pagina
en de inschrijving.

Schoonhoven
DTB 8.1, fol. 37 vo.
26 nov./13 dec. 1745

Uit dit huwelijk:⁵⁹

1. Maria, ged. 20 feb. 1746, jong overleden (overl. na. 26 mei 1748) mogelijk 20 juli 1748, of 14 juli 1750.
2. Aafje, ged. 30 april 1747 jong overleden (overl. vóór 26 mei 1748, dus begraven 16 mei 1747).
3. Agatha, ged. 26 mei 1748 (get. Cornelis Ros, Aafje Groeneveld).
jong overleden (overleden vóór 16 okt. 1757) mogelijk 20 juli 1748, of 14 juli 1750
4. Jan Gijsbert, ged. 7 juni 1750, jong overleden (na 27 juli 1751, vóór 23 okt. 1755);
begr. 14 juli 1750 kan dus niet goed zijn (mogelijk 11 dec. 1754).
5. Cornelis, ged. 27 juli 1751, jong overleden (mogelijk 11 dec. 1754).
6. Jan Gijsbert, ged. 23 okt. 1755, volgt VI.
7. Maria Agatha, ged. 16 okt. 1756,⁶⁰ jong overleden (mogelijk 11 feb. 1762).

Uit de administratie 'op het middel van begraven', een lokale belasting alias Gaarders, blijkt dat zeker vijf van de zeven kinderen jong overleden zijn (tabel 1). Op grond van het opnieuw paternel vernoemen met 'Jan Gijsbert' in 1755 mag slechts worden gesteld dat Jan Gijsbert (nr. 4) vóór 23 oktober 1755 jong is overleden. Ook op grond van de vernoemingstradities in Schoonhoven mag worden geconcludeerd dat Aafje, ged. 30 april 1747, begraven is op 16 mei 1747. Voor de overige kinderen blijft het ongewis.

⁵⁵ Ga. Schoonhoven, p. 136 vo.

⁵⁶ K.A. Citroen, *Haarlemse zilversmeden en hun merken, met een bijdrage van drs. J.J. Temminck* (Haarlem 1988) 107, vermeldt zulks. Temminck was bestuurslid van de Historische Vereniging Haarlem en archivaris van Haarlem, dus ter plaatse goed geïnformeerd. Citroen neemt de filiatie uit *Begeer 1981* over en het geboortjaar 1713 (beide blijken nu onjuist). Citroen doet aan de hand de stijl van een bakje (de pattipan) dat in 1741 door Koen in Schoonhoven werd gemaakt getuige zijn meesterteken, de suggestie dat Koen 'misschien van 1736 tot 1741 in Haarlem heeft gewerkt'; K.A. Citroen, *Dutch goldsmiths' and silversmiths' marks and names prior to 1812. A descriptive and critical repertory* (Leiden 1993) 44, 45, 265. Citroen vermeldt daar stellig dat Gerrit Koen -hij noemt hem consequent 'Gerard'- in Haarlem werkte van 1736-1741 met de letters GK en met 'GK ster'; en verderop, dat Gerard Koen met dezelfde meestertekens in Schoonhoven werkte 1741-1778; SAMH, Het 'Register Verhuisde Personen Krimpenerwaard' met twee supplementen bracht geen bevestigende gegevens over een verhuizing naar, en uit Haarlem.

⁵⁷ OAS Arch. Weeshuis inv. nr. 119; Kappers, *Keurkamers en regels* 83, Bijlage 8.

⁵⁸ Van Ammers, *Cahier familie Koen*, p. 9; DTB Schoonhoven Gereformeerd, 5.IV, Dopen 1710-1719, fol. 79.

⁵⁹ Sch. DTB 6, pp. 32, 43, 53, 69, 77, 113.

⁶⁰ Sch. DTB 6, p. 135.

Tabel 1. Data in de Gaarders Schoonhoven, begraven van 'een kind van Gerrit Koen': ⁶¹
 16 mei 1747
 20 juli 1748
 14 juli 1750
 11 dec. 1754 f. 3.-.-
 11 feb. 1762 f. 3.-.-

Meestertekens van Gerrit Koen in Schoonhoven

Gerrit Koen werd in 1741 lid van het goud- en zilversmidsgilde in Schoonhoven met de letters GK als meesterteken (afb. 23). Hij gebruikte de letters in drie verschillende meestertekens: in een tweelob of 'bril', in een afgeronde rechthoek met een zespuntige ster tussen de letters, en GK in een rechthoek. De letters steeds met schreven, n.b. zoals bij de inschrijving.

Afb. 23 Inschrijving van Gerrit Koen in 1741 bij het Schoonhovense Gilde met de letters GK; toegepast v.l.n.r. als GK in tweelob of 'bril', G ster K in afgeronde rechthoek, en GK in rechthoek. Herkomsten: Peter van Oel, Theebus, jrl. P= 1745, Rikkoert Inv.nr. 9, Cabaret, jrl. F=1756, Rikkoert Inv.nr. 8.3.12, Roskam (afb. 27), jrl. B=1773.

Afb. 24 De meestertekens van Gerrit Koen, zoals genoteerd in Begeer 1981, 147, met hun nummers. De letters van 'CK in een rechthoek' (29b) zijn sterk afwijkend van de aangetroffen meestertekens 'GK in een rechthoek' (afb.18). Zie de ontbrekende stok van de 'G', de schreven en de afwijkende vorm van de letter 'K'.

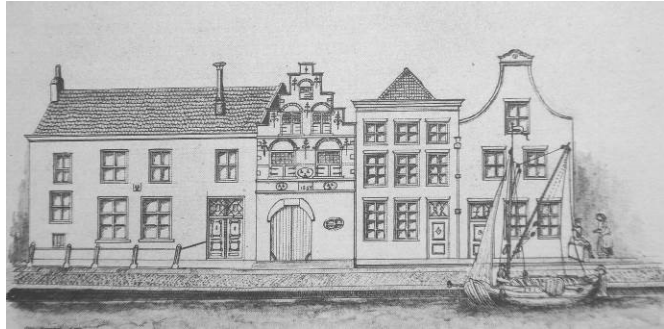
Het meesterteken 29b (afb. 24) komt niet voor bij de voorwerpen in *Begeer 1981*; ook is het tot heden niet elders gevonden. Mogelijk is dit teken op een nu onbekend ander voorwerp, destijds verward met 'GK in rechthoek'. Voor dit teken CK (29b) komt wel een zilversmid in aanmerking: Cornelis Kuijpers Janszoon. Deze Cornelis werd in 1764 ingeschreven met als meesterteken de letters CK. Hij leefde vanaf 1735 en overleed in 1784. Van hem kennen we tot heden geen voorwerp met een afgeslagen teken, ook destijds in 1981 niet. Cornelis Kuijpers, ged. Sch. 23 aug. 1735, was zoon van Jan Kuijpers en Ariaantje Boesveld.⁶²

⁶¹ DTB Sch. nr. 3.04.17.101, Gaarders.

⁶² R. Kappers, Schoonhoven: *Keurkamers en regels 1705-1809* (Schoonhoven 23 juni 2009) 20, nr. 24. Digitaal <http://historischeverenigingschoonhoven.nl/PDF/Keurkamers-en-Regels.pdf>

De huizen van Gerrit Koen aan de Oude Haven nr. 20 (1744-1754) en nr. 12 (1754-1778)

Uit de bewonings-/eigenarengeschiedenis van de panden aan de westzijde van de Oude Haven (Bijlage), valt op te maken dat Gerrit Koen op 9 maart 1744 hypotheek nam op zijn huis met het (huidige) huisnummer 20. Op 12 oktober 1754 verkocht hij dit huis aan Jacob Hoogstad. Gerrit had het huis verkregen uit de nalatenschap van zijn ouders, Jan (Johannes) Koen en Maria Naetraad. Op hun beurt hadden deze ouders dit huis tussen 31 oktober 1711 en 19 maart 1722 verkregen uit de nalatenschap van de ouders van Maria Naetraad, te weten Gerrit Jaspertsen Naetraad en Cornelia Hermans van der Kleij (afb. 25 rechts).

Afb. 25 Huizen aan de Oude Haven in Schoonhoven.

Afbeelding links, gezicht naar het zuiden, de Waag, met juist boven het achterschip, de Gruttersteeg. Het tweede huis rechts naast de Gruttersteeg (of Benschoppersteeg), hier te dateren '17de eeuw' (huidig nr. 12), was het (huur-) huis van Gerrit Koen en Maria Ros in 1754-1779. De 'rel' van 1774 had voor deze woning plaats.

Afbeelding rechts, gezicht op woonhuis en Brouwerij De Drie Eendekens, met rechts daarnaast twee woonhuizen. Het direct belendende huis, hier 'omstreeks 1840', met acht ramen (huidig nr. 20), behoorde eerder, waarschijnlijk met een ander aanzien, aan Gerrit Koen in 1744-1754.

Beide pentekeningen, onbekende makers, eerste helft 19de eeuw. J.C. Visser, e.a., Schoonhoven en Nieuwpoort, (Delft 1990) 22; B. van den Boogert (samenst.), Monumenten van Schoonhoven (Schoonhoven 1986) 408, 409.

Bij de afrekening door de voogden van (de kinderen van) Coenraad Roelofs en Deliana Nieuwsteeg op 15 februari 1779, blijkt dat Gerrit Koen het huis aan de Oude Haven (huidig) huisnummer 12 bewoonde met (werkplaats-)uitgang in de Grutter- alias Benschoppersteeg (afb. 25 links). Voor Deliana Nieuwsteeg, weduwe Coenraad Roelofs werd op 11 maart 1766 in de Gaarders 3 gulden betaald voor haar begraven.⁶³ In de afrekening van de voogden in 1779 prijkte een huurschuld van Gerrit Koen van 13 ½ jaar, groot 675 gulden over de periode 1766-1779. Gerrit Koen had dus na het overlijden van zijn 'huisbaas' van 1766 tot 1779 geen huishuur meer betaald.

Na het overlijden van Maria Ros, weduwe Gerrit Koen, in de eerste week van januari 1779 werd hun huurhuis op 20 januari 1779 verkocht aan de zilversmid Willem Vervat.⁶⁴

De rel voor het huis van Gerrit Koen in oktober 1774

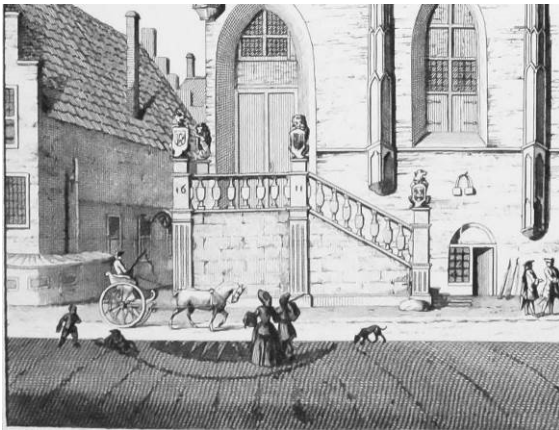
In 1773, 1774 en 1775 waren er problemen over de benoeming van een nieuwe deken.⁶⁵ De nominatie of voordracht van 30 november 1773 was niet op de voorgeschreven wijze gedaan. Aan de vier oudste gildebroeders werd opgedragen een nieuwe nominatie te formeren. Zij moesten die op 18 oktober 1774 presenteren aan de Burgemeesteren. Er was daarbij

⁶³ Ga. Begraven Schoonhoven 11 maart 1766, 3 gld. Deliana Janse Nieuwsteeg, weduwe van Coenraad Roelofse.

⁶⁴ CPM RAS 2370 fol. 175, 12 okt. 1754, Gerrit Koen, mr. zilversmid verkoopt Jacob Hoogstad huis wz. Oude Haven (kad. C82), zuid de brouwerij de Drie Eendekens, noord de erven Cornelis Ruijterveld en het voorn. Kruijsstraatje. CPM NOS 7264 15 feb. 1779, afrekening 8 maart 1766 door de voogden van Coenraad Roelofs en Diliانا Nieuwsteeg, overleden: o.a. 13 ½ jaar huishuur ad F 675,- van het huis Oude Haven wz. bewoond door Gerrit Koen (kad. C87 is huidig nr. 12); op 20 jan 1779 werd dit huis verkocht aan Willem Vervat

⁶⁵ R. Kappers, 'Stadsbestuur en zilversmeden' 134,135; OAS 34, fol. 7, 10, 12, 18, 24, 25, 36, 39, 42, 44, 45, 47, 46, 54, 61; OAS 35, 13 okt. 1774.

onduidelijkheid wie de vier oudste gildebroeders zijn. De Magistraat (stadsbestuur) dacht dat dit waren Huijbert Kuijpers, Andries Oosterhout, Jacobus de Koning en Gerrit Koen. De zittende gildebestuurders probeerden Koen buiten te sluiten voor een benoeming tot deken. De baljuw gaf daarin een advies. Verder werd ook advies gevraagd aan de Essayeur Generaal in Den Haag. Intussen ontstond er op 24 oktober 1774 een opstootje voor het huis van Gerrit Koen (dat is in 1774 Oude Haven, afb. 20 links, huidig nr. 12). Pieter Verbeek werd hiervoor ontboden op het stadhuis. ‘Binnen gestaan zijnde’ werd hij onderhouden over zijn ‘seditieus’ gedrag en verregaande brutaliteiten. Verbeek werd veroordeeld om tot aanstaande maandag onder ‘het Raadhuis’ op water en brood te zitten (afb. 26).

Afb. 26 Detail van het Stadhuis met rechts onder, met open deur, de plaats ‘onder het Raadhuis’ waartoe Pieter Verbeek in oktober 1774 veroordeeld werd te zitten op water en brood wegens zijn wangedrag jegens zilversmid Gerrit Koen.

‘Gesigt op het Raadhuis der Stadt Schoonhoven’, uit: Henricus van Berkum, Beschrijving Der Stadt Schoonhoven, 1762.

Vervolgens werden Cornelis Kuijpers, Van der Tooren, Cornelis van Osch, Willem Vergeer, Van Wijngaarden, Van Dongen en Kooijman ondervraagd waarom zij gisterenavond voor het huis van de zilversmid Koen ‘zo te zamen complotteerden’ en wie hen daartoe had aangezet. Ze werden gewaarschuwd zich in het vervolg hiervan te onthouden.

Pieter Verbeek bood even later, weer binnen staande, zijn excuses aan en vroeg om vergeving. Hij voerde aan dat zijn ‘beroerde moeder’ zeer ontstelt zou kunnen raken. Hij beloofde zich voortaan beter te gedragen. Na overleg werd hem de onmiddellijke straf kwijtgescholden en werd nu voorwaardelijk aan hem opgelegd, met de bepaling dat hij bij herhaling de stad zal worden uitgezet.

Gerrit Koen als ‘toegevoegd gesworen’ en adjunct-deken van het Goud- en zilversmidgilde

De kwestie over de opvolging in 1774 sleepte zich voort. De Raden en Generaal Meesteren van de Munt spraken zich ook over de kwestie uit. Kuijpers -inmiddels 80 jaar oud- verzuimde opdrachten van het stadsbestuur uit te voeren; hij zei daarover later dat zijn geheugen hem soms parten speelde. Uiteindelijk werd op 24 maart 1775 door de Magistraat besloten om Jacobus Kleijn uit de nominatie van 30 november 1774 te kiezen als deken. De ‘gefungeerde deken’ Jacobus de Koning werd voor ‘gesworen’ of ‘out-deken’ gehouden. Ook Huijbert Kuijpers werd erkend als ‘gesworen’ (keurmeester) maar vanwege zijn gedrag en omdat hij ‘memorieeloos’ geworden was, werd aan hem de oudste gildebroeder Gerrit Koen toegevoegd. Bepaald werd verder dat zij na het afleggen van de eed in functie zouden blijven tot 30 november 1776. De ‘emolumenten’ (inkomsten) moesten onder de vier functionarissen gelijk worden verdeeld. Te zijner tijd moesten zij een voordracht doen tot verkiezing van een nieuwe deken. Op 30 november 1776 werd Gerrit Koen ‘geeligeert (benoemd) geadjugeerde bij Huijbert Kuijpers’; dus adjunct-deken bij deken Kuijpers. Deze benoeming kreeg geen vervolg in latere jaren.⁶⁶ Zelfstandig deken is Gerrit Koen dus nooit geweest.

⁶⁶ OAS 930 ‘Register van de geeligeerde hoofluiden bij ... Burgemeesteren van de respectieve Gildens der Stede Schoonhoven’ (rka: zilversmidgilde van 27 nov 1764 tot 30 nov 1785); *Begeer 1981*, 168, Lijst van dekens van het gilde, 1776/77 moet herzien worden.

*Afb. 27 Gerrit Koen,
zilveren Roskam,
prijs voor de
jaarlijkse paardenmarkt
van 1774 in Schoonhoven.*

*Mt. GK in rechthoek,
jrl. B in rechthoek (1773),
stt. Schoonhoven
met ronde schildvoet.*

*Collectie Edelambachtshuijs,
vit.8, pl.3, nr.12.
Foto Rob Glastra.*

De ontwikkeling van de zilversmidsfamilie Koen buiten Schoonhoven⁶⁷

Jan Gijsbert Koen VI, de enige volwassen geworden zoon van Gerrit Koen, zette het vak voort in Amsterdam. Jan Gijsbert kreeg zonen, kleinzonen en achterkleinzonen die het vak van zilversmid uitoefenden in Amsterdam, en het laatst in Rhenen.

VI. Jan Gijsbert, zoon van V, geb./ged. Sch. 20/23 okt. 1755, opleiding waar en wie onbekend, meester zilversmid te Amsterdam (afb. 28) van 1786 tot 1811, overl. Amsterdam 20 nov. 1826.⁶⁸

Trouwt Amsterdam (Wale kerk) 29 dec. 1782 (27 jr. oud) Catharina Anna de Koo, ged. Amsterdam 15 april 1764 (1782: 18 jr. oud), dochter van Pieter de Koo, zilversmid te Amsterdam van 1741 (rka: hij pas 17 jaar oud !) tot 1786, en Anna van der Velde(n). Pieter de Koo werd op 6 nov. 1724 in Amsterdam geboren als 'Pierre de Caux', zoon van Jacques de Caux (zilversmid) en Anna van der Velde, kleinzoon van Jacques de Ceaux en Madeleine Bouvier. De laatsten waren afkomstig uit *Saint Nicolas d'Aliermont*, in Normandie.⁶⁹

Jan Gijsbert Koen werd lid van het Amsterdamse gilde toen zijn schoonvader De Koo in 1786 overleed. Hieruit mag worden opgemaakt dat hij bij zijn schoonvader als knecht werkte en na diens overlijden de zaak voortzette als meesterzilversmid.

Uit dit huwelijk: vier zonen en drie dochters in de periode 1783-1803. Drie zonen van Jan Gijsbert Koen (VIa.) werden zilversmid in Amsterdam: Jacob Johan (Asd. 16 feb. 1783), Hendrik Frederik (Asd. 27 okt. 1796), Gerrit Hendrik (Asd. 1 feb. 1803). Hieruit een volgende generatie nageslacht, twee gelijknamige zilversmeden en een graveur: Jan Gijsbert JJzn (Asd. 18 maart 1811), Jan Gijsbert HFzn (Asd. 21 feb. 1822) zonder meesterteken en de

⁶⁷ De gegevens in deze paragraaf zijn allen ontleend aan J. van Ammers-Douwes, *Cahier familie Koen* en idem. *Stamboom Koen*. Het *Cahier familie Koen* kan geraadpleegd worden in de bibliotheek van het Stedsmuseum Rhenen.

⁶⁸ Van Ammers, *Cahier familie Koen*, 10.

⁶⁹ Van Ammers, *Cahier familie Koen*, 6, 10, 18-29.

graveur Hendrik Fredrik HFzn (Asd. 28 aug. 1828). In de daarna volgende generatie is er weer een zilversmid: Jan Gijsbert JG-JJzn-zn (Asd. 1843) die werkte in Rhenen. Met deze laatste eindigde ook buiten Schoonhoven de zilversmidsdynastie Koen.

*Afb. 28 Jan Gijsbert Koen (VI),
Tabaksdoos met herberg-tafereel.
mt. JGK in rechthoek,
stt. Amsterdam, jrl. X = 1806,*

*Binnenzijde gravure:
'Jurr Tetterode en Huijsvrouw
aan H. Cats. ter Gedachtenis van
Zijne Edelmoedige bijstand aan
hunnen Broeder & Zuster Broes
bewezen, in den Ramp Leijden op
den 12 Januarij 1697
overgekomen'.*

*Collectie Edelambachtshuijs,
vit. 8 pl. I. nr. 8
Foto Rob Glastra*

Gerrit Koen, opnieuw beschreven

G082 KOEN, Gerrit

Ged.: Schoonhoven 20 oktober 1715, geen getuigen

Ouders: Johannes (Jan) KOEN en Maria Naetraad

Beg.: tussen 1 dec 1740 en 15 mei 1741, inschrijving gilde, en betaling van 25 gulden aan het Schoonhovense weeshuis, door 'de heer Cornelis Brouwer'

Geh.: otr./tr. Sch. 26 nov./13 dec. 1745 (Gaarders: 16 dec. pro deo) Maria Ros, ged. Sch. 21 aug. 1718, dochter van Cornelis Ros en Aafje Groeneveld (getuige Maria Bon)

Adres: Oude Haven (huidig) nr. 20 naast Brouwerij De Drie Eendekens (1744-1754), en Oude Haven (huidig) nr. 12, met (werkplaats-)uitgang in de Benschopper- alias Gruttersteeg (1744-1788/1789)

Bijzh.: Werd in 1736 inwoner van Haarlem (bron onbekend). Te oordelen naar zijn later werk, 'typisch Haarlems', leerde hij daar het vak. Zijn zoon Jan Gijsbert, zijn kleinzonen en achterkleinzonen waren ook zilversmeden, maar allen in Amsterdam en later ook één in Rhenen.

Van 24 maart 1775 tot 1 december 1776 is hij toegevoegd 'gesworen' (keurmeester) bij de 'memorieloos geworden gesworen Huijbert Kuijpers' (die toen 82 jaar was); van 1 december 1776 tot 1 december 1777 is hij adjunct-deken bij Huijbert Kuijpers die 1776-1777 de deken is.

Besluit: Gerrit Koen, een merkwaardige 'solitair' in Schoonhoven

Concluderend omvat de zilversmidsdynastie Koen in heel Holland (Gouda, Schoonhoven, Amsterdam) in de periode 1590-1900 zeven 'meesters', één graveur en één zilversmid zonder meesterteken, verdeeld over zeven generaties. Zo ver valt na te gaan was 'Koen' inheems in Schoonhoven sinds zeker omstreeks 1590. De familie leverde een reeks van stadsbestuurders.

De eerste generatie van de zilversmidsdynastie Koen was Abraham Koen IIIb, uit Schoonhoven, die zeker vanaf 1687, maar waarschijnlijk al eerder, in Vianen zilversmid moet zijn geweest. Daarna werd hij in 1693 gildelid in Gouda. Op 1 december 1695 werd Abraham vervolgens in Gouda voor dat gildejaar benoemd in een dubbelfunctie: deken en keurmeester. *Circumstantial evidence* laat zien dat Abraham Koen vrijwel zeker als meester in Vianen werkte. Mogelijk werd Abraham rond 1675 in Schoonhoven opgeleid.

In Schoonhoven ging de zilversmids-dynastie pas in 1741 verder met Gerrit Koen V. als nieuw gildelid; hij werkte daar tot eind 1778 toen hij overleed. De dynastie werd voortgezet door zijn zoon vanaf 1786, maar in Amsterdam. De volgende generaties Koen werkten in Amsterdam en later één smid in Rhenen. In Schoonhoven was Gerrit Koen dus een ‘solitair’; hij had in Schoonhoven geen vader noch een opvolgende zoon in het vak.

In *Begeer 1981* werd Gerrit Koen V. verward met zijn neef en leeftijdgenoot Gerrard Koen IVa.1. Daardoor werd voor Gerrit Koen V. in 1981 een verkeerde filiatie genoteerd met als onjuiste ouders zijn oom Mattheus Koen IVa en diens vrouw Elisabeth Callenburg. Zijn ouders waren echter Johannes Koen IVb en Agatha Naetraad. Ook werd in 1981 abusievelijk als zijn tweede voornaam ‘Cornelis’ genoteerd. Dit was echter de naam van de gildehoofdman Cornelis Brouwer die in 1741 voor Gerrit de verplichte 25 gulden afdroeg aan het weeshuis.

Gerrit Koen bediende zich van drie meestertekens. Zover valt in te zien gebeurde dit naast elkaar en door elkaar; en zeker niet selectief voor een bepaald type werk. Het meester-teken ‘CK in een rechthoek’ (Begeer nr. 29c) is bepaald anders dan het meermaals aangetroffen teken ‘GK in rechthoek’. Het CK-teken werd wellicht gebruikt door collega en tijdgenoot Cornelis Kuijpers Janszoon van wie we tot nu toe geen werk kennen.

De familie van zijn moeder, Naetraad, bezat erfelijk het huis Oude Haven (nu nr. 20). Gerrit erfde dat. Dit gegeven lijkt de belangrijkste reden te zijn geweest voor zijn terugkeer naar Schoonhoven in 1741. Hij trouwde pas in 1745 met Maria Ros uit Schoonhoven.

Waarom Gerrit Koen bleef werken in deze voor hem zakelijk ‘vreemde’ omgeving blijft raadselachtig. Zijn zoon Jan Gijsbert VI. volgde op in het vak, maar vertrok wel uit de Zilverstad en vestigde zich in Amsterdam. Jan Gijsbert maakte een soortgelijk oeuvre, ‘grootwerk’. Mogelijk had hij het vak wel eerst geleerd van zijn vader. Jan Gijsbert’s kleinzonen, ook zilversmeden, werkten verder in Amsterdam en later een Koen in Rhenen.

Het gezin van Gerrit Koen en Maria Ros werd gezegend met zeven kinderen. Op één na zeker, zijn zoon Jan Gijsbert Koen, en mogelijk ook nog een dochter Geertruijt uitgezonderd, overleden de overige kinderen jong. In Schoonhoven bleef geen nageslacht wonen noch werken. Volgens de Schoonhovense typologie van opvolging bij zilversmids-geslachten was Gerrit Koen dus een ‘solitair’ in de Zilverstad.

Sociaal-economisch liep zijn leven merkwaardig. Gerrit stamde uit een ‘rijke’ familie. Noch van zijn vermogende vader noch grootvader erfde hij onroerend goed; hij erfde wel onroerend goed van zijn vrouw’s kant aan de Oude Haven (huidig nr. 20). Hier ging hij waarschijnlijk in 1741 al wonen. Begin 1744 nam hij er hypotheek op; eind 1745 trouwde hij. Na tien jaar verkocht hij het huis in 1754 en huurde een huis verderop aan de Oude Haven (huidig nr. 12). Hij overleed daar in 1788 met achterlating van een huurschuld van 13 ½ jaar. Echter, voor zijn begrafenis in 1778 werd wel 15 gulden (Gaarders-)belasting betaald. Gerrit Koen stond dus zeker niet als armlastig te boek.

In het Schoonhovense gilde deed hij nauwelijks mee en om één of andere reden ging de samenwerking niet van harte. Normalerweise zou hij gedurende zijn 38-jarige loopbaan, en ook gezien zijn afkomst, een aantal malen in aanmerking moeten zijn gekomen voor een functie binnen het gildebestuur. Hij werd uiteindelijk als oudste gildebrouder als ‘gesworen’ (keurmeester) toegevoegd aan de memorieloos geworden ruim 80-jarige ‘gesworen’ keurmeester Huijbert Kuijpers op 24 maart 1775; dit duurde tot 30 november 1776. Daarna werd Koen als adjunct-deken toegevoegd aan de ‘memorieloze’ deken Huijbert Kuijpers tot 1 december 1777.

In andere sociale of sociaal-economische functies in Schoonhoven werd Gerrit Koen ook niet aangetroffen; merkwaardig voor een telg uit een geslacht van stadsbestuurders. Hij deed niet mee, behalve in de periode 1772-1777 toen hij zes prijzen maakte voor de stadspaardenmarkt. Zilversmid Koen maakte afwijkend ‘grootwerk’ en bleef uiteindelijk alleen over in de stad. Koen was dus in meer dan één opzicht ‘een solitair in Schoonhoven’.

Bijlage: woon- / eigenarengeschiedenis huizen Oude Haven wz.

CPM 3 RAS 2360, fol. 87 12 mei 1627. Het huis Oude Haven w.z. werd op 12 mei 1627 gekocht door Herman Gerritsz (van der Kleij) (de vader van Cornelia). (kad. C83 huidig huisnr. 20).

CPM 3 RAS 2363, fol. 222, 23 nov. 1676 is Herman Gerrits van der Kleij belender noord.

CPM 3 NOS 7199, 17 jan. 1698, Gerrit Jaspersz Naetraet x Cornelia Hermensz v.d. Kleij valt ten deel het huis op de Oude Haven, zuid de brouwerij de Drie Eendekens, noord de erven Theuntje Bel (CPM 3 RAS 2368 fol. 97; 5 sep. 1729: Anthony Barends, in de wandeling geheten Theuntje Bel).

Gerrit Naetraet x Cornelia van der Kleij zijn de schoonouders van Johannes Koen; tr. Sch. 14 feb. 1674 vlg. Van Ammers, *Stamboom familie Koen*.

CPM 3 RAS 2366, fol. 214 31 okt. 1711 verkoop Drie Eendekens, belender noord de wed. Naatraat (en Ary Ben. van Vliet).

CPM 3 RAS 2367, fol. 153 19 maart 1722 verkoop Drie Eendekens, belender noord Jan Koen (en Cornelis Groenevelt).

CPM 3 RAS 2368, fol. 15 24 mei 1724 verkoop brouwerij , belender noord wed. Jan Koen (en Cornelis Groenevelt).

CPM 3 RAS 2368, fol. 65 6 nov. 1727 verkoop brouwerij, belender noord de erven wed. Jan Koen (en Cornelis Groenevelt).

CPM 3 RAS 2368, fol. 100 21 sep. 1729, verkoop huis door Pieter van Zijl aan Cornelis Ruitevelt [...] belender zuid en achter wed. Jan Koen.

CPM 3 RAS 2171, 29 april 1732, nalatenschap ... brouwerij ... belender noord Cornelis Koen Jansz. (rka: is waarschijnlijk verschrijving).

CPM 3 RAS 2369, 13 feb. 1736, ... de Drie Eendekens ... belender noord de erven van Jan Koen.

CPM 3 RAS 2369, fol. 178, 5 jan. 1742, verkoop brouwerij ... belender noord erfgenamen Jan Koen (en Cornelis Groenevelt).

CPM 3 RAS 2369, fol. 219, 9 maart 1744, Gerrit Koen neemt hypotheek op huis wz Oude Haven zuid de brouwerij de Drie Eendekens, noord Cornelis Ruijterveld.

CPM 3 RAS 2370, fol. 175, 12 okt. 1754, Gerrit Koen, mr. zilversmid verkoopt Jacob Hoogstad huis wz. Oude Haven (kad. C82), zuid de brouwerij de Drie Eendekens, noord de erven Cornelis Ruijterveld en het voornoemde Kruijsstraatje.

CPM 3 NOS 7264, 15 feb. 1779, afrekening door voogden van Coenraad Roelofs en Diliaana Nieuwsteeg, zij is overleden 8 maart 1766: o.a. 13 ½ jaar huishuur ad fl 675,- van het huis Oude Haven w.z. bewoond door Gerrit Koen (kad. C87); op 20 jan. 1779 werd dit huis verkocht aan Willem Vervat (RKA: zilversmid G187; begint in 1779), (RKA: kennelijk heeft Gerrit Koen van 1766 tot 1779 dus geen huishuur betaald.).

5 dec. 1778 (Ga. f.15-) mons. Gerrit Koen begraven.

6 jan. 1779 (Ga. f.3-) Maria Ros, wed. Gerrit Koen, begraven.

Gebruikte afkortingen

ald.	aldaar	otr./tr.	ondertrouw / trouwen
Asd.	Amsterdam	pl.	plank
CPM	Collectie Piet Muilwijk	prov.	provinciaal
geh.	gehalte	RAS	Rechterlijk Archief Schoonhoven
gen.	generatie	Sch.	Schoonhoven
jrl.	jaarletter	stt.	stadsteken
kad.	kadaster / kadastraal	vit.	vitrine
mt.	meesterteken	wz, oz	westzijde, oostzijde
NOS	Notarieel Archief Schoonhoven	nz, zz	noordzijde, zuidzijde

Zilversmid Gerrit Koen, Schoonhoven. Zijn grootwerk nader beschouwd, 1741-1778

*Rita Vastenholt, Ab Rikkoert **

Gerrit Koen werd in 1715 in Schoonhoven geboren als zoon van Johannes Cornelisse Koen en Maria Naetraad/Naetraet. Zijn grootvader, Cornelis Koen, was wijnkoper en van 1681-1713 stadsbestuurder waaronder schepen, thesaurier en burgemeester van Schoonhoven: daarmee behoorde hij tot de notabelen van de stad. Gerrit Koen was werkzaam als zilversmid van 1741 tot aan zijn overlijden in 1778. Hij gebruikte als meestertekens GK in brilvorm, GK in rechthoek en G ster K in afgeronde rechthoek.¹

Wie op de eerste verdieping van het Edelambachtshuys in Schoonhoven het zilverwerk van Gerrit Koen aanschouwt, kan zich afvragen hoe dit grootwerk past in de Schoonhovense zilvertraditie. Want Schoonhoven staat toch hoofdzakelijk bekend om zijn specialistisch werkende kleinwerkers? Om de lodereindoosjes, tasbeugels, boekklampen, knopen, breinaaldhouders, houders voor diverse toepassingen etc., etc. In deze context is het werk van Gerrit Koen opvallend te noemen. Het werk is duidelijk van een andere orde en alleen al om deze reden intrigerend.

Afb 1. Links, Pattipan of onderschotel, uit 1741, bovenaanzicht, het oudst bekende werk van Gerrit Koen. Diameter 12 cm, hoogte 1,5 cm, gewicht 42 gram. Particuliere Collectie, foto Rob Glastra 2023. Rechts onderaanzicht; in grijze ovalen, de drie staande geschulpte pootjes. Foto Collectie Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven, archiefkist 'Tentoonstelling 1981'. Onbekende fotograaf 1981, bew. Roax en RKa. Detail zilvermerken, zie afb. 2.

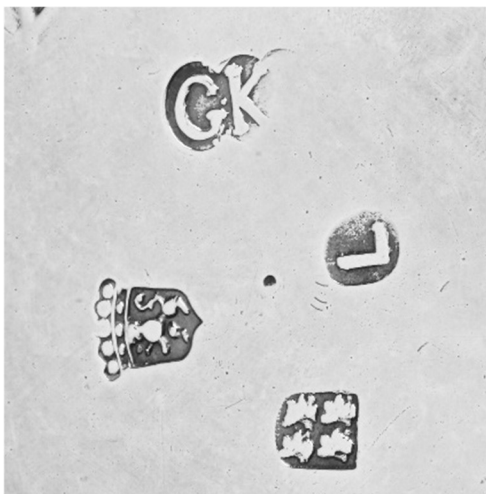
Literatuur, S.A.C. Begeer e.a., Zilversmeden van de stad Schoonhoven 1600-1900 (Schoonhoven 1981)20, afb.9.

Wie was deze zilversmid over wie nauwelijks iets bekend is. Waar heeft hij zijn opleiding genoten, had hij opdrachtgevers en zo ja, wie kunnen dat geweest zijn, hoe was de werkverhouding met de andere zilversmeden in de stad, had hij een bijzondere status ten opzichte van zijn collega's, gezien zijn grootwerk en zijn afkomst? Veel vragen die tot dit moment veelal onbeantwoord moesten blijven. Dit artikel richt zich dan ook uitsluitend op het

* Rita Vastenholt is kunsthistoricus, onderzoeker en publicist. Ab Rikkoert is directeur van Rikkoert Juweliersbedrijven, collectioneur van Schoonhoven's zilver en kenner van de collectie Koen en de provenance.

¹ Zie voor de genealogische gegevens en de meestertekens van Gerrit Koen: Rene Kappers, Ab Rikkoert, 'Zilversmid Gerrit Koen, een 'solitair' in Schoonhoven, 1715-1778. Fragment-genealogie en biografie, circa 1590-1778', *Zilver Histograaf Schoonhoven* jaargang 3, afl. 4 (2023) 99-117.

tot nu toe bekende werk van Gerrit Koen. Daartoe is in eerste instantie is een oproep gedaan aan de leden van de Nederlandse Zilverclub om nog onbekend werk van Koen op te sporen. Na enkele positieve reacties komt het totaal op dit moment uit op 17 x grootwerk, 6 x schepwerk, 6 x tafelzilver. In de collectie Rikkoert Edelambachtshuys bevinden zich een beker uit 1742, een ‘theeservies’ uit 1755, drie cabarets uit 1756, 1763 en 1765, twee pijpkomforen uit 1758, een theepot uit 1759, een brijlepel uit 1760, drie dessert vorken waarvan één uit 1751 en twee uit 1767, twee suikerstrooilepels uit 1770 en 1773 en een roskam uit 1773. In particuliere collecties bevinden zich een pattipan uit 1741, een theepot uit 1743, een theebus uit 1745, een roomkan uit 1756, drie suikerstrooilepels uit 1751, 1756, 1772, een tafellepel uit 1767 en twee dessert vorken uit 1750 en 1773. In kerkelijk bezit bevindt zich een avondmaalsbeker uit 1743 en zeer recent is er uit 1758 een penning van het Oude Schuttersgilde aangetroffen in de collectie van Museum Het Gouverneurshuis Heusden. De voorwerpen worden in dit artikel min of meer chronologisch behandeld. Alle foto’s in dit artikel betreffen werk van Gerrit Koen, gekeurd in Schoonhoven, tenzij anders vermeld.

Afb. 2 Detail keurtekens van de pattipan uit 1741 (afb. 1). Meestertekens GK in brilvorm, jaarletter L=1741 in rond contour, stadstekens Schoonhoven in schild met ronde voet, provincietekens ‘grote keur’, gekroond, 5 parels.

Foto Rob Glastra, 2023.

Koen’s werkzame jaren

Uit Koen’s gehele werkzame periode, van 1741 tot 1778 in Schoonhoven, zijn tot op heden 29 objecten aangetroffen: het minste aantal uit de jaren 1740, zijnde vijf, de meeste objecten uit de jaren ’50, zijnde dertien. Er zijn aaneengesloten periodes waaruit geen werk bekend is, zoals van 1746 tot en met 1749, van 1774 tot en met 1778 en ook de jaren ’50 en ’60 vertonen hiaten in de vondsten. De toch wat karige opbrengst van 29 voorwerpen in een werkzame periode van ruim 37 jaar roept vragen op. Een oorzaak is mogelijk de aanwezigheid van nog onbekend werk in particuliere collecties. Een andere oorzaak ligt wellicht bij de economische situatie van 1795 die door de bezetting van de Fransen enorm verslechterd was. Dit leidde onder andere tot een door de regering op 26 maart 1795 uitgeroepen ‘Gearresteerde Publicatie op het fourneren van het Goud en zilver; en hoe ter Generaliteit in te brengen’. Hierbij werden onderdanen opgeroepen om ter aanvulling van de ‘schrane kas’ hun ongemunt goud- en zilverwerk in te leveren. Men zou dit werk gemakkelijk kunnen missen omdat het toch maar ‘alleen tot gebruik of vertoning van weelde verstreckende, in de daad een dood Capitaal is, dat de bezitter geen rente hoegenaamd opbrengt’. Voor het ingeleverde goud en zilver ontving men een obligatiebewijs want formeel was het een lening.²

² Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, Verz. Plakaten, Q 171 no. 100, *Gearresteerde Publicatie op het fourneren van het Goud- en zilver; en hoe ter Generaliteit in te brengen*, 26 maart 1795, <https://www.delpher.nl/nl/boeken/view?identificer=dpo:6284:mpeg21:0001&coll=boeken> (ger. 23 nov 2023); C.B. van Dongen, *De Rijkswaarborgwet van 19 Brumaire 6e jaar in Nederland* (Rotterdam 1994) 9 (eigen uitgave).

Zijn Haarlemse periode ?

Naar verluidt heeft Gerrit Koen een aantal jaren doorgebracht in Haarlem, van 1736 tot 1741. Niet bekend is wat hij hier heeft gedaan. Mogelijk heeft hij hier zijn opleiding genoten al ontbreekt hiervoor een primaire bron.³ Een voorzichtige aanwijzing dat hij inderdaad enige tijd in Haarlem heeft doorgebracht, is met name een pattipan uit 1741, het jaar dat hij meester werd in Schoonhoven (afb. 1, 2). Een pattipan is een onderzetter om onder de gevulde thee- of koffiepote te zetten, zodat kringen op de tafel worden voorkomen.

De zilveren pattipan van Koen vertoont vooral in het ornament kenmerken van wat men tegenwoordig de ‘Haarlemse stijl’ noemt. Deze stijl kenmerkt zich door een vaak overdadig gebruik van hangende kwastjes-, schelp- en tulp (ook wel lotus genoemd) motieven, vaak gecombineerd met velden met een gegraveerd schubmotief, en knerranden.⁴ Deze motieven zijn ontleend aan de ontwerpen van de invloedrijke Franse ontwerper Daniel Marot (1661-1752) die in 1686 vanuit Parijs naar ons land vluchtte (zie kader).

Daniël Marot (1661-1752)

Tijdens de regering van Louis XIV had zich in Frankrijk een ornamentiek ontwikkeld die ook hier in Nederland veel navolging zou krijgen. De nieuwe stijl manifesteerde zich onder meer door het gebruik van symmetrische ornamenten met fijn gestileerd bandwerk in combinatie met lambrequins en culots. Bij het verspreiden van deze stijl heeft de naar ons land uitgeweken hugenoot, architect/ontwerper Daniël Marot een belangrijke rol gespeeld. Marot zorgde voor een eenheid in stijl, tot dan toe onbekend in Nederland. Zijn kwaliteiten als ontwerper en kenner van de laatste mode in de Franse hofstijl vielen al snel op bij koning-stadhouder Willem III en zijn kring van edelen. Als vormgever van de vorstelijke hofhouding werd hij in dienst genomen. Na het overlijden van Willem III in 1702 richtte Marot zich op de stadsbouw van de regenten en culturele bovenlaag in Amsterdam en Den Haag alsmede de Friese Nassau's.

De invloed van Marot op de interieurkunst was buitengewoon groot. Zijn ontwerpseries of *livres* met afbeeldingen van ontwerpen voor interieurs, tuinen, hofgebouwen, smeedwerk, meubelstoffen, klokken, stoelen, kandelaars en vazen vormden een onuitputtelijke bron van inspiratie voor de ambachtslieden en kunstenaars. Ook zilverversmeden maakten gebruik van deze ontwerpen. Al dan niet aangepast aan de Hollandse, meer ingetogen smaak (het Friese zilver vormt hierop een uitzondering en is merendeels uitbundiger gedecoreerd).

Bron: Koen Ottenheym e.a. (red.), *Daniel Marot: Vormgever van een deftig bestaan*, (Zutphen 1988); Peter Jessen, *Das Ornamentwerk des Daniel Marot in 264 Lichtdrucken nachgebildet*, (Berlijn 1892).

Het vroegste stuk in de collectie Rikkoert Edelambachtshuys, en ook een vroeg werk van Gerrit Koen, is een beker uit 1742 (afb. 3, 4). De beker staat in de traditie van de avondmaalsbekers uit de 17de eeuw. De gegraveerde decoratie op het cilindrische lichaam op geprofileerde voet en met uitstaande rand, bestaat uit horizontaal en afhangend bandwerk, uitlopend in blad- en bloemranken; hiertussen vogels. Boven de voetrand bevinden zich drie afbeeldingen met inscriptie van de apostelen Bartholomeus (op afbeelding 3), Ioannes en Philippus.

³ Koen's verblijf van 1763-1741 in Haarlem wordt gemeld in S.A.C. Begeer e.a., *Zilvermeden van de stad Schoonhoven* (Schoonhoven 1981), G 082, 91 en in K.A. Citroen, *Haarlemse zilvermeden en hun merken met een bijdrage van J.J. Temminck*, (Haarlem 1988) 170. J.J. Temminck was bestuurslid van de Historische Vereniging Haarlem en archivaris aldaar. Recent nader onderzoek in primaire bronnen door een medewerker van het Noord-Hollands archief in Haarlem (NHA) heeft niet tot meer informatie geleid. De eerste gemeentelijke registratie van inkomende en vertrokken personen begint in Haarlem in 1821. Voor die tijd is er geen formele, overkoepelende persoonsregistratie. In akten van indemniteit en/of attestaties die sommige mensen meekregen van de kerk of de vorige woonplaats en inleverden in de stad waar men zich wenste te vestigen, komt de naam Gerrit Koen niet voor. Een andere bron, Poorterboeken, zijn voor Haarlem niet bewaard gebleven. In NHA, archiefnr. 1105 Ambachtsgilden, 2.9 Goud- en zilvermedengilde, inv. nr. 43, register van resoluties en vindsters 1733-1796 e.a. is eveneens geen vermelding van Gerrit Koen gevonden.

⁴ *Haarlems Zilver: overzichtstentoonstelling van Haarlems zilver uit de 17de en 18de eeuw*, Frans Halsmuseum Haarlem 16 aug. tot 12 okt. 1975, 5-7. De kenmerken van ‘Haarlems zilver’ zijn eveneens te vinden bij werk van zilverversmeden elders, bijvoorbeeld in Amsterdam en in de provincie Friesland.

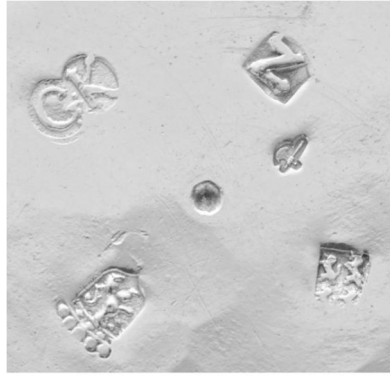
Afb. 3 Beker 1742, Collectie Rikkoert Edelambachtshuys, inv. nr. 244. Keurtekens zie afb. 4.
Foto Rob Glastra.

Afb. 4 Keurtekens op onderzijde van de beker in afb. 3, met de klok mee: provincieteken 'grote keur' gekroond, meesterteken 'G ster K' in afgeronde rechthoek, 'bijltje', belastingteken 1853-1927, jaarletter M = 1742, met schreven, in rond contour, stadsteken Schoonhoven, schildvoet onduidelijk. In het midden de centerpunt. Collectie Rikkoert Edelambachtshuys, inv. nr. 244.
Foto Rob Glastra

Afb. 5 Peervormige theepot met gedreven schelpmotief en houten handvat, 1743.
Fotocollectie: Peter van Oel.

Afb. 6 Keurtekens op onderzijde van de theepot in afb. 5, met de klok mee: meesterteken GK in brilvorm, jaarletter N=1743, met schreven, in vierkant, 'bijltje', belastingteken 1853-1927, stadsteken Schoonhoven met onduidelijke schildvoet, provincieteken 'grote keur'. In het midden de centerpunt.

*Particuliere collectie.
Fotocollectie Peter van Oel.*

Een eveneens in 'Haarlemse stijl' uitgevoerd object is een in 1743 vervaardigde, peervormige theepot met gebolde buik en hoge hals, met houten handvat en knopje op het koepelvormige deksel. De decoratie bestaat uit hol gedreven schelpmotieven met culots, tussen velden met geometrische- en bloemmotieven. Met op de hals een band met omgekeerde bladmotieven (afb. 5, 6).⁵

Het derde stuk in 'Haarlemse stijl' betreft een balustervormige theebus met koepelvormig dekseltje uit 1745 (afb. 7). Gedecoreerd met staande bladmotieven langs de voetrand, hol gedreven schelpmotieven met afhangende acanthusbladeren tegen een mat geponste achtergrond. Typerend is de knerrand langs de voet.

Afb. 7 Theebus 1745 met onderaanzicht van de keurtekens.

Keurtekens, met de klok mee: meesterteken GK in brilvorm, jaarletter P=1745, met schreven, in een de-letter-volgend contour, provincieteken 'grote keur', gekroond, vijf parels, stadsteken Schoonhoven, puntige schildvoet. In het midden de centerpunt.

Particuliere collectie. Fotocollectie Peter van Oel.

⁵ In het artikel 'Peervormige zilveren theepot met gedreven schelpmotief en houten handvat: Gerrit Koen, Schoonhoven 1743 of 1763', door Peter van Oel, *Zilver Histograaf, Schoonhoven 3* (2021) werd de jaarletter N (met schreven) in vierkant toegeschreven aan het jaar 1763. Vóór die publicatie was de jaarletter N=1743 niet bekend. Recent is daar verandering in gekomen: op een gildepennning van het schuttersgilde, vervaardigd in Schoonhoven, behorend tot de collectie van Museum Het Gouverneurshuis Heusden, is deze jaarletter N (met schreven) ondubbelzinnig aangetroffen voor het jaar 1743. Tekst op de penning met 'anno 1743' vormt het bewijs. Elders in deze *Zilver Histograaf 2023 afl. 4* (p. 96) bevindt zich een rectificatie van de jaarletter N op de theepot, onder de titel 'N met schreven in vierkant' tóch voor 1743. Een rectificatie, door Peter van Oel.

De Haarlemse stijl voorbij

De 'Haarlemse stijl' keert in de jaren 1750 niet meer terug in het werk van Gerrit Koen. Voortaan is de vormgeving van zijn objecten symmetrisch van opbouw, met een vrijwel glad oppervlak en met een enkel repeterend decoratief element, zoals het 'servies' uit 1755 laat zien (afb. 8).

Afb. 8 Melkkan, theebus, theepot 1755 (v.l.n.r.). Met vrijwel identieke keurtekens, zie afb. 9. Collectie Rikkoert Edelambachtshuys, inv. nrs. 11, 11a en 11b. Foto's Rob Glastra, bew. Roax en T. van Velsen

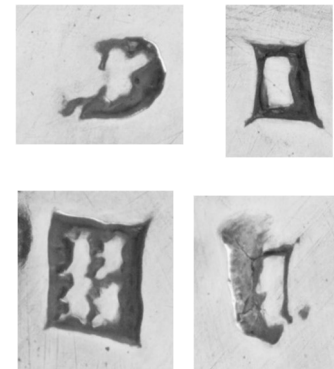
Afb. 9 Zilvermerken op de onderzijden, v.l.n.r. melkkan, theebus en theepot (volgorde als in afb. 8).
 Allen: meesterteken, G ster K in afgeronde rechthoek, jaarletter E=1755 met schreven, in vierkant contour.
 Links, melkkan: stadsteken in schild met afgeknotte voet, provincieteken met puntige voet, ongekroond, twee maal belastingteken 1795 'a' onderkast in schild met afgeronde voet (Dordrecht), één maal over provincieteken, de tweede maal over de centerpunt en dit teken gekroond, de kroon met drie fleurons. Eigenaarsgravure 'M.F.'
 Midden, theebus: stadsteken in schild met afgeronde voet, provincieteken met puntige voet, gekroond.
 Rechts, theepot: twee maal stadsteken met afgeknotte voet over elkaar heen, en 180 graden gedraaid (vergelijk stadsteken van de melkkan links), provincieteken met puntige voet, ongekroond, één maal belastingteken 1795 gekroond, de kroon met drie fleurons. Eigenaarsgravure MF (zonder punten) over een weggewerkte vorige eigenaarsgravure: 'G onleesbaar ('L' of 'S?')'. De F van de nieuwe eigenaar is over de 'G' van de oude eigenaar gegraveerd; de volgtijdigheid van twee eigenaren is daardoor onomstotelijk: 'MF' was de tweede eigenaar van de theepot.

Foto's Rob Glastra, bew. RKa.

De balustervormige theepot en melkkan uit 1755 hebben afgeschuinde hoeken waarop verticale ribben zijn aangebracht. Deze profilering loopt door in de koepelvormige deksels die eindigen in houten, ronde en spits toelopende knoppen. De theepot rust op naar binnen krullende pootjes met een acanthusblad applicatie, de melkkan op naar buiten krullende pootjes met opgelegd culot (hangend bloemmotief). Op de gladde gedeeltes zijn applicaties aangebracht in de Lodewijk XIV stijl, met omgekruld acanthusblad en culots.

De balustervormige, vierzijdige theebus uit 1755 rust op een achtkantige, geprofileerde voet. Het verschil met de theepot en de waterkan is de profilering van de afgeschuinde hoeken die niet doorloopt tot het deksel maar onderbroken wordt door de gladde schouder en hals. Bovendien is het knopje op het deksel geheel van zilver.

Het feit dat de drie objecten in hetzelfde jaar 1755 tot stand zijn gekomen, zou kunnen duiden op één kapitaalkrachtige opdrachtgever die het hele servies in één keer kon bestellen. ‘Probleem’ is wel dat bij theepot en melkkan de vormgeving van de pootjes van elkaar verschillen. Kun je dan nog wel van een stel spreken? Of zijn het wellicht toch losse onderdelen die in hetzelfde jaar zijn gemaakt en vervolgens zijn aangekocht? ⁶ De oude eigenaarsgravure op de theepot die in dit artikel gevonden werden, versterkt de twijfel aan één oorspronkelijke aankoop, evenals het andere stadsteken op de theebus en het daar ontbreken van een eigenaarsmerk en de herkeur 1795 (afb. 9).

Afb. 10 Theepot 1759 en de merken op de onderzijde. Meesterteken ‘G ster K’ in afgeronde rechthoek, jaarletter I=1759 in rechthoek, stadsteken Schoonhoven in rechthoekig schild, provincieteken gekroond met puntige voet.

*Collectie Rikkoert
Edelambachtshuys,
inv. nr. 1169.*

Foto Rob Glastra, bew. RKa.

⁶ Vriendelijke mededeling Ab Rikkoert, 17 mei 2023: het 3-delig theeservies is destijds door ons in zijn geheel aangekocht; het kan worden beschouwd als één opdracht van destijds een welgestelde cliënt; Barend J. van Benthem, *De werkmeesters van Bennewitz en Bonebakker: Amsterdams grootzilver uit de eerste helft van de 19de eeuw* (Zwolle 2005) 123, vermeldt dat in de 18de eeuw vooral losse zilveren theepotten en losse zilveren melkkannetjes werden gemaakt. Dit zou mede ondersteunen dat de melkkan uit 1755 met afwijkende pootjes (afb. 8) mede een los element is geweest en het geheel geen ‘theeservies’ is van melkkan, theebus en theepot.

Zoals eerder gemeld werd er in 1795 een oproep uitgevaardigd om gouden en zilveren voorwerpen, exclusief lepels en vorken, in te leveren om de staatskas te spekken. Wilde men deze voorwerpen toch behouden, dan kon worden volstaan met het voldoen in een geldbedrag, overeenkomend met de waarde van het metaal. Als bewijs dat het betreffende object was vrijgekocht, werd een merk op het voorwerp afgeslagen. Dit is het geval bij de melkkan en theepot van het ‘theeservies’ uit 1755, waarop bij elk zo’n merk, zijnde een gekroonde ‘a’ van Dordrecht, is aangebracht (afb. 9).⁷ Hieruit mag geconcludeerd worden dat zij toen tot één en dezelfde eigenaar hebben behoord. De toenmalige eigenaar moet tussen 1 juli en 31 december 1795 (de herkeur periode) gewoond hebben in de arrondissementen van de Keurkamer van de Bataafse Republiek te Dordrecht, dat waren de stad Dordrecht, IJsselmonde, Oud-Beijerland en Sliedrecht.⁸

Een theepot uit 1759

De vormgeving en decoratie van de theepot uit 1759 (afb. 10) is vrijwel identiek aan de theepot uit 1755 (afb. 8). Het onderscheid zit in de dekselknoppen en de pootjes die enigszins van elkaar verschillen.

Een roomkan uit 1756

De achtkantige roomkan uit 1756 (afb. 11), drie jaar eerder dan de theepot uit 1759 (afb. 10), is minder streng symmetrisch vormgegeven. De gecontourneerde bovenrand loopt aan één zijde uit in een tuit, waaronder een eenvoudige acanthusblad applicatie. De decoratie op het gebogen handvat bestaat uit een hangend kwastje. De kan staat op vier naar binnen gebogen pootjes.

Afb. 11 Roomkan, 1756.

Rechts, de zilvermerken: meesterteken ‘G ster K’ in afgeronde rechthoek, jaarletter F = 1756 zonder schreven, in vierkant schild, stadsteken in rechthoekig schild, provincieteken, gekroond, onduidelijk voet. Midden, de centerpunt.

*Particuliere collectie.
Foto's eigenaar. Bew. RKa.*

Vierkante cabarets

In de collectie Rikkoert Edelambachtshuys bevinden zich drie vierkante cabarets, uit 1756, 1763 en 1765. Het verschil zit, behalve in de afmetingen, in de decoraties op de randen en de vorm van de pootjes. Het meest eenvoudig gedecoreerd -in de Régence stijl- is het cabaret uit 1765 (afb. 12) op vier gladde zigzaggende pootjes. Met op de verhoogde rand een schelpvormig

⁷ L.B. Gans, *Goud- en Zilvermerken van Voet* (Amsterdam 2014) 165.

⁸ Van Dongen, *Rijkswaarborgwet*, 9; W. Koonings, *De keuring van goud en zilver tijdens het Koninkrijk Holland* (Lochem 1968) 43, 46, ‘Generale bepalingen’, nr. 5, tijdsduur stempelings 1 juli-31 dec. 1795.

palmetmotief op de vier hoeken, geflankeerd door acanthusbladeren. De vier vrijwel rechte zijden vertonen een voorzichtige aanzet tot C-motieven, zo kenmerkend voor de Lodewijk XV stijl. Deze stijl is verder uitgewerkt in het cabaret uit 1756 (afb. 13). Staande op vier gladde, zigzaggende pootjes heeft het een rocaille (schelp) motief op de hoeken van de verhoogde, gecontourneerde rand en op het midden van de vier zijden, geflankeerd door C-motieven. Qua decoratie in de Lodewijk XV stijl spant het cabaret uit 1763 de kroon (afb. 14). Staande op vier rechte, als halve bol eindigende pootjes, heeft het een verhoogde, gecontourneerde rand met mascarons -een Lodewijk XIV kenmerk!- op de hoeken, en kuifschelpen op het midden van de vier zijden. De rand is verder opgevuld met asymmetrische C-voluten.

Het is opvallend maar zeker niet ongewoon dat zowel het minst versierde, in de Régence stijl, als het meest versierde cabaret, in de Lodewijk XV stijl, kort na elkaar zijn gemaakt. Bezien vanuit een kunsthistorisch perspectief wordt gewoonlijk uitgegaan van een geleidelijk verloop van stijlperiodes⁹. De praktijk leert echter anders: het was aan de zilversmid zelf en/of de opdrachtgever aan welke stijl op dat moment de voorkeur werd gegeven. Beide stijlen konden dus gerust naast elkaar bestaan.

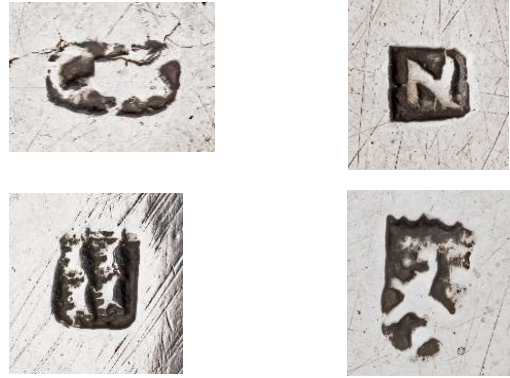

Afb. 12 Vierkant cabaret, P=1765.
Collectie Rikkoert Edelambachtshuys
inv. nr. 760.
Foto Rob Glastra, bew. RKa.

Afb. 13 Vierkant cabaret, F=1756.
Collectie Rikkoert Edelambachtshuys
inv. nr. 9.
Foto Rob Glastra, bew. RKa.

⁹ J.H. Bertels, *Het ornament in de edelsmeedkunst: Een beknopte stijlleer voor Edelsmeden en Juweliers*, (Zeist 1964) 49-58. De Lodewijk XIV stijlperiode is genoemd naar de Franse koning Lodewijk XIV 1643-1715, de Régence naar het regentschap van Philips van Orléans 1715-1720 en de Lodewijk XV stijl naar de Franse koning Lodewijk XV 1715-1774. De toepassing van deze stijlen door Nederlandse edelsmeden, meubelmakers etc. liep evenwel niet geheel synchroon met deze periodes maar begon later en liep langer door.

*Afb. 14 Vierkant cabaret, N=1763
Collectie Rikkoert Edelambachtshuys
inv. nr. 10.
Foto Rob Glastra, bew. RKA.*

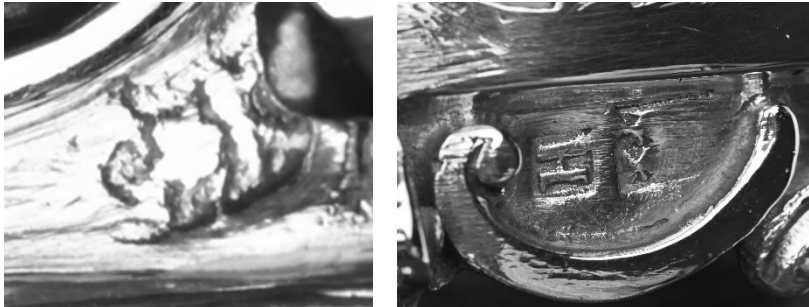
Pijpkomforen

Eveneens in de collectie Rikkoert Edelambachtshuys bevinden zich twee pijpkomforen, beide gekeurd in hetzelfde jaar 1758, en voorbeelden van een combinatie van Lodewijk XIV en XV motieven (afb. 15). Deze identieke komforen staan op drie naar binnen krullende pootjes met acanthusblad applicatie, op een rond, houten plateau. De onder- en bovenkant van de komforen

*Afb. 15 Pijpkomforen, beiden meesterteken 'G ster K' in afgeronde rechthoek, jaarletter H=1758, met schreven, stadsteken Schoonhoven, (zie afb. 16), provincieteken (niet afgebeeld).
Collectie Rikkoert Edelambachtshuys inv. nr. 421.
Foto's Rob Glastra.*

zijn opengewerkt met een symmetrisch patroon van C-voluten, gestileerde ranken en drie palmetten. De verhoogde gecontourneerde rand is versierd met zes uitwaaiierende rocaille motieven. Als deze twee pijpkomforen zich in één en hetzelfde huishouden hebben bevonden, is dat vrij uniek en getuigt het van een zekere rijkdom van de bewoners. Meestal gaat het om één komfoor.¹⁰

Afb. 16 Keurtekens op de pijpkomforen (afb. 15). Links, meestertekens 'G ster K' in afgeronde rechthoek. Rechts (liggend) jaarletter H met schreven en stadsteken in schild met ronde voet.

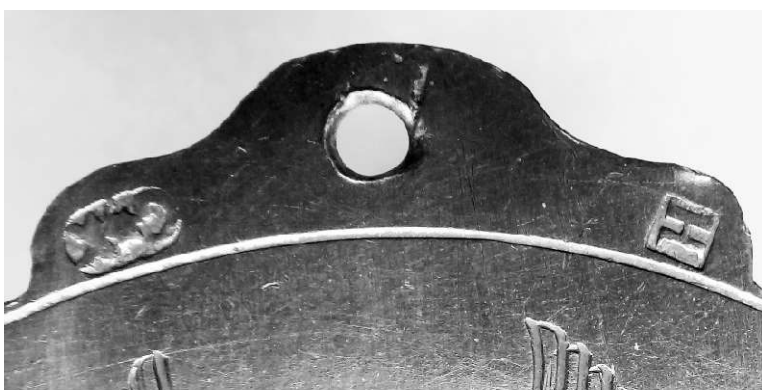
Foto's Rob Glastra, bew. RKa.

Een verrassende vondst

Bij recent onderzoek ter verificatie van jaarletters op enige door Schoonhovense zilversmeden vervaardigde jaarpenningen van de 'oude schutterij' of het 'St.-Jorisgilde' in de collectie van het Museum Het Gouverneurshuis Heusden, werden ook meestertekens en stadstekens aangetroffen. Van Gerrit Koen werd een Gildepenning uit het jaar 1758 gevonden (afb. 17, 18).¹¹

De gegraveerde, geschreven tekst op de voorzijde van deze platte schijf luidt: 'Johannis Hendrikus Van Baak als Hooftman van het Agtbare Collegie der Heeren Oude Schutteren binnen deser Steede Heusden vereerde Dese Penning A* 1758'.

De achterzijde toont het gegraveerde familiewapen van Van Baak met in het schild een burcht met staande veger.¹² Dit motief wordt herhaald in het helmteken uitkomend tussen de vlucht. De dekkleden worden gevormd door a-symmetrisch geplaatste en ongelijke, deels gearceerde C-vormige voluten, uitlopend in bloem- en bladmotieven en krullen, geheel in de heersende rococo stijl. De vegers zijn gebaseerd op de door Koen toegepaste kwastjes in de 'Haarlemse stijl' van zijn eerdere werk, zoals op de pattipan (afb. 1)

Afb. 17 Keurtekens op de Gildepenning (afb. 18): meestertekens 'G ster K', jaarletter H = 1758. Stadsteken, verminkt door het oog van de penning. Diameter ca. 8 cm.

Collectie Museum Het Gouverneurshuis Heusden. Foto RKa.

¹⁰ Vriendelijke mededeling Ab Rikkoert.

¹¹ Het onderzoek was gebaseerd op een kort artikel van Bas Begeer 'Voor U Gesprokkeld', De Stavelij 73/74 (1996). Zie ook P. van Oel, 'Statenbijbel, Amsterdam 1715. Zilveren beslag van 'een vreemde vogel', *Zilver Histograaf Schoonhoven* 2 (2022), 130-134, ald. 132 afb. 6. Begeer vond bij zijn onderzoek naar de merken van Gorcum, jaarpenningen van Schoonhovense makelij. Hij maakte acht tekeningen van de nog niet eerder bekende 18^e eeuwse jaarletters. Inmiddels zijn zeven van deze jaarletters getraceerd en gefotografeerd.

¹² Op een 19-de eeuwse lakzegel van de familie Van Baak wordt het staande motief bovenop de burcht in het schild, een 'veger' genoemd (Den Haag, Centraal Bureau Genealogie-registratiecode: HLAKNL001527).

Afb. 18 Gildepenning van de 'Oude schutterij' of het St.-Jorisgilde van Heusden, anno 1758. Op de wapenzijde (afb. boven rechts) staan de keurtekens links en rechts van het ophangoog (detail zie afb. 17). Collectie museum Het Gouverneurshuis Heusden. Foto's RKA.

Twee officiële opdrachten, een avondmaalsbeker en roskammen

In het oeuvre van Gerrit Koen zijn twee officiële opdrachten bekend geworden: een avondmaalsbeker voor de kerkelijke gemeente van Heesbeen, en opeenvolgend zes roskammen voor het stadsbestuur van Schoonhoven.

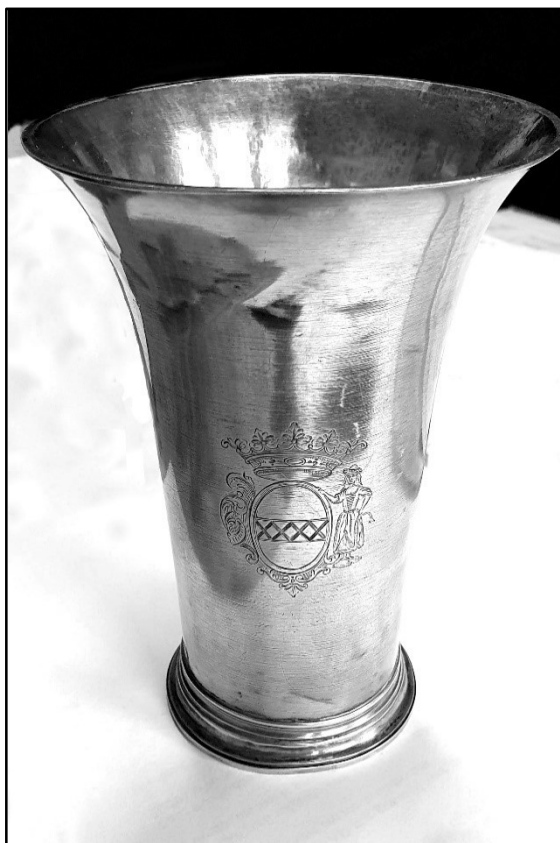
De avondmaalsbeker, in gebruik bij de Hersteld Hervormde Gemeente Heesbeen, staat op een geprofileerde voet en is gegraveerd met het wapen van de Vrouwe van Heesbeen (afb. 19).¹³ De beker is verder glad. Naast de jaarletter N in vierkant, 1743, staat op de bodem, in zwierig schrift het jaartal 1743 gegraveerd.¹⁴ Het is onduidelijk op welke gelegenheid de beker is besteld.

Sofia Amalia Maria van Gendt, voluit Vrouwe van Dieden, Biesterveld en Heesbeen (1696-1764) overleed ongehuwd op t'Huys te Heesbeen.¹⁵ Zij was de laatste adellijke bewoner. In de kerk in Heesbeen bevinden zich tevens haar rouwbord en een herenbank uit de 18de eeuw met het wapen van de familie Van Gendt.

¹³ T.G.M. Graas, 'Protestants kerkzilver in Noord-Brabant' in *Kerkelijk zilver: Negen opstellen over kerkelijke zilversmeedkunst* (Den Haag 1992) 87-88. Ten tijde van deze publicatie was de beker in het bezit van de Hervormde Gemeente Heesbeen. Sinds 2015 is deze gemeente onderdeel van de Protestantse Gemeente in Heusden. De kerk in Heesbeen en daarmee de avondmaalsbeker zijn in gebruik door de Hersteld Hervormde Gemeente Heesbeen.

¹⁴ Tijdens de voorbereiding van dit artikel werd de jaarletter N, met schreven, in vierkant contour, toegeschreven aan het jaartal 1763 en was het verband met het gegraveerde jaartal 1743 onduidelijk. De ontdekking van de jaarletter N=1743 op de penning van Gerrit Koen (afb. 17, 18) nam deze onduidelijkheid weg en voegde tevens een nieuwe jaarletter in vierkant schild toe aan een reeks jaarletters met grotendeels ovale contouren.

¹⁵ <https://www.kastelenin nederland.nl/kasteeldetails.php?id=915>: op de plek van t'Huys te Heesbeen stond sinds 1260 een kasteel. In 1569 werd dit kasteel door de inwoners van Heusden afgebroken omdat het te dicht bij de stad lag en een grafelijke representant van de Spaanse koning Heusden wilde belegeren. Het kasteel werd op een kleinere schaal weer opgebouwd, nu waarschijnlijk als een bescheiden edelmanswoning. In 1710 werd t'Huys door de kunstenaar Hendrik Pola getekend. In 1880 werd deze woning afgebroken.

Afb. 19 Avondmaalsbeker van Heesbeen, jaarletter N=1743 met schreven, in vierkant contour, provincieteken gekroond, vijf parels, schild met puntige voet, stadsteken Schoonhoven in schild met ronde voet, meesterteken GK in bril. Gravure 1743. Midden centerpunt. Met het wapen van de Vrouwe van Heesbeen. In gebruik bij de Hersteld Hervormde Gemeente te Heesbeen. Foto lid deze gemeente, bew. RKa.

De roskammen voor het Schoonhovense stadsbestuur waren uitgelooftde prijzen. In de *Oprechte Haerlemsche Courant* van 22 sept 1772 staat de volgende advertentie:

Burgemeesteren en Thesauriers der Stad Schoonhoven, doen mits deeze, alleen en tegelijk, adverteeren, dat voortaan Jaarlijks de ordinaire Paardenmarkt, der voorsz. Stad, zal gehouden worden in de Maand October, daags of wel Vrijdag voor de Termysche Paardenmarkt, dat om die Markt te favoriseeren, nu op de eerstkomende Paardenmarkt, zullende zijn den 9 October aanstaande, een ieder vryheid van Markt zal gegeven worden, belovende daarenboven een Zilvere Roskam, aan diegene , die de grootste en beste Koppel Paarden, alle van Zessen klaar, item in volle eigendom toekomende, zal te Markt brengen en een Zilvere Maanekam, aan diegene, die de meeste en beste Paarden zonder Bedrog voor zyne zelve gekogt hebben.¹⁶

De advertentie werd in 1772 nog 3 keer herhaald in dezelfde krant. Uit het rekeningen overzicht van de thesauriers van de stad Schoonhoven blijkt dat Gerrit Koen de opdracht heeft gekregen voor het maken van de roskam en de manekam. Hij heeft hiervoor 64 guldens en 12 stuivers ontvangen. Ook in de opvolgende jaren, 1773 tot en met 1777 heeft Koen de opdracht ontvangen tot vervaardiging van roskam en manekam. In 1778 is er nog wel een paardenmarkt maar er worden geen prijzen meer uitgelooft. Slechts uit twee jaren is bekend wie de ontvangers waren van de prijzen. In 1775 werd de roskam uitgereikt aan Jacobus van Wijk met een koppel van 34 paarden; de manekam ging naar een zoon van Jantje van Kampen met een koppel met 10 paarden. Jacobus van Wijk was in 1776 wederom de gelukkige om de roskam te mogen ontvangen met een koppel van 36 paarden en Abraham van Kampen ontving de manekam met een koppel van 18 paarden.¹⁷

¹⁶ www.Delpher.nl : zoekterm 'paardenmarkt en Schoonhoven'.

¹⁷ SAMH Gouda Archief van de stad Schoonhoven 1271-1813, archief nr. 1011/Rubriek rekeningen van de thesauriers, 'Uijtgaaff wegens de paardemarkt', inventarisnr. 352 t/m 361: 1770 t/m 1779.

Afb. 20 Roskam. Meesterteken GK in rechthoek, stadsteken, schild met ronde voet, jaarletter B=1773, in vierkant contour (afb. 21). Afmetingen l. 18,5 x b. 9,2 x h. 1,5; l. inclusief steel en ring 27 cm. Gewicht 325 gr. Collectie Rikkoert Edelambachtshuys (inv. nr. 12). Foto Rob Glastra.

Slechts één van deze bijzondere prijzen is, zover bekend, overgebleven (afb. 20). Deze roskam met de jaarletter B in vierkant voor 1773 (afb. 21) en uitgereikt op de paardenmarkt in 1774, bevindt zich in de collectie Rikkoert Edelambachtshuys. Koen ontving voor deze opdracht 63 guldens en 2 stuivers.

De roskam bestaat uit een zilveren rechthoekig deel waaraan bevestigd, aan één lange zijde, een houten geprofileerde steel met ring. Het rechthoekige zilveren gedeelte van de roskam is rijk gedecoreerd met een gravure van het wapen van Schoonhoven, het jaartal 1774, en een combinatie van oplegwerk van acanthusblad motieven in de Lodewijk XIV stijl en rocailles met C- motieven in de Lodewijk XV stijl. Zelfs de achterkant is niet vergeten: de uiteinden van de drie horizontaal geplaatste kammen zijn versierd met een culot motief.¹⁸ Op de kop van de kam staat een 19de-eeuwse gravure, waarschijnlijk ter gelegenheid van een 25-jarig huwelijk van C.E.C. met F.C. van 1871 tot 1896 (afb. 22 onder).

Afb. 21 Keurtekens op de roskam, jaarletter B=1773 in vierkant, stadsteken in schild met ronde voet, meesterteken GK in rechthoek.

Foto Rob Glastra, bew. RKA.

¹⁸ B.W.G. Wttewaall, 'Een zilveren roskam uit Schoonhoven van 1773' in *Antiek*, 14 (1979/1980) 409-411 bespreekt deze roskam uitvoerig.

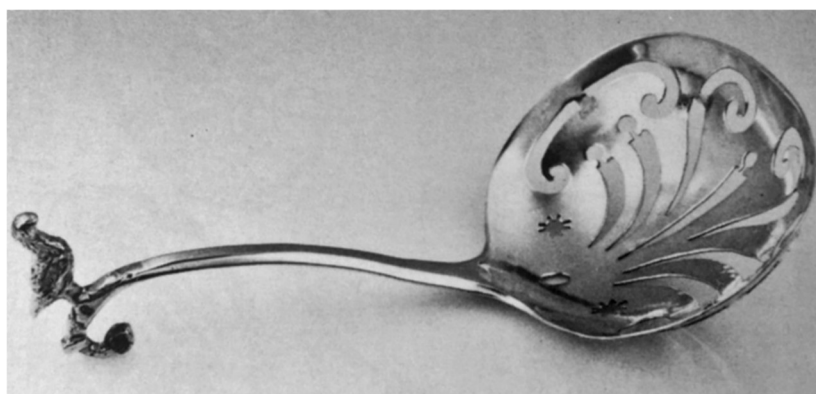

Afb. 22 Gravure op de kop van de roskam 'C.E.C. & F.C. 1871-1896'. Links en rechts een 'culot motief'.
Foto Rob Glastra, bew. RKa.

Schepwerk: suikerstrooilepels en een brijlepel

Bij 18de-eeuwse suikerstrooilepels wordt in de literatuur melding gemaakt van de drie belangrijkste productiecentra van 18de-eeuwse suikerstrooilepels: Amsterdam, Schoonhoven en de Friese steden. Ook Gerrit Koen heeft zich naast zijn grootwerk beziggehouden met het maken van dit kleinwerk. Er zijn een vijftal strooilepels bekend van zijn hand (afb. 23-27). Van vier bestaan afbeeldingen.¹⁹

De oudste is uit 1751 en heeft naast de gebruikelijke uitgezaagde bak met uitwaaiierend bladmotief, een gegoten duifje op het einde van de steel (afb. 23). Een eveneens gegoten 'liermotief' siert de steel van een strooilepel uit 1756 (afb. 24). Een uit de collectie Rikkoert Edelambachtshuys afkomstige strooilepel uit 1770 heeft een in Schoonhoven veel voorkomend plat gegraveerd motiefje op de steel. De uitgezaagde bak is vanaf de steel door uitwaaierende nerven in segmenten verdeeld die elk weer zijn versierd met ruitmotieven (afb. 25). Van een strooilepel uit 1772 is geen afbeelding of verblijfplaats bekend; wel van de merken (afb. 27). De strooilepel uit 1773 tenslotte, heeft een gegoten ornamentje op de steel, in de vorm van een staand spelend kinderfiguurtje (afb. 26).

Afb. 23 Suikerstrooilepel.
Meesterteken 'G ster K' in
afgeronde rechthoek,
jaarletter 1751.
L 10,9 cm

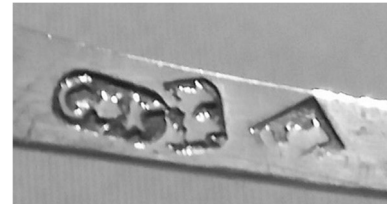
Foto Wttewaall,
Nederlands schepwerk
1650-1880, p. 221, afb. 678.
Bew RKa.

¹⁹ Idem., *Nederlands Klein Zilver en schepwerk 1650-1880*, (Abcoude 1994) 214, 219-221. Op p. 26, afb. 40 zijn nog de keuren van een strooilepel met jaarletter A=1772 afgebeeld. Een foto van die lepel ontbreekt. Dit betekent dat er in feite nu vijf strooilepels bekend zijn van Gerrit Koen; Begeer e.a., *Schoonhoven* 45, afb. 110.

Afb. 24 Suikerstrooilepel
Meesterteken 'G ster K'
in afgeronde rechthoek,
jaarletter F=1756,
stadsteken Schoonhoven in
schild afgeronde voet.

Particuliere collectie.
Foto's eigenaar.
Bew. RKa.

Afb. 25 Suikerstrooilepel.
Meesterteken GK in rechthoek,
jaarletter V=1770,
stadsteken, schild spitse voet,
belastingstempel 'dolfijn'
1859-1893.

Collectie Rikkoert
Edelambachtshuys, inv. nr. 576.

Foto Rob Glastra, bew. RKa.

Afb. 26 Suikerstrooilepel.
Meesterteken 'G ster K'
in afgeronde rechthoek,
jaarletter B=1773
stadsteken Schoonhoven,
schild spitse voet,
herkeurteken.

Collectie Rikkoert
Edelambachtshuys.

Foto Rob Glastra,
Bew. RKa.

Afb. 27 Keuren op een suikerstrooilepel (afbeelding lepel
onbekend) uit 1772: mt. Gerrit Koen, G ster K, in afgeronde rech-
hoek, stt. Schoonhoven met onduidelijke schildvoet, jrl. A (1772),
belastingteken 'bijltje'. Wttewaall, Klein zilver, 26, afb. 40.

Een brijlepel, ter ere van ...

Terwijl we van het boven beschreven zilverwerk de oorspronkelijke eigenaren niet kennen, is dit nu wel het geval bij een brijlepel uit de collectie Rikkoert Edelambachtshuys (afb. 28, 29). Deze forse lepel met rib op de steel en dubbellof op de aanhechting van steel en bak, is aan de achterzijde gegraveerd. De inscriptie luidt: 'Cornelius Arent En Anna Molevliet Getrouwt 25 jaren d: 16 Maart 1760' (afb. 28).

Afb. 28 Achterzijde brijlepel 1760, met inscriptie en keurtekens (inzet), 'G ster K' in afgeronde rechtehoek, stadsteken Schoonhoven in rechthoekig schild, jaarletter K=1760 met schreven in vierkant, provincieteken gekroond, onduidelijke voet, 'grote keur'.

Collectie Rikkoert Edelambachtshuys, inv. nr. 684. Foto Rob Glastra, bew. RKa.

Afb. 29 Brijlepel 1760, bovenaanzicht, lengte 37 cm, gewicht 167 gram. Keurtekens zie afb. 28. Collectie Rikkoert Edelambachtshuys inv.nr. 68. Foto Rob Glastra

Over het echtpaar is in dit onderzoek het volgende bekend geworden. Cornelis Arent (1707-1769), afkomstig uit Zevenbergen huwde Rotterdam 16 maart 1735 met Anna Molevliet (?-1794), afkomstig uit Rotterdam. Het echtpaar vestigde zich in Zevenbergen; zij doopten aldaar acht kinderen van 11 januari 1736 tot en met 21 september 1755.

Het beroep van Cornelis bleef lang een vraagteken. Wel leefde er ten tijde van Cornelis een burgemeester van Zevenbergen met dezelfde naam, Cornelis Arent. Uit het genealogisch onderzoek bleek door de overeenkomstige huwelijksdatum (Rotterdam 16 maart 1735) en jubileumdatum (inscriptie 16 maart 1760) plus de namen van het huwelijkspaar, dat de Cornelis van de brijlepel dezelfde persoon is als de bouwman en burgemeester Cornelis Arent in Zevenbergen. Deze komt overigens op een onplezierige wijze om het leven: na het bezoek aan

een Schepenvergadering in Etten op 11 maart 1769, wordt hij diezelfde avond nog levenloos aangetroffen in de Leursche vaart.²⁰

Tafelzilver: vijf dessertvorken en een lepel

De twee viertandige dessertvorken uit een particuliere collectie, behoren tot het gangbare type uit de 18de eeuw (afb. 30). Of het nu Amsterdam, Deventer, Nijmegen, Schoonhoven etc. is, couverts met een accolade vormig uiteinde kwamen algemeen voor naast couverts met een rib op de steel (afb. 31). Ze werden gedurende een lange periode geproduceerd.

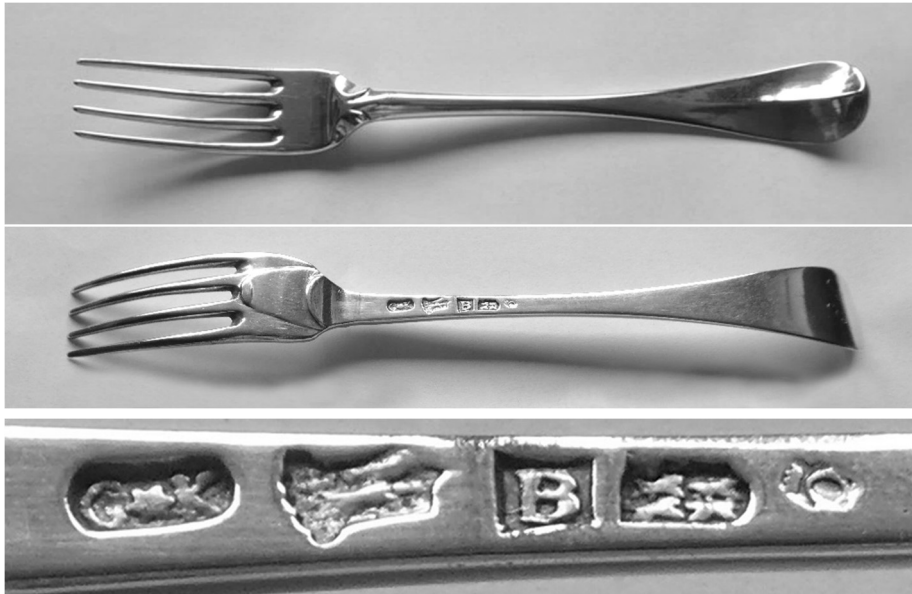
Afb. 30 Dessertvork met accoladevormig steeluiteinde en insnoering bij de overgang van steel naar de tanden, boven- en onderzijde; met de keurtekens. V.r.n.l. jaarletter W met schreven in een 'de-letter-volgend-contour', 1750, stadsteken Schoonhoven in schild met afgeronde voet, provincieteken 'grote keur' gekroond, meesterteken 'GK' in brilvorm. Gewicht 46 gram, lengte 18,8 cm. Particuliere collectie, foto's eigenaar, bew. RKa.

²⁰ Rotterdam, Stadsarchief, Ned. Geref. Gemeente, toegangsnr. 1-02, DTB inventarisnr. 70: Cornelis Arent j.m. van Zevenbergen wonende aldaar, huwt op 16-03-1735 met Anna Molevliet j.d. van Rotterdam in de Goudze Wagestraat; DTB 9999-23 begraven 1790-1799: Anna Molevliet, eerdere partner Cornelis Arent, begraven op 7-10-1794 Rotterdam, overleden op 4-10-1794, overledene was 'een vreemdeling, ten Huysen van Arent op de N. markt, Na Zevenberge'. Via www.openarchieven.nl.

Bergen op Zoom, Westbrabants Archief (WBA), NH Dopen 1661-1775 Zevenbergen (deel 6), inventarisnr. 6: doopakte 20-02-1707, Cornelis Arent, vader Paulus Arent, moeder Mariken Krab; Dopen van de kinderen: <https://westbrabantsarchief.nl/collectie/voorouders/persons?ss=%7B%22q%22:%22Anna%20Molevliet%22%7D> (ger. 24 nov. 2023); WBA, NL-BozWBA-raw-0661, Hervormde Gemeente Zevenbergen 1610-1945, inv.nr. 2.2.107: stukken betreffende het proces van de schepenkamer tussen de kerkeraad en Cornelis Arent, burgemeester, ouderling en bouwman.

Heemkundekring *Willem van Strijen Zevenbergen*, vriendelijke mededeling Ebo Roek en Wim Lock: Cornelis Arent, getrouwd met Anna Molevliet, is zonder twijfel de zoon van Paulus Arent en Mariken Krab en, citaat, 'Cornelis Arent was burgemeester van Zevenbergen in 1739, 1742-1748 en 1762-1767. In deze tijdvakken is geen andere persoon genaamd Cornelis Arent (Arent) dan die gehuwd met Anna Molevliet aanwezig. Dus vrijwel zeker is de door u genoemde Cornelis Arent de burgemeester van Zevenbergen'.

www.heemkundezevenbergen.nl/archieven/documenten: scan 111=f.109, Schepenbank Etten 0466 Protocol van allerhande akten, december 1761-1775: afgebeeld is de scan van de acte die melding maakt van het vinden van de overleden oud-burgemeester Cornelis Arent in de Leursche vaart.

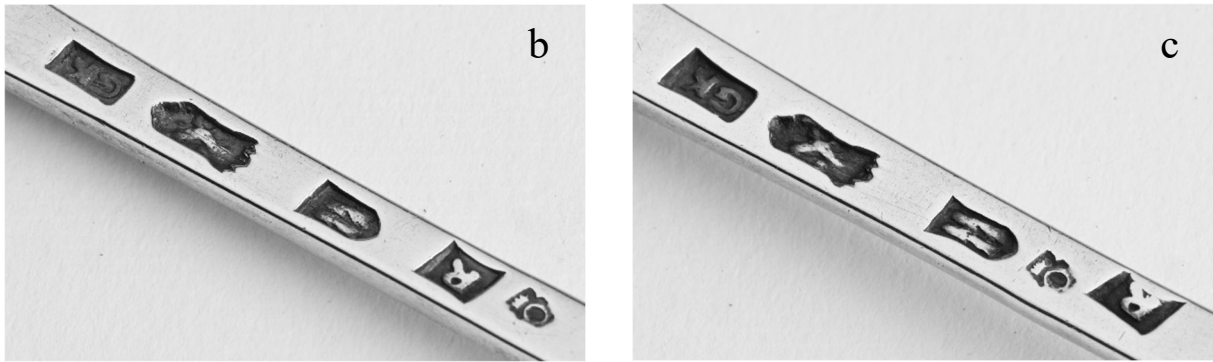
Afb. 31 Dessertvork met rib op de steel en dubbel lof, boven- en onderzijde; met de keurtekens. V.l.n.r. meesterteken 'G ster K' in afgeronde rechthoek, provincieteken 'grote keur', gekroond met vijf parels, accolade schildvoet, jaarletter B met schreven in vierkant, 1773-'75, stadsteken Schoonhoven in schild met ronde voet, gekroonde 'O' herkeur-teken 1807. Gewicht 49 gram. Particuliere collectie, foto's eigenaar, bew. RKa.

Drie vrijwel identieke viertandige dessertvorken met rib op de steel en dubbel lof, maken deel uit van collectie Rikkoert Edelambachtshuys (afb. 32, 33) Het exemplaar uit jaar A=1751 (a) heeft iets rondere 'aanzetten' van de steel aan de eigenlijke vork. Alle drie de vorken zijn op de achterzijde van het uiteinde van de steel gegraveerd met de initialen P.G.

Afb. 32 Drie dessertvorken. De bovenste dessertvork (a) is gekeurd met de keurtekens (zie inzet): meesterteken 'G ster K', provincieteken 'grote keur' accolade-schildvoet, jaarletter A=1751, stadsteken Schoonhoven rechte schildvoet, gekroonde 'O' herkeurtekens 1807.

De twee onderste (b, c) zijn gekeurd met de identieke keurtekens (zie afb. 33): meesterteken GK, provincieteken 'grote keur' afgeronde schildvoet, jaarletter R=1767, stadsteken Schoonhoven ronde schildvoet, herkeurtekens 'gekroonde O'. Gravures alle drie, achterzijde steeluiteinde 'P.G.'. Lengten 18,5 cm, gewichten 46-49 gram. Collectie Rikkoert Edelambachtshuys, inv.nr. 1176. Foto's Rob Glastra.

Afb. 33 De keurtekens op de onderste twee dessertvorken (b, c) van afbeelding 32: meestertekens GK, provincietekens 'grote keur' afgeronde schildvoet, jaarletter R=1767, stadstekens Schoonhoven ronde schildvoet, herkeurtekens 'gekroonde O'.

De tafellepel uit 1767 (afb. 34), met rib op de steel, langwerpige afgeronde bak en dubbellof heeft hetzelfde model als de boven genoemde vorken b en c in afbeelding 32, ook uit 1767.

Afb. 34 Tafellepel 1767, ZI=herkeur, meestertekens GK in rechthoek, provincietekens 'grote keur' met puntige schildvoet, stadstekens puntige schildvoet, jaarletter R=1767. Lengte 21 cm, gewicht 51 gram. Particuliere collectie, foto Rob Glastra, bew. RKa.

Tot slot

Wanneer we het grootwerk van Gerrit Koen bezien in de context van het 18de-eeuwse zilverambacht in Schoonhoven, kan geconcludeerd worden dat zijn werk hierin uniek is en zich qua kwaliteit kan meten met het grootwerk van zilversmeden uit de belangrijke Nederlandse steden. In vormgeving volgde Koen de Franse mode, zij het op een eigen wijze en gedurende een lange periode. Het veel en langdurig gebruik van Lodewijk XIV ornamenten, later aangevuld met Lodewijk XV motieven, behoorde hiertoe. Deze ornamentiek werd door zilversmeden uit vrijwel heel Nederland toegepast zoals blijkt uit de catalogi van de zilversmederijen van diverse steden.

Het voert hier te ver om ter vergelijking met het grootwerk van Gerrit Koen, allerlei voorbeelden te noemen maar één willekeurige uitzondering uit de nabije grote stad Rotterdam is hier wel op zijn plaats: een theeservies van Bartholomeus van der Tooren uit 1759 in de late Lodewijk XIV stijl (afb. 35, vergelijk afb. 8).

Het kleinwerk van Gerrit Koen, zijnde de suikerstrooilepels, valt in het geheel niet op binnen de Schoonhovense productie. Hij volgde met dit kleinwerk de plaatselijke trend. Zijn bekend geworden vorken passen in het landelijke beeld van dat product.

Afb. 35 Een 3-delig theeservies, 1759, Bartholomeus van der Tooren, Rotterdam. Foto N.I. Schadee, Zilverschaten: drie eeuwen Rotterdams zilver (Rotterdam 1991) 97, cat. nr. 129.

Dankwoord

Met veel dank aan de heer Rikkoert senior en Ab en Perry Rikkoert van Rikkoert Edelambachtshuys in Schoonhoven, voor het bijeenbrengen van de collectie Gerrit Koen, zilversmid in Schoonhoven, en het ter beschikking stellen voor onderzoek van de besproken objecten. Rene Kappers voor het opzetten van het project Koen, voor zijn fotografie en bewerkingen. Gemke Jager voor haar bemiddeling bij musea, archieven en particulieren. Zonder hun hulp was dit artikel niet tot stand gekomen. Dank ook aan Hillegonda Rikkoert-Koelewijn van het juweliershuis Rikkoert voor haar hulp bij het maken van de foto's, aan Rob Glastra voor zijn fotografie, aan enkele (anoniem gebleven) leden van de Nederlandse Zilverclub, aan het bestuur van de Hersteld Hervormde Gemeente Heesbeen, Corry Quekel van Museum Het Gouverneurshuis Heusden en Ebo Roek en Wim Lock van de Heemkundekring Willem van Strijen Zevenbergen voor het ter beschikking stellen van relevante informatie, afbeeldingen en de mogelijkheid tot het nemen van foto's van de betreffende voorwerpen.

Colofon 2023

De *Zilver Histograaf Schoonhoven* is een historisch periodiek over ‘de geschiedenis van de 1000 Meesters die het deden en doen, hun werk en hun stad.’ Afleveringen verschijnen regelmatig, in *open access*, via de gelijknamige website www.ZilverHistograaf.nl.

De Zilver Histograaf Schoonhoven verschijnt onder auspiciën van het *Schoonhovens Goud- en Zilvermidsgilde Sint Eloy*. Het verschijnt in *open access*, gratis toegankelijk voor iedereen, op het *worldwide web*. De website biedt de afleveringen aan. Er is tevens een ‘Zilver Schatkamer’ of *repository* waarin elders reeds verschenen publicaties over de geschiedenis van Schoonhoven als Zilverstad bijeen gebracht zijn.

Jaarboek. Aan het eind van elk kalenderjaar wordt digitaal een Jaarboek samengesteld met de verschenen afleveringen. Print of druk van afleveringen en Jaarboek door derden is vrij van onze rechten.

Abonneren is gratis. Opgeven, wijzigingen en afzeggen kan/moet men zelf doen op de website van de Zilver Histograaf Schoonhoven, www.zilverhistograaf.nl

Abonnees worden per email geïnformeerd over het verschijnen van nieuwe afleveringen. De Zilver Histograaf Schoonhoven wordt, desgewenst, gratis digitaal aangeboden aan de leden van geïnteresseerde historische verenigingen, geïnteresseerde ‘vrienden van’ de diverse Nederlandse musea met een edelmetaalcollectie.

Publicaties: Aangeboden artikelen worden *peer reviewed* door de (gast-) redacteurs. Het auteursrecht blijft berusten bij de auteurs.

Artikelen en/of kopij kunnen worden aangeboden bij het secretariaat van de redactie: redactie@zilverhistograaf.nl. Alle bijbehorende afbeeldingen die niet gemaakt zijn door de auteur, dienen vrij van rechten aangeboden te worden. De Zilver Histograaf Schoonhoven, i.c. de Stichting HEK, aanvaardt in deze geen enkele aansprakelijkheid.

Richtlijnen voor auteurs: www.ZilverHistograaf.nl/richtlijnenauteurs.

Redactie

Rene Kappers, hoofdredacteur
Loek van der Kolk, redactiesecretaris
Gemke Jager, redactielid
Cristel Stolk, redactielid
Ferry Mol, redactielid
Rogier de Groot, webmaster

rene.kappers@live.nl
redactie@zilverhistograaf.nl
info@gemkejager.nl
c.stolk@samh.nl
ferrymol4@gmail.com
rogier@roaxdesign.com

Vormgeving: Roax Design, Schoonhoven

Covers: Ton van Velsen, Bussum, en Rogier de Groot, Roax Schoonhoven

ISSN: 2772-4867

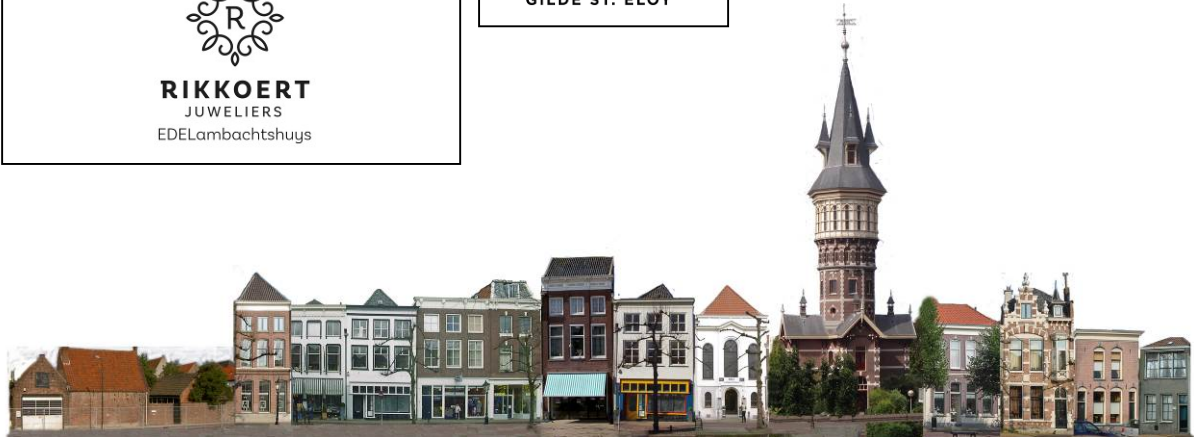
De Stichting HEK, Historische Encyclopedie Krimpenerwaard, is de rechtspersoon die de uitgever is van de *Zilver Histograaf Schoonhoven*.

Bestuur Stichting HEK

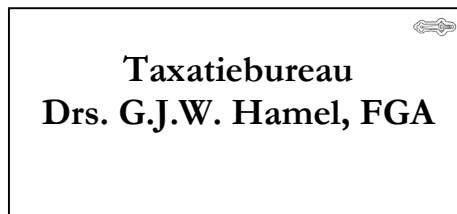
Han Goutier, voorzitter
Gemke Jager, secretaris-penningmeester
Rene Kappers, lid

info@nederlandje.nl
info@gemkejager.nl
rene.kappers@live.nl

Dank aan onze sponsors van 2023
 'Zilverstad: dat onderscheidt ons van de rest'

*Panorama van de Zilverstad **

* *Panorama van de Zilverstad, adressen v.l.n.r. Havenstraat 49, 47a, Haven 69, Haven 64, 66, 68, 70, 54, 66, 13, Bij de Watertoren, Haven 7, 61, Nes 22, Scheepmakershaven 30. Werkplaats/huis van: Zilverfabriek A. Mesker & Zn, Zilverfabriek P. van Oostrom & Zn, Pieter van Sonsbeek, Artis Causa (Huub Rogier, Gabri Schumacher)/Jan Ariensz, Willem Littel Wmz, Gillis Grevink, Jacob Kooiman AGz/Andries Graves Kooiman, Adrianus Kujlenburg Jz, Rikkoert Edelambachtshuys, Paul de Vries/Wouter van Balen/Titiaan de Geer,*